

Folketingets
ombudsmands
beretning
for året
1959

A/S J. H. SCHULTZ
UNIVERSITETS-BOGTRYKKERI
KOBENHAVN
1960

INDHOLDSFORTEGNELSE

	side
Indledning	7
I. Embedets almindelige forhold:	
A. Personaleforhold	9
B. Loven om folketingets ombudsmand	9
II. Oversigt over sagsbehandlingen i 1959:	
A. Statistiske oplysninger	10
B. Kritik	11
C. Henstillinger m. v.	13
D. Andre sager	15
III. Supplerende oplysninger vedrørende sager omtalt i tidligere beretninger:	
A. Beretningen for året 1956:	
ad 73. Hjemmelen for bestemmelsen om skoleafgift i § 6, stk. 2, i Undervisningsministeriets bekendtgørelse af 24. januar 1955	16
B. Beretningen for året 1957:	
ad 3. Statens Jordlovsudvalgs praksis ved benyttelsen af statens forkøbsret ...	16
ad 6. Sagsbehandlingen i Landsskatteretten	17
ad 48. Afskedigelse af en funktionær	17
C. Beretningen for året 1958:	
ad 3. Underretning til tilskadekomne om ankereglerne i ulykkesforsikringsloven	18
ad 7. Statens Jordlovsudvalgs udarbejdelse af refusionsopgørelser	18
ad 9. Anvendelsen af efterbetaling af hjælp ydet i henhold til forsorgsloven ..	19
ad 11. Arbejdstilsynets indberetninger om ulykkestilfælde	19
ad 23. Underholdsbidrag til fraskilt kvinde, der samlever med en mand	19
ad 39. Offentliggørelse af forretningsordenen for Elektricitetsrådet	20
ad 44. Folkepension til tjenestemænd, der er afskediget uden pension	20
ad 54. En politimesters erstatningsansvar for at forbyde hyresøgning fra holdeplads	21
ad 56. Straffesager mod polititjenestemænd skal forelægges statsadvokaten ...	21
ad 74. Politiets adgang til at etablere droskeholdepladser	21
IV. Sager af almindelig interesse indkommet i 1959 samt enkelte ældre ikke tidligere omtalte sager:	
1. Formuleringen af § 4, stk. 3, i bekendtgørelse nr. 58 af 18. marts 1958 om førerbeviser m. v.	22
2. Direktoratet for Ulykkesforsikringens behandling af en erstatnings sag	22
3. Politiets krav om rutinetimer ved fornyelse af førerbevis	24
4. Undersøgelseskammer forlagt resolution om genindsættelse af en prøveløsladt	25

	side
5. Et amts <i>behandling af et skilsmisseandragende</i>	25
6. Ekspeditionsfejl i <i>Handelsministeriet</i>	26
7. <i>Justitsministeriets</i> praksis med hensyn til <i>meddelelse af oplysninger</i> fra nærings- og motorregistre	27
8. <i>Danmarks Radios</i> praksis med hensyn til <i>meddelelse af oplysninger</i> fra licenskontoret	28
9. Statens Ligningsdirektorats <i>behandling af en skattesag</i> , der skulle rekonstrueres	29
10. <i>Censur af observants brevveksling</i>	31
11. <i>Kriminalpolitiet</i> undladt at <i>rekonstruere bortkommet</i> politirapport	33
12. Underretning om at en forespørgsel er <i>stillet i bero</i>	34
13. Politiets meddelelse til pressen om verserende straffesag	35
14. Generaldirektoratet for <i>Post- og Telegrafvæsenets</i> behandling af en sag vedrørende dobbelt overtryk på et <i>frimærkeark</i>	37
15. <i>Underretning om navnebevilling</i>	41
16. <i>Ministeriet for offentlige Arbejders</i> behandling af andragender om <i>vejfondstilsbud</i>	41
17. <i>Hæftefanges</i> adgang til at skrive til dagblade	44
18. Skatteråds <i>forskelsbehandling</i> med hensyn til ansættelsen af værdien af fribolig	46
19. <i>Landsskatterettens</i> behandling af sag	47
20. Den <i>lægelige behandling</i> af sagerne i <i>Direktoratet for Ulykkesforsikringen</i>	49
21. Politiets udfærdigelse af <i>midlertidige bekendtgørelser</i>	52
22. Undersøgelse af forholdene på et <i>skolehjem</i> for evnesvage	56
23. <i>Undervisningsministeriets</i> bedømmelse af <i>Den danske Koralbog</i>	59
24. Straffesags akter <i>bortkommet</i> under cirkulation blandt <i>Retslægerådets</i> medlemmer	62
25. <i>Skatteråds</i> behandling af et andragende om <i>lempelse i ligningen</i>	63
26. Afslag på optagelse i <i>hjemmeværnet</i>	66
27. <i>Finansministeriets</i> bemyndigelse til at tillade omlægning af <i>betalingsterminer for statskat</i>	67
28. <i>Sundhedsstyrelsens</i> vejledningspligt med hensyn til billigere medicin og <i>Farmakopé-kommissionens</i> ajourføring af farmakopeen	69
29. <i>Invalideforsikringsrettens</i> ekspedition af en sag vedrørende erhvervmæssige foranstaltninger	74
30. <i>Sammenstød</i> mellem to automobiler på en <i>statsbanefærge</i>	75
31. Udenrigsministeriets dispositioner vedrørende <i>Einar Blechingberg</i> : <ul style="list-style-type: none"> I. Mexico-lånet 1940-41 II. Lichtinger-sagen m. v. 1945-46 III. Behandlingen af de i tiden juli 1947-september 1952 foreliggende sager vedrørende Blechingbergs økonomi IV. Udpegelsen til assisterende afdelingschef den 1. oktober 1953 V. Cosmiseringen af Blechingberg efteråret 1955 VI. Skattevæsenets begæring til Finansministeriet om tilbageholdelse i Blechingbergs løn VII. Udsendelse til Bonn 1. juli 1956 VIII. Blechingbergs tjeneste i Bonn IX. Konklusion 	104 106 109 112
32. <i>Boligministeriets</i> fortolkning af bestemmelserne i <i>boligloven</i> vedrørende beboerrepræsentanter	113
33. Socialministeriets og Direktoratet for Ulykkesforsikringens fortolkning af § 24, stk. 2, i den <i>militære invalidelov</i>	116
34. Myndighedernes behandling af en <i>ægteskabs- og bidragssag</i>	122
35. <i>Afskedigelsen</i> af en flyverløjtnant	125
36. Behandlingen af en <i>ekspropriationssag</i>	127
37. <i>Departementschef</i> i Undervisningsministeriet medlem af <i>Det særlige Bygningssyn</i>	130
38. Udfærdigelse af <i>skilsmissebevilling</i> uden mægling og vilkårsforhandling	132
39. Afslag på begæring om <i>autorisation som kartoffeleksportør</i>	133
40. <i>Rekursadgang</i> vedrørende afgørelser truffet af automobilvurderingsnævn	135

	side
41. Landbrugsministeriets vilkår for <i>autorisation</i> som <i>avlscyrekspertør</i>	137
42. <i>Radiomedarbejdernes</i> indtægtgivende <i>bibeskæftigelse</i> udenfor statstjenesten	140
43. <i>Offentliggørelse</i> af politivedtægten for København	146
44. <i>Justitsministeriets</i> og <i>Københavns Politis</i> ekspedition af en sag vedrørende <i>afsoning</i> af en hæftestraf	147
45. <i>Indstilling</i> og <i>udnævnelse</i> til en stilling som <i>konsulent</i> for særundervisningen	149
46. <i>Hjemrejse</i> fra Grønland	155
47. <i>Politiets</i> bistand til de <i>socialle</i> myndigheder	156
48. <i>Politiets</i> iagttagelse af straffelovens § 52, stk. 3	157
49. <i>Københavns Politis</i> ekspedition af en <i>forespørgsel</i>	159
50. Fremstilling af <i>fange</i> for ortopædisk <i>specialist</i>	160
51. <i>Postvæsenets</i> fastsættelse af særlige vilkår for <i>omdeling</i> af blade	162
52. <i>Politiets</i> iagttagelse af <i>retsplejelovens</i> § 807, stk. 3	167
53. Undervisningsministeriets <i>besvarelse</i> af en erindringskrivelse	167
54. <i>Skattemyndighedernes</i> fortolkning af <i>kontrollovens</i> § 8 C	168
55. <i>Skattemyndighedernes</i> fortolkning af <i>kontrollovens</i> § 8 D	170
56. <i>Livstidsfangers</i> anskaffelse af eget <i>radioapparat</i>	176
57. <i>Undervisningsministeriets</i> krav overfor folkeskolelærere om tilhørsforhold til <i>folkekirken</i>	177
58. <i>Badeforholdene</i> på statsfængslet i Nyborg	183
59. <i>Retshjælp</i> i henhold til <i>retsplejelovens</i> § 135	183
60. Fangers begæring om <i>fremstilling</i> for en læge	184
61. <i>Københavns Politis</i> praksis vedrørende <i>tilsigelser</i> af skatterestanter	185
62. <i>Statens Jordlovsudvalgs</i> behandling af en <i>udstyknings</i> sag	190
63. <i>Politiets</i> oplysning til en redaktør om et ældre indbrud	193
64. <i>Vilkår</i> for <i>løsladelse</i> på prøve	195
65. <i>Skattemyndighedernes</i> behandling af en sag vedrørende skatteberegning m. v.	198
66. Behandlingen af et andragende om <i>invalidepension</i>	201
67. <i>Danmarks Nationalbanks</i> afslag på anmodning om en forhandling	202
68. Manglende <i>ankemulighed</i> i landvindings- og grundforbedringsloven	203
Sagregister til beretningerne for 1955—59	205

Til Folketinget.

I medfør af § 10 i lov nr. 203 af 11. juni 1954 om folketingets ombudsmand og § 13 i instruks nr. 109 af 22. marts 1956 afgiver jeg hermed beretning for året 1959.

Afsnit I (s. 9) omtaler embedets almindelige forhold, og i afsnit II (s. 10) findes statistiske oplysninger m. v. angående de i 1959 indkomne sager. Afsnit III (s. 16) indeholder supplerende oplysninger om 14 sager, som er omtalt i beretningerne for 1956, 1957 og 1958. I afsnit IV (s. 22) redegøres der for 68 sager, der er indkommet inden 1. januar 1960, og som er afsluttet inden 15. juli 1960.

København, i september 1960.

STEPHAN HURWITZ

I. Embedets almindelige forhold.

A. Personaleforhold.

Antallet af medarbejdere er ikke blevet ændret i 1959.

Den 18. september 1959 meddelte jeg fuldmægtig Torben Svénné Schmidt tilladelse til at træde uden for nummer i 1 år fra 1. oktober 1959 at regne, da fuldmægtig Schmidt fra samme dato var blevet ansat i en privat erhvervsvirksomhed.

Den 21. oktober 1959 tiltrådte Folketingets Præsidium, at den ved fuldmægtig Schmidts orlov ledigblevne tjenestemandsstilling midlertidigt blev besat med en ikke-tjenstemandsansat turnussekretær i 19. eller 24. lønningsklasse. Jeg har derefter fra 1. december 1959 ansat politifuldmægtig Hans Jørgen Agger som turnussekretær.

Sekretær Anders Hjorth er efter ansøgning fratrukket sin turnusstilling pr. 31. juli 1960. Sekretær Agger er derefter indtrådt i den ledige turnusstilling, og den 1. august 1960 er fuldmægtig Schmidt genindtrådt i nummer.

B. Loven om folketingets ombudsmand.

Den 4. juni 1959 anmodede Justitsministeriet efter henstilling fra Folketingets Ombudsmandsudvalg Indenrigsministeriet om at indhente en udtalelse fra de kommunale organisationer vedrørende de i min skrivelse af 26. maj 1959 til Ombudsmandsudvalget formulerede forslag til ændring af ombudsmandsloven med henblik på, at den kommunale forvaltning helt eller delvis inddrages under ombudsmandens virksomhedsområde (jfr. beretning 1958, s. 10-11 og 20-23).

Med skrivelse af 21. september 1959 fremsendte Indenrigsministeriet til Justitsministeriet en fællesudtalelse af 11. september 1959 fra Amtsrådsforeningen i Danmark, Den danske Købstadforening, De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark og Foreningen Bymæssige Kommuner.

Udtalelsen fra de kommunale organisationer blev drøftet i Ombudsmandsudvalget,

hvorefter justitsministeren på udvalgets foranledning den 22. januar 1960 nedsatte et udvalg, der med henblik på en eventuel udvidelse af ombudsmandens kompetence til at omfatte den kommunale forvaltning har til opgave nærmere at overveje og fremsætte forslag om, i hvilket omfang denne forvaltning kan henføres under ombudsmandens virksomhedsområde. Det påhviler udvalget at udarbejde forslag til bestemmelser om, hvorledes ombudsmandens kompetence kan afgrænses, således at det på den ene side søges opnået, at der tilvejebringes en rationel løsning af problemerne vedrørende borgernes retsbeskyttelse i forhold til den offentlige administration, og at der på den anden side tages fornødent hensyn til de særlige vilkår, hvorunder det kommunale selvstyre virker, herunder til, at kommunernes administrative opgaver udføres såvel af folkevalgte repræsentanter som af personer ansat i kommunernes tjeneste.

Udvalget har følgende medlemmer: professor, dr. jur. Poul Andersen, formand, professor, dr. jur. Bent Christensen, folketingets ombudsmand, professor, dr. jur. Stephan Hurwitz, kontorchef i Justitsministeriet Kai Kjøgøx, sognerådsformand Godtfred Knudsen, Holsted, borgmester Woldhardt Madsen, Skive, advokat Herluf Pagter, Skive, kontorchef i Indenrigsministeriet B. H. Rossel og rådmand, advokat Edel Saunte, MF.

Den 4. februar 1960 fremsatte justitsministeren forslag om at udskyde revisionen af ombudsmandsloven til folketingsåret 1960/61 (FT 1959/60, sp. 2755), idet ministeren samtidig oplyste, at han ventede, at det nedsatte udvalg angående en eventuel udvidelse af ombudsmandens kompetence til at omfatte den kommunale forvaltning ville kunne afslutte sit arbejde inden 1. oktober 1960.

Det fremsatte lovforslag blev vedtaget og bekendtgjort som lov nr. 91 af 16. marts 1960 om ændringer i lov om folketingets ombudsmand.

II. Oversigt over sagsbehandlingen i 1959.

A. Statistiske oplysninger.

I 1959 er der indkommet 873 sager, der nedenfor er fordelt på de enkelte måneder i 1959, idet der til sammenligning er anført de tilsvarende tal for 1958:

	1959	1958
Januar	73	135
Februar	74	132
Marts	85	108
April	75	78
Maj	57	90
Juni	44	71
Juli	52	68
August	54	87
September	81	84
Oktober	106	117
November	104	77
December	68	54
	<hr/>	<hr/>
	873	1101

Af de 873 sager er 692 blevet afvist eller henlagt uden indhentelse af udtalelse fra nogen myndighed. Et stort antal af disse sager har givet anledning til undersøgelser og mundtlige drøftelser med vedkommende myndigheder, før afgørelse om sagens afvisning blev truffet. Af de afviste sager er 6 blevet oversendt til det af Folketinget i henhold til grundlovens § 71, stk. 7, nedsatte tilsyn, mens 73 sager er blevet oversendt til andre myndigheder.

De 692 afviste eller henlagte sager fordeles sig således:

a) Klagen var for sent indgivet (ombudsmandslovens § 6, 3. pkt.)	53
b) Klagen angik domme og dommers embedsførelse	95
c) Klagen angik kommunale myndigheder	83
d) Klagen vedrørte andre forhold udenfor ombudsmandens kompetence (lovgivningsspørgsmål, private retsforhold o. lign.)	92
e) Klagen hørte under ombudsmandens kompetence, men gav ikke grund til	

at indhente udtalelse fra vedkommende myndighed	253
f) Afvist på grund af adgang til klage til højere administrativ myndighed (ombudsmandslovens § 6, 2. pkt.)	32
g) Tilbagekaldte klager	10
h) Forespørgsler m.v. uden egentlig klage	47
i) Andre henvendelser (herunder anonyme og meningsløse)	23
k) Sager optaget til undersøgelse af egen drift og derefter henlagt	2
	<hr/>
	692

De under e) nævnte 253 sager vedrørte følgende administrationsgrene:

Justitsministeriet (44) og Direktoratet for Fængselsvæsenet (1)	45
Andre ministerier	53
Anklagemyndigheden (13) og politiet (17)	30
Overøvrigheden	21
Andre statsmyndigheder	104
	<hr/>
	253

Til nærmere undersøgelse er herefter optaget 181 sager, der i flere tilfælde har vedrørt mere end en myndighed. I nedenstående oversigt over sagernes fordeling på de forskellige administrationsgrene er sagerne henført under den myndighed, de i det væsentlige vedrørte.

1. Ministerierne:

Justitsministeriet og Direktoratet for Fængselsvæsenet	14
Finansministeriet (5) samt Skatteministeriet (5) og Departementet for Told- og Forbrugsafgifter (4)	14
Landbrugsministeriet	6
Forsvarsministeriet	4
Boligministeriet	2
Handelsministeriet	2
Socialministeriet	3
Udenrigsministeriet	1

Undervisningsministeriet	7	Kommissarius ved statens ekspro- priationer på øerne	1
Ministeriet for offentlige Arbejder	4	Landsskatteretten	7
Statsministeriet	1	Militære myndigheder	3
Ministeriet for Grønland	1	Nationalbanken	1
	59	Nationalmuseet	1
2. Anklagemyndigheden:		Psykopatforvaringsanstalterne	11
Politidirektøren i København og politi- mestrene	2	Rigshospitalet	1
3. Politiets virksomhed iøvrigt	31	Skatteråd	2
4. Københavns Overpræsidium og amterne	6	Skyldråd	1
5. Andre myndigheder:		Statens Arbejdshus ved Sdr. Omme	1
Dampskibsselskabet Øresund A/S .	1	Statens Jordlovsudvalg	2
Danmarks Radio	1	Statens Ligningsdirektorat	4
Den kongelige grønlandske Handel	1	Statsfængslerne	15
Direktoratet for Patent- og Vare- mærkevæsenet	1	Statshospitaler til behandling af sindslidende	1
Direktoratet for Ulykkesforsikringen	8	Translatørekksammissionen ..	1
Forenings-Registeret	1	Østifternes Andssvageanstalt	1
Forsikringsrådet	1		
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet	3		
Generaldirektoratet for Statsbanerne	6		
Invalideforsikringsretten	7		
			83
			181

Den nedenstående oversigt belyser de forhold, som de 181 undersøgte sager i det væsentlige vedrørte.

	Generelle spørgsmål	Afgørelser	Ansættelse, afskedigelse, lønning, pension m. m.	Sagsbehandling	Behandlingstid	Optræden, udtalelser m. m.	Ialt
Ministerierne	9	33	8	6	3		59
Politiet og anklagemyndigheden	1	11		13	2	6	33
Andre myndigheder	10	38	5	11	14	11	89
Ialt...	20	82	13	30	19	17	181

Pr. 1. august 1959 henstod 17 i 1957-58 indkomne sager som uafsluttede. Den 15. juli 1960 var disse sager afsluttet, og på samme tidspunkt var 16 af de 181 i 1959 til undersøgelse optagne sager ikke afsluttet.

I tiden 1. august 1959-15. juli 1960 blev der således taget stilling til 182 sager, hvoraf jeg i 39 sager udtalte kritik.

I 18 sager, der ikke gav anledning til kritik, rettede jeg henstilling til vedkommende myndigheder, enten vedrørende den konkrete sag eller vedrørende generelle spørgsmål. 125 sager gav hverken anledning til kritik eller henstilling.

B. Kritik.

En del af de sager, der gav anledning til kritik, er ikke medtaget nedenfor i afsnit IV, idet de kritiserede forhold var rene ekspeditionsfejl eller af mindre væsentlig betydning.

I sag nr. 2 (s. 22) kritiserede jeg, at Direktoratet for Ulykkesforsikringen havde givet en utilstrækkelig begrundelse for et afslag på andragende om erstatning i henhold til loven om erstatning til besættelsestidens ofre.

En politimester burde i et tilfælde, hvor han som betingelse for at forny et førerbevis havde stillet krav om rutinetimer hos en kørelærer, have fastsat antallet af rutineti-

merne og ikke overladt dette til kørelæreren. Politimesteren burde dernæst klart have givet udtryk for, at tvivlen om førerens kørefærdighed alene byggede på oplysninger om omfanget og fordelingen af kørslen (nr. 3 s. 24).

Sagsbehandlingen har i en række tilfælde været behæftet med mangler. I sag nr. 4 (s. 25) kritiserede jeg, at et undersøgelseskammer havde forlagt en resolution om genindsættelse af en prøveløsladt. I 3 tilfælde, sag nr. 5 (s. 25), sag nr. 6 (s. 26) og sag nr. 29 (s. 74), kritiserede jeg, at erindringsskrivelser ikke var blevet besvaret. I sidstnævnte sag kritiserede jeg endvidere, at sagen havde henligget uekspederet i godt 2 måneder. I 2 tilfælde, sag nr. 9 (s. 29) og sag nr. 11 (s. 33), har jeg kritiseret, at myndighederne ikke rettidigt havde foranlediget bortkomne sager rekonstrueret. I sag nr. 24 (s. 62) kritiserede jeg, at en straffesags akter var bortkommet under cirkulation blandt Retslægerådets medlemmer.

Den tid, der var medgået til sagsbehandlingen, har i nogle tilfælde givet anledning til kritik. Overfor Landsskatteretten udtalte jeg i sag nr. 19 (s. 47), at der – uanset det i sagen foreliggende principielle spørgsmål – alt i alt var medgået for lang tid til rettens behandling af sagen, og at der burde have været foretaget et blot kortfattet notat om nogle forhandlinger med Statens Ligningsdirektorat. I sag nr. 36 (s. 127) kritiserede jeg den tid, der var medgået til en ledende landinspektørs behandling af en sag, og at vurderingsrådsformanden ikke havde foranlediget ejendommen omvurderet. Endelig kritiserede jeg i sag nr. 62 (s. 190) den tid, der var medgået til Statens Jordlovsudvalgs behandling af en udstykningssag, særlig med hensyn til ekspeditionen af refusionsopgørelsen.

I sag nr. 13 (s. 35) kritiserede jeg den form, hvorunder en kriminalkommissær havde givet pressen meddelelse om en verserende straffesag, og i sag nr. 63 (s. 193), at kriminalpolitiet havde givet en redaktør oplysning om, at en person havde været mistænkt for et indbrud, der havde fundet sted for ca. 30 år siden.

Overfor Ministeriet for offentlige Arbejder har jeg i sag nr. 16 (s. 41) kritiseret ministeriets praksis med hensyn til besvarelse

af andragender fra kommuner om vejfunds-tilskud. Ministeriet meddelte senere, at det havde ændret sin praksis på det omhandlede område.

Under nr. 17 (s. 44) omtales en sag vedrørende en hæftefange, der forespurgte politimesteren, om han enten selv eller gennem sin familie måtte sende en berigtigelse til et dagblad, der havde omtalt hans sag. Jeg kritiserede, at politimesteren ikke havde sikret sig, at fangen fik svar på sin forespørgsel, som politimesteren ikke besvarede skriftligt.

I sag nr. 18 (s. 46) kritiserede jeg, at et skatteråd, der forhøjede værdien af en skatteydets fribolig, ikke samtidig forhøjede skatteansættelsen for en skatteyder, som hos samme arbejdsgiver havde lejet en bolig til en favorabel leje. Et andet skatteråd havde ikke forelagt et andragende om lempelse i ligningen for den kommunale ligningsmyndighed, forinden rådet traf sin afgørelse (nr. 25, s. 63).

Overfor Undervisningsministeriet udtalte jeg i sag nr. 23 (s. 59), at det var tvivlsomt, om ministeriet var berettiget til i droit moral spørgsmål at udtale sig om eventuelle forringelser, når disse ikke kunne karakteriseres som væsentlige.

Under sag nr. 31 (s. 76) omtales min undersøgelse af Blechingberg-sagen. Jeg udtalte, at Udenrigsministeriets stilling til Blechingbergs uheldige, til tider uforsvarlige, forhold gennem en lang årrække som helhed havde været præget af en overbærenhed og langmodighed, der måtte give anledning til kritik. Dernæst kritiserede jeg, at Finansministeriet i et tilfælde som det foreliggende, hvor det gennem flere år fra skattevæsenet havde modtaget begæringer om tilbageholdelse af betydelige beløb, ikke havde givet særskilt underretning herom til Udenrigsministeriet. Endelig fandt jeg det beklageligt, at en uoverensstemmelse mellem Udenrigsministeriet og Politiets Efterretningstjeneste om, hvem der havde ansvaret for sikkerhedsgodkendelsen af ministeriets tjenestemænd, ikke tidligere var blevet klarlagt og afhjulpet.

Efter en samlet vurdering af de foreliggende forhold fandt jeg ikke grundlag for at give indstilling til Folketingets Ombudsmandsudvalg om at drage nogen nuværende eller forhenværende minister retligt til an-

svar for noget forhold i forbindelse med Blechingberg-affæren, ligesom jeg ikke fandt tilstrækkeligt grundlag for at foranledige rejsning af straffe- eller disciplinærsag mod nogen i sagen impliceret tjenestemand.

Sagen medførte, at Udenrigsministeriet på forskellige områder ændrede praksis, og at Finansministeriet fremtidig vil give vedkommende styrelse særskilt meddelelse om lønindeholdelser.

I sag nr. 34 (s. 122) kritiserede jeg forskellige myndigheders ekspeditioner i en ægteskabs- og bidragssag. Jeg henledte samtidig opmærksomheden på Statsministeriets cirkulære nr. 245 af 23. november 1923, hvorefter alle ekspeditioner bør foretages uden omsvøb og unødvendige gennemgangsled.

En flyvestation burde i henhold til lønningens § 17, stk. 1, have gjort en officer bekendt med indholdet af en skrivelse til Flyverkommandoen, hvori der blev gjort rede for hans optræden under en politiuundersøgelse (nr. 35, s. 125).

Justitsministeriets tilsagn til en domfældt om udsættelse med afsoningen ved indgivelse af en ny ansøgning herom var ved en beklagelig ekspeditionsfejl ikke blevet påført sagen. Under opholdet på en politistation burde der have været givet domfældte adgang til at benytte telefonen (nr. 44, s. 147).

Overfor politidirektøren i København udtalte jeg i sag nr. 47 (s. 156), at det ikke havde påhvilet politiet i medfør af § 44, stk. 1, i lov om offentlig forsorg at afkræve en person udgifterne vedrørende dennes ophold på Folkekuranstalten i Hald.

En fange i statsfængslet i Vridsløselille, der havde en fodlidelse, burde tidligere end sket have været fremstillet for en ortopædisk specialist (nr. 50, s. 160).

I sag nr. 52 (s. 167) kritiserede jeg, at politiet i ét tilfælde havde undladt i en rapport at bemærke, at retsplejelovens § 807, stk. 3, var iagttaget, og i et andet tilfælde ikke havde iagttaget nævnte bestemmelse i retsplejeloven.

Under sag nr. 61 (s. 185) omtales den af Københavns Politi tidligere fulgte praksis, hvorefter tilsigelser, der fremtrådte som udstedt af politiet, blev overladt til Københavns Skattevæsen til udsendelse til skatterestanter. Jeg fandt denne praksis administrativt uheldig.

C. Henstillinger m. v.

I en del sager fandt jeg ikke grundlag for kritik, men sagerne gav mig anledning til at rette henstillinger o.l. til vedkommende myndigheder enten vedrørende den konkrete sag eller vedrørende generelle spørgsmål.

I sag nr. 1 (s. 22) anmodede jeg Justitsministeriet om at overveje, hvorvidt formuleringen af § 4, stk. 3, i ministeriets bekendtgørelse om førerbeviser m. v. burde ændres, således at det klart fremgik, at en eventuel sag skulle indbringes for retten af anklagemyndigheden. Justitsministeriet meddelte, at det agtede at ændre ordlyden af nævnte bestemmelse i bekendtgørelsen.

Socialministeriet meddelte i sag nr. 12 (s. 34), at det kunne tiltræde det af mig anførte, hvorefter der i visse tilfælde, hvor besvarelsen af en henvendelse trækker ud, bør gives vedkommende en kort meddelelse om sagens behandling.

I forbindelse med behandlingen af en sag vedrørende en posttjenestemand, der havde købt et ark overtrykte frimærker, har jeg anmodet Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet om at overveje, hvorvidt de gældende regler om posttjenestemænds køb og salg af frimærker burde suppleres med et klart forbud mod, at en i postvæsenets tjeneste ansat person i salgs- eller samlørjemed udsøger varianter eller andre af samlere eftertragtede frimærker fra beholdningerne. Generaldirektoratet har imødekommet henstillingen (nr. 14, s. 37).

I sag nr. 20 (s. 49) henstillede jeg til Socialministeriet at overveje, hvorvidt der burde tilvejebringes en ordning, således at en læge, der på begæring fra vedkommende forsikringsselskab havde foretaget en for en ulykkesforsikringssags afgørelse vigtig undersøgelse, ikke deltog i samme sags afgørelse i Direktoratet for Ulykkesforsikringen. Socialministeriet har delvis imødekommet min henstilling.

Overfor Forsvarsministeriet udtalte jeg i sag nr. 26 (s. 66), at jeg ville finde det meget ønskeligt, at der blev givet hjemmевærnsregionerne og distriksudvalgene instruks om, at udvalgenes afslag på optagelse i hjemmевærnet skal indsendes til den kommitterede. Forsvarsministeriet har meddelt, at den kommitterede har instrueret regionerne og distriksudvalgene i overensstemmelse med henstillingen.

I sag nr. 27 (s. 67) tilkendegav jeg overfor Skattedepartementet, at jeg måtte anse det for ønskeligt, om ekspeditionen af andragender fra kommuner om ændring af opkrævningsterminer for statsskat fremtidig blev tilrettelagt således, at departementets afgørelse forelå i rimelig tid inden den nye ordnings ikrafttræden.

I forbindelse med behandlingen af en sag vedrørende reglerne om beboerrepræsentanter i Boligministeriets cirkulære af 25. marts 1958 anmodede jeg ministeriet om at overveje, om der i forbindelse med ændringer i boligloven burde søges tilvejebragt lovhjemmel for de i visse tilfælde foretagne indskrænkninger i beboernes ret til at deltage i valget af beboerrepræsentanter (nr. 32, s. 113).

Under nr. 33 (s. 116) omtales en sag vedrørende Socialministeriets og Direktoratet for Ulykkesforsikringens fortolkning af § 24, stk. 2, i loven om invaliderente m. v. til tilskadekomne militære værnepligtige. På min henstilling blev der meddelt tilskadekomne fri proces til anlæg af retssag mod Socialministeriet, og sagen er indbragt for Østre Landsret.

Overfor Danmarks Radio har jeg i sag nr. 42 (s. 140) fremhævet betydningen af, at der føres effektiv kontrol med radiomedarbejdernes indtægtgivende bibeskæftigelse, og at der vises tilbageholdenhed med at give tilladelse til en bibeskæftigelse udenfor stats-tjenesten, hvor der vil være mulighed for interessekollision.

I sag nr. 43 (s. 146) har jeg henstillet til Justitsministeriet at overveje, om den kommende nye politivedtægt for København bør trykkes på det offentlige bekostning med henblik på salg til private. Justitsministeriet har meddelt, at det til sin tid vil være opmærksom på spørgsmålet.

Under nr. 45 (s. 149) omtales en sag vedrørende besættelsen af en stilling som konsulent for særundervisningen. I forbindelse hermed henstillede jeg til Undervisningsministeriet at overveje, om der ikke burde gives skoledirektionerne adgang til at angive, i hvilken orden de ønskede at indstille ansøgerne.

Ministeriet for Grønland har på min henstilling ændret pkt. 1 i de almindelige betingelser for ansættelse på Grønland, således at

det af kontrakten fremgår, at retten til fri hjemrejse normalt fortabes, såfremt den ikke foretages i tilknytning til kontraktens ophør (nr. 46, s. 155).

Henstillet til Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet, der havde stillet krav om ekstrabetaling for omdeling af et blad, at overveje, om der måtte være anledning til at foretage en revision af vilkårene for omdeling af forskellige blade, hvis omdeling medfører ekstraudgifter for postvæsenet, således at samtlige disse blade så vidt muligt bliver stillet lige. Generaldirektoratet har meddelt, at det har efterkommet henstillingen (nr. 51, s. 162).

I sag nr. 59 (s. 183) henstillede jeg til Justitsministeriet at overveje, om der måtte være anledning til at søge retsplejelovens § 135, stk. 1, pkt. 3, vedrørende retshjælp ændret. Ministeriet meddelte, at det havde fundet anledning til at tage hele spørgsmålet om organisationen af den vederlagsfrie retshjælp, der ydes af retshjælpsinstitutioner og af advokater efter henvisning fra politiet, op til overvejelse.

Under sag nr. 65 (s. 198) omtales et skatteråds og Statens Ligningsdirektorats behandling af en forespørgsel vedrørende skatteligningen. I forbindelse hermed har jeg henstillet til Skattedepartementet at overveje, om ikke sagen gav fornøden anledning til at pålægge skatterådene at anvende et sædvanligt journaliseringssystem.

Da det jævnligt er forekommet, at underskrifter, der er vanskelige eller umulige at læse, ikke har været gentaget med maskinskrift eller stempel, har jeg dels henledt vedkommende tjenestemænds opmærksomhed på Statsministeriets skrivelse af 14. november 1949 om underskrifter m. v., dels anmodet ministeriet om at overveje, om der måtte være anledning til overfor myndighederne at indskærpe skrivelser af 14. november 1949. Statsministeriet har ved skrivelse af 25. juni 1960 til samtlige øvrige ministerier og styrelser indskærpet skrivelser (sag nr. 66, s. 201).

I sag nr. 67 (s. 202) har jeg henstillet til Danmarks Nationalbank at overveje, om der ikke var grund til at imødekomme en anmodning fra en forretningsmand, der – ifølge et tidligere påbud fra banken – ikke måtte rette personlige eller telefoniske henvendelser til denne, om et møde med banken

for at få en mindelig ordening. Banken har derefter forsøgsvis ophævet påbudet.

Under behandlingen af klager vedrørende landvindings- og afvandingssager blev jeg opmærksom på, at de af afvandingskommissionerne truffne afgørelser i visse tilfælde var inappellable. Jeg har derfor anmodet Landbrugsministeriet om at overveje, om der ikke ville være anledning til at tage spørgsmålet om en ændring af landvindings- og grundforbedringslovene op til undersøgelse med henblik på tilvejebringelse af sædvanlige ankeregler (sag nr. 68, s. 203).

D. Andre sager.

I afsnit IV er der yderligere medtaget nogle sager, som hverken har givet anledning til kritik eller henstillinger, men som skønnes at have en mere almen interesse.

Forskellige myndigheders praksis med hensyn til at give oplysninger til private fra offentlige registre og lignende omtales under sag nr. 7 (s. 27), sag nr. 8 (s. 28) og sag nr. 49 (s. 159).

I sag nr. 10 (s. 31) behandles spørgsmålet om censur af breve til og fra en person, der i henhold til retskendelse er midlertidig indlagt på en observationsafdeling.

Spørgsmålet om underretningspligt overfor faderen i et tilfælde, hvor der blev udfærdiget bevilling til navneforandring for et barn, som hans fraskilte hustru havde forældremyndigheden over. Justitsministeriet udsendte den 31. marts 1960 en cirkulærskrivelse, hvorefter faderen i sager som den omhandlede skal underrettes om bevillingens udfærdigelse, forsåvidt han har afgivet erklæring i sagen (nr. 15, s. 41).

Politiets adgang til i visse tilfælde at udstede midlertidige bekendtgørelser omtales under sag nr. 21 (s. 52).

Under sag nr. 22 (s. 56) omtales min undersøgelse af forholdene på et skolehjem for evnesvage børn.

I sag nr. 28 (s. 69) behandles spørgsmålet om optagelsen af hormonpræparatet testosteron propionat i Den danske Farmakopé.

Det kan ikke anses for stridende mod gældende forvaltningsretlig praksis, at en departementschef i Undervisningsministeriet er medlem af Det særlige Bygningssyn (nr. 37, s. 130).

Sag nr. 39 (s. 133) omhandler spørgsmålet om lovmedholdeligheden af Landbrugsministeriets praksis med hensyn til optagelse i registeret over autoriserede kartoffeleksportører.

Spørgsmålet om rekursadgang med hensyn til afgørelser truffet af et vurderingsnævn nedsat i henhold til § 12 i loven om omsætningsafgift af motorkøretøjer behandles i sag nr. 40 (s. 135).

Forinden en bøde afsones, skal politiet søge den inddrevet ved udpantning, medmindre det efter de foreliggende oplysninger med rimelighed skønnes, at udpantning ikke kan eller bør foretages af de i borgerlig straffelovs § 52, stk. 3, nævnte grunde (nr. 48, s. 157).

Under sag nr. 54 (s. 168) og sag nr. 55 (s. 170) redegøres der for nogle spørgsmål om skattemyndigheders adgang til i medfør af kontrollovens § 8 at kræve visse oplysninger til brug for skatteligningen.

Undervisningsministeriet anset for berettiget til at stille krav om, at undervisning i religion og kristendomskundskab i folkeskolen skal gives af lærere, der tilhører folkekirken eller en evangelisk-luthersk frimenighed, samt til at pålægge en af folkekirken udtrådt lærer ikke at virke aktivt for sin særopfattelse overfor skolens elever på eller udenfor skolen (sag nr. 57, s. 177).

III. Supplerende oplysninger vedrørende sager omtalt i tidligere beretninger.

De ved de enkelte sager anførte numre refererer til beretningen for det pågældende år.

A. Beretningen for året 1956.

73. *Spørgsmålet om hjemmelen for § 6, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 11 af 24. januar 1955, hvorefter der kan opkræves skoleafgift i tilfælde, hvor en skolekommune optager en elev med bopæl i en anden kommune uden at opnå adgang til refusion i henhold til bekendtgørelsens § 2. (J. nr. 797/56; beretn. 1956, s. 201-04, og beretn. 1957, s. 26).*

Den af Østre Landsret den 15. marts 1958 afsagte dom blev af den pågældende fader appelleret til Højesteret, der ved dom af 22. marts 1959 stadfæstede landsretsdommen, se U.f.R. 1960, s. 388.

4 dommere bemærkede:

»Idet lov nr. 194 af 11. juni 1954 ikke regulerer kommunale højere almenskolors ret og pligt til at optage børn, der er hjemme-hørende i andre kommuner, findes det ikke at have ligget uden for rammerné af den ved lovens §§ 3 og 6 meddelte bemyndigelse, at der i bekendtgørelsen af 24. januar 1955 er åbnet mulighed for, at en kommune kan

gøre optagelse af børn, der i deres hjemstedskommune er tilsikret den tilsvarende undervisning vederlagsfrit, afhængig af erlæg-gelse af en skoleafgift. Idet det tiltrædes, at bekendtgørelsens bestemmelser herom også må komme til anvendelse i tilfælde, hvor en tidligere påbegyndt skolegang i en fremmed kommunes skole fortsættes efter bekendtgørelsens ikrafttræden, stemmer disse dommere for at stadfæste dommen. . .«

3 dommere fandt, at der ved bekendtgørelsen af 24. juli 1955 var truffet en mod loven af 11. juni 1954 stridende bestemmelse, og ville tage appellantens frifindelsespåstand til følge.

B. Beretningen for året 1957.

3. *Retningslinierne for Statens Jordlovsudvalgs forhandlinger med trediemand ved benyttelsen af statens forkøbsret i henhold til statshusmandslovens § 8. (J. nr. 31/56; beretn. 1957, s. 31-35).*

Den 20. december 1957 meddelte Landbrugsministeriet, at det efter min henstilling havde forelagt spørgsmålet om retningslinierne for Statens Jordlovsudvalgs forhandlinger med trediemand for den af ministeriet den 26. august 1957 nedsatte kommission til undersøgelse af visse spørgsmål vedrørende statshusmandsloven.

Den 18. november 1959 afgav kommis-

sionen betænkning vedrørende statshusmandsloven og loven om opførelse af arbejderboliger på landet og anførte s. 23:

»Efter kommissionens opfattelse vil det være særdeles vanskeligt at nå frem til en for den oprindelige køber gunstigere ordning end den nuværende, hvor statens jordlovsudvalg bestræber sig for at balancere retfærdigt mellem det samfundsmæs-

sige hensyn, der tilgodeses ved den pågældende lovbestemmelse, og en naturlig hensyntagen til den private køber, der allerede har indstillet sig på at erhverve ejendommen, og der har indenfor kommissionen været enighed om, at den af statens jordlovsudvalg knæsatte praksis stort set synes at tilgode enhver rimelig hensyntagen til den oprindelige køber.

Det har været nævnt, at der – hvis det skulle være fuldkomment – kunne være tale om at tillægge den oprindelige køber en virkelig forkøbsret. Det overvejende flertal indenfor kommissionen har imidlertid været af den opfattelse, at en sådan ordning ville gøre det praktisk talt umuligt for statens jordlovsudvalg at forhandle med andre købere, såfremt disse i forvejen er bekendt med, at jordlovsudvalget kun kan handle under forudsætning af, at den oprindelige køber skal have forkøbsret til stamparcellen på de i trediemands tilbud indeholdte vilkår.

Kommissionen har overvejet, om der under hensyn til den korte frist på kun 14

dage, der ifølge loven er levnet jordlovsudvalget til at få såvel købet som den eventuelle videreafhændelse af stamparcellen bragt i stand på et såvel jord- som pengeøkonomisk forsvarligt grundlag, administrativt bør fastsættes nærmere regler, hvori der fastlægges en passende grænse for, hvor langt jordlovsudvalget skal strække sig i hensynet til den oprindelige køber.

Under hensyn til disse retsforholds særlige karakter og de i de enkelte sager forekommende særlige omstændigheder, der undertiden kan gøre det påkrævet, at der er plads for en ret vidtstrakt individuel hensyntagen, har kommissionen imidlertid ikke anset det for rimeligt for nogen af parterne at søge fastlagt nærmere generelle forskrifter for jordlovsudvalgets handlefrihed under forhandlingerne indenfor de allerede afstukne rammer.«

Den 10. december 1959 meddelte Landbrugsministeriet mig, at det kunne henholde sig til kommissionens udtalelse, hvorefter jeg henlagde sagen.

6. Sagsbehandlingen i Landsskatteretten. (J. nr. 460/56; jfr. beretn. 1957, s. 57-61).

I mine tidligere beretninger har jeg omtalt undersøgelser, jeg har foretaget vedrørende sagsbehandlingen i Landsskatteretten, jfr. således særlig beretning 1955, s. 69-73, og beretning 1957, s. 57-61.

Jeg finder derfor at burde omtale, at Folketinget den 20. maj 1959 vedtog et den 7. april 1959 fremsat forslag til folketingsbeslutning angående Landsskatterettens organisation m. m. Beslutningen havde følgende ordlyd:

»Folketinget opfordrer finansministeren til

at nedsætte et sagkyndigt udvalg med den opgave at gennemgå Landsskatterettens organisation og arbejdsform med henblik på udarbejdelse af forslag til ændringer i lov nr. 108 af 31. marts 1938 om oprettelse af en landsskatteret og om tilsynet med skatteligningen m. v., som ændret ved lov nr. 311 af 21. december 1955.« (FT 1958/59, till. C, sp. 947).

Udvalget er herefter blevet nedsat af finansministeren den 2. oktober 1959.

48. Henstillet fri proces til en funktionær, der var blevet afskediget fra et skolehjem. Ved et retsforlig fik funktionæren en erstatning. (J. nr. 378/57; beretn. 1957, s. 164-68).

Den 26. marts 1958 tog jeg stilling til A's klage over, at han var blevet afskediget fra skolehjemmet Landerupgaard, og udtalte bl. a., at spørgsmålet om, hvorvidt A havde et erstatningskrav mod skolehjemmet, hørte under domstolene.

Den 18. oktober 1958 rettede A påny henvendelse til mig vedrørende afskedigelsen, og efter at han til Vejle amt havde indgivet andragende om fri proces til en retssag mod skolehjemmet, henstillede jeg den 25. februar 1959 til amtet, at det ansøgte blev bevilget.

Den 5. marts 1959 meddelte amtet A fri proces, hvorefter A anlagde sag mod skolehjemmet ved Vestre Landsret. Den 30. marts 1960 blev retssagen hævet, idet parterne samtidig vedtog et forlig, hvor det bl. a. var udtalt:

»De sagsøgte erkender, at afdøde forstander . . . ikke har haft kompetence til på egen hånd at afskedige sagsøgeren, og at de sag-

søgeren den 29. september, 5. oktober og 10. oktober 1956 meddelte opsigelser fra stillingen som fast ansat maskinmester ved den selvejende institution, skolehjemmet Landrupgaard, således er ugyldige, og de sagsøgte forpligter sig til inden 15 dage fra dato at betale i erstatning kr. 4.000 til fuld og endelig afgørelse.«

C. Beretningen for året 1958.

3. *Vejledning om ankereglerne i ulykkesforsikringsloven. (J. nr. 788/56; jfr. beretn. 1958, s. 40).*

Den 4. maj 1959 henstillede jeg til Socialministeriet at overveje, hvorvidt der burde tilvejebringes en ordning, således at der også blev givet de tilskadedkomne, hvis tilfælde ikke henføres under ulykkesforsikringsloven, vejledning med hensyn til ankemulighederne efter ulykkesforsikringsloven.

Den 3. oktober 1959 har ministeriet meddelt, at det efter forhandling med direktøren for Ulykkesforsikringen og under hensyn til den nyordning, der ved lov nr. 96 af 25. marts 1959 er gennemført med hensyn til Ulykkesforsikringsrådets virksomhed, har fundet, at der fremtidig, på samme måde

som det allerede er tilfældet i anerkendelsessager, i forbindelse med afgørelsen i sager, der af direktoratet afvises som ikke henhørende under ulykkesforsikringsloven, bør gøres opmærksom på relevante bestemmelser i ulykkesforsikringsloven, herunder bl. a. om ankemulighederne.

Direktoratet for Ulykkesforsikringen har herefter udarbejdet særtryk af et uddrag af ulykkesforsikringslovens bestemmelser, der vil blive vedlagt direktoratets afgørelser i de tilfælde, hvor ulykkestilfælde ikke henføres under ulykkesforsikringsloven.

7. *Statens Jordlovsudvalgs praksis vedrørende refusionsopgørelser. (J. nr. 344/57; beretn. 1958, s. 46-48.)**

Den 22. marts 1960 har Statens Jordlovsudvalg meddelt, at det på grundlag af indvundne erfaringer har ændret praksis med hensyn til, i hvilke tilfælde der skal udfærdiges refusionsopgørelse. I fremtiden skal der således udfærdiges sædvanlig refusionsopgørelse ved salg af stamparceller og andre bebyggede lodder. I salgsdokumenterne skal der, for at Jordlovsudvalgets tilgodehavende for udlagte skatter og andre afgifter ikke skal blive for stort, optages bestemmelse om pligt for køberen til at indbetale et à conto beløb svarende til 4 pct. årlig af den skønnede grundværdi med tillæg af et skønnet beløb for ejendommens bygningsværdi.

Endvidere skal der udfærdiges refusionsopgørelse ved salg af lodder uden bygninger, for så vidt lodden er selvstændigt vurderet. Hvis dette ikke er tilfældet, udfærdiges der ikke refusionsopgørelse for så vidt angår skatter, men køberen indbetaler en afgift til dækning af skatterne, indtil lodden bliver selvstændigt vurderet. Andre afgifter fordeles som hidtil ved refusionsopgørelsen.

Ved mageskifter udfærdiges refusionsopgørelse, hvis grundværdidifferencen overstiger 2.000 kr.

*) Smh. den nedenfor s. 190 refererede sag.

9. *Anvendelse af en efterbetaling af hjælp ydet i henhold til forsorgslovens § 247. (J. nr. 565/57; beretn. 1958, s. 58-60).*

I skrivelse af 22. november 1959 meddelte A, at sognerådsformand C havde frasagt sig hvervet som »tillidsmand« for B. Jeg oversendte skrivelsen til Socialministeriet, der indledede en undersøgelse af, hvorledes der skulle forholdes med hensyn til det beløb, som B i sin tid havde fået tillagt i efterbetaling af hjælp i henhold til forsorgslovens § 247. Den 15. marts 1960 meddelte ministeriet, at der var truffet aftale med hensyn til beløbets anvendelse, idet der for dette skulle indkøbes tøj m. v. til B, og et eventuelt restbeløb ville blive udbetalt til A til anvendelse for B.

Socialministeriet har yderligere oplyst, at det den 17. januar 1960 overfor amtet rejste spørgsmålet om iværksættelse af umyndiggørelse af B, og at amtet i den anledning udtalte, at ordningen med indsættelse af en »tillidsmand« blev truffet for at undgå umyndiggørelse, som muligvis ville have til følge, at A ikke fortsat ville have B i sit hjem. Da en umyndiggørelse stadig kunne få denne virkning, måtte man af menneskelige grunde fortsat tage afstand fra et sådant skridt.

Dette havde Socialministeriet ikke fundet grundlag for at imødegå.

11. *Tilskadekomnes adgang til at udtale sig overfor Arbejdstilsynet angående ulykkestilfældet. (J. nr. 764/57; beretn. 1958, s. 63-66).*

I rundskrivelse af 4. marts 1960 nr. 10/1960 til tilsynskredsene har Direktoratet for Arbejdstilsynet givet udtryk for, at en ubetinget regel om, at tilskadekomne i alle tilfælde skal gøres bekendt med kredsens oplysninger om ulykkestilfældet, ikke vil være hensigtsmæssig.

Direktoratet har dernæst udtalt, at såfremt det fra arbejdsgiverens eller fra anden side hævdes, at tilskadekomne ved sin adfærd selv har foranlediget ulykken, vil klarlæggelsen af tilfældet som oftest forudsætte, at også tilskadekomne høres, ligesom en hen-

vendelse til tilskadekomne vil være nødvendig, dersom der kan herske tvivl om anvendte arbejdsmetoder eller om tilrettelæggelsen af arbejdet i forbindelse med ulykken. Direktoratet har derfor anmodet kredsene om i sådanne og lignende tilfælde, hvor klarlæggelsen af ulykkestilfældet nødvendigvis er erklæring fra tilskadekomne, så vidt muligt at sætte sig i forbindelse med denne og gøre ham bekendt med kredsens oplysninger om ulykkens foregang og årsager samt give ham lejlighed til at udtale sig.

23. *Underholdsbidrag til fraskilt kvinde, der samlever med en mand. (J. nr. 76/58; beretn. 1958, s. 145-46).*

Ved Østre Landsrets dom af 8. maj 1958 fik B medhold i en af ham nedlagt påstand om, at hans fraskilte hustru A var uberettiget til at kræve, at han opfyldte sin forpligtelse til at udrede bidrag til hendes underhold, så længe hun havde et ægteskabslignende forhold til en anden.

A appellerede dommen til Højesteret med påstand om frifindelse, og Højesteret afsagde dom den 29. april 1960 (UfR 1960, s. 546). Retten fandt under hensyn til den afgørende

retlige forskel mellem ægteskab og uægteskabeligt samliv, herunder også at sidstnævnte form for samliv ikke medfører forsørgelsespligt for nogen af parterne, at bestemmelsen i ægteskabslovens § 69, stk. 2, i hvert fald bortset fra ganske ekstraordinære tilfælde, ikke kunne anvendes analogt på uægteskabeligt samliv.

4 dommere bemærkede, at hjemmelen til at lade bidrag bortfalde på grund af den bidragsberettigedes forhold herefter måtte sø-

ges i ægteskabslovens § 71, der henlægger afgørelsen til overøvrigheden og forudsætter, at der er sket en forbedring i den bidragsberettigedes økonomiske kår, hvorved samlivsforhold efter omstændighederne vil kunne tages i betragtning som bevismoment.

Det forhold, at A's tidligere forklaringer om samlivsforholdet viste sig at være urigtige, medførte efter flertallets opfattelse, at overøvrigheden efter B's begæring kan ændre den tidligere trufne afgørelse, såfremt man måtte finde, at omstændighederne, som de nu foreligger oplyst, ville have medført en

anden afgørelse. Det nævnte forhold fandtes derimod ikke at kunne medføre, at retten traf bestemmelse om, at de forfaldne ikke betalte bidrag skulle anses for bortfaldet. Disse 4 dommere tog herefter A's frifindespåstand til følge.

2 dommere, der ligeledes tog A's frifindespåstand til følge, fandt det betænkeligt at antage, at hendes forklaring om samlivsforholdet havde været urigtig.

3 dommere voterede for at stadfæste landsrettens dom.

39. *Offentliggørelse af forretningsordenen for Elektricitetsrådet. (J. nr. 375/58; beretn. 1958, s. 178-79).*

Ministeriet for offentlige Arbejder har den 18. marts 1960 approberet en forretningsorden af 13. januar 1960 for Elektricitetsrådet. Den nye forretningsorden, der træder i stedet

for forretningsordenen af 7. april 1937, er offentliggjort i Ministerialtidende 1960 som nr. 65.

44. *Anvendelsen af folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 1, på ansøgninger om indtægtsbestemt folkepension fra tidligere tjenestemænd, der er afskediget uden pension som følge af strafbar handling. (J. nr. 455/58; beretn. 1958, s. 188-89).*

Den 29. oktober 1959 søgte Forsvarsministeriet Finansudvalget om tilslutning til med virkning fra 19. januar 1958, da A fyldte 65 år, at tillægge ham en understøttelse af statskassen svarende til det beløb, som folkepensionen ville have andraget, såfremt der var tillagt ham en sådan.

Formanden for Finansudvalget henstillede til Socialministeriet, at spørgsmålet om at tillægge A folkepension måtte blive taget op til fornyet overvejelse.

Den 17. december 1959 meddelte Socialministeriet Københavns Magistrat, at det ikke efter de med mig førte forhandlinger fandt fornøden anledning til at foretage videre i sagen, da det var oplyst, at Finansministeriet ville søge A tillagt en til folkepensionen svarende understøttelse. Efter at sagen imidlertid

nu påny var rejst overfor ministeriet, måtte det i overensstemmelse med sit ændrede syn på spørgsmålet om anvendelsen af bestemmelsen i folkeforsikringslovens § 38, stk. 2, nr. 1*) mene, at bestemmelsen ikke var til hinder for, at der i det foreliggende tilfælde udbetales folkepension, eller at folkepensionens størrelse beregnes på grundlag af den indtægt, der fremkommer ved anvendelsen af de almindelige beregningsregler i folkeforsikringslovens § 41. Der tilkom derfor A indtægtsbestemt folkepension fra tidspunktet for hans derom fremsatte begæring, såfremt han iøvrigt opfyldte betingelserne herfor.

Den 4. januar 1960 anmodede Forsvarsministeriet Finansudvalget om ikke at foretage videre i anledning af ministeriets skrivelse af 29. oktober 1959.

*) Jfr. Socialministeriets skrivelse af 8. juni 1959, refereret i beretn. 1958, s. 189.

- 54.** *Politimesterens erstatningsansvar i anledning af, at han uden hjemmel havde forbudt en vognmand i 1 måned at søge hyre fra en holdeplads. (J. nr. 579/58; jfr. beretn. 1958, s. 208-10).*

Den 14. maj 1959 anlagde vognmand P. Klestrup Hansen ved retten i Køge erstatnings-sag mod politimesteren i Køge, i anledning af at denne i 1 måned havde forbudt vognmanden at søge hyre fra en holdeplads i Haslev. Den 24. september 1959 afsagde retten dom og tilkendte vognmand Klestrup

Hansen en erstatning på 2.018 kr., hvoraf 500 kr. var for tort. Politimesteren ankede til Østre Landsret, hvor sagen den 1. februar 1960 blev forligt, mod at politimesteren betalte en erstatning på 1.600 kr., hvori der ikke var indbefattet erstatning for tort.

- 56.** *Straffesager vedrørende politiets personale skal som hovedregel forelægges vedkommende statsadvokat. (J. nr. 597/58; beretn. 1958, s. 213-14).*

Rigsadvokaten har i sit meddelelsesblad nr. 14 fra marts 1960 anmodet om, at straffesager vedrørende politiets personale forelægges vedkommende statsadvokat, uanset om sagen findes at skulle fremmes til tiltale eller henlægges uden påtale.

Rigsadvokaten har yderligere udtalt, at forelæggelse for statsadvokaten dog er ufor-nøden, hvor en sigtelse viser sig at være åben-

bart urigtig, jfr. anordning nr. 199 af 13. juli 1927, B II, pkt. 1, samt hvor sigtelsen angår en ringe, formel forseelse, der ikke indebærer nogen krænkelse af private interesser, f. eks. parkeringsforseelser, for sen fornyelse af førerbevis, undladt gadefejning og andre tilfælde, hvor det efter et rimeligt skøn må være utvivlsomt, at der ikke er nogen begrundelse for en forelæggelse.

- 74.** *Politiets adgang til i medfør af færdselslovens § 73, stk. 2, at etablere holdepladser for drosker. (J. nr. 1067/58; beretn. 1958, s. 242-45).*

Ved cirkulære nr. 25 af 16. februar 1960 har Justitsministeriet givet retningslinier for udlæggelse af droskeholdepladser. I cirkulæret anføres det bl. a., at der normalt ikke bør etableres holdepladser ved forlystelsesetablissementer, men såfremt det på sådanne steder

skønnes påkrævet at reservere plads for til- og frakørsel af hyrevogne, bør disse pladser være tilgængelige for såvel drosker som andre hyrevogne (kaperrækker), og kun undtagelsesvis kan der på sådanne steder udlægges droskeholdepladser.

IV. Sager af almindelig interesse indkommet i 1959 samt enkelte ældre ikke tidligere omtalte sager.

I det følgende refereres de sager, som jeg efter de i § 13 i instruks for folketingets ombudsmand givne retningslinier har ment at burde offentliggøre.

1. *Anmodet justitsministeriet om at overveje, hvorvidt formuleringen af § 4, stk. 3, i ministeriets bekendtgørelse om førerprøver, førerbeviser m. v. burde ændres. (J. nr. 962/57).*)*

Den 20. april 1959 tilskrev jeg Justitsministeriet således:

»Ifølge færdselslovens § 18, stk. 5, kan førerbevis til erhvervmæssig personbefordring nægtes den, der er dømt for et strafbart forhold, som begrunder en nærliggende fare for misbrug af førerbeviset, jfr. lov nr. 286 af 18. juni 1951 (resocialiseringsloven).

Justitsministeriet har i § 4 i bekendtgørelse nr. 58 af 18. marts 1958 om førerprøver, førerbeviser m. v. gjort nærmere rede for de omstændigheder, der bør tages i betragtning ved politiets afgørelse af, om førerbevis til erhvervmæssig personbefordring bør nægtes, og i stk. 3 anføres det, at såfremt førerbevis nægtes, vil spørgsmålet af andrageren kunne indbringes for retten i medfør af straffelovens § 78, stk. 3, jfr. resocialiseringslovens § 1.

Da formuleringen af bekendtgørelsens § 4, stk. 3, vil kunne bibringe den, der er utilfreds med politiets afgørelse, og som ikke

har kendskab til indholdet af straffelovens § 78, stk. 3, den opfattelse, at han selv skal anlægge retssag mod politiet, skal jeg anmode Justitsministeriet om en udtalelse om, hvorvidt der måtte være anledning til at ændre formuleringen af bekendtgørelsens § 4, stk. 3, således at denne følger ordlyden i straffelovens § 78, stk. 3, hvorefter anklagemyndigheden på begæring skal indbringe sagen for retten.«

I skrivelse af 21. maj 1959 meddelte Justitsministeriet, at det agtede at ændre ordlyden af § 4, stk. 3, i nævnte bekendtgørelse, således at det af bestemmelsen ville fremgå, at anklagemyndigheden – såfremt førerbevis nægtes – på andragerens begæring skal indbringe spørgsmålet for retten i medfør af straffelovens § 78, stk. 3.

Jeg underrettede ministeriet om, at jeg herefter ikke foretog videre i sagen.

2. *Utilstrækkelig begrundelse for afslag på andragende om erstatning i anledning af ulykkestilfælde i tysk KZ-lejr. (J. nr. 136/59).*

I februar 1959 klagede polititjenestemand A over, at Direktoratet for Ulykkesforsikringen den 8. januar 1958 havde meddelt ham afslag på et andragende om erstatning i henhold til lov nr. 475 af 1. oktober 1945 om erstatning til besættelsestidens ofre (erstatningsloven) i anledning af et ulykkestilfælde,

der var overgået ham i en tysk KZ-lejr i januar 1945, samt over, at Ulykkesforsikrings-Rådet havde tiltrådt afgørelsen. Da direktoratet i skrivelsen af 8. januar 1958 havde anført, at erstatning var blevet nægtet, allerede fordi kravet var rejst efter udløbet af den i nævnte lovs § 66, stk. 2, fastsatte

*) Se endvidere den i min beretning 1957, s. 209 refererede sag.

frist, henviste A til, at direktoratet havde dispenseret fra anmeldelsesfristen forsåvidt angik to andre polititjenestemænd.

I 1948 forelagde Direktoratet for Ulykkesforsikringen for Socialministeriet en række sager, der var rejst efter udløbet af den i erstatningsloven fastsatte anmeldelsesfrist, og forespurgte, om der kunne bortses fra fristens overskridelse. Efter forhandling med Erstatningsrådet meddelte Socialministeriet, at det intet fandt at erindre mod, at direktoratet i sager, hvor anmeldelse ikke var sket indenfor de i erstatningslovens § 7, jfr. § 66, stk. 2, fastsatte frister, bortså fra fristoverskridelsen i overensstemmelse med den praksis, der fulgtes i direktoratet i sager, der henhørte under ulykkesforsikringslovgivningen.

Direktoratet dispenserede herefter fra anmeldelsesfristen i tilfælde, hvor der forelå en utvivlsom årsagsforbindelse mellem skadestilfældet og lidelsen, hvor invaliditeten måtte anses for væsentlig, og hvor der forelå en rimelig undskyldning for, at anmeldelse først var indgivet efter fristens udløb.

Efter vedtagelsen af lov nr. 119 af 12. april 1957, hvorved erstatningsloven blev ændret, modtog direktoratet en række anmeldelser fra tjenestemænd, som på grund af de hidtidige regler i erstatningslovens § 25 havde været afskåret fra at opnå erstatning. I disse tilfælde dispenserede direktoratet fra fristen, hvor der forelå en overvejende sandsynlighed for, at den anmeldte lidelse skyldtes forhold, hvorunder de pågældende havde levet under besættelsen, medmindre man skønnede, at invaliditeten var ganske ringe. Lempelsen i kravet med hensyn til invaliditetens omfang var begrundet i, at tjenestemændene i henhold til erstatningsloven hidtil havde været afskåret fra at opnå erstatning.

I de tilfælde, hvor direktoratet ikke fandt grundlag for at dispensere, henviste man til fristreglen i erstatningslovens § 66, stk. 2. Da der blev rejst indsigelser mod en del af disse afgørelser, forelagde direktoratet spørgsmålet for Socialministeriet, der den 27. februar 1959 udtalte, at ministeriet ved bedømmelsen af de omhandlede sager måtte lægge vægt på den gennemførte ændring af erstatningsloven, hvorefter tidligere afsluttede sager vil kunne genoptages uden hensyn til den hidtil gældende frist af 5 år efter rentens første fastsættelse, jfr. erstatningslo-

vens § 26, stk. 3, og at denne hjemmel til genoptagelse også gælder for tilfælde, hvor der ikke tidligere har været tale om udbetaling af invaliditetserstatning. På denne baggrund fandt ministeriet det rettest, at sager, hvori de pågældende på grund af de senere ved loven af 12. april 1957 ophævede beregningsregler hidtil havde været afskåret fra at opnå erstatning, ikke afvises på grund af overskridelse af anmeldelsesfristen, men i alle tilfælde optages til realitetsbehandling.

Forsåvidt angik de af A nævnte to tilfælde, hvor der var tilkendt polititjenestemænd erstatning uanset anmeldelsesfristens overskridelse, oplyste direktoratet, at det i disse tilfælde havde skønnet, at der var en sådan årsagsforbindelse mellem skadestilfældet og lidelsen og en så væsentlig invaliditet, at der burde dispenseres fra anmeldelsesfristen.

Med hensyn til A's sag havde direktoratet ikke skønnet, at de nævnte betingelser for at dispensere fra anmeldelsesfristen (årsagsforbindelse og væsentlig invaliditet) var til stede. Direktoratet tilføjede, at det under hensyn til Socialministeriets skrivelse af 27. februar 1959 ville tage sagen op til fornyet overvejelse.

Jeg udtalte, at jeg ikke kunne kritisere, at direktoratet og Ulykkesforsikrings-Rådet havde skønnet, at der efter den dengang fulgte praksis ikke var fornødent grundlag for at dispensere fra den i erstatningslovens § 66, stk. 2, foreskrevne anmeldelsesfrist. Jeg bemærkede herved, at jeg ikke kunne tage stilling til det lægelige skøn, der lå til grund for afgørelserne i sagerne vedrørende A og de to nævnte polititjenestemænd.

Derimod havde det været rigtigst, om direktoratet i skrивelsen af 8. januar 1958 til A havde meddelt, at det ikke fandt, at der forelå tilstrækkeligt grundlag for at dispensere fra fristen, og ikke som begrundelse for afslaget alene havde henvist til, at fristen var overskredet.

Direktoratet har senere meddelt, at det den 6. oktober 1959 bestemte, at A's lidelse måtte anses at have medført en invaliditet på 8 pct., og at der derefter tilkom ham en kapitaliseret erstatning på 8.439,23 kr.

3. *Politiet burde have fastsat antallet af rutinetimer som betingelse for fornyelse af førerbevis og klargjort, at tvivlen om førerens kørefærdighed alene byggede på oplysninger om omfanget og fordelingen af hans kørsel. (J. nr. 132/59).*

I februar 1959 klagede A over, at politimesteren i Middelfart som betingelse for fornyelse af hans førerbevis havde forlangt, at han skulle tage rutinetimer hos en autoriseret kørelærer, indtil hans kørsel kunne erklæres for god. A, der henviste til, at han havde kørt ca. 2.000 km i året forud for ansøgningen, ønskede yderligere oplyst, om der forelå oplysninger, der kunne give anledning til tvivl om hans kørsel, således som politimesteren havde anført i en skrivelse af 21. november 1958.

Den 15. oktober 1958 ansøgte A politimesteren i Middelfart om fornyelse af sit førerbevis og oplyste, at han i 1958 havde ført lejet motorvogn jævnligt i januar og februar og en dag ugentlig i juli og august, og at kørslen havde andraget ca. 2.000 km.

Udlejerne oplyste, at A havde kørt 3 gange i januar-februar 1958, ialt 600-700 km, og 7-8 gange i juli-august, ialt ca. 800 km. Politimesteren meddelte den 22. oktober 1958 A, at han, under hensyn til de få gange han havde ført motorvogn, måtte tage rutinetimer hos en autoriseret kørelærer, indtil denne erklærede hans kørsel for god.

Da A havde fået 2 rutinetimer, udtalte kørelæreren, at han regnede med, at A skulle have ialt 4-6 rutinetimer, før han kunne afgive omtalte erklæring. A, der ikke ønskede at tage flere rutinetimer, spurgte politimesteren, hvad der motiverede kravet om rutinetimer.

Den 21. november 1958 svarede politimesteren, at de oplysninger, der forelå om hans kørsel det sidste år, frembød tvivl om hans kørefærdighed, og at han derfor anså rutinetimer for nødvendige for at forny førerbeviset. Da dernæst A's kørelærer havde meddelt, at han anså hans kørsel for knap god nok, blev kravet om rutinekørsel fastholdt.

Overfor mig udtalte politimesteren, at han efter de tilvejebragte oplysninger, sammenholdt med reglerne i afsnit II, 5, i Justitsministeriets cirkulære nr. 73 af 12. maj 1958, havde fundet, at omfanget af A's kørsel havde været meget ringe (højest 10 gange i løbet af 1 år), og at han derfor måtte nære tvivl om hans kørefærdighed. Da politime-

steren havde anset sagen for at være et grænsetilfælde, havde han stillet krav om rutinetimer hos en af A valgt kørelærer, indtil denne kunne erklære hans kørefærdighed for tilstrækkelig. Politimesteren udtalte endvidere, at det i cirkulæret forudsættes, at politiet kan stille krav om rutinekørsel og om et bestemt antal rutinetimer. Denne fremgangsmåde havde man imidlertid ikke anvendt i det foreliggende tilfælde.

Justitsministeriet udtalte, at det i færdselslovens § 18, stk. 6, er fastsat, at politiet bestemmer, om den, der søger førerbevis fornyet, kan fritages for at aflægge ny prøve. Det følger af § 18, stk. 6, sammenholdt med stk. 2, at det er en forudsætning for fornyelsen, at den pågældende er i besiddelse af tilstrækkelig kørefærdighed.

I afsnit II, 5, i cirkulæret af 12. maj 1958 er der fastsat vejledende retningslinier for, i hvilket omfang ny prøve bør kræves. Det hedder her bl. a., at førerbevis efter omstændighederne vil kunne fornyes uden prøve, selvom ansøgeren slet ikke eller kun i ringe omfang har kørt i den første del af året, såfremt han i tiden indtil fornyelsen har kørt rutinekørsel i 5-10 timer, alt efter om han slet ikke har kørt eller kun har kørt i ringe omfang tidligere på året. Kørsel, der sammenlagt er af ret ringe omfang, f. eks. 500-700 km, vil efter omstændighederne kunne være tilstrækkelig, såfremt kørslen er faldet i forholdsvis små, men hyppige ture, fordelt over hele året, hvorimod kørsel foretaget over et kort tidsrum og ikke i tiden kort før fornyelsen må være af noget større omfang, såfremt førerbevis skal fornyes uden prøve.

Endvidere udtalte Justitsministeriet, at A's førerbevis efter de foreliggende oplysninger om hans kørsel burde have været fornyet uden krav om ny prøve eller rutinetimer, og at antallet af rutinetimer bør fastsættes forud af politiet og ikke afhænge af kørelæreren skøn over den pågældendes kørefærdighed.

Jeg udtalte, at jeg kunne tiltræde Justitsministeriets opfattelse. Dernæst fandt jeg, at det havde været rigtigst, om politimesteren i skrivelsen af 21. november 1958

til A klart havde givet udtryk for, at tvivlen om hans kørefærdighed alene byggede

på oplysningerne om omfanget og fordelingen af hans kørsel.

4. Resolution om en prøveløsladts genindsættelse. (J. nr. 259/59).

A, der i februar 1957 blev løsladt på prøve fra et statsfængsel, klagede i april 1959 over, at Justitsministeriet havde truffet bestemmelse om, at han skulle genindsættes til afsøning af reststraffen. Han anførte, at han, uanset at prøvetiden udløb den 12. februar 1959, først under et retsmøde den 26. februar 1959 blev gjort bekendt med beslutningen, og at han derfor var af den opfattelse, at beslutningen i strid med straffelovens § 40, stk. 2, først var truffet efter prøvetidens udløb.

Det fremgik af sagen, at Justitsministeriets resolution om genindsættelsen var truffet den 6. februar 1959, og at meddelelse herom samme dag blev sendt til statsadvokaten for København og politidirektøren i København.

Fra politidirektøren modtog jeg en udtalelse samt en erklæring fra politiadvokaten for det undersøgelseskammer, hvor straffesagen mod A blev behandlet. Politiadvokaten udtalte, at A først nogen tid efter modtagelsen af Justitsministeriets resolution og meget

muligt den 26. februar 1959 blev gjort bekendt med resolutionen, idet denne ved en fejltagelse havde været forlagt i undersøgelseskammeret.

Politidirektøren henviste til politiadvokatens erklæring og oplyste, at han havde påtalt forlæggelsen.

Jeg udtalte herefter, at resolutionen om genindsættelse efter det oplyste var truffet før udløbet af prøvetiden. Straffelovens § 40, stk. 2, kræver alene, at bestemmelse om genindsættelse skal være truffet inden prøvetidens udløb, hvorimod det ikke er en betingelse for en sådan bestemmelses gyldighed, at den pågældende er underrettet om afgørelsen inden prøvetidens udløb.

Derimod var der i undersøgelseskammeret begået en fejl ved, at Justitsministeriets resolution blev forlagt. Da politidirektøren havde påtalt fejlen, fandt jeg ikke anledning til at foretage videre.

5. Kritiseret, at et amt ikke besvarede en erindringskrivelse. (J. nr. 198/59).

I marts 1959 klagede A over, at Århus amt ikke havde taget stilling til hans andragende om skilsmisse.

Af det foreliggende fremgik det, at A ved dom af 25. august 1955 blev separeret fra sin hustru bl. a. på vilkår, at han skulle svare bidrag til hendes underhold efter overøvrighedens bestemmelse.

Den 21. april 1958 indgav A til Århus amt andragende om skilsmisse. Under de følgende vilkårsforhandlinger anmodede A om, at det som et vilkår for skilsmissen måtte blive bestemt, at ingen af parterne skulle svare bidrag til den andens underhold, mens A's fraseparerede hustru fortsat ønskede sig tillagt bidrag.

Efter at såvel A som hans fraseparerede

hustru gentagne gange havde haft lejlighed til at redegøre for deres synspunkter, forelagde amtet den 4. juli 1958 sagen for Justitsministeriet med bemærkning, at skilsmisse formentlig kun ville kunne meddeles på de for separationen fastsatte vilkår. Den 14. juli 1958 tiltrådte Justitsministeriet amtets indstilling, og den 22. juli 1958 blev A gjort bekendt med Justitsministeriets afgørelse, hvorefter han udtalte, at han ikke ønskede sagen fremmet.

Den 16. oktober 1958 anmodede A Holbæk amt om skilsmisse, og den 3., 4. og 14. november 1958 gav A til politiet nærmere oplysninger til brug for sagens behandling. A udtalte bl. a., at såfremt skilsmisse blev givet på separationsvilkårene, måtte der være

grundlag for at nedsætte størrelsen af hustrubidraget. Den 20. november 1958 oversendte Holbæk amt sagen til Århus amt.

I skrivelse af 14. januar 1959 til Holbæk amt erindrede A om sagen, og den 19. januar 1959 oversendte amtet skrivelsen til Århus amt. Efter at Århus amt ved skrivelse af 6. februar 1959 havde indhentet visse oplysninger, afholdt det den 18. marts 1959 vilkårsforhandlinger med A's fraseparerede hustru, der fastholdt sit krav om, at A efter skilsmissen skulle betale bidrag til hende.

Den 24. marts 1959 forelagde amtet sagen for Justitsministeriet med indstilling om, at skilsmisse kun blev bevilget på separationsvilkårene, og den 6. april 1959 tiltrådte ministeriet denne indstilling. Den 15. april 1959 blev A gjort bekendt med ministeriets afgørelse og udtalte, at han ønskede skilsmisse, hvorefter Århus amt den 21. april 1959 udfærdigede skilsmissebevilling.

Århus amt oplyste, at det, efter at sagen

den 21. november 1958 var modtaget fra Holbæk amt, den 22. november 1958 havde udarbejdet koncept til en skrivelse. Denne skrivelse blev dog ikke afsendt, da sagen blev forlagt, og først efter at den på foranledning af A's erindringskrivelse af 14. januar 1959 var blevet fundet, blev skrivelser afsendt den 6. februar 1959. Amtet beklagede dette. Endvidere oplyste amtet på forespørgsel, at det ikke har besvaret A's skrivelse af 14. januar 1959.

Herefter udtalte jeg, at da amtet havde beklaget, at sagen havde været forlagt i tiden efter 22. november 1958 til slutningen af januar måned 1959, gav dette forhold mig ikke anledning til bemærkninger.

Derimod fandt jeg det uheldigt, at amtet ikke besvarede A's erindringskrivelse af 14. januar 1959, særlig når hensås til, at sagen havde været forlagt.

6. Kritiseret, at Handelsministeriet ikke besvarede en erindringskrivelse. (J. nr. 252/59).

I april 1959 klagede ejendomsmægler A over, at Handelsministeriet ikke havde besvaret hans forespørgsel af 15. november 1958 om, hvorvidt hans hustru, uanset bestemmelsen i § 9 i bekendtgørelse nr. 293 af 30. november 1955 om ejendomsmægleres og ejendomshandlers virksomhed, kunne udfærdige skøder og anmelde disse til tinglysning. A oplyste, at han ved skrivelse af 2. marts 1959 havde erindret om forespørgslen og henvist til, at han af hensyn til et retsmøde i Østre Landsret den 20. marts 1959 gerne ville have ministeriets svar inden dette tidspunkt.

Ved anklageskrift af 1. maj 1958 havde Københavns Politi rejst tiltale ved Københavns Byret mod A for overtrædelse af bekendtgørelsens § 9, hvorefter ejendomsmægler ikke må udfærdige de til tinglysning bestemte dokumenter vedrørende overdragelse af fast ejendom.

Under retssagen gjorde A gældende, at der ikke i næringsloven var hjemmel for Handelsministeriet til at udfærdige det i bekendtgørelsens § 9 indeholdte forbud, men ved dom afsagt af byretten den 14. oktober

1958 blev det statueret, at Handelsministeriet i næringslovens § 85 e havde haft fornøden hjemmel for forbudet. A blev idømt en bøde på 60 kr. Den 10. november 1958 ankede anklagemyndigheden med påstand om skærkelse.

A's forespørgsel af 15. november 1958 blev den 25. november 1958 af Handelsministeriet forelagt Ejendomsmæglerkommissionen, som afgav svar den 19. januar 1959. Kommissionen henviste til en underrettsdom af 31. oktober 1950 i en sag mod en anden ejendomsmægler og anførte, at der næppe var tilstrækkeligt grundlag for at hindre, at A's hustru udfærdigede skøder. Kommissionen henstillede samtidig til ministeriet, at besvarelsen af A's forespørgsel blev sat i bero på udfaldet af landsretssagen.

Handelsministeriet udtalte overfor mig, at besvarelsen af A's forespørgsel herefter havde beroet på overvejelse af spørgsmålet og på ankesagen ved Østre Landsret, idet ministeriet ikke mente at kunne tage stilling til spørgsmålet om, hvorvidt en ejendomsmægleres hustru kunne udfærdige skøder, så længe domstolene behandlede spørgsmålet om lov-

ligheden af det almindelige forbud mod, at ejendomsmæglere udfærdiger skøder.

Den 23. marts 1959 afsagde Østre Landsret dom, hvorved A blev idømt en bøde på 200 kr.

A's forespørgsel blev derefter påny behandlet i Ejendomsmæglerkommissionens møde den 13. april 1959, og ved skrivelse af 17. april 1959 besvarede Handelsministeriet forespørgslen, idet ministeriet sendte A en afskrift af ovennævnte dom af 31. oktober 1950, hvortil ministeriet henviste.

Den 17. juni 1959 udtalte jeg, at det var sagligt begrundet, at Handelsministeriet efter modtagelsen af Ejendomsmæglerkommissionens udtalelse af 19. januar 1959 besluttede at stille besvarelsen af A's forespørgsel i bero på landsrettens dom i ankesagen. Da A imidlertid i sin erindringskrivelse af 2. marts 1959 havde anført, at han gerne ville have ministeriets svar inden det til den 20. marts 1959 berammede retsmøde i ankesagen, burde ministeriet inden retsmødet have meddelt A, at man havde stillet besvarelsen af forespørgslen i bero på landsrettens dom.

7. Justitsministeriet havde med føje nægtet et revisionsfirma tilladelse til fra forskellige politikredse at erholde oplysninger om personer, der løser næringsbrev. (J. nr. 203/59).*)

I marts 1959 klagede et revisionsfirma over, at Justitsministeriet havde nægtet firmaet tilladelse til at indhente oplysninger fra forskellige politikontorer om navne på personer, der havde løst næringsbrev.

Revisionsfirmaet havde anmodet Justitsministeriet om tilladelse til i henhold til ministeriets cirkulære nr. 150 af 27. oktober 1958 at få oplysninger fra 7 politikredse om personer, der løser næringsbrev. Firmaet havde anført, at det påtænkte gennem akkvisitør at rette henvendelse til de pågældende næringsdrivende med tilbud om regnskabsmæssig bistand, og at det i forvejen fik oplysninger fra en række politikredse.

Ministeriet indhentede udtalelser hos de pågældende politimestre, hvoraf 5 intet havde imod det ansøgte, mens 2 udtalte sig imod at firmaet fik de ønskede oplysninger.

Rigspolitichefen udtalte, at han, selv om arbejdet skulle udføres i personalets fritid, måtte nære betænkelighed ved at anbefale, at det ansøgte blev tilladt, bl. a. under hensyn til den ret uoverskuelige arbejdsbyrde, der kunne blive tale om, hvis andre firmaer fremkom med lignende anmodninger.

Den 6. marts 1959 meddelte Justitsministeriet revisionsfirmaet, at andragendet af hensyn til konsekvenserne ikke kunne imødekommes.

Overfor mig oplyste Justitsministeriet, at det før udsendelsen af cirkulæret af 27. ok-

tober 1958 havde truffet afgørelser i enkelte tilfælde af denne art. Ministeriet havde afslået en ansøgning fra et bryggeri om til brug i reklameøjemed at få meddelt oplysninger om indehavere af tilladelse til forhandling eller udskænkning af stærke drikke, samt en ansøgning fra et firma, der forhandlede hundekiks, om i samme øjemed at få oplysninger om personer, der havde løst hundetegn. Efter udsendelsen af cirkulæret havde ministeriet i 4 tilfælde foruden det omhandlede afslået ansøgninger fra revisorer om at få oplysninger om indehavere af næringsbrev, ligesom man havde afslået tilsvarende ansøgninger fra et forsikringselskab og et kreditoplysningsbureau.

Med hensyn til oplysninger fra motorregistre oplyste ministeriet, at det oprindelige grundlag herfor var ministeriets cirkulære nr. 33 af 1. marts 1929, hvorefter personalet på motorkontorer kunne udlevere fortegnelser over registrerede motorkøretøjer eller ejere af disse til motororganisationer, automobilforhandlere samt til benzin- og oliefirmaer. I den praksis, ministeriet havde fulgt på grundlag af cirkulæret, havde det lagt vægt på, om eventuelle henvendelser til ejere af motorkøretøjer måtte anses for at være i færdselssikkerhedens interesse. Ministeriet havde således tilladt, at der – udover til de i cirkulæret nævnte – blev givet oplysninger fra motorregistre til andre, f. eks. rednings-

*) Smh. de s. 28 og s. 159 refererede sager.

korps eller vulkaniseringsvirksomheder, der sælger tilbehør eller leverer ydelser af betydning for færdselssikkerheden. Derimod havde ministeriet afslået at meddele oplysninger fra motorregistre til forsikringselskaber – da tegning af ansvarsforsikring er en betingelse for registrering – samt til selskaber, der finansierer afbetalingshandler vedrørende motor-køretøjer og til forhandlere af autoradioer.

Ifølge Justitsministeriets cirkulære af 27. oktober 1958 bør anmodninger om oplysninger fra registre, protokoller og lignende fra private, der ikke hidtil har fået så-

danne oplysninger, forelægges Justitsministeriet, ligesom ministeriet har udbedt sig indberetning pr. 1. april 1960 om antallet af meddelte oplysninger.

Spørgsmålet om udlevering af de omhandlede oplysninger sås ikke at være lovreguleret, og afgørelsen af, i hvilket omfang udlevering kunne ske, var efter hidtidig administrativ praksis overladt til myndighedernes skøn.

Efter de foreliggende oplysninger om ministeriets praksis kunne jeg ikke kritisere det skøn, der lå til grund for ministeriets afgørelse af 6. marts 1959.

8. Ikke fundet grund til at kritisere, at Danmarks Radios licenskontor havde givet oplysning om fjernseers navn og adresse til forskellige blade. (J. nr. 208/59).*)

A, der var tilmeldt fjernsynskartoteket som fjernseer, klagede over, at Danmarks Radios licenskontor havde givet oplysning om hans navn og adresse til »Billedbladet« og »Se og Hør«.

I december 1958 spurgte A licenskontoret, om det havde underrettet »Billedbladet« og »Se og Hør« om, at han havde erhvervet fjernsynsapparat. Licenskontoret svarede, at det til engangsbrug havde stillet navne og adresser på indregistrerede fjernsynsindehavere til rådighed for de nævnte blade, idet man mente, at indholdet kunne være af interesse for fjernseerne. Kontoret henviste til, at interesserede firmaer indenfor automobilbranchen på motorkontorerne kunne få oplysning om navne og adresser på indehavere af indregistrerede automobiler.

Danmarks Radio udtalte overfor mig, at der navnlig siden januar 1957 havde været fremsat anmodninger overfor radiofonien fra blade og firmaer m. v. om oplysning om navne og adresser på indregistrerede fjernsynsindehavere. Anmodningerne havde været forelagt Radiorådets forretningsudvalg, der anså det for legalt at meddele sådanne oplysninger. I tilfælde, hvor man mente at

også en fjernseerinteresse gjorde sig gældende, havde man tiltrådt, at der til engangsbrug blev udleveret fortegnelser med navne og adresser på indregistrerede fjernsynsindehavere til f. eks. »Se og Hør«, »Politiken« (LYT), »Billedbladet«, Fjernseerforbundet og lytterforeningerne m. m., under forudsætning af at vedkommende afholdt de med adresseudskrivningen forbundne udgifter. Derimod havde man meddelt afslag på anmodninger om navne og adresser til brug ved udsendelse af brochurer vedrørende TV-assurance, et billedværk, som kun i uvæsentlig grad henvendte sig specielt til fjernseere, samt om fjernsynsbriller.

Spørgsmålet om udlevering af de i nærværende sag omhandlede oplysninger sås ikke at være lovreguleret, og afgørelsen af, i hvilket omfang udlevering kunne ske, var efter hidtidig administrativ praksis overladt til myndighedernes skøn.

Efter det oplyste kunne jeg ikke kritisere, at Danmarks Radios licenskontor havde udleveret A's navn og adresse til de nævnte blade til brug ved tilsendelsen af et prøvenummer af hvert blad.

*) Smh. de s. 27 og s. 159 refererede sager.

9. *Kritiseret Statens Ligningsdirektorat for den tid, der var medgået til dets rekonstruktion af en bortkommet skattesag. (J. nr. 15/59).*

I januar 1959 klagede A dels over en af Landsskatteretten den 24. juni 1958 afsagt kendelse, hvorved hans skattepligtige indkomst og formue for skatteåret 1953/54 blev ansat til henholdsvis 11.000 kr. og 21.600 kr., dels over den tid, der var medgået til sagens behandling. A anførte samtidig, at hans selvangivelse for det pågældende skatteår var bortkommet under sagens behandling.

A havde for skatteåret 1953/54 selvangivet sin skattepligtige indkomst og formue til henholdsvis 9.556 kr. og 24.600 kr., men skatterådet for Frederikshavn skattekreds havde skønsmæssigt forhøjet indkomsten til 12.000 kr.

Den 9. september 1953 indbragte A skatterådets afgørelse for Landsskatteretten, der kort efter sendte sagen til Statens Ligningsdirektorat til indhentelse af udtalelser fra skatterådet og fra ligningsmyndigheden i Tolne kommune. Sagen blev påny modtaget i Landsskatteretten den 17. november 1953, idet ligningsmyndigheden oplyste, at A havde meddelt, at han havde glemt at opgive skyldige skatter til et beløb af 1.930 kr. Skatterådet indstillede, at ansættelsen blev stadfæstet, medmindre A dokumenterede rigtigheden af sin indkomstopgørelse.

Landsskatteretten udsatte den 4. marts 1954 sagen, for at man ved en forhandling med A kunne indhente nærmere oplysninger om hans indtægtsforhold. A blev indkaldt til forhandling den 8. oktober 1954, men gav alene møde ved sognerådsformanden, der var af den opfattelse, at der burde foretages en mindre nedsættelse af indkomsten, ligesom formuen skulle nedsættes med forfaldne skyldige skatter til et beløb af 3.000 kr. Det blev aftalt, at sognerådsformanden ved forhandling med A skulle søge at fremskaffe dokumenterede oplysninger om hans salg af en automobil samt byggeri af ejendom og fremsende oplysningerne gennem skatterådet til Landsskatteretten med en indstilling om sagens afgørelse.

Den 12. november 1954 meddelte A retten, at hans formuefremgang skyldtes, at hans nyopførte ejendom var blevet omvurderet i det regnskabsår, der lå til grund for klagen, men at håndværkerudgifterne først

var blevet gjort op i det efterfølgende regnskabsår. Endvidere havde han solgt en bil, som havde indbragt 500 kr. mere end den var opført til, og desuden havde han glemt at oplyse, at han skyldte 3.000 kr. i skat.

Da A's oplysninger ikke var fremsendt gennem skatterådet og iøvrigt ikke var dokumenterede, sendte retten sagen til Ligningsdirektoratet, der den 12. februar 1955 videresendte den til skatterådet.

Landsskatteretten rykkede den 9. juni 1955 direktoratet, der rykkede skatterådet. Den 4. oktober 1955 og den 7. februar 1956 erindrede retten påny direktoratet om sagen, og den 15. marts meddelte direktoratet, at skatterådet var erindret om sagen senest den 9. marts 1956.

Den 4. maj 1956 meddelte skatterådet direktoratet, at sagen som tidligere meddelt ikke beroede hos rådet. Den 15. maj 1956 forespurgte direktoratet amtsligningsinspektoratet for Hjørring amt, om sagen beroede der, hvilket inspektoratet benægtede.

Landsskatteretten erindrede den 18. juni 1956 påny direktoratet om sagen, og den 10. oktober 1956 anmodede direktoratet skatterådet om at fremsende A's selvangivelser for skatteårene 1952/53 og 1953/54. Den 25. oktober 1956 henledte Landsskatteretten igen direktoratets opmærksomhed på sagen, som samtidig blev stillet i bero til den 9. februar 1957.

I skrivelse af 3. november 1956 meddelte skatterådet direktoratet, at selvangivelserne beroede i Landsskatteretten. Den 1. februar 1957 blev sagen i direktoratet givet til referent med henblik på rekonstruktion, og den 19. marts 1957 anmodede direktoratet, der havde lånt Landsskatterettens referat, skatterådet om at indhente en genpart af klageskrivelsen hos A og om en udtalelse efter forud indhentet erklæring fra ligningsmyndigheden i Tolne kommune. Efter at direktoratet den 18. juli 1957 havde erindret om sagen, sendte skatterådet den 8. oktober 1957 sagen til ligningsmyndigheden. Den 16. oktober 1957 rykkede Landsskatteretten direktoratet, der straks påny erindrede skatterådet om sagen.

Den 5. december 1957 modtog skatterådet oplysning fra Tolne kommune om, at der to

gange forgæves havde været rettet henvendelse til A om en genpart af klagen, og den 9. december 1957 sendte rådet sagen til direktoratet, idet det under henvisning til Landsskatterettens referat indstillede, at formuen blev nedsat med de skyldige skatter til 21.600 kr., og at indkomsten skønsmæssigt blev nedsat til 11.000 kr. Den 19. december 1957 modtog retten sagen fra direktoratet med tiltrædelse af skatterådets indstilling.

I kendelse af 24. juni 1958 udtalte retten, at skatterådets ansættelse af A's skattepligtige indtægt havde beroet på et skøn, da han ikke havde fremlagt regnskab. Under sagens behandling havde skatterådet indstillet, at den påklagede indkomstansættelse blev nedsat med 1.000 kr. til 11.000 kr., hvilken indstilling retten efter omstændighederne kunne tiltræde. Da A dernæst havde en ikke selvangivet skattegæld på 3.000 kr., havde retten i medfør af § 15, stk. 1, i landsskatteretsloven optaget formueansættelsen på 24.600 kr. til påkendelse og nedsat ansættelsen til 21.600 kr.

Den 19. juli 1958 anmodede A om en nærmere begrundelse for rettens afgørelse under henvisning til, at hans selvangivelse for skatteåret 1953/54 var bortkommet under sagens behandling. Retten meddelte, at afgørelsen var truffet på grundlag af et af rettens kontor udfærdiget referat, hvori der bl. a. var taget hensyn til de i selvangivelsen indeholdte oplysninger. De originale akter var først bortkommet, efter at sagen den 8. oktober 1954 havde været forhandlet med sognerådsformanden, og efter at A's indlæg af 12. november 1954 var indgået til retten.

Ligningsdirektoratet oplyste overfor mig, at sagen ikke var modtaget tilbage i direktoratet, efter at det den 12. februar 1955 havde sendt den til skatterådet til fornyet udtalelse. Direktoratet beklagede, at den pågældende kontorassistent ved journalen ikke havde fulgt de direktiver, der er givet med hensyn til at erindre om de fra Landsskatteretten modtagne og til skatterådene udsendte sager, hvorefter et skatteråd rykkes første gang efter 3 måneders forløb og derefter med 1 måneds mellemrum. Direktoratet oplyste endvidere, at det ikke var blevet angivet, at sagen var bortkommet, da den blev opført på en den 1. april 1956 udarbejdet restanceliste.

Endelig udtalte direktoratet, at det havde påtalt forholdet overfor vedkommende kon-

torassistent, ligesom det havde pålagt den ledende overassistent ved journalen at føre et mere effektivt tilsyn med sagernes ekspedition.

Skatterådet for Frederikshavn skattekreds udtalte, at sagen ikke sås at være indgået til rådet i februar 1955. Den tidligere skatterådsformand havde oplyst, at han ikke erindrede, at sagen var indgået til rådet i februar 1955, men at Ligningsdirektoratet flere gange havde rykket for sagen, og at rådet den 4. maj 1956 svarede direktoratet, at sagen som tidligere meddelt ikke beroede hos rådet. Det havde ikke kunnet oplyses, hvornår dette var meddelt direktoratet, men formentlig var det sket som svar på en telefonisk henvendelse. Endelig havde den tidligere formand oplyst, at direktoratets skrivelse af 19. marts 1957 på grund af travlhed blev lagt til side med henblik på en drøftelse med sognerådet i juni 1957, og ved denne lejlighed blev sognerådet anmodet om at fremskaffe den ønskede afskrift af A's klage. Det lykkedes ikke sognerådet, og sagen blev derefter den 8. oktober 1957 sendt til sognerådet, som forgæves påny forsøgte at få en afskrift.

Jeg udtalte herefter, at jeg ikke kunne kritisere det skøn, der lå til grund for Landsskatterettens afgørelse vedrørende A's indkomstansættelse for skatteåret 1953/54, og at retten måtte anses for at have været i besiddelse af de for afgørelsen nødvendige oplysninger.

Det var beklageligt, at sagens akter var bortkommet i forbindelse med, at Ligningsdirektoratet den 12. februar 1955 sendte dem til skatterådet, men det havde ikke ved min undersøgelse kunnet oplyses, hvem der havde ansvaret herfor. Derimod kritiserede jeg, at sagen efter sin bortkomst omkring 12. februar 1955 først var blevet rekonstrueret den 9. december 1957, idet jeg særlig pegede på, at direktoratet, efter at det den 17. maj 1956 var konstateret, at sagen ikke beroede i amtsligningsinspektoratet for Hjørring amt, først den 10. oktober 1956 rettede henvendelse til skatterådet med henblik på sagens rekonstruktion, og at direktoratet, efter at have modtaget skatterådets skrivelse af 3. november 1956, først den 1. februar 1957 uddelte sagen til referent.

Da Ligningsdirektoratet havde beklaget sagens ekspedition og indskærpet overholdelsen af de direktiver, der gælder med

hensyn til erindring om sager, der blev sendt til skatterådene, fandt jeg ikke anledning til at foretage yderligere.

10. *Censur af breve til og fra en person, der med henblik på mentalobservation i henhold til retskendelse var midlertidig indlagt på en observationsafdeling. (J. nr. 760/58).*

I januar 1959 klagede landsretssagfører Chr. Vilh. Hagens, København, som advokat og tilsynsværge for A, der i henhold til en af Østre Landsret som ankeinstans den 2. oktober 1958 afsagt kendelse midlertidigt var indlagt på observationsafdelingen ved statshospitalet i Nykøbing S., over, at der blev udøvet censur med hensyn til A's brevveksling.

Ved en af Københavns Byret den 18. marts 1958 afsagt dom blev A dømt efter straffelovens § 265, jfr. § 70, stk. 2, og § 16, til anbringelse på sindssygehospital, og den 2. juni 1958 stadfæstede Østre Landsret dommen.

Derefter blev A overført til Sct. Hans hospital, hvorfra han i juli 1958 undveg til Tyskland. Den 29. juli 1958 afsagde Københavns Byret fængslingskendelse over A i medfør af retsplejelovens § 1002, jfr. § 780, og i august 1958 blev han, der var i besiddelse af våben, anholdt ved grænsen og ført tilbage til Sct. Hans hospital. Anklagemyndigheden indbragte herefter i medfør af straffelovens § 70, stk. 3, påny sagen for byretten med påstand om, at A i medfør af retsplejelovens § 744 eller dennes analogi blev overført til sikringsanstalten ved statshospitalet i Nykøbing S. til foretagelse af nærmere observation med henblik på afgørelse af spørgsmålet om eventuel ændring af foranstaltningens art, specielt med hensyn til anbringelsesstedet.

Ved kendelse af 9. september 1958 bestemte byretten, at A burde overføres til sikringsanstalten i overensstemmelse med anklagemyndighedens påstand. I præmisserne udtaltes bl. a., at retten efter det oplyste måtte finde det uomgængelig nødvendigt, at A blev underkastet dybtgående mentalobservation, og måtte tiltræde, at denne blev foretaget under forhold, der i sikkerhedsmæssig henseende var absolut betryggende. Kendelsen blev påkæret til landsretten, der den 2. okto-

ber 1958 stadfæstede den i henhold til dens grunde.

I oktober 1958 fik Københavns Politi meddelelse om, at A havde uds muglet et brev fra Sct. Hans hospital, og politiet foranledigede herefter A's overflytning til observationsafdelingen fremskyndet, ligesom man aftalte med hospitalsledelsen, at breve til og fra A blev censureret.

Overlægen ved statshospitalet oplyste, at ifølge § 9 i husordenen ved sikringsanstalten må brevskrivning – bortset fra breve til visse i paragraffen nærmere opregnede myndigheder – kun finde sted i begrænset omfang efter overlægens skøn. Hospitalet havde dog kun benyttet sig af retten til censur i tilfælde, hvor man havde skønnet, at hensynet til patienterne selv eller deres pårørende gjorde det påkrævet. På observationsafdelingen, som er indrettet i sikringsanstalten, udøves der kun censur, når politiet anmoder derom. I disse tilfælde foregår censuren enten ved at patienternes brevveksling passerer det pågældende politikontor, eller ved at hospitalet efter politiets anmodning selv udøver censur.

Dernæst udtalte overlægen, at man hidtil kun havde censureret eet brev til A, og at to andre breve til ham var tilbagesendt til afsenderne uåbnede, idet A ikke havde ønsket at modtage dem, såfremt de skulle censureres.

Vedkommende politiadvokat udtalte, at anklagemyndigheden efter A's undvigelse fra Sct. Hans hospital og senere pågribelse bedømte hans tilstand således, at dommen til anbringelse på sindssygehospital burde ændres ved kendelse i medfør af straffelovens § 70, stk. 3. Anklagemyndigheden kunne have ladet ham fremstille med påstand om fængsling i hvert fald efter en analogi af retsplejelovens § 1002, jfr. § 780, men efter modtagelsen af erklæringer fra overlægen ved Sct. Hans hospital og Retslægerådet

valgte man i stedet at søge ham overført til sikringsanstaltens observationsafdeling, hvorved man opnåede samme sikkerhed som ved anbringelse i varetægtsarrest, samtidig med at den lægelige behandling kunne fortsætte. Bestemmelsen om brevcensur m. v. i retsplejelovens § 784, stk. 1, nr. 3, skulle herefter kunne finde anvendelse, men af praktiske grunde anmodede politiadvokaten dog statshospitalet om at foretage en foreløbig censur i politimæssig henseende.

Politidirektøren i København henholdt sig til det af politiadvokaten anførte.

Statsadvokaten for København udtalte, at bestemmelsen i retsplejelovens § 784, stk. 1, nr. 3, efter hans opfattelse ikke kunne finde anvendelse med hensyn til den iværksatte censur, idet A, der var dømt til anbringelse på sindssygehospital, og som i henhold til landsrettens kendelse af 2. oktober 1958 midlertidigt var indlagt på observationsafdelingen ved sikringsanstalten med henblik på nærmere mentalobservation, måtte betragtes som domfældt og ikke som varetægtsfange.

Da A af hensyn til retssikkerheden var dømt til anbringelse på et sindssygehospital, måtte politiet eller anklagemyndigheden nødvendigvis i forbindelse med hans indlæggelse på hospitalet kunne henlede dettes opmærksomhed på, at han måtte anses for farlig, og på den derfor i forbindelse med flugt bestående risiko for nye strafbare handlinger, således at hospitalets ledelse på samme måde som overfor andre indlagte – personer indlagt i henhold til lov nr. 118 af 13. april 1938, § 2 og § 10 og personer indlagt i henhold til straffelovens § 70 – havde mulighed for af sikkerhedsgrunde at nægte ham terrænfrihed, anbringe ham på lukket afdeling eller iøvrigt isolere ham. Statsadvokaten fandt da også anledning til i forbindelse med A's anbringelse på Sct. Hans hospital at anmode politiet om at meddele hospitalets ledelse, at han anså A for en særdeles farlig person, således at hospitalet havde mulighed for at varetage det hensyn til retssikkerheden, som er kommet til udtryk i landsrettens dom, og som det må påhvile hospitalet at tilgodese.

Nødvendigheden af at sikre trediemand mod A's breve syntes uomtvistelig. Han var tiltalt for overtrædelse af straffelovens §§ 265 og 266 og domfældtes for overtrædelse af § 265. Såfremt han fik lejlighed til fortsat at skrive breve, som muligvis enten i sig selv

ville instituere en overtrædelse af straffelovens § 265 eller indebære en alvorlig fare for trediemand, syntes hans anbringelse på sindssygehospital af hensyn til retssikkerheden formålsløs. Statsadvokaten måtte derfor anse det for berettiget, om politiet havde rettet henvendelse til statspolitiet i Nykøbing S. og efter en orientering om grundlaget for domfældelsen af A henstillet, at hans breve, bortset fra breve til tilsynsværge og forsvarer samt til danske myndigheder, af de ovennævnte grunde gennemlæstes, således at brevene, såfremt de måtte anses for strafbare, blev overladt til politiet med henblik på beslaglæggelse, jfr. retsplejelovens § 745, i forbindelse med ny sigtelse mod A.

Statsadvokaten var således i realiteten, jfr. retsplejelovens § 108, stk. 1, enig i den af politiet iværksatte censur, omend han fandt, at den i formen var urigtig. Sikringsanstaltens husorden sås ikke direkte at vedrøre nærværende sag, idet A ikke ved dom eller kendelse i medfør af straffelovens § 70 var endelig indlagt på sikringsanstalten. Han kunne ej heller anses for observationspatient. Hans status måtte vel nærmest betragtes som en domfældts midlertidige overflytning fra Sct. Hans hospital til sikringsanstalten.

Med hensyn til sindssygehospitalernes adgang til censur overfor de administrativt indlagte henviste statsadvokaten til O A Borum: Personretten, 3. udg., 1953, pag. 165, og til Th. Gjerulffs kommenterede udgave af lov nr. 118 af 13. april 1938, § 6, stk. 1, pag. 21, hvorefter retten til brevveksling må bero på den indlagtes tilstand. Det var efter statsadvokatens opfattelse ikke urimeligt at formode, at hospitalerne også overfor de i henhold til straffelovens § 70 indlagte personer, efter et skøn over de pågældendes psykiske tilstand og deres farlighed, kan gennemlæse breve til andre end tilsynsværge, forsvarer og myndigheder.

Rigsadvokaten udtalte, at det må være klart berettiget at censurere breve til og fra personer, der i medfør af straffelovens § 70 er undergivet sikkerhedsforanstaltninger, som indebærer frihedsberøvelse, på samme måde som der er hjemmel til sådan kontrol for personer, der afsoner straf i statsfængsel eller er anbragt i arbejds- eller sikkerhedsforvaring.

Forsåvidt angår personer, der er anbragt i psykopatforvaring, fremgår dette direkte af

bestemmelserne i § 11, stk. 2, i anordning nr. 680 af 18. december 1940, og det samme må efter forholdets natur gælde for personer, der anbringes på sindssygehospital i medfør af straffelovens § 70, jfr. § 16. Rigsadvokaten bemærkede herved, at § 6, stk. 1, in fine i lov nr. 118 af 13. april 1938 om sindssyge personers hospitalsophold ikke fører til andet resultat.

Forsåvidt angår personer, der er indlagt til observation, inden endelig dom er afsagt, finder retsplejelovens regler om varetægtsfangers brevveksling tilsvarende anvendelse.

Jeg udtalte, at politiet efter de foreliggende oplysninger om A's forhold havde haft rimelig anledning til at anmode statshospitalet om at censurere hans brevveksling.

I en af Højesteret den 7. april 1952*) afsagt dom blev det antaget, at den i den dagældende fremmedlovs § 14 indeholdte hjemmel til at tage fremmede under bevoqning omfattede hensættelse i arresthus, og at det måtte følge af almindelige sik-

heds- og fængselsordenshensyn, at der kunne udøves kontrol med den hensattes brevveksling.

For spørgsmålet om berettigelsen til at foretage censurering af A's breve måtte det være afgørende, at han ved Østre Landsrets dom af 2. juni 1958 i medfør af straffelovens § 70 var dømt til anbringelse på sindssygehospital og således undergivet sikkerhedsforanstaltninger, der medførte frihedsberøvelse.

Under hensyn hertil og til betragtninger svarende til dem, der er lagt til grund i den nævnte højesteretsdom, måtte jeg anse det for berettiget, at statshospitalet i Nykøbing S. efter politiets anmodning havde censureret breve til og fra A. Jeg bemærkede herved, at anbringelsen af ham på observationsafdelingen var sket også ud fra sikkerhedsmæssige hensyn, jfr. byrettens og Østre Landsrets kendelser af henholdsvis 9. september og 2. oktober 1958.

Jeg meddelte samtidig, at den endelige afgørelse af spørgsmålet henhørte under domstolene.

II. *Kritiseret, at kriminalpolitiet ikke havde sørget for at rekonstruere en anmeldelse, da det ved anmelderens senere henvendelse blev konstateret, at sagen var bortkommet. (J. nr. 98/59).*

I februar 1959 klagede A over, at kriminalpolitiet i Viborg ikke havde afsluttet behandlingen af en af ham i 1957 indgivet anmeldelse mod en montør for falsk forklaring for retten.

Den 30. marts 1957 havde A sammen med nogle naboer rettet henvendelse til kriminalpolitiet og anmeldt den pågældende montør, som havde afgivet forklaring under en civil retssag, som A havde tabt ved Vestre Landsret og Højesteret.

Ifølge en notits af 13. februar 1959 fra en kriminalpolititjenestemand i Viborg blev anmeldelsen indført i kriminalpolitiets journal, og A og hans naboer blev afhørt til rapport, hvorefter denne blev afleveret på den nu afdøde stationsleders kontor.

Kriminalpolititjenestemanden anførte endvidere, at han huskede, at sagen nogle dage efter blev drøftet, og at der var tale om en vidneafhøring i Vejle. Da A nogle måneder senere rettede henvendelse til ham, lovede

han at undersøge forholdet, men sagen var forsvundet, og hverken han eller stationslederen kunne erindre, hvad der videre var passeret.

I anledning af min henvendelse havde politimesteren ladet undersøge, om sagen var blevet oversendt til Vejle politikreds, hvor montøren boede. Da dette ikke var tilfældet, havde kriminalpolitiet foretaget en ny afhøring af A og en af hans naboer, ligesom kriminalpolitiet i Vejle havde afhørt montøren.

Politimesteren henviste overfor mig til kriminalpolititjenestemandens notits og tilføjede, at anmeldelsen muligvis allerede dengang var blevet afvist.

Statsadvokaten i Sønderborg, der fik anmeldelsen forelagt, bestemte, at der ikke fra anklagemyndighedens side skulle foretages videre i sagen, der ikke skønnedes at kunne føre til, at montøren blev fundet skyldig til straf. Statsadvokaten tilføjede, at afgørelsen af tiltalespørgsmålet ikke ville have fået an-

*) U. f. R. 1952, s. 538.

det resultat, såfremt sagen var blevet forelagt efter anmeldelsen i 1957.

Den 21. maj 1959 fremsendte politimesteren i Viborg atter sagen til mig med en ny udtalelse fra den førnævnte kriminalpolititjenestemand, der anførte, at man, da A et par måneder efter anmeldelsen igen rettede henvendelse til kriminalpolitiet, gjorde ham bekendt med, at anmeldelsen og den optagne rapport var journaliseret, og at journalen beklageligvis ikke viste noget om sagens videre forløb, men at dette skulle blive undersøgt. Kriminalpolititjenestemanden huskede ikke, hvad der videre passerede, men anså det for givet, at der var blevet foretaget undersøgelser med hensyn til, om sagen var videresendt. Spørgsmålet om at rekonstruere sagen havde ikke været rejst overfor ham.

Rigspolitichefen, hvem jeg forelagde sagen, indhentede gennem politimesteren i Viborg oplysninger om kriminalpolitiets ekspeditionsform og kontrol med anmeldelser og udtalte, at ekspeditionsformen og kontrollen ikke forekom uforvarselig. Da den daværende stationsleder var afgået ved døden, fandt rigspolitichefen ikke tilstrækkeligt grundlag for at foretage videre.

Jeg udtalte herefter, at det var beklageligt, at den den 30. marts 1957 optagne rapport vedrørende A's anmeldelse var bortkommet. Det var dernæst en fejl, at kriminalpolitiet i Viborg, da det ved A's anden henvendelse nogle måneder senere blev opmærksom på, at sagen var forsvundet, ikke sørgede for at rekonstruere den.

12. *Henstillet til Socialministeriet at overveje, om der i visse tilfælde, hvor besvarelsen af en henvendelse trækker ud, bør gives den pågældende en kort meddelelse om sagens behandling. (J. nr. 413/56).*

I august 1957 klagede A over, at Socialministeriet ikke havde besvaret nogle af ham i skrivelse af 11. december 1956 til socialministeren stillede spørgsmål vedrørende beregningen af hans aldersrente (nu folkepension) samt vedrørende hans forhold til Karetmagernes og Bødkernes Arbejdsløshedskasser.

Socialministeriet forelagde den 2. marts 1957 henvendelsen af 11. december 1956 for Københavns Magistrat, der den 28. marts 1957 gav ministeriet en redegørelse for beregningen af aldersrenten. Den 27. juni 1957 anmodede ministeriet Arbejdsdirektoratet om en udtalelse vedrørende A's forhold overfor de to arbejdsløshedskasser. Den 6. september 1957 modtog ministeriet fra A nogle supplerende oplysninger, som den 27. september 1957 blev videresendt til Arbejdsdirektoratet til brug for sagen.

Den 18. oktober 1957 afviste Københavns Byret en af A mod Dansk Karetmagerforbund, Karetmagernes Arbejdsløshedskasse, anlagt sag, hvori han havde påstået forbundet og arbejdsløshedskassen kendt pligtige at anerkende ham som medlem af arbejdsløshedskassen fra en nærmere angivet dato. A

ankede dommen til Østre Landsret og udtog samtidig stævning mod Socialministeriet til på statskassens vegne at møde som litis denuntiatius. Sagens akter, herunder magistratens redegørelse samt en fra Arbejdsdirektoratet modtaget udtalelse af 9. december 1957, blev derfor den 15. januar 1958 overgivet til kammeradvokaten, der mødte for ministeriet.

Efter at Østre Landsret ved dom af 15. september 1958*) havde stadfæstet byrettens afvisning af sagen, modtog Socialministeriet den 11. november 1958 akterne tilbage fra kammeradvokaten, hvorefter sagen atter blev forelagt Arbejdsdirektoratet med henblik på spørgsmålet om, hvorvidt det senere fremkomne måtte give direktoratet anledning til en fornyet udtalelse.

Den 28. marts 1959 modtog Socialministeriet akterne tilbage fra Arbejdsdirektoratet, der efter en ny gennemgang af sagen fortsat ikke fandt grundlag for at optage den til realitetsbehandling. Den 15. juli 1959 sendte ministeriet A en afskrift af magistratens redegørelse vedrørende beregningen af aldersrenten, til hvilken redegørelse ministeriet henholdt sig. Dernæst besvarede ministeriet A's

*) U. f. R. 1958, s. 1260.

spørgsmål vedrørende hans forhold til karetmagernes og bødkernes arbejdsløshedskasser.

Overfor mig udtalte Socialministeriet, at den af A i skrivelsen af 11. december 1956 rejste sag ikke tidligere havde kunnet finde sin afslutning, idet sagens akter havde været udlånt til kammeradvokaten under retssagen. Efter at ministeriet fra kammeradvokaten havde modtaget akterne tilbage, havde sagen påny været forelagt Arbejdsdirektoratet, og akterne havde herudover været nødvendige for behandlingen af nogle andre af A overfor Socialministeriet rejste spørgsmål.

Den 17. august 1959 udtalte jeg, at jeg ikke kunne kritisere, at Socialministeriet først efter afslutningen af retssagen havde besvaret de stillede spørgsmål, og at den tid, der iøvrigt var medgået til ministeriets behandling af sagen, ikke kunne give mig tilstrækkeligt grundlag for kritik.

13. *Kritiseret den form, hvorunder en kriminalkommissær havde givet pressen meddelelse om en verserende straffesag. (J. nr. 289/59).**

I april 1959 klagede A over, at en kriminalkommissær havde udtalt til pressen, at politiet nu mente at have et absolut sikkert grundlag for nogle mod A rejste sigtelser. A gjorde gældende, at denne udtryksmåde var en klar stillingtagen til skyldsspørgsmålet, og at en sådan udtalelse derfor måtte være i strid med retsplejelovens § 1016 a. Han spurgte i forbindelse hermed, om han kunne kræve erstatning for den skade, udtalelsen skulle have tilføjet hans forretning.

Endelig spurgte A, om det billede, der havde været bragt af ham i et dagblad, var udleveret til pressen af politiet.

Kriminalkommissærens udtalelse til pressen var refereret således i 2 dagblade:

»Ved forundersøgelsen vil man nu søge at få skabt klarhed over, i hvilket omfang der skal rejses tiltale. To-tre af kriminalpolitiet medarbejdere har i et par år arbejdet med sagen, og man har desuden fået assistance fra Statens Ligningsdirektorat. Det har været en både meget omfattende, besværlig og indviklet sag, siger kriminalkommissær men der er nu tilvejebragt et sikkert grundlag for sigtelsen.«

Sagen gav mig dog anledning til at anmode Socialministeriet om at overveje, om det ikke i et tilfælde som det foreliggende, hvor besvarelsen af en henvendelse trækker ud, vil være hensigtsmæssigt, at der, eventuelt i forbindelse med en ekspedition i sagen, gives den pågældende en kort meddelelse om sagens behandling.

I skrivelse af 8. januar 1960 har Socialministeriet meddelt, at det har kunnet tiltræde det af mig anførte synspunkt, og at det derfor har foranlediget indskærpet i samtlige kontorer i ministeriet, at meddelelse i sådanne tilfælde altid bør gives, når der skønnes rimelig anledning dertil, og i hvert fald såfremt der fra en klager modtages forespørgsler eller erindringer på et tidspunkt, hvor sagens afgørelse ikke måtte være umiddelbart forestående.

»Det har været en både besværlig, omfattende og meget indviklet sag at trevle op, slutter kriminalkommissæren, men nu mener vi at have et absolut sikkert grundlag for sigtelserne mod Der kan sikkert ventes adskillige erstatningskrav senere – men dette spørgsmål kommer ikke til behandling i første omgang, hvor det kun er rettens forundersøgelse med grundlag for statsadvokatens senere tiltale, der er aktuel.«

Over for mig erklærede kriminalkommissæren, at han af politimesteren var bemyndiget til at underrette pressen om de af kriminalpolitiet behandlede sager, der burde komme til offentlighedens kendskab, og at disse meddelelser, for at undgå forskelsbehandling af de sigtede, blev givet efter ganske bestemte retningslinjer.

Bortset fra de tilfælde, hvor pressens medvirken var påkrævet ved opklaringen af en forbrydelse, blev pressen i reglen først underrettet om navnene på de sigtede, når de pågældende havde været fremstillet i et offentligt retsmøde, eller når anklageskrift eller forundersøgelingsbegæring var forelagt retten. Ved denne ordning var der skabt sikkerhed

*) Smh. den i min beretning 1957, s. 73, refererede sag.

for, at ubegrundede sigtelser ikke kom til offentlighedens kundskab.

De allerfleste sager var af så enkelt og letfatteligt indhold, at de i reglen ville kunne meddeles til pressen telefonisk. Hvor det drejede sig om en sag af mere omfattende art, blev pressens repræsentanter indkaldt til et møde på kriminalkommissærens kontor, hvor de blev gjort bekendt med sagen.

I overensstemmelse med disse retningslinier havde kriminalkommissæren indkaldt pressens repræsentanter, og på grundlag af forundersøgelsesbegæringen blev de gjort bekendt med de sigtelser, der var rejst mod A. Han meddelte samtidig pressen, at formålet med forundersøgelsen var at søge klarlagt, i hvilket omfang der kunne rejses tiltale mod A. Han havde indledt med at oplyse, at efterforskningen, der havde stået på i over to år, havde været meget omfattende og vanskelig, men at der nu med bistand fra Statens Ligningsdirektorat og en statsautoriseret revisor var tilvejebragt et sikkert grundlag for de sigtelser, der var rejst mod A. Kriminalkommissæren havde fundet det mest korrekt i det foreliggende tilfælde at give offentligheden oplysning om grundlaget for de rejste sigtelser, men han bestred, at han ved den fremsatte udtalelse havde taget nogensomhelst stilling til skyldsspørgsmålet eller iøvrigt givet urigtige meddelelser om sagen og derved tilsidesat retsplejelovens bestemmelser.

Endelig erklærede kriminalkommissæren, at han ikke havde udleveret det billede af A, som fandtes i det omtalte dagblad, og at han iøvrigt ikke havde haft nogen anelse om billedets eksistens, før han så det i bladet.

Politimesteren bekræftede, at kriminalkommissæren var bemyndiget til at give pressen underretning om sager, der lå indenfor hans tjenesteområde, og han fandt det fuldt korrekt, at kriminalkommissæren på det pågældende tidspunkt havde givet oplysninger om sagen. Hvis man uden orientering fra politiets side ville overlade til pressens repræsentanter på grundlag af retsforhandlingerne at referere sager, der var af ret usædvanlige dimensioner, måtte fejl, misforståelser og ufuldstændige referater utvivlsomt befrygtes.

Med udtalelsen om, at der var tilvejebragt et sikkert grundlag for sigtelserne, havde kriminalkommissæren ifølge politimesteren utvivlsomt kun tilsigtet at give udtryk for, at

de stedfundne meget indgående revisions- og politimæssige undersøgelser havde tilvejebragt den mulige klarhed i alle enkeltheder af den store og indviklede sag, således at de sigtelser, som man herefter mente at måtte fremføre, hvilede på et forsvarligt tilrettelagt grundlag, og efter politimesterens opfattelse gik den anvendte udtryksmåde rent sprogligt ikke herudover. Om den gav avislæseren et andet og videregående indtryk, altså gav udtryk for, at sigtelserne var rigtige og gennemførlige ved en på grundlag af dem rejst tiltale, ville politimesteren ganske lade stå hen.

Statsadvokaten i Viborg udtalte, at han ikke fandt det ukorrekt, at politiet, efter at der var begæret retslig forundersøgelse indledt, gav pressen underretning om, hvilke sigtelser der var rejst, og han var enig med politimesteren i, at politiets orientering tjente til at undgå misforståede og ufuldstændige referater af retsforhandlingerne, hvilket også måtte være i den sigtedes interesse.

Kriminalkommissærens udtalelse var ifølge statsadvokaten ikke i strid med retsplejelovens § 1016 a eller § 1017, stk. 2, nr. 3. Det var næppe urimeligt, at politiet til pressens repræsentanter, der var bekendt med, at efterforskningen i den pågældende sag havde stået på i årevis, udtalte, at det drejede sig om en indviklet, omfattende og besværlig sag, og der sås ikke at være taget stilling til skyldsspørgsmålet, fordi man fandt et absolut sikkert grundlag for sigtelserne, hvilket vel iøvrigt fremgik af selve den kendsgerning, at politiet havde begæret retslig forundersøgelse indledt.

Rigsadvokaten udtalte, at han for så vidt kunne henholde sig til statsadvokatens udtalelser, men at han dog under henvisning til bestemmelsen i retsplejelovens § 1016 a fandt, at kriminalkommissærens udtalelse havde været meget uforsigtig og havde kunnet misforstås.

Justitsministeriet udtalte, at kriminalkommissærens meddelelse til pressen efter ministeriets formening ikke var i strid med retsplejelovens § 1016 a, men at den havde kunnet fremkalde misforståelse, hvilket ministeriet havde til hensigt at tilkendegive kriminalkommissæren.

Ministeriet tilføjede, at det for tiden overvejede at udfærdige generelle bestemmelser om politiets meddelelser til pressen om straffesager.

Ifølge retsplejelovens § 1016 a må ingen, som i embeds medfør er beskæftiget med en straffesag, så længe sagen ikke er pådømt eller bortfaldet, udtale sig udenfor retten til offentligheden angående skyldsspørgsmålet.

Det antages i den strafferetlige teori, at retsplejelovens § 1016 a, hvis hovedformål efter dens forhistorie er at sikre sigtede mod forhastede meddelelser om hans skyld, ikke gør nogen indskrænkning i politiets beføjelse til at meddele pressen oplysninger om fakta, men at sådanne oplysninger blot ikke må indeholde nogen skyldbedømmelse.

I overensstemmelse hermed har Justitsministeriet i cirkulære nr. 133 af 31. juli 1937 bl. a. udtalt, at bestemmelsen efter ministeriets opfattelse ikke er til hinder for, at der gives meddelelser til offentlig-

heden, eventuelt gennem pressen, om foranstaltninger der træffes under behandlingen af en straffesag, som f. eks. anholdelse, fængsling, beslaglæggelse o. l.

Herefter udtalte jeg, at kriminalkommisæren ikke burde have givet sin meddelelse til pressen om de mod A rejste sigtelser en sådan form, at den indeholdt en vurdering af grundlaget for sigtelserne og derved kunne blive opfattet som omhandlende skyldsspørgsmålet.

Jeg tilføjede, at den endelige afgørelse af, hvorvidt udtalelsen havde fået en sådan form, at den måtte sidestilles med en udtalelse angående skyldsspørgsmålet, i strid med retsplejelovens § 1016 a, henhørte under domstolene, hvem det ligeledes tilkom at tage stilling til et eventuelt erstatningskrav fra A's side.

14. *Spørgsmålet om, hvorvidt det er tilladt posttjenestemænd i samlerøjemed at udsøge frimærker, der er overgivet dem til salg.*

Generaldirektoratet har efter henstilling suppleret de herom gældende regler. (J. nr. 105/59).

I februar 1959 klagede A over Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenets behandling af en sag angående et ark 30/20 øres frimærker med dobbelt overtryk, som i oktober måned 1955 blev købt af en postmester i Jylland. A fremhævede især, at frimærkekontrollen burde have draget omsorg for, at det omhandlede ark frimærker blev makuleret, og at der iøvrigt manglede bestemmelser vedrørende posttjenestemænds køb og salg af eller spekulation med frimærker, der er overgivet dem til salg til publikum.

I efteråret 1955 blev nogle 20 øres Kong Frederik IX frimærker overtrykt til 30 øres frimærker, og vedkommende postkontor i Jylland modtog i oktober 1955 fra Post- og Telegrafvæsenets blanketdepot flere pakker à 500 ark frimærker af omhandlede overtryk.

Ifølge postmesteren fandtes det omhandlede ark frimærker med dobbelt overtryk i 2. eller 3. pakke, der blev åbnet omkring den 24. oktober 1955. Da postekspeditionen den pågældende dag var udgået for 30 øres frimærker, bad postmesteren sin sekretær om at stemple de første 200 ark frimærker af en ny pakke og derefter aflevere dem til postassistenten i ekspeditionen. Ca. 20 minutter efter

at sekretæren havde afleveret frimærkerne i ekspeditionen, skulle postmesteren bruge et ark 30/20 øres frimærker, og han købte derfor et ark af postassistenten. Postmesteren bemærkede straks, at der var noget særligt med overtrykket.

I anledning af en omtale i et læserbrev i Jyllands-Posten af frimærkearket med dobbelt overtryk anmodede generaldirektoratet postmesteren om en udtalelse. Den 12. december 1955 indsendte postmesteren en redegørelse, hvori han bl. a. henviste til, at han i slutningen af oktober måned efter telefonisk aftale havde indsendt et mærke til generaldirektoratet, hvorfra han ikke siden havde hørt. Postmesteren fandt iøvrigt ikke, at den ubetydelige forskydning i overtrykket kunne kaldes makulatur i større grad end den forkortede 3. bjælke i de 2100 tryk af oplag nr. 835, som postkontoret havde modtaget fra blanketdepotet, eller den blå runde plet i overtryk 5/6.

Efter at A i december 1958 havde haft en personlig samtale med generaldirektøren for Post- og Telegrafvæsenet, anmodede han generaldirektoratet om at besvare følgende tre spørgsmål:

- 1) Er det tilladt Post- og Telegrafvæsenets tjenestemænd at købe og spekulere med de frimærker, som er overgivet til dem med henblik på salg til Post- og Telegrafvæsenets kunder?
- 2) Har generaldirektoratet til postkontoret afgivet noget svar på den af postkontoret i 1955 med vedlæggelse af et eksemplar af det omtalte frimærke indsendte forespørgselskrivelse, om mærket skulle betragtes som makulatur eller som salgbart, og i bekræftende fald da hvilket?
- 3) Finder generaldirektoratet det ikke uheldigt, at postmesteren tilfældigvis har kunnet købe dette ark frimærker med dobbelt overtryk, som det derefter, til trods for flere skriftlige henvendelser til ham, har vist sig umuligt for virkelig interessererede variantsamlere at erhverve blot et eneste mærke af?

Generaldirektoratet svarede A, at der som allerede meddelt ham ved den personlige samtale ikke eksisterede noget forbud for postvæsenets tjenestemænd mod at samle på frimærker. Samtidig anmodede generaldirektoratet A om af hensyn til klarlæggelsen af de af ham stillede spørgsmål at indsende afskrift af den mellem ham og postmesteren førte brevveksling.

Postmesteren og vedkommende postassistent har i slutningen af december 1958 hver for sig under en af overpostinspektøren efter anmodning fra generaldirektoratet foretaget afhøring redegjort for de nærmere omstændigheder ved postmesterens køb af frimærkearket. De pågældende forklaringer var ikke helt overensstemmende, men ifølge begges forklaringer havde postmesteren hverken ved åbningen af de første pakker, der fandt sted den 20. oktober 1955, eller de andre pakker foretaget noget personligt eftersyn af arkene, inden de blev udleveret til postkontorets personale.

Postmesteren var ifølge sin forklaring af den opfattelse, at arket ikke kunne betegnes som makulatur, men alene som en trykvariant. Han ønskede dog, inden han gjorde andre filatelister bekendt med fundet, at drøfte spørgsmålet med generaldirektoratet og ringede derfor omkring 27. oktober 1955 til generaldirektoratet, hvor han talte med en kontorchef, der anmodede ham om at indsende et frimærke tilligemed papskiverne fra

det omhandlede læg. Postmesteren skulle derefter høre nærmere, såfremt generaldirektoratet havde noget at bemærke. Efter at have indsendt det ønskede frimærke, ventede postmesteren 6-10 dage, men da han intet hørte, gjorde han nogle ståltryksspecialister bekendt med mærkernes eksistens.

Overpostinspektøren udtalte overfor generaldirektoratet, at postmesteren, der var bekendt med de gældende regler om indsendelse af makulerede frimærker, i sin tid efter indgående studium af frimærkearket var kommet til den opfattelse, at arket ikke ved det skete fejltryk kunne betegnes som egentlig makulatur, men alene som en trykvariant på linie med de ikke sjældent forekommende varianter, der sædvanemæssigt omtales i filatelistblade og de forskellige dagblades frimærkerubrikker, og at postmesteren, da han efter indsendelsen af et frimærke i oktober 1955 intet havde hørt fra generaldirektoratet, gik ud fra, at dette delte hans opfattelse af fejltrykkets art. Påstanden om, at det omhandlede ark frimærker ikke kunne betegnes som makulatur, men alene som en trykvariant, kunne efter overpostinspektørens opfattelse næppe afvises.

I skrivelse af 30. december 1958 besvarede A sig til generaldirektoratet over svaret og fremhævede, at han ikke havde spurgt om posttjenestemænds ret til at samle på frimærker, men derimod om det var tilladt de pågældende tjenestemænd at købe de frimærker, som var overgivet dem med henblik på salg til publikum, og spekulere med dem. Han meddelte samtidig, at han ikke ønskede at stille brevvekslingen med postmesteren til rådighed for generaldirektoratet, da den efter hans opfattelse ikke kunne have betydning for besvarelsen af de af ham stillede spørgsmål.

Den 21. januar 1959 meddelte generaldirektoratet A, at gummierede frimærker, der overstemples ved bogtryk, ofte bliver en smule forskellige i overtrykket og ikke aldeles kongruente, og at frimærkekontrollen i sin tid ikke havde fundet anledning til at kassere det omhandlede ark frimærker som makulatur, heller ikke efter at postmesteren i oktober 1955 havde indsendt et af frimærkerne. Generaldirektoratet bemærkede samtidig, at der ikke fandtes særlige bestemmelser for posttjenestemænd med hensyn til samling af frimærker eller køb og salg af disse.

I skrivelse af 2. februar 1959 besværede A sig påny til generaldirektoratet over besvarelsen af de to spørgsmål og udbad sig underretning, såfremt generaldirektoratet ikke ønskede at besvare dem. Han bemærkede endvidere bl. a., at der, således som sagen nu var oplyst, ikke var noget formelt at bebrejde postmesteren, og at han derfor – uanset at denne havde taget sin afsked – i henhold til et overfor ham tidligere afgivet løfte i dags- og fagpressen ville offentliggøre generaldirektoratets syn på spørgsmålet, således at offentligheden og andre interesserede kunne erfare, at postmesteren forlod sin etat rensset for de anker, som bl. a. i dagspressen havde været fremført imod ham.

Den 5. februar 1959 meddelte generaldirektoratet A, at det kunne henholde sig til sin skrivelse af 21. januar 1959.

Overfor mig udtalte generaldirektoratet, at det omhandlede ark frimærker havde passeret frimærkekontrollen uden at blive bemærket som afvigende fra andre overtrykte ark, og det var således ikke blevet betegnet som makulatur. Endvidere udtalte generaldirektoratet, at postmesteren antagelig i slutningen af oktober måned 1955 havde indsendt et enkelt frimærke af arket til generaldirektoratet. Indsendelsen sås ikke at være besvaret skriftligt, og der kunne ikke nu efter de mange års forløb oplyses noget sikkert om, hvorvidt spørgsmålet havde været genstand for telefonsamtale eller med hvem en sådan samtale havde været ført. Det syntes dog mest sandsynligt, at postmesteren ved en opringning til generaldirektoratet var blevet anmodet om at indsende et frimærke fra det omhandlede ark med tilføjelse, at der ville fremkomme nærmere, såfremt arket måtte betegnes som makulatur. Det indsendte frimærke var imidlertid ikke betegnet som makulatur, men i sin tid af den daværende leder af frimærkekontrollen afleveret til Dansk Post- og Telegrafmuseum.

Generaldirektoratet havde ikke skænket denne sag særlig opmærksomhed, og der fandtes ikke i generaldirektoratet avisudklip og lign. vedrørende sagen ud over det i Jyllands-Posten forefundne læserbrev, der havde været forelagt postmesteren til udtalelse, hvilken udtalelse ikke gav generaldirektoratet anledning til at foretage noget. Den gennem overpostinspektøren i 1958 foretagne undersøgelser havde heller ikke givet generaldirek-

toratet grundlag for tjenstlig påtale overfor postmesteren.

De af A stillede spørgsmål var efter generaldirektoratets opfattelse besvaret så godt som de under de givne omstændigheder kunne besvares. De to første spørgsmål var besvaret med det rent faktiske, og det tredje spørgsmål var besvaret herigennem. Måske burde man have gjort A bekendt med de interne regler i reglement VI vedrørende kasse- og regnskabsvæsen, indeholdende forbud mod at gøre de i postkontorernes beholdninger eller i styksalgskasserne beroende frigørelsesmidler til genstand for spekulation, selvom denne bestemmelse efter generaldirektoratets opfattelse ikke i nævnte tilfælde skønnedes relevant.

Reglementsbestemmelsen har følgende ordlyd:

»Frigørelsesmidler og betalbare blanketter skal bortset fra sær-frimærker sælges i den rækkefølge, hvori de modtages, og navnlig skal frigørelsesmidler af ældre typer altid sælges før nyere typer.

De i kontorets beholdninger eller i styksalgskasserne beroende frigørelsesmidler m. v. må ikke gøres til genstand for nogen art af spekulation, og der må ikke gives frimærkesamlere eller andre privatpersoner adgang til gennemsyn af frigørelsesmidlerne m. v.

Makulerede frigørelsesmidler m. v. må ikke henligge i frimærkebeholdningerne eller i styksalgskasserne.«

Den 4. april 1959 anmodede jeg generaldirektoratet om at oplyse, om det af Post- og Telegrafmuseets journal eller lignende fremgik, hvornår det omhandlede frimærke med dobbelt overtryk var modtaget af museet og indlemmet i dets samling. Endvidere anmodede jeg om, at der fra den daværende leder af frimærkekontrollen blev indhentet en erklæring om, fra hvem og på hvilken måde han i sin tid havde modtaget frimærket. Endelig udbad jeg mig en udtalelse fra frimærkekontrollen om, hvorvidt det omhandlede ark frimærker med dobbelt overtryk ville være blevet makuleret, såfremt kontrollen havde bemærket arket inden dets udsendelse.

Lederen af frimærkekontrollen i tiden 1. juni 1955–30. juni 1958 udtalte, at det ikke var ham muligt nu 3¹/₂ år efter at erindre, hvorledes det omhandlede frimærke i sin tid

var tilgået frimærkekontrollen. Han huskede imidlertid bestemt, at han først var blevet gjort bekendt med sagen, efter at postmesterens redegørelse af 12. december 1955 var indgået til generaldirektoratet.

Frimærkekontrollen fratager ordentligvis ark med mindre iøjnefaldende fejl, såfremt fejlene tilfældigvis bemærkes under tællingen, selvom arkene ikke kan betegnes som makulatur. Har sådanne ark (varianter) imidlertid passeret frimærkekontrollen og er blevet solgt, foretager kontrollen ikke noget.

Generaldirektoratet bemærkede, at afleveringen af det omhandlede frimærke med dobbelt overtryk, der som tidligere anført ikke af frimærkekontrollen var betegnet som makulatur, og som man i hvert fald på daværende tidspunkt ikke kunne tillægge nogen særlig værdi, ikke var journaliseret i Post- og Telegrafmuseet, men efter modtagelsen opbevaret dér for at indgå i en variantsamling specielt vedrørende overtrykte frimærker. Mærket mentes dog med sikkerhed modtaget i museet enten i den seneste del af 1955 eller lige i begyndelsen af 1956.

I anledning af en fornyet forespørgsel udtalte kontorchefen i generaldirektoratets 3. ekspeditions kontor, at han ingen erindring havde om sagen fra 1955, at han ikke havde modtaget det af postmesteren i oktober 1955 indsendte frimærke, og at han ikke telefonisk havde talt med postmesteren den 27.-28. oktober 1955. Af kontorets journal fremgik det, at sagen, der var startet med avisudklippet fra Jyllands-Posten, efter modtagelsen af postmesterens tidligere nævnte redegørelse den 26. januar 1956 blev afgivet til frimærkekontrollen, idet den efter det foreliggende var 3. ekspeditions kontor uvedkommende.

Kontorchefen i 3. tekniske kontor udtalte, at han med bestemthed mente at kunne erindre, at han ikke havde ført den omhandlede telefonsamtale med postmesteren, og at han intet erindrede om, at han skulle have modtaget kuverten med det overtrykte frimærke.

Generaldirektoratet udtalte under henvisning til ovennævnte erklæringer, at det ikke havde været muligt at skaffe oplyst, til hvem det omhandlede frimærke i sin tid var indsendt, og at det derfor måtte henholde sig til det tidligere herom oplyste.

Jeg udtalte, at jeg efter det foreliggende måtte anse A's klage for rettet alene mod Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet.

Under hensyn til at postmesteren allerede overfor Jyllands-Posten og i redegørelsen af 12. december 1955 til generaldirektoratet havde oplyst, at han i oktober måned 1955 til generaldirektoratet havde indsendt et frimærke med dobbelt overtryk, samt til, at generaldirektoratet ikke havde bestridt dette, måtte jeg ved sagens bedømmelse lægge til grund, at frimærket var modtaget i generaldirektoratet i oktober måned 1955 og derefter den 26 januar 1956 sammen med postmesterens redegørelse afleveret til den daværende leder af frimærkekontrollen.

Det skøn, der lå til grund for frimærkekontrollens afgørelse, hvorefter det omhandlede ark frimærker måtte anses for en trykvariant og ikke for makulatur, kunne jeg ikke kritisere.

Derimod fandt jeg, at generaldirektoratet ikke i skrivelsen af 21. januar 1959 burde have meddelt A, at der ikke fandtes særlige bestemmelser vedrørende posttjenestemænds køb og salg af frimærker. Herudover kunne generaldirektoratets besvarelse af de af A stillede spørgsmål ikke give mig fornødent grundlag for kritik.

Sagen gav mig dernæst anledning til at anmode generaldirektoratet om at overveje, hvorvidt de ovenfor nævnte bestemmelser i reglement VI burde suppleres med et klart forbud mod, at en i postvæsenets tjeneste ansat person i salgs- eller samlereøjemed udsøger varianter eller andre af samlere eftertragede frimærker fra beholdninger, som vedkommende har rådighed over, og som er bestemt til salg for publikum.

Den 25. juli 1960 har generaldirektoratet meddelt, at der i reglement VI vil blive tilføjet, at det er forbudt personalet enten selv eller ved en anden i salgs- eller samlereøjemed at udsøge sig varianter eller andre af samlere eftertragede frimærker fra de beholdninger, der er bestemt til salg m. v.

15. *Et amt havde i overensstemmelse med sædvanlig praksis ikke underrettet en fraskilt mand om, at det havde udstedt bevilling til, at hans datter fremtidig måtte føre sin stedfaders efternavn. Justitsministeriet har senere bestemt, at faderen i et sådant tilfælde skal underrettes om bevillingen, for så vidt hans erklæring har været indhentet. (J. nr. 482/59).*

I august 1959 klagede A over, at Vejle amt ikke havde underrettet ham om, at det den 12. maj 1959 havde udfærdiget bevilling til, at hans mindreårige datter fremtidig måtte føre sin stedfaders efternavn.

Af det foreliggende fremgik det, at A's fraskilte hustru den 19. marts 1959 ansøgte om bevilling til, at barnet fremtidig måtte føre sin stedfaders efternavn. Andragendet var bilagt en erklæring fra A, hvori han anførte, at han ikke fandt anledning til at medvirke til, at hans datter fik et andet navn, medmindre dette skete i forbindelse med en adoption. Den 25. april 1959 afgav A forklaring til politiet og udtalte, at han nægtede at give samtykke til den ønskede navneforandring, medmindre barnet blev adopteret. Den 12. maj 1959 udstedte amtet den ansøgte bevilling.

Amtet oplyste over for mig, at det var i overensstemmelse med sædvanlig praksis, at man ikke i et tilfælde som det foreliggende underrettede barnets fader om, at der var udfærdiget bevilling til navneforandring. Amtet anførte dernæst, at det ikke tidligere havde modtaget klager over manglende underretning, hvilket formentlig skyldtes, at den interesserede fader fik underretning på anden måde, hvilket også var sket i nærværende

sag, idet A havde telefoneret til amtet. Endvidere udtalte amtet, at det intet havde at erindre imod, at den hidtidige praksis blev ændret.

Justitsministeriet oplyste, at det havde taget spørgsmålet om udfærdigelse af et cirkulære med påbud om underretningspligt i disse og lignende tilfælde op til undersøgelse, og at ministeriet havde anmodet overpræsidenten i København og amtmandsforeningen om en udtalelse angående spørgsmålet.

Den 12. november 1959 udtalte jeg, at det efter det foreliggende måtte antages, at det har været i overensstemmelse med sædvanlig praksis, at Vejle amt ikke underrettede A om udfærdigelsen af bevillingen af 12. maj 1959.

Da Justitsministeriet havde indledt en undersøgelse af, hvorvidt den nævnte praksis burde ændres – hvilket efter min mening turde være ubetænkeligt – fandt jeg ikke grundlag for at foretage videre.

Den 31. marts 1960 har Justitsministeriet udsendt en cirkulærskrivelse, hvorefter faderen i sager som den omhandlede skal underrettes om bevillingens udfærdigelse, for så vidt han har afgivet erklæring.

16. *Kritiseret Ministeriet for offentlige Arbejders praksis med hensyn til besvarelsen af andragender fra kommuner om vejfondstilskud. – Ministeriet har derefter ændret praksis. (J. nr. 133/59).*

Den 11. september 1959 tilskrev jeg Tversted-Uggerby sogneråd således:

»I skrivelse af 20. februar 1959 klagede sognerådet over, at Vejdirektoratet ikke havde svaret på et i 1953 indsendt andragende fra 4 kommuner om tilskud fra vejfonden til udbygning af en vej fra Tuen til Frederikshavn.

Af sagens akter fremgår det, at sognerådet tilligemed kommunerne Tolne, Mosbjerg og Elling den 14. april 1953 indsendte andragender til Vejdirektoratet om vejfondstilskud

til udbygning af Tuen-Frederikshavn-vejen. Sognerådets andragende blev behandlet i forbindelse med fordelingen af vejfondsmidler for finansåret 1953/54, uden at det var muligt at imødekomme det. Skriftlig meddelelse herom blev ikke givet sognerådet.

Den 17. november 1955 blev der på foranledning af de fire sogneråd afholdt et møde i Vejdirektoratet, hvor amtsvejsinspektøren for Hjørring amt og de fire sognerådsformænd var til stede. På mødet udtalte vejdirektøren, at vejen for så vidt vel måtte være

berettiget til vejfondstilskud, men at der ikke for tiden var midler til disposition, og at det ikke var muligt at sige noget om, hvornår der kunne investeres midler til udbygning af vejen.

Andragendet blev påny overvejet i forbindelse med vejfondsfordelingerne for finansårene 1957/58 og 1958/59, uden at det var muligt at imødekomme det.

Ministeriet for offentlige arbejder har oplyst, at sognerådsformanden for Tversted-Uggerby sogneråd i et møde den 28. november 1957 i det i henhold til § 35 i vejbestyrelsesloven nedsatte udvalg for Hjørring amt drøftede andragendet med vedkommende afdelingsingeniør i Vejdirektoratet. Hverken i dette møde eller i et senere møde i udvalget den 17. december 1958 blev der givet udtryk for utilfredshed med, at der ikke var modtaget skriftligt svar på kommunens andragende.

Den 15. oktober 1958 anmodede de fire kommuner Vejdirektoratet om en afgørelse i sagen, og den 20. december 1958 anmodede Tversted-Uggerby sogneråd om svar senest 15. januar 1959.

Ministeriet udtalte den 30. april 1959, at den samlede bedømmelse af de fra kommunerne modtagne andragender om vejfondstilskud forudsætter dels en stillingtagen til, om det enkelte arbejde opfylder lovens betingelser for at komme i betragtning som tilskudsberettiget, dels en sammenligning mellem de vejfundsberettigede arbejder med henblik på at søge vejfondsmidlerne fordelt således, at de mest påtrængende opgaver løses først. Ved udvælgelsen af andragenderne og fastlæggelsen af disses prioritetsfølge med henblik på de årlige anlægsprogrammer er direktoratet i stadig kontakt med vedkommende amtsråd, der fører tilsyn med bivejene, og som skal udtale sig om de enkelte tilskuds-sager.

Forretningsgangen har herefter været den, at der, når ministeren – fra 1. april 1959 efter forud indhentet udtalelse fra Vejnævnet, hvori de kommunale råd er repræsenteret, jfr. § 5 i lov nr. 95 af 29. marts 1957 – har truffet beslutning om, hvilke andragender der skal imødekommes, gives de pågældende kommuner tilsagn om vejfondstilskud.

Af flere grunde har ministeriet hidtil anset det for mest hensigtsmæssigt at følge den praksis – med hvilken kommunalbestyrelser, amtsvejsinspektører og stadsingeniører er be-

kendt – normalt ikke at give skriftligt svar på andragender, der ikke imødekommes. Ministeriet har herved fremhævet, at et svar – hvis det pågældende vejarbejde i og for sig må anses for tilskudsberettiget, men mere påkrævede arbejder findes at burde fremmes forud for dette – måtte gå ud på, at andragendet ikke for tiden kunne imødekommes. Et sådant svar ville imidlertid kunne vække forventning hos vedkommende kommune om, at tilskud ville blive ydet indenfor et kortere tidsrum, uanset om dette i det konkrete tilfælde måtte være rigtigt, idet forholdene meget vel kan tænkes at ligge sådan, at der på grund af de finansielle rammer for vejfondsfordelingen eller af andre grunde vil gengå en meget lang årrække, før tilskud kan ydes. Modsat ville en meddelelse om, at vejarbejdet ikke efter sin beskaffenhed er tilskudsberettiget – selvom et sådant svar selvfølgelig skaber klarhed hos kommunen om, at skønet for tiden går ud på, at tilskud under ingen omstændigheder vil kunne blive ydet – måske på længere sigt alligevel ikke være rigtigt, idet trafikudviklingen kan ændre sig, således at betingelserne for tilskudsydelse senere faktisk kan blive opfyldt.

Det må i denne forbindelse tages i betragtning, at en vurdering af, om et andragende opfylder de nærmere betingelser for tilskud, kræver en teknisk behandling, som ofte slet ikke kan gennemføres uden forhandling med kommunen og amtvejsinspektøren, der udfører amtsrådets tekniske tilsynsmyndighed med bivejene. En sådan behandling kunne ligeledes i adskillige tilfælde vække ubegrundede forhåbninger, men i hvert fald har Vejdirektoratet ikke tilstrækkeligt personale til at foretage en sådan gennemgang for andre andragender end dem, som skønnes at have en vis aktualitet. Allerede en vurdering af, om en vejforbindelse i løbet af en vis tid kan tænkes at blive tilskudsberettiget, kræver ofte en indgående vurdering af vejnettet i det pågældende område sammenholdt med de udbygningsplaner for andre vejforbindelser, som haves eller kan tænkes at fremkomme fra andre kommuner og fra amtsrådet, ligesom der må tages hensyn til vejforbindelsens eventuelle opklassificering til landevej.

Ministeriet har yderligere anført, at det er en selvfølge, at kommunerne, såfremt der fremsættes begæring herom, kan få et skriftligt svar; men dette må ofte blive intetsigen-

de eller af de nævnte grunde mere afvisende, end udviklingen senere muligt kan begrunde, og ministeriets praksis har ikke hidtil givet anledning hverken til klager eller til misforståelser.

De indkomne andragender drøftes forud for hver årlig fordeling af vejfondsmidlerne mellem amtsvejinspektørerne og de pågældende ingeniører i Vejdirektoratet, og amtsvejinspektørerne, som står i nær kontakt med sognerådene, er således i stand til at orientere sognekommunerne om mulighederne for en endelig afgørelse i den enkelte sag.

Ministeriet udtalte dernæst, at Tuen-Frederikshavn-vejen, der er ca. 20 km lang, i udpræget grad er en oplandsvej til Frederikshavn og som sådan vel har betydning for 4-5 kommuner, men at området iøvrigt er betjent af hovedvejene A 10 og A 11. Vejen kan derfor ikke forventes at få væsentlig gennemgående trafik, hvilket er grunden til, at anvendelsen af vejfondsmidler hidtil har måttet stå tilbage for trafikallerede påtrængende arbejder. Når der alligevel kan være tale om vejfondstilskud, men der intet bestemt kan siges om tidspunktet derfor, kan det naturligvis, som også omtalt i sognerådets klage, være vanskeligt for kommunen at tage stilling til, hvilke beløb den af egne midler, alene mod sædvanlig refusion efter tilskudslovens kap. I, bør afse til vejens belægning, men under hensyn til de vekslende finansielle rammer og de efterhånden fremkommende krav fra kommunerne har det ikke været muligt for staten at fastlægge bestemte terminer for løsningen af alle vejfundsopgaver, særlig ikke de mere sekundære. Spørgsmålet om, hvorvidt tilskud skulle ydes, har hvert år været drøftet med amtsvejinspektøren i Hjørring i forbindelse med drøftelse af, i hvilken rækkefølge de ansøgte arbejder i amtsråds-kredsen af amtsrådet ønskedes imødekommet, og amtsvejinspektøren har således stedse været orienteret om sagen.

Med hensyn til sognerådets anmodning af 20. december 1958 om at få svar senest 15. januar 1959 udtalte ministeriet endelig, at man fandt det rigtigt at udsætte besvarelsen, indtil man med sikkerhed kunne sige, om der blev mulighed for at medtage en del af arbejdet ved den forestående fordeling for finansåret 1959/60.

Den 8. juni 1959 havde jeg en samtale med vejdirektøren, og i tilslutning hertil an-

modede jeg den 11. juni 1959 vejdirektøren om at meddele mig, om der kunne fastsættes nærmere retningslinier, hvorefter ministeriet orienterer kommunerne om ansøgningernes behandling, også i tilfælde hvor de ikke har kunnet imødekommes.

Den 25. juni 1959 fremsendte ministeriet et udkast til interne retningslinier for afgivelse af svar på fremtidige vejfundsandragender og anførte, at uanset det ikke ubetydelige administrationsarbejde, der kunne forudses som følge af en forsøgsvis ordning, og uanset at man måtte anse den praktiske betydning for de enkelte kommuner af en sådan ændring i forretningsgangen for særdeles ringe, var man villig til at gennemføre de omhandlede retningslinier, såfremt jeg fandt dette ønskeligt. Samtidig oplyste ministeriet, at man samme dag havde meddelt sognerådet, at spørgsmålet om vejfondstilskud havde været gjort til genstand for overvejelse ved hver af de siden andragendets indlevering foretagne fordelinger af vejfondsmidler, og at det heller ikke havde været muligt at medtage nogen del af arbejdet på anlægsprogrammet for finansåret 1959/60, hvorom endelig beslutning først var truffet i begyndelsen af juni 1959. Man kunne fremdeles ikke udtale noget om, hvorvidt eller hvornår der kunne ydes tilskud, men andragendet ville i forbindelse med andragenderne fra de øvrige interesserede kommuner blive optaget til fornyet overvejelse ved senere fordelinger.

Foranlediget af nævnte skrivelse af 25. juni 1959 anmodede sognerådet ved skrivelse af 27. juni 1959 mig om at udvirke sagens afslutning enten med et tilsagn om vejfondstilskud eller med et afslag, og den 1. juli 1959 fremsendte jeg sagen til ministeriet til udtalelse.

Den 10. juli 1959 udtalte ministeriet, at sagen havde været forelagt ministeren for offentlige arbejder, der samme dag havde meddelt sognerådet, at man måtte henholde sig til det i skrivelsen af 25. juni 1959 anførte, hvorefter det ikke havde været muligt at medtage nogen del af arbejdet på anlægsprogrammet for finansåret 1959/60, ligesom man ikke kunne udtale noget om, hvorvidt eller hvornår der kunne ydes tilskud. For så vidt vejens tilstand nødvendiggjorde, at der nu blev foretaget istandsættelsesarbejder, måtte man derfor henvise sognerådet til at foranstalte disse udført for egen regning, mod sæd-

vanlig refusion i henhold til tilskudslovens kap. I.

Sognerådet har derefter i skrivelse af 13. juli 1959 fremhævet det uheldige i at være henvist til at foretage istandsættelsesarbejder ved vejen mod refusion efter tilskudslovens kap. I, når muligheden for tilskud fra vejfonden stadig er til stede.

Jeg skal herefter udtale følgende:

Uanset de af ministeriet anførte betænkeligheder ved at give skriftlig meddelelse til de kommunale råd i tilfælde, hvor andragender om vejfondstilskud ikke har kunnet imødekommes, og uanset at de i sagen interesserede kommuner efter det oplyste i et vist omfang har været orienteret om sagen, finder jeg, at det havde været rigtigst, om ministeriet havde fulgt en praksis, hvorefter de fire kommuner skriftligt var blevet underrettet om, at man ikke havde kunnet medtage andragendet på anlægsprogrammet. Jeg kan derimod ikke kritisere, at ministeriet udkød besvarelsen af kommunernes henvendelse af 15. oktober 1958 og sognerådets skrivelse af 20. december 1958, indtil det var konstateret, om andragenderne kunne imødekommes på anlægsprogrammet for finansåret 1959/60.

Det tilføjes, at jeg samtidig hermed overfor Ministeriet for offentlige Arbejder har udtalt, at jeg, uanset de af ministeriet anførte betænkeligheder, ud fra almindelige forvaltningsprincipper må anse det for ønskeligt, at ministeriet ændrer praksis med hensyn til meddelelse til de kommuner, hvis andragender om vejfondstilskud ikke kan imødekommes, og at jeg finder ministeriets udkast til fremtidige retningslinier for afgivelse af svar formålstjenligt.

Med hensyn til ministeriets afgørelser, hvorefter vejfondstilskud hidtil ikke har kunnet ydes til Tuen-Frederikshavn-vejen, skal jeg endelig udtale, at jeg ikke kan tage stilling til ministeriets skøn over, hvornår og i hvilket omfang sådanne tilskud kan ydes, og at jeg ikke kan kritisere, at ministeriet ikke i skrivelsen af 10. juli 1959 har taget definitiv stilling til, om tilskud senere vil kunne ydes eller ej.«

Den 22. oktober 1959 gjorde ministeriet mig bekendt med det kontorcirculære af samme dato, hvori de nærmere retningslinier for afgivelse af svar på vejfundsandragender, indkommet eller gentaget efter 1. april 1959, er fastsat.

- 17.** *Efter omstændighederne ikke kritiseret, at en politimester havde nægtet en hæftefange tilladelse til at afsende en berigtigelse til to dagblade, der havde omtalt hans sag. – Politimesteren burde have sikret sig, at hæftefangen fik svar på en forespørgsel. (J. nr. 246/59).*

A, der i tiden 12. januar–13. marts 1959 i Hjørring arrest havde afsonet en hæftestraf for undladelse af at møde til aftjening af civilt statsarbejde, klagede i april 1959 over, at politimesteren i Hjørring som arrestinspektør havde forhindret ham i at fremkomme med en berigtigelse overfor dagbladene Vendsyssel Tidende og Jyllands-Posten, der havde omtalt hans sag. A oplyste, at der i en artikel i Vendsyssel Tidende for den 2. februar 1959 var givet flere urigtige oplysninger om hans sag, og at han derfor samme dag havde skrevet en berigtigelse, som imidlertid var blevet tilbageholdt på foranledning af politimesteren.

Da Vendsyssel Tidende den 5. februar 1959 citerede en leder fra Jyllands-Posten,

hvori sagen var omtalt på en måde, som A fandt ærekrænkende, anmodede han den 6. februar 1959 skriftligt politimesteren om tilladelse til at sende begge dagblade en berigtigelse og spurgte, om der, såfremt dette ikke kunne tillades, kunne gives ham adgang til overfor sin nærmeste familie at give oplysning om de fejlagtige forhold, så at denne kunne tilstille pressen en berigtigelse.

Ifølge A's fremstilling blev politimesterens svar mundtligt overbragt ham af arrestforvareren, som meddelte, at A, såfremt han direkte eller indirekte fik nogen meddelelse ud til pressen, ikke ville få lov til at modtage eller afsende breve og heller ikke til at modtage besøg.

Den 29. maj 1959 modtog jeg en udtalelse

fra Direktoratet for Fængselsvæsenet med erklæringer fra politimesteren i Hjørring og arrestforvareren.

Politimesteren anførte, at der under arrestopholdet fremkom avisartikler om sagen, formentlig hidrørende fra kredse, som sympatiserede med A. Disse artikler, som i hvert fald ikke tog afstand fra A, medførte atter en ledende artikel i Jyllands-Posten, som polemiserede imod A's standpunkt.

Efter at en af de nævnte artikler af mere refererende art havde været bragt i Vendsyssel Tidende for den 2. februar 1959, forelagde arrestforvareren politimesteren et brev fra A til avisen, idet arrestforvareren var i tvivl om, hvorvidt brevet måtte afsendes. Politimesteren nægtede at lade brevet afsende, ligesom han senere forhindrede A i at polemisere mod den nævnte artikel i Jyllands-Posten.

Politimesteren fandt, at det var hans pligt at hindre A i under afsoningen at indlade sig i polemik om de forhold, for hvilke han var dømt, og henviste til § 24 i anordning nr. 388 af 3. september 1948 om fuldbyrdelse af hæftestraf, hvori det bestemmes, at brevveksling normalt kun må finde sted med familie og andre nærstående, mens afsendelse af andre skriftlige udfærdigelser kræver arrestinspektørens tilladelse.

Politimesteren mente, at han med rette havde afskåret A fra at rette henvendelse til pressen, og tilføjede, at efter hans skøn var de uønsjagtigheder, som artiklerne rummede, betydningsløse, ligesom Jyllands-Postens artikel ikke kunne siges at være ærekrænkende.

Arrestforvareren anførte, at politimesteren havde nægtet A tilladelse til at sende en rettelse til Vendsyssel Tidende og tilladelse til ad omveje at lade pressen tilflyde nogen skrivelse om sagen. Arrestforvareren oplyste endvidere, at han fra politimesteren fik besked på at meddele A, at besøg og skrivetilladelse ville blive frataget ham, såfremt han ad illegal vej forsøgte at sende skriftlige meddelelser til pressen.

Direktoratet for Fængselsvæsenet udtalte, at det kunne godkende det af politimesteren i henhold til anordningens § 24 udøvede skøn.

Den 22. juni 1959 anmodede jeg politimesteren om en udtalelse om, hvorvidt det A gennem arrestforvareren meddelte svar på skrivelsen af 6. februar 1959 også skulle dæk-

ke det forhold, at A overfor sin nærmeste familie omtalte de efter hans opfattelse fejlagtige oplysninger i avisartiklerne og henstillede, at familien søgte en berigtigelse optaget.

Politimesteren svarede, at således som A i skrivelsen af 4. april 1959 gengav hans svar til ham, dækkede det den holdning, han fandt at burde indtage overfor A: ikke at tillade ham fra arresten direkte eller indirekte at deltage i offentlig polemik om sagen. Indlæg fra andre, f. eks. familie, indeholdende berigtigelser eller imødegåelser, som ikke fremtrådte som hidrørende fra A, ville politimesteren intet have haft at indvende imod.

Når dette ikke var blevet tilkendegivet A, skyldtes det – så vidt politimesteren erindrede – at han i første omgang havde overset A's begæring i skrivelsen af 6. februar 1959 om underretning til pressen gennem familien. Da arrestforvareren overfor politimesteren på A's anmodning mundtligt rejste spørgsmålet herom, opfattede politimesteren det som en forespørgsel om, hvordan hans reaktion ville være, hvis avisindlæg blev udsmyglet gennem familien. På dette grundlag havde politimesteren bedt arrestforvareren meddele A, at han i så fald udsatte sig for, at besøgs- og brevtiladelse ville blive nægtet.

Ifølge politimesterens svar havde arrestforvareren bekræftet, at handlingsforløbet havde været således som anført, og arrestforvareren havde endvidere oplyst, at han overfor A udtrykkelig brugte udtrykket »ad illegal vej«.

Den 18. september 1959 udtalte jeg, at der i § 24 i den nævnte anordning er hjemmel for arrestinspektøren til at nægte en hæftefange at afsende et brev, og at jeg ikke kunne kritisere, at politimesteren havde skønnet at burde forbyde A at rette henvendelse til dagbladene. Endvidere udtalte jeg, at det heller ikke kunne kritiseres, at politimesteren lod A vide, at besøgs- og skrivetilladelse ville blive frataget ham, hvis han ad illegal vej søgte at fremsende henvendelser til pressen. Derimod fandt jeg, at politimesteren, når han ikke skriftligt besvarede skrivelsen af 6. februar 1959, burde have sikret sig, at A fik svar på sin forespørgsel om, hvorvidt det kunne tillades, at han bad familien om at søge en berigtigelse optaget.

- 18.** *Da et skatteråd forhøjede værdien af en skatteydere fribolig, burde det samtidig have forhøjet skatteansættelsen for en anden skatteyder, der hos samme arbejdsgiver havde lejet en bolig til en favorabel leje. (J. nr. 14/59).*

I januar 1959 klagede A over, at skatterådet for Nexø skattekreds havde forhøjet hans skattepligtige indkomst for skatteåret 1957/58 med 1.000 kr., idet rådet ikke havde kunnet godkende den af ham opgivne værdi, 1.200 kr., af en fribolig med varme, som hans arbejdsgiver havde stillet til rådighed for ham, men ansat værdien til 2.200 kr. A anførte, at hans nabo B, der var ansat hos samme arbejdsgiver, af denne havde lejet en tilsvarende lejlighed med varme for 900 kr. årlig, og at ligningsmyndighederne ikke i den anledning havde foretaget ændringer i B's skatteansættelse for skatteåret 1957/58.

A oplyste endvidere, at han havde påklaget skatterådets afgørelse til Landsskatteretten, som imidlertid ved kendelse af 22. december 1958 havde tiltrådt skatterådets skøn over værdien af friboligen med varme og yderligere forhøjet hans indkomst med 300 kr., da han også havde fri gas og elektricitet.

På selvangivelsen for skatteåret 1957/58 havde A i lighed med tidligere år ansat værdien af friboligen m. v. til 1.200 kr. Ligningskommissionen konstaterede af arbejdsgiverens regnskab for tiden 1. juni 1955-31. maj 1956, at der for A's lejlighed var anført en brændselsudgift på 1.957,41 kr., og at der for B's lejlighed var anført en brændselsudgift på 1.519,87 kr., hvorfra gik 300 kr., idet B's husleje udgjorde 600 kr. årlig + et varmebidrag på de nævnte 300 kr. Under hensyn hertil fremsendte ligningskommissionen A's og B's selvangivelser til skatterådet og anmodede om, at de begge måtte blive indkaldt til forhandling med rådet til fastsættelse af værdien af fribolig m. v.

Efter stedfunden forhandling med A og B meddelte skatterådet A, at man forhøjede værdien af hans fribolig med varme med 1.000 kr. til 2.200 kr. Skatterådet foretog ikke samtidig en forhøjelse af B's skatteansættelse.

Ligningskommissionen udtalte overfor skatterådet, at det ikke var rigtigt, når A i skrivelsen til mig havde anført, at B for 900 kr. årlig fik en til A's lejlighed fuldstændig tilsvarende lejlighed med varme stillet til sin rådighed. Ifølge det for kommissionen op-

lyste var A's lejlighed med tilhørende værelser i loftsetagen større end B's. Ligningskommissionen tilføjede, at B's skatteansættelse for 1958/59 var forhøjet med 700 kr., idet værdien af hans lejlighed med varme var ansat til 1.600 kr.

Skatterådet udtalte, at man ikke forhøjede B's skattepligtige indkomst for skatteåret 1957/58 samtidig med forhøjelsen for A's vedkommende, fordi man skønnede, »at B's problem var lidt anderledes og af mindre format, så man kunne vente til næste års normale skatteligning«. Rådet henviste dernæst til, at der for skatteåret 1958/59 var foretaget en forhøjelse af B's ansættelse.

Statens Ligningsdirektorat, for hvem jeg forelagde sagen, oplyste, at det, efter at Landsskatteretten den 22. december 1958 havde afsagt kendelse i den af A indbragte sag, optog B's skatteansættelse for 1957/58 til undersøgelse, og at det efter modtagelsen af akterne fra mig havde anmodet ligningskommissionen og skatterådet om udtalelser.

Ligningskommissionen indstillede, at værdien af B's lejlighed for 1957/58 – i lighed med hvad tilfældet havde været for 1958/59 og 1959/60 – blev ansat til 1.600 kr., således at indkomstansættelsen for 1957/58 skulle forhøjes med 700 kr. Kommissionen tilføjede, at den ved værdiansættelsen havde taget hensyn til, at B's lejlighed og varmemeforbrug var mindre end A's, og at B i modsætning til A ikke havde fri gas og elektricitet.

Skatterådet udtalte, at rådet, når A, der selv havde været medlem af ligningsmyndigheden i Nexø, igennem flere år havde selvangivet værdien af fribolig m. v. så lavt, ikke fandt det urimeligt, at B, der havde betalt, hvad arbejdsgiveren havde forlangt i husleje – selv om ligningsmyndigheden og skatterådet fandt det noget lavt – fik lov til at vente med forhøjelsen til næste skatteår. Rådet fandt, at man ikke kom retfærdigheden nærmere ved nu at forhøje B's ansættelse for skatteåret 1957/58, og henstillede, at sagen blev henlagt.

Ligningsdirektoratet forelagde herefter sagen for Ligningsrådet, som i et møde den 3. juli 1959 vedtog, at værdien af B's lejlighed burde ansættes til 1.600 kr. for skatteåret

1957/58, og den 22. august 1959 pålagde Ligningsdirektoratet i henhold til § 3, stk. 2, i lov nr. 108 af 31. marts 1938 skatterådet at ændre B's skatteansættelse for det nævnte skatteår i overensstemmelse hermed.

Jeg udtalte, at jeg ikke kunne kritisere det af skatterådet udøvede skøn over værdien af A's fribolig m. v., ligesom jeg ikke kunne kritisere Landsskatterettens kendelse af 22. december 1958.

Vedrørende A's klage over forskelsbehandling af ham og B udtalte jeg, at det, når hensås til de for rådet i sommeren 1957 foreliggende oplysninger om de to lejligheds størrelse, beliggenhed m. v., og om arbejdsgiverens brændselsudgifter, havde været rigtigst, om skatterådet, da det forhøjede A's skatteansættelse for skatteåret 1957/58, samtidig havde forhøjet B's ansættelse.

19. *Udtalt overfor Landsskatteretten, at der, uanset det i sagen foreliggende principielle spørgsmål, alt i alt var medgået for lang tid til rettens behandling af sagen.*

Det var beklageligt, at der ikke i Landsskatterettens sag var foretaget et blot kortfattet notat om forhandlinger med Ligningsdirektoratet, og at det ikke havde kunnet oplyses, hvilken dato sagen var overladt til Ligningsdirektoratet. (J. nr. 786/58).

I september 1958 klagede A over, at Landsskatteretten ikke havde afsluttet behandlingen af en af ham i februar 1954 indgivet klage over ansættelsen af hans skattepligtige indkomst for skatteåret 1953/54.

Af de fra Landsskatteretten modtagne akter fremgik det, at A, der som skibsfører sejlede med skærver, for skatteåret 1953/54 havde selvangivet sin indkomst til 20.253 kr., og at Københavns skatteråd den 28. oktober 1953 forhøjede indkomsten til 22.172 kr. Forhøjelsen skyldtes, dels at A havde fradraget udgifter til sødstyr med 200 kr., mens skatterådet kun ville anerkende 100 kr., dels at A, der i stedet for fri kost om bord i 1952 ialt havde oppebåret 4.841 kr. i kostpenge, havde fradraget 3.016 kr. heraf for udearbejde i 342 dage, mens skatterådet fandt, at han alene var berettiget til at fradrage 3.50 kr. pr. dag i 342 dage eller ialt 1.197 kr.

Den 2. februar 1954 modtog Landsskatteretten sagen fra Direktoratet for Københavns Skattevæsen, og den 17. maj 1954 blev den uddelt til en sekretær, som få dage efter telefonisk aftalte med A, at han skulle komme til møde på rettens kontor, når han kunne.

Mødet fandt sted den 13. september 1954, og sagen blev herefter afgivet til en fuldmægtig, der fandt det nødvendigt, at der indhentes oplysning om antallet af overnatninger udenfor hjemmet. Retten anmodede derfor

den 11. januar 1955 A om en udtalelse herom, og han fremskaffede herefter en erklæring af 1. marts 1955 fra sit rederi. Da erklæringen ikke var tilfredsstillende for retten, anmodede denne den 16. maj 1955 A om yderligere oplysninger, og A var påny den 6. juli 1955 til møde på rettens kontor.

Den 8. august 1955 blev sagen atter afgivet til fuldmægteren, der i oktober 1955 gjorde opmærksom på, at det i Meddelelser fra Statens Ligningsdirektorat for januar 1954, s. 74, var bestemt, at kostpenge til søfolk ved indkomstopgørelsen kun skal medregnes med det beløb, der svarer til fri kost om bord, hvilket i A's tilfælde ville sige 5 kr. pr. dag eller ialt 1.710 kr.

Sagen blev igen givet til sekretæren, som den 18. februar 1956 indstillede, at den nævnte regel om kostpenge – selvom den først skulle anvendes fra skatteåret 1954/55 at regne – også blev anvendt i det foreliggende tilfælde, der angik skatteåret 1953/54. Sekretæren indstillede herefter, at A's indkomst blev opgjort til 20.238 kr.

Ifølge Landsskatteretten blev sagen i den følgende tid sammenholdt med en række andre sager, der ligeledes vedrørte spørgsmålet om den skattemæssige behandling af kostgodtgørelse, som udbetales søfolk i stedet for fri kost om bord. De fleste af sagerne angik søfolk beskæftigede på sandpumpere og bug-

serbåde, og der var spørgsmål om, hvorvidt Ligningsdirektoratets nævnte regel var anvendelig på disse søfolk, og om det i regelen nedlagte princip kunne lægges til grund for skatteår forud for skatteåret 1954/55.

Under min behandling af sagen oplyste Ligningsdirektoratet, at regelen om beskatning af søfolks kostpenge blev vedtaget af Ligningsrådet den 20. marts 1953, efter at andragende herom var indgivet af Styrmandsforeningen den 20. december 1951. Den nævnte generelle regel var kun tænkt gældende for almindelige søfolk, derimod ikke for mandskab på sandpumpere, bugserbåde o. lign., hvor arbejdsforholdene er anderledes.

Efter henvendelse fra de pågældende organisationer i oktober 1954 vedtog Ligningsrådet dog den 12. november 1954, at rådets beslutning af 20. marts 1953 kunne udstrækkes til også at omfatte mandskab på visse sandpumpere og bugserbåde.

Under hensyn til tidspunkterne for indgivelsen af de to andragender, henholdsvis december 1951 og oktober 1954, havde Ligningsdirektoratet anset den førstnævnte vedtagelse for at have gyldighed fra og med skatteåret 1952/53 og den sidstnævnte fra og med skatteåret 1955/56.

Den 7. december 1956 tiltrådte fuldmægtigen sekretærens fornævnte indstilling, og efter at indstillingen var tiltrådt af kontorchefen, blev sagen sammen med 8 sager vedrørende besætningsmedlemmer på sandpumpere 20. december 1956 sendt til Ligningsdirektoratet med anmodning om en udtalelse.

Sagerne blev i direktoratet underkastet kontormæssig behandling særlig med henblik på at fastslå, fra hvilket tidspunkt Ligningsrådets ovennævnte beslutning af 12. november 1954 havde gyldighed.

Den 16. maj 1957 tilbagesendte Ligningsdirektoratet sagen og foreslog, at skatterådets ansættelse blev stadfæstet, jfr. direktoratets fornævnte opfattelse af, fra hvilket tidspunkt Ligningsrådets beslutning af 12. november 1954 havde gyldighed.

Den 21. maj 1957 blev A's sag afgivet til votering, men i oktober 1957 blev den og andre tilsvarende sager atter overgivet til

fuldmægtigen til forhandling med Ligningsdirektoratet. Fuldmægtigen havde imidlertid ifølge retten på det pågældende tidspunkt et betydeligt arbejde med gennemførelsen af en række tjenesterejser og forberedelsen til disse, hvorfor han først fik forhandlingen afholdt i februar eller marts 1958; den nøjagtige dato kunne retten ikke fastslå. Ved forhandlingen blev sagerne atter udlånt til Ligningsdirektoratet, der ønskede at få lejlighed til en intern drøftelse af problemerne og til at forelægge sagerne for Direktoratet for Københavns Skattevæsen.

Efter at Ligningsdirektoratet den 24. maj 1958 havde tilbagegivet sagerne til Landskatteretten, fandt der den 30. maj 1958 en fornyet drøftelse sted mellem retten og direktoratet, og den 9. juni 1958 blev sagerne atter givet til votering, der afsluttedes den 21. juli 1958 med, at retten nedsatte A's indkomstansettelse til 20.238 kr. Kendelse blev herefter affattet og tilsendt A den 13. oktober 1958.

Den 23. oktober 1958 klagede A over, at der ikke i kendelsen var taget stilling til spørgsmålet om fradrag for krigsrisikotillæg, og gjorde gældende, at han under forhandlingen på rettens kontor havde rejst dette spørgsmål. Han anmodede derfor om, at sagen måtte blive genoptaget, hvilket retten imødekom, og ved kendelse af 3. april 1959 blev ansættelsen yderligere nedsat til 19.306 kr.

Jeg udtalte, at der, uanset det i sagen foreliggende principielle spørgsmål, hvis afgørelse naturligt måtte forudsætte en sammenligning med andre tilsvarende sager og drøftelse med Ligningsdirektoratet, alt i alt var medgået for lang tid til Landskatterettens behandling af den af A oprindelig indgivne klage. Behandlingen af genoptagelsessagen var derimod foregået med fornøden hurtighed.

Dernæst fandt jeg, at det var beklageligt, at der ikke i Landsskatterettens sag var foretaget et blot kortfattet notat om de fornyede forhandlinger i februar-marts 1958 med Ligningsdirektoratet, og at det ikke havde kunnet oplyses, hvilken dato sagen blev overladt til Ligningsdirektoratet.

20. *Henstillet til Socialministeriet at overveje, hvorvidt der burde tilvejebringes en ordning, således at en læge, der på begæring fra vedkommende forsikringsselskab har foretaget en for en ulykkesforsikrings sags afgørelse vigtig undersøgelse, ikke kan deltage i samme sags afgørelse i Direktoratet for Ulykkesforsikringen. (J. nr. 108/57).*

Den 10. februar 1957 klagede A over, at Socialministeriet ikke havde besvaret hans forespørgsel af 20. december 1955 om, hvorvidt det var foreneligt med stillingen som overlæge ved Direktoratet for Ulykkesforsikringen, at den pågældende tillige var honorarlønnet læge for forskellige forsikringsselskaber. A henviste herved til, at ministeriet i skrivelse af 6. februar 1956 havde meddelt, at besvarelsen af forespørgslen beroede på brevveksling med direktoratet.

Det fremgik af sagen, som jeg modtog fra Socialministeriet, at A i skrivelse af 22. november 1955 til den daværende socialminister havde rejst det spørgsmål, om det var ministeriet bekendt, at en navngivet læge for forskellige forsikringsselskaber undersøgte og afgav erklæringer vedrørende tilskadekomne, og at han derved senere i sin egenskab af overlæge ved Direktoratet for Ulykkesforsikringen kunne komme til at tage stilling til disse erklæringer.

Efter at Socialministeriet den 29. november 1955 havde oversendt henvendelsen til direktoratet til besvarelse, modtog A den 15. december 1955 fra direktoratet en redegørelse, hvori det bl. a. blev bekræftet, at den nævnte læge var knyttet til direktoratet som overlæge, og at forsikringsselskaberne havde pligt til at fremskaffe og betale alle de for en sags behandling nødvendige lægeerklæringer.

Den 20. december 1955 skrev A på ny til socialministeren og anførte, at direktoratets svar ikke var tilfredsstillende, og at han derfor ønskede ministerens udtalelse om, hvorvidt han fandt ordningen korrekt. Den 18. januar 1956 erindrede A ministeren om henvendelsen, hvorefter ministeriet den 6. februar 1956 anmodede direktoratet om en udtalelse og samtidig underrettede A om, at sagen beroede på brevveksling med direktoratet.

Socialministeriet modtog den 27. februar 1956 fra direktoratet en redegørelse angående lægernes deltagelse i sagernes behandling. Direktoratet anførte, at det, når det under behandlingen af en sag skønnede, at det var påkrævet at få indhentet en specialisterklæ-

ring, anmodede vedkommende forsikringsselskab om at fremskaffe en sådan. For provinsens vedkommende angav man, hvilken specialist der skulle anvendes, mens man for Københavns vedkommende i de fleste tilfælde ikke stillede krav om, at undersøgelsen skulle finde sted hos en bestemt speciallæge, idet de forskellige forsikringsselskaber anvendte bestemte specialister, som havde særlig kendskab til forsikringsmedicin. Nogle af selskaberne anvendte de til direktoratet knyttede læger, fordi disse som følge af deres arbejde i direktoratet havde særlige forudsætninger for at kunne afgive fyldestgørende erklæringer.

Overfor A's kritik af, at vedkommende overlæge kunne komme i en uheldig dobbeltstilling ved dels at optræde som forsikringsselskabets læge og dels som direktoratets læge at foretage invaliditetsfastsættelser, bemærkede direktoratet, at det ikke er lægerne, der træffer afgørelserne, men direktoratet, d. v. s. direktøren eller som regel en kontorchef på direktørens vegne. Fremgangsmåden var den, at det er de assisterende læger, der kun undtagelsesvis anvendes af forsikringsselskaberne ved behandlingen af de her omhandlede sager, som afgiver indstilling i sagerne. En del af disse indstillinger ses overhovedet ikke af overlægerne, men går direkte til afgørelse, resten passerer overlægerne inden afgørelse bliver truffet. Inden for det kirurgiske område, hvor direktoratet har 3 overlæger, beror det på en tilfældighed, om det netop bliver den overlæge, der har foretaget undersøgelsen, som får sagen til behandling i direktoratet. Iøvrigt var forholdet det, at en del af de mest tvivlsomme sager først bliver afgjort, efter at de har været diskuteret i den såkaldte lægekonference, d. v. s. en forsamling bestående af bl. a. samtlige overlæger, nogle assisterende læger, kontorchef og direktør.

Selv om der måske ud fra en strengt formel betragtningsmåde kunne rejses visse indvendinger mod ordningen, måtte direktoratet mene, at den var fuldt betryggende, og at det ville være et afgjort tilbageskridt, så-

fremt det blev forbudt direktoratets læger for forsikringsselskaber at foretage undersøgelser af tilskadekomne. Direktoratet anførte, at det ikke var rigtigt, når A mente, at der fandtes flere hundrede uvildige læger, som kunne foretage undersøgelserne. Det drejede sig om specialisterundersøgelser, hvorved undersøgernes antal begrænsedes. Hertil kom, at nogle af specialisterne ikke ønskede at foretage sådanne undersøgelser, og at andre specialisters erklæringer var af en sådan kvalitet, at det var betænkeligt at lægge dem til grund for en sags bedømmelse. Direktoratet var da også af og til ude for, at det havde anset det for påkrævet at indkalde tilskadekomne, som var blevet undersøgt af specialist, til undersøgelse på direktoratets kontor ved direktoratets læger, og at sidstnævnte undersøgelse havde givet et ganske andet billede af beskadigelsen end det, man havde fået gennem speciallægeerklæringer.

Den mest betryggende ordning ville utvivlsomt være, om samtlige tilskadekomne kunne blive undersøgt af direktoratets læger, idet lægerne under sagsbehandlingen ville stå sikrere, når de selv havde undersøgt pågældende, end når de var henvist til at bygge deres skøn på andre undersøgelses fremstilling. Da en sådan ordning imidlertid ikke lod sig realisere, måtte man i hvert fald sikre sig, at man fik de bedst mulige specialisterklæringer, og det vil sige, at man i størst muligt omfang måtte anvende de specialister, som havde særlig kendskab til forsikringsmedicinske forhold.

Kredsen af specialister, som i denne forbindelse kunne komme i betragtning, begrænsedes herved stærkt og måtte fortrinsvis omfatte de læger, der var eller havde været beskæftiget i direktoratet, og som gennem deres arbejde der havde erhvervet sig særligt kendskab til de forsikringsmedicinske problemer. Direktoratet var iøvrigt af den opfattelse, at de tilskadekomne ikke delte A's betænkeligheder ved, at direktoratets læger foretog undersøgelser; i hvert fald kom direktoratet hyppigt ud for, at tilskadekomne, som var utilfredse med en afgørelse, anmodede om at måtte blive undersøgt af direktoratets læger.

Under hensyn til at den gældende ordning havde været praktiseret gennem en meget lang årrække uden at have givet anledning til nævneværdig kritik, og da A ikke havde

påvist, at ordningen havde været misbrugt, mente direktoratet i og for sig ikke, at A's henvendelse afgav tilstrækkeligt grundlag for at ændre ordningen.

Direktoratet kunne imidlertid meget vel se, at den omstændighed, at forsikringsselskaberne selv valgte specialist og foretrak at anvende en af direktoratets læger, kunne bibringe befolkningen den fejlagtige opfattelse, at den pågældende læge kunne komme i økonomisk afhængighedsforhold til vedkommende forsikringsselskab, og at dette forhold ville kunne få indflydelse på sagernes behandling i direktoratet. Da man naturligvis måtte være interesseret i, at befolkningen nærrede tillid til, at direktoratets afgørelser var rigtige, kunne direktoratet derfor tænke sig at ændre ordningen, således at direktoratet i alle tilfælde bestemte, af hvilken specialist en tilskadekomne skulle undersøges – eller med andre ord at anvende den ordning, som var gældende for provinsen – samt at alternere mellem de specialister, som havde vist sig særlig egnede til at udstede erklæringer.

Socialministeriet udtalte overfor mig, at ministeren, efter at det af A rejste spørgsmål var gjort til genstand for overvejelser i ministeriet, havde resolveret, at der ikke for tiden skulle foretages videre i sagen, og at man havde forstået ministerens resolution således, at det rejste spørgsmål kunne overvejes i forbindelse med ændringer i ulykkesforsikringsloven og eventuelle ændringer i bestemmelser eller praksis vedrørende lovens administration, og at der derfor ikke på daværende tidspunkt var grundlag for nogen meddelelse til A.

Den 17. december 1957 udtalte jeg, at jeg efter omstændighederne måtte finde det undskyldeligt, at A's henvendelse ikke var blevet besvaret, forinden han rettede henvendelse til mig.

Samtidig rejste jeg overfor Socialministeriet spørgsmålet om, hvorvidt en til Direktoratet for Ulykkesforsikringen knyttet læge, som på begæring af et forsikringsselskab havde foretaget en for en ulykkesforsikringsafsags afgørelse vigtig undersøgelse, burde kunne deltage i sagens behandling i direktoratet. Jeg henviste herved til de af professor Poul Andersen anførte synspunkter vedrørende speciel inhabilitet indenfor

forvaltningen*) og bemærkede, at det ikke kunne udelukkes, at vedkommende læges udtalelser under behandlingen i direktoratet kunne have afgørende indflydelse på sagens udfald.

Den 14. september 1959 meddelte Socialministeriet, at det havde brevvekslet med Direktoratet for Ulykkesforsikringen angående spørgsmålet om den lægelige behandling af sagerne i direktoratet, og at direktoratet havde fremhævet, at sagsfordelingen mellem lægerne på grund af det store antal sager, der forelå til afgørelse – ca. 20.000 årligt med ca. 53.000 lægeekspeditioner – havde måttet lægges i en fast ramme, hvilket skete ved fordeling efter sagsnummer, således at hver læge behandlede sager med bestemte numre (inden for hvert hundrede).

Gennemførelsen af en ordning, hvorefter en læge – assisterende læge eller overlæge – i direktoratet aldrig måtte behandle en sag, i hvilken han selv havde foretaget en undersøgelse og afgivet en erklæring, ville efter direktoratets formening medføre betydelige ulemper og forsinkelser af sagernes behandling. Under hensyn hertil og til de stigende vanskeligheder med at få knyttet kvalificerede læger til direktoratet havde det foreløbig ikke ment at kunne tilvejebringe en ordning, der på forhånd udelukkede, at en læge, der havde foretaget en undersøgelse af en tilskadekommen, senere behandlede sagen i direktoratet.

Efter en almindelig gennemgang af direktoratets lægeordning, bl. a. med henblik på at opnå en forenkling, havde direktoratet imidlertid i forståelse med ministeriet i stedet foretaget en ændring med hensyn til indhentning af speciallægeerklæringer i ulykkesforsikringssager fra København. I disse sager var der hidtil normalt ikke fra direktoratets side stillet krav om undersøgelse hos en bestemt speciallæge, idet direktoratet blot havde anmodet vedkommende forsikringsselskab om at lade tilskadekomne undersøge hos en spe-

ciallæge, men efter nyordningen bestemmer direktoratet – i lighed med fremgangsmåden for provinsens vedkommende – i hvert enkelt tilfælde, hvilken læge der skal foretage en speciallægeundersøgelse og afgive erklæring herom. Til de pågældende undersøgelser vil direktoratet herefter anvende de speciallæger, som – uanset om de er knyttet til direktoratet eller ej – må anses for egnede til at udføre sådanne undersøgelser og udstede speciallægeerklæringer, og undersøgelserne vil blive overladt vedkommende læger efter en nærmere fastsat turnus. Efter direktoratets opfattelse ville det herefter ikke med rimelighed kunne anføres, at den anvendte undersøgende læge skulle stå i afhængighedsforhold til vedkommende forsikringsselskab.

For så vidt angår de tilfælde, hvor en tilskadekommen i henhold til ulykkesforsikringslovens § 50 undtagelsesvis bliver tilsagt til undersøgelse ved direktoratets læger, oplyste direktoratet, at sådanne undersøgelser normalt har til formål at få opklaret tvivl, som de allerede udstedte erklæringer har fremkaldt vedrørende enkelte forhold, og at der da lægges vægt på, at i hvert fald 2 af direktoratets læger foretager undersøgelse af en tilsagt tilskadekommen.

Til det af Direktoratet for Ulykkesforsikringen anførte kunne Socialministeriet henholde sig.

Den 29. september 1959 udtalte jeg, at jeg havde taget den af direktoratet efter forhandling med Socialministeriet etablerede ordning med hensyn til behandlingen af ulykkesforsikringssager fra København til efterretning, men at jeg iøvrigt måtte fastholde det i min skrivelse af 17. december 1957 til Socialministeriet udtalte synspunkt, hvorefter det – så vidt overhovedet muligt – bør undgås, at en læge, der mod honorar fra et forsikringsselskab har foretaget undersøgelse af en tilskadekommen, derefter deltager i direktoratets afgørelse i samme sag.

*) Poul Andersen, Dansk Forvaltningsret, 3. udgave, 1956, s. 419 ff.

21. *Undersøgelse af hjemmelen for en af politidirektøren i København og 3 politimestre den 15. maj 1954 udstedt politibekendtgørelse om forbud mod visse former for flyvning over det storkøbenhavnske luftområde. (J. nr. 340/58).*

Den 30. september 1959 tilskrev jeg Dansk Luftfart Service, Kastrup, således:

»I skrivelse af 19. marts 1958 har De anmodet mig om at undersøge, hvorvidt det har været berettiget at udstede en politibekendtgørelse af 15. maj 1954, hvorefter flyvning med reklameslæb, neon-reklameflyvning, kunstflyvning og nedkastning fra luftfartøj af reklamesedler og lignende er forbudt over det storkøbenhavnske luftområde, omfattende staden København, Frederiksberg samt Københavns amts nordre, søndre og Amager birk, for søndre birks vedkommende dog kun indtil Ringvej B 3. Forbudet omfatter desuden luftrummet over søterritoriet inden for 150 m fra kystlinien.

— — —

Det fremgår af sagen, at politidirektøren i København ved skrivelse af 28. oktober 1952 rettede henvendelse til luftfartsdirektøren og anførte, at han principielt var af den opfattelse, at der ikke bør ske langvarige, unødvendige flyvninger af enmandsbetjente flyvemaskiner over tæt bebyggede arealer. Politidirektøren overvejede at tage dette spørgsmål op under de dengang forestående forhandlinger med Københavns Magistrat om en ny politivedtægt og henviste til, at den gældende politivedtægt i § 47 forbyder øvelses-, kunst- og væddeflyvning over den sammenbyggede del af byen.

Luftfartsdirektøren svarede i skrivelse af 5. november 1952, at man var klar over, at der var forskellige former for flyvning, som måtte holdes under observation. Dette gjaldt særlig reklameflyvning med enmotors maskiner med bogstavslæb eller neonlys, og direktoratet påtænkte at foretage nogle prøver med disse maskiner og installationer for at tage stilling til, om de fortsat burde tillades. — Den 9. januar 1953 meddelte luftfartsdirektøren yderligere, at man havde meddelt den eneste reklameflyvevirksomhed, der fløj med neonlys, at dette ikke mere måtte finde sted med det hidtil brugte materiel.

Efter at Ministeriet for offentlige Arbejder havde udstedt bekendtgørelse nr. 267 af 29. september 1953 om udfærdigelse af reglement vedrørende lufttrafikreglerne, tilskrev politidirektøren den 16. november 1953 atter

luftfartsdirektøren og omtalte, at spørgsmålet om reklameflyvning over København havde været drøftet på et møde den 24. september 1953 mellem politicheferne i Storkøbenhavn. Under henvisning til bestemmelsen i bekendtgørelsens kapitel 3. 2. 3., hvorefter ingen genstand må slæbes af et luftfartøj uden særlig tilladelse fra luftfartsvæsenet, anførte politidirektøren, at politicheferne var af den opfattelse, at slæbeflyvning ikke kunne tillades over Storkøbenhavn med tilhørende søterritorier. Politidirektøren henviste herved til, at en stok fra en slæbereklame i et tilfælde var faldet ned i en have i Gentofte med en sådan kraft, at den var blevet stående i jorden, og at en maskine i et andet tilfælde havde tabt hele slæbet, i hvis ende der var et jernrør fyldt med hagl.

Politidirektøren anførte endvidere, at disse slæbeflyvninger, som foregår i enmotors og enmandsbetjente flyvemaskiner og altid over eller i nærheden af større menneskemængder i sig selv indeholder en risiko, som omend måske ikke så stor dog er urimelig i forhold til flyvningens formål.

Politicheferne havde overvejet at udfærdige en fælles politibekendtgørelse med forbud mod sådan flyvning. Det samme kunne opnås, hvis Luftfartsdirektoratet fast ville nægte at give tilladelse til disse flyvninger, hvorfor politidirektøren udbad sig luftfartsdirektørens udtalelse om spørgsmålet.

Politicheferne var også tilbøjelige til at mene, at flyvning med neonreklame ikke burde tillades, bl. a. fordi den indeholdt risiko for trafikken, hvis folk så efter maskinen.

Endelig bad politidirektøren om en udtalelse om, hvorvidt luftfartsdirektøren var enig i, at udkastning af reklamesedler eller andre genstande i reklameøjemed var uforenelig med bekendtgørelsens kapitel 3. 1. 3., hvorefter der ikke fra et luftfartøj under flyvning må udkastes nogetsomhelst, der kan frembyde fare eller ulempe for person eller ejendom.

Den 4. december 1953 svarede luftfartsdirektøren, at de to af politidirektøren nævnte tilfælde, såvidt det var direktoratet bekendt, var de eneste, der havde indebåret risiko for folk på jorden. Direktoratets reaktion herpå

havde været at sørge for sådanne forbedringer af slæbemålene og tilsynet med disse, at gentagelser skulle være usandsynlige. Direktoratet havde overvejet, hvorvidt det overhovedet var forsvarligt at tillade flyvninger med reklameslæb over Storkøbenhavn, og var kommet til det resultat, at de ikke kunne betegnes som uforsvarlige, når bestemmelserne i lufttrafikreglerne, specielt minimumsflyvehøjderne, blev overholdt, og når der førtes et omhyggeligt tilsyn med luftfartøjernes og slæbenes tilstand. Da flyvning med reklameslæb i sommertiden havde et ret stort omfang og gav en ikke ringe fortjeneste, ville direktoratet nødig fast nægte tilladelse til slæbeflyvning over Storkøbenhavn på grundlag af de to nævnte tildragelser. Hvis det var politiets erfaring, at der ved neonreklameflyvning kunne opstå farer i trafikken, var direktoratet parat til permanent at nægte tilladelse til sådan flyvning over Storkøbenhavn.

Endelig anførte luftfartsdirektøren, at det ikke var hans tanke, at bekendtgørelsens kapitel 3. i 3. generelt skulle hindre nedkastning af reklamesedler og lignende, men at man i hvert enkelt tilfælde skulle vurdere, om nedkastningen frembød fare for person eller ejendom. Hidtil havde direktoratet stillet som vilkår, at det stedlige politis tilladelse blev indhentet.

Ved skrivelse af 13. marts 1954 til luftfartsdirektøren meddelte politidirektøren, at Storkøbenhavns politichefer på et nyt møde havde været enige om, at reklameflyvning med slæb ikke burde ske over Storkøbenhavn, for søndre birks vedkommende dog med en indskrænkning (indtil Ringvej B 3). Hvis Luftfartsdirektoratet ikke ville nægte tilladelse til sådan flyvning, var politicheferne indstillet på efter forudgående meddelelse til direktoratet at udstede en fælles politibekendtgørelse med forbud mod sådan flyvning. Politidirektøren henviste herved til, at der må finde en rimelig afvejning sted mellem en flyvnings fornuftige formål og den risiko, den indeholder.

De samme betragtninger gjorde sig gældende med hensyn til neon-reklameflyvning. Politiet kunne vel ikke påvise nogle særlige erfaringer for, at der var opstået fare for trafikken, idet flyvningen ikke havde været praktiseret meget i de senere år, men heller ikke denne flyveform fandt politicheferne tjente noget fornuftigt formål.

Hvad endelig angår nedkastning af reklamesedler var politicheferne enige om, at det ikke burde ske allerede ud fra den almindelige ordensbetragtning, at man ikke ville have papir strøet ud rundt omkring på denne måde. Også på dette punkt var man parat til at udfærdige en bekendtgørelse.

Luftfartsdirektoratet svarede den 10. maj 1954, at man var indforstået med, at slæbemålsflyvning og neonflyvning af de i politidirektørens skrivelse af 13. marts 1954 anførte grunde blev forbudt indenfor det førnævnte område af Storkøbenhavn. Direktoratet anså det for mest formålstjenligt, at forbudet iværksattes ved en politibekendtgørelse. Endelig meddelte direktoratet, at det fremtidig ville afslå alle ansøgninger om tilladelse til nedkastning af reklamesedler over Storkøbenhavn.

Politicheferne udstedte herefter den 15. maj 1954 den førnævnte politibekendtgørelse, idet der som hjemmel herfor henvistes til § 9 i lov af 11. februar 1863 angående omordning af Københavns Politis og § 7 i lov nr. 21 af 4. februar 1871 om Politiet udenfor København.

Politidirektøren har den 22. april 1958 overfor mig udtalt, at slæbeflyvninger formentlig altid foregår i enmotores, enmandsbetjente flyvemaskiner og altid over eller i nærheden af områder, hvor større menneskemængder befinder sig. Dertil kommer, at slæbeflyvningens formål formentlig bevirker, at der flyves med ringest mulige farthastigheder. Disse flyvninger skønnes derfor i sig selv at indebære en risiko, der ikke står i noget-somhelst rimeligt forhold til flyvningens formål.

Med hensyn til neon-reklameflyvningen over Storkøbenhavn, som efter sit formål formentlig hovedsagelig tænkes udført i den del af aftentimerne, hvor der færdes mange mennesker på gaderne, har politidirektøren bemærket, at denne form for reklamering skønnes at frembyde – foruden tildels de samme faremomenter som foran nævnt – også en fare for trafikken, derved at trafikanternes opmærksomhed bortledes fra trafiksituationen omkring dem.

Politidirektøren måtte derfor fastholde det i politibekendtgørelse af 15. maj 1954 givne forbud, idet han bemærkede, at det havde opnået luftfartsmyndighedernes tilslutning.

Ved skrivelser af 25. april, 23. august og

26. august 1958 tiltrådte politimestrene i Frederiksberg birk, nordre birk og søndre birk politidirektørens udtalelse.

Under henvisning til ordlyden af de nævnte bestemmelser i politilovene af 1863 og 1871 anmodede jeg den 26. september 1958 Justitsministeriet om en udtalelse om, hvorvidt der efter ministeriets opfattelse i lovene var hjemmel for politiet til at udstede et forbud som det foreliggende, der ikke syntes at være af midlertidig karakter.

Justitsministeriet indhentede i den anledning udtalelser fra politicheferne. Politidirektøren udtalte den 3. november 1958, at man, da politibekendtgørelsen blev udstedt, rettede henvendelse til magistraten med henblik på at få optaget et forbud mod den omhandlede form for flyvning i Københavns politivedtægt, der på dette tidspunkt var til revision.

Politidirektøren oplyste dernæst, at der i den nye politivedtægt, der efter at være vedtaget af borgerrepræsentationen er indsendt til godkendelse i Justitsministeriet, er optaget en bestemmelse, der af indhold er ganske enslydende med politibekendtgørelsen.

Politimesteren i Frederiksberg birk udtalte den 5. november 1958, at han og hans kolleger i nordre og søndre birk, da politibekendtgørelsen blev udstedt den 15. maj 1954, var bekendt med, at Københavns Politi med de kommunale myndigheders tiltrædelse agtede at søge godkendelse af en ændring af politivedtægten som nævnt af politidirektøren. Det var politimesterens agt, såfremt denne godkendelse blev opnået, at søge politivedtægten på Frederiksberg ændret i samme retning, og politibekendtgørelsen var derfor fra hans side netop ment som midlertidig.

Politimestrene i nordre og søndre birk tiltrådte den 7. og 10. november 1958 det af politimesteren i Frederiksberg birk anførte, idet de begge tilføjede, at politibekendtgørelsen også for deres vedkommende var ment som midlertidig.

Justitsministeriet anmodede den 16. december 1958 Ministeriet for offentlige Arbejder om en udtalelse og anførte, at det var enig med politidirektøren og politimestrene i, at de omhandlede flyvearter burde være forbudt over København. Ministeriet henstillede derfor, at det midlertidige forbud i bekendtgørelsen af 15. maj 1954 blev afløst af et af vedkommende luftfartsmyndighed udstedt forbud.

Den 9. april 1959 svarede Ministeriet for offentlige Arbejder, der havde brevvekslet med direktøren for luftfartsvæsenet, at bestemmelserne i bekendtgørelsen af 29. september 1953, punkterne 3. 1. 2., 3. 1. 3. og 3. 1. 5. angående minimumsflyvehøjder, udkastning af genstande fra luftfartøjer og kunstflyvning efter ministeriets opfattelse ydede offentligheden tilstrækkelig sikkerhed mod de omhandlede former for flyvning. Ministeriet bemærkede herved, at de af Luftfartsdirektoratet meddelte koncessioner til at udføre reklameflyvning foreskriver, at hvert enkelt arrangement forud skal godkendes af direktoratet, hvorved sikkerhed opnås for, at det tekniske arrangement er forsvarligt. Forsåvidt angår bestemmelserne i bekendtgørelsens punkt 3. 1. 5. om kunstflyvning, er disse stedse af Luftfartsdirektoratet administreret således, at andragender om tilladelse til kunstflyvning over København ikke imødekommes.

Under henvisning hertil mente ministeriet ikke at burde udstede forbud mod de omhandlede former for flyvning, men såfremt det iøvrigt måtte skønnes påkrævet at udstede et sådant forbud, fandt man intet at erindre imod, at det f. eks. skete som foreslået i § 39 i forslaget til ny politivedtægt for København.

Justitsministeriet udbad sig derefter fornyede udtalelser fra politidirektøren og politimestrene, og disse fastholdt af de tidligere anførte grunde politibekendtgørelsen.

Ved skrivelse af 1. juli 1959 udtalte Justitsministeriet overfor mig, at ministeriet var enig med politidirektøren og de tre politimestre i, at flyvning med reklameslæb, neon-reklameflyvning, kunstflyvning og nedkastning fra luftfartøj af reklamesedler og lignende over Storkøbenhavn bør være forbudt, og at der i politilovene af 11. februar 1863 og 4. februar 1871 er hjemmel for politiet til at udstede det midlertidige forbud, der indeholdes i politibekendtgørelsen af 15. maj 1954. For Københavns vedkommende vil det midlertidige forbud blive afløst af et tilsvarende forbud, der er optaget i § 39 i det til Justitsministeriet indsendte forslag til en ny politivedtægt for København. For de tre øvrige politikredses vedkommende havde ministeriet samtidig anmodet de pågældende politimestre om at søge forbudet optaget i de respektive politivedtægter.

Jeg har gennemgået forarbejderne til de to politilove og herved konstateret, at det oprindelige forslag til loven vedrørende Københavns Politi ikke indeholdt en bestemmelse om, at de af politidirektøren truffene foranstaltninger kun måtte være midlertidige.

I betænkning af 8. januar 1863 (RT 1862, 14. session, anhang B, sp. 525 ff.) foreslog et af Folketinget nedsat udvalg bl. a., at ordet »midlertidige« skulle indsættes i bestemmelsen, og udvalgets ordfører udtalte herom bl. a., at man havde lagt meget stærk vægt på, at de foranstaltninger, hvorom der var tale, blev midlertidige.

Udvalgets forslag blev vedtaget af Folketinget og senere af Landstinget, hvorefter loven udstedtes den 11. februar 1863.

Ved fremsættelsen i januar 1870 af forslaget til loven om politiet udenfor København var der i § 7 optaget en til 1863-lovens § 9 svarende bestemmelse om politimestrenes bemyndigelse til at træffe midlertidige foranstaltninger.

Et af Landstinget nedsat udvalg foreslog i betænkning af 16. februar 1870 (RT 1869/70, till. B, sp. 313), at der i § 7 efter ordet »politimesteren« indsattes ordene »i overordentlige tilfælde«. Forslaget blev vedtaget af Rigsdagen og loven udstedt den 4. februar 1871.

Ved bedømmelsen af spørgsmålet om den her omhandlede politibekendtgørelses lovlighed må der tages stilling til, om der har været fornøden hjemmel for udstedelsen, og til, om bekendtgørelsen som en midlertidig foranstaltning fortsat kan have gyldighed. – Den endelige afgørelse af disse spørgsmål henhører under domstolene, men jeg finder dog anledning til som min opfattelse at udtale følgende:

Det fremgår af sagen, at politidirektøren og de tre politimestre ved udstedelsen af politibekendtgørelsen alene har haft hensynet til den offentlige orden, fred og sikkerhed for øje. At luftfartsmyndighederne ikke har villet udstede forbudet, skyldes, så vidt det ses, at disse myndigheder hovedsagelig har ment at burde bedømme

spørgsmålene ud fra rent flyvetekniske synspunkter. Samtidig har luftfartsmyndighederne dog intet haft at indvende mod, at de her omhandlede forbud optages i politivedtægterne og derved bliver af varig karakter.

Hvad angår udstedelsen af politibekendtgørelsen, finder jeg, at politidirektøren og politimestrene har haft den fornødne hjemmel hertil i 1863-lovens § 9 og 1871-lovens § 7.

Ved bedømmelsen af spørgsmålet om, hvorvidt politibekendtgørelsen fortsat kan anses for gyldig, må det forsåvidt angår staden København tillægges betydning, at politidirektøren i København samtidig med bekendtgørelsens udstedelse foreslog magistraten, at der i forslaget til den nye politivedtægt for København blev optaget en til politibekendtgørelsen svarende forbudsbestemmelse. En ny politivedtægt er imidlertid fortsat ikke udstedt, og det kan efter min opfattelse ikke anses for sikkert, at et som midlertidig foranstaltning udfærdiget forbud kan bevare sin gyldighed i over 5 år, når der ikke foreligger ekstraordinære omstændigheder som f. eks. krigsforhold og lignende.

For birkernes vedkommende må det bemærkes, at politimestrene i disse politikredse ikke før 1. juli 1959 havde taget skridt til at få de stedlige politivedtægter ændret, hvorfor det må forekomme tvivlsomt, om bekendtgørelsen har bevaret sin gyldighed for birkernes område. I denne forbindelse henleder jeg opmærksomheden på Højesterets dom af 3. oktober 1916 (Ugeskrift for Retsvæsen 1916, s. 1071, jfr. 1915, s. 528), hvor et politiforbud mod spiritussalg blev anset for gyldigt, idet retten anførte, at forbudet, der efter sin ordlyd gjaldt »indtil videre«, var udstedt som midlertidigt, og at den overtrædelse, hvorom sagen drejede sig, havde fundet sted kort tid (ca. 14 dage) efter forbudets udstedelse.

Under hensyn til at der er taget skridt til, at det midlertidige forbud i politibekendtgørelsen afløses af en varig bestemmelse i de respektive politivedtægter, har jeg ikke fundet anledning til at foretage yderligere i sagen.

22. Undersøgelse af forholdene på et skolehjem for evnesvage børn. (J. nr. 540/58).

I juli 1958 klagede A bl. a. over, at bestyrelsen for Østifternes Åndssvageanstalt, efter at det ved en af en forhørsleder på bestyrelsens begæring foretaget undersøgelse var blevet konstateret, at der forelå flere tilfælde af korporlig afstraffelse af børn på et skolehjem, overfor plejepersonalet kun havde indskærpet plejereglementets bestemmelser. A anførte, at afstraffelser især skulle være foretaget af plejemor på afdeling X samt plejerske frøken B, og at bestyrelsens afgørelse var udtryk for en forskelsbehandling, idet bestyrelsen tidligere havde afskediget en plejer på en anden institution for et forhold, der ikke adskilte sig væsentligt fra de tilfælde af korporlig afstraffelse, som var forekommet på skolehjemmet.

Dernæst klagede A over den foretagne undersøgelse og gjorde gældende, at det måtte anses for væsentligt at få fastslået, om der var blevet slået i større omfang end konstateret ved forhørslederens undersøgelse, at der skulle være blevet slået under og efter undersøgelsen, og at tidligere elever ikke var blevet afhørt om forholdene på skolehjemmet.

Endvidere hævdede A, at plejemor på afdeling X ikke overfor skolehjemmets forstander havde villet afgive noget bestemt løfte om i fremtiden at overholde forbudet mod korporlig revselse af eleverne.

Endelig klagede A over, at en af to tidligere elever i februar/marts 1958 til bestyrelsen indgivet klage over forholdene på skolehjemmet ikke var blevet besvaret, ligesom de pågældende ikke var blevet opfordret til at uddybe deres klage.

Den 10. juli 1958 forelagde jeg A's klage for bestyrelsen for åndssvageanstalten, hvorfra jeg den 14. oktober 1958 modtog en udtalelse tilligemed sagens akter, herunder erklæringer afgivet af henholdsvis plejerske frøken B og plejemor.

Under min behandling af sagen havde jeg samtaler med blandt andre formanden for og et medlem af bestyrelsen for Østifternes Åndssvageanstalt, en undervisningsinspektør, forhørslederen, to overlæger og to læger samt flere tidligere lærere og lærerinder på skolehjemmet, som A havde ønsket måtte få lejlighed til at udtale sig. Endvidere aflagde jeg to gange uanmeldt besøg på skolehjemmet og havde herunder lejlighed til at se samtlige

afdelinger i arbejde samt til at drøfte sagen med blandt andre forstanderen og plejemor.

Af de modtagne akter fremgik det, at en lærerinde, der den 4. februar 1957 ansøgte om sin afsked, i afskedsansøgningen anførte, at den måde, børnene på afdeling X blev behandlet på, gjorde, at hun ikke længere så sig i stand til at fortsætte som lærerinde på skolehjemmet.

Den 10. februar 1957 gjorde vedkommende lærerinde efter opfordring fra forstanderen nærmere rede for den af hende kritiserede behandling af børnene. Hun gjorde bl. a. gældende, at plejepersonalet i flere tilfælde havde foretaget korporlig afstraffelse af børnene på afdeling X.

Den 14. juni 1957 forelagde forstanderen lærerindens redegørelse for bestyrelsen, der den 6. november 1957 efter at have brevvekslet med Landsforeningen for Evnesvages Vel, hvortil den pågældende lærerinde havde sendt en lignende klage, anmodede forhørslederen om at foretage en nærmere undersøgelse vedrørende de enkelte klagepunkter med henblik på, om der måtte være grundlag for at rejse disciplinærsag mod nogen.

Efter afhøring af bl. a. hele plejepersonalet, en del af lærerpersonalet, herunder den lærerinde, der havde rejst sagen, og de fleste af de børn, som efter det oplyste skulle have været genstand for korporlig revselse, udtalte forhørslederen i en redegørelse af 3. december 1957, at forbudet mod korporlig revselse i et vist omfang var blevet overtrådt på alle skolehjemmets afdelinger, men at der kun var tale om enkelte lussinger o. l., når børnene havde været så uartige, at irettesættelser ikke nyttede, og ikke om prygleaffærer. Under hensyn til at der ikke under afhøringerne var kommet særlig graverende ting frem, samt til, at det var tvivlsomt, om der ville komme noget nyt frem under en disciplinærundersøgelse, mente forhørslederen, at en sådan kunne undlades.

Inden bestyrelsen havde taget stilling til det foreliggende materiale, indgav en lærer og to lærerinder en ny klage over forholdene på skolehjemmet, især vedrørende forstanderen og plejemor på afdeling X. I et møde den 19. december 1957 vedtog bestyrelsen at oversende klagen til forhørslederen med anmodning om at genoptage undersøgelsen.

Den 28. januar 1958 fremsendte forhørslederen det senest fremkomne materiale til bestyrelsen og udtalte, at det næppe var rigtigt, at plejemor på afdeling X som anført af klagerne udsprede kulde og skabte en uhyggelig atmosfære på børnene, men at hun, som var af den gamle skole, forlangte orden og disciplin på afdelingen, hvilket formentlig var nødvendigt på en så stor afdeling med trange pladsforhold og måske med for lidt personale. Det syntes dog, som om plejemor i den senere tid havde bestræbt sig for i højere grad end før at give udtryk for de venlige følelser for børnene, som hun ifølge adskillige udtalelser altid havde næret, men som hun måske ikke hidtil havde vist tilstrækkeligt i det daglige. Klagerne over forholdene på afdeling X og især over plejemor måtte ifølge forhørslederen anses for stærkt overdrevne.

I en redegørelse af 4. marts 1958 udtalte bestyrelsen, at det med hensyn til klagen over korporlig afstraffelse ved undersøgelsen var blevet oplyst, at der igennem årene i enkelte tilfælde var tildelt eleverne lussinger, der in gensinde havde haft karakter af prygl, men som dog måtte betragtes som overtrædelse af åndssvageforsorgens ubetingede regel om forbud mod korporlig afstraffelse. Bestyrelsen havde imidlertid, bl. a. under hensyn til de enkelte forholds karakter og den lange tid, der i visse tilfælde var gået siden overtrædelsen, ikke ment, at der i den anledning var grundlag for anden reaktion end at indskærpe det iøvrigt af forstanderen flere gange tilkendegivne forbud mod korporlig afstraffelse.

Under behandlingen af sagen vedrørende korporlig afstraffelse var det fra de klagendes side gjort gældende, at disciplinen på afdeling X var unødigt hård, og at tonen på skolehjemmet var præget af mangel på venlighed. Undersøgelsen havde ifølge bestyrelsen vist, at de pågældende klagere stod alene med deres opfattelse, idet hele det øvrige lærerkollegium og plejepersonalet ved den afdeling, der var fremdraget i klagen, var enige om at afvise klagerne som ubeføjede eller dog stærkt overdrevne.

Ved bestyrelsens overvejelser var der taget hensyn til, at skolehjemmet havde ca. 200 elever, der boede i plejefdelinger med indtil 90 elever og under helt utidssvarende ydre forhold samt med et for lille personale. Over-

belægningen på skolehjemmet blev ved en pladsundersøgelse i 1956 anslået til ca. 32 pct. Under disse betingelser havde man for overhovedet at klare den daglige tilværelse måttet holde en orden og disciplin, som hverken havde været nødvendig eller ønskelig under andre forhold. De fremkomne oplysninger om disciplinen havde dog ikke givet bestyrelsen indtryk af, at grænserne for, hvad der i denne henseende under de givne omstændigheder var nødvendigt, skulle være overskredet. Bestyrelsen havde således ikke i det ved undersøgelsen fremkomne fundet grundlag for at rejse tjenestemandssag mod nogen på skolehjemmet ansat, men besluttet at afvise klagerne.

Imidlertid havde bestyrelsen i en årrække forsøgt at finde mulighed for en nedsættelse af elevantallet på skolehjemmet bl. a. ved at søge oprettet endnu et skolehjem. Man havde hidtil ikke fundet det forsvarligt at lukke for tilgangen af elever på skolehjemmet, som er åndssvageanstaltens eneste skolehjem, men da det gennem forhandling med de ansvarlige ledere af skolevæsenet var blevet anført, at man – uanset at det var beklageligt at skulle begrænse tilgangen – ville kunne skabe bedre rammer for undervisningen og opdragelsen på skolehjemmet ved en væsentlig reduktion af elevantallet, havde bestyrelsen ment det berettiget at give forstanderen tilladelse til med øjeblikkelig virkning indtil videre ikke at optage nye elever. Planerne om etablering af nye skolehjemspladser ville herved få yderligere aktualitet, og bestyrelsens håbende, at de igangværende forhandlinger herom ville kunne fremmes mest muligt, og at spørgsmålet om bevilling af de fornødne midler ville møde god forståelse, når sagen blev forelagt de bevilgende myndigheder. – Det blev senere overfor mig oplyst, at elevantallet på skolehjemmet var nedbragt, således at det pr. 1. september 1959 udgjorde 150.

Forretningsudvalget for Landsforeningen for Evnesvages Vel, der havde haft lejlighed til at gennemgå forhørslederens rapport med bilag, drøftede bestyrelsens redegørelse i et møde den 1. maj 1958. Forretningsudvalgets flertal vedtog ikke at indanke bestyrelsens afgørelse for Socialministeriet, idet de evnesvages sag var bedst tjent hermed. Medvirkende til denne beslutning var det, at landsforeningen ingen henvendelser havde modtaget fra forældre til børn på skolehjemmet, og at der

så vidt foreningen vidste heller ikke var fremsat klager fra forældre overfor åndssvagefor sorgen, hvortil kom, at det måtte erkendes, at overbelægningen havde vanskeliggjort opgaverne for plejepersonalet i det ganske utidssvarende hjem.

Med hensyn til A's påstand om, at der var blevet slået på eleverne under og efter forhørslederens undersøgelse, henviste bestyrelsen til en redegørelse af 13. juni 1958 til Landsforeningen for Evnesvages Vel. Det fremgik heraf, at landsforeningen i skrivelse af 21. maj 1958 forespurgte bestyrelsen, om det var rigtigt, at plejemor på afdeling X den 29. marts 1958 havde tildelt en dreng en lussing. Bestyrelsen svarede landsforeningen, at der ikke var tildelt den pågældende dreng nogen korporlig revselse, og at drengen selv til forstanderen havde oplyst, at han ikke kendte til nogen lussing – han havde ingen fået, og ingen havde talt til ham om spørgsmålet.

Den 16. juni 1958 blev foreningens kontor ringet op af den pågældende drengs moder, der ønskede at gøre opmærksom på, at drengen umiddelbart efter den 29. marts havde været hjemme på ferie; hans fader havde indgående drøftet spørgsmålet om lussingen med ham, men drengen nægtede at have fået nogen lussing.

Plejerske frøken B udtalte i anledning af klagen til mig, at hun kunne henholde sig til sine tidligere til forhørslederen afgivne forklaringer vedrørende de enkelte mod hende rettede beskyldninger.

Plejemor erklærede, at der, så vidt hun vidste, ikke var blevet givet eleverne lussinger i større omfang end oplyst under forhørene. Iøvrigt henholdt hun sig til sine tidligere afgivne forklaringer. Senere havde hun ikke slået og ville ikke slå, men udelukke, at hun ved en eller anden lejlighed ville lade en lussing falde, kunne hun ikke, da hun kun var et menneske, og der kunne forekomme tilfælde, hvor en lussing var nødvendig. – Plejemor korrigerede senere overfor mig denne sidste udtalelse og erklærede, at det var hendes indstilling, at hun ikke ville anvende korporlig revselse overfor eleverne.

I skrивelsen af 14. oktober 1958 henholdt bestyrelsen sig til de i sagen foreliggende udtalelser og erklæringer.

Bestyrelsen udtalte senere overfor mig, at der efter dens opfattelse var stor forskel på

sagen vedrørende den tidligere omtalte plejer og nærværende sag, idet det i den førstnævnte sag drejede sig om en prygleaffære, hvorimod det i nærværende sag drejede sig om enkelte lussinger, givet i anledning af hysteriske anfald o. l. hos børnene.

Dernæst udtalte bestyrelsen med hensyn til den af de to tidligere elever indgivne klage, at klagen blev modtaget den 24. februar 1958. Da forhørene på dette tidspunkt var afsluttet, og da skrивelsen iøvrigt kun indeholdt, hvad der allerede var fremført under forhørene, blev den ifølge formandens resolution henlagt på sagen. Formanden havde ikke anset det for nødvendigt at besvare skrивelsen, da landsforeningen til sin tid fra bestyrelsen ville modtage en redegørelse vedrørende de foretagne undersøgelser.

Jeg udtalte herefter, at det måtte anses for godtgjort, at flere af personalet i tilfælde, der lå indtil flere år tilbage i tiden, havde foretaget korporlig revselse af eleverne i strid med den gældende vejledning for plejepersonalet ved Østifternes Åndssvageanstalt § 1 in fine, hvorefter korporlig revselse er strengt forbudt.

Under hensyn til karakteren af de lussinger, der var givet, samt til den tid, der var forløbet, da forholdet blev indbragt for bestyrelsen, fandt jeg imidlertid ikke, at den af bestyrelsen iværksatte reaktion overfor plejepersonalet kunne give mig grundlag for kritik.

Jeg fandt dernæst ikke at kunne forkaste det af bestyrelsen indtagne standpunkt, hvorefter sagen vedrørende den omtalte plejer, som jeg tidligere havde undersøgt, ikke med sikkerhed kunne paralleliseres med noget under nærværende sag oplyst forhold.

Det var endvidere ikke godtgjort, at der af plejepersonalet var blevet slået under eller efter den af bestyrelsen iværksatte undersøgelse, eller at der iøvrigt var blevet slået i større omfang end konstateret ved forhørslederens afhøring.

Med hensyn til det rejste spørgsmål om afhøring af tidligere elever udtalte jeg, at sådanne afhøring – hvis de skulle give et rigtigt billede af forholdene – måtte foretages i et sådant omfang, at det ville medføre meget betydelige vanskeligheder og ikke stå i rimeligt forhold til de dermed

forbundne ulemper for eleverne selv og deres pårørende.

Endelig kunne det forhold, at bestyrelsen ikke direkte havde besvaret henvendelsen fra de to tidligere elever, ikke give mig

anledning til kritik, hvorved jeg bemærkede, at skrivelsen iøvrigt ikke fremtrådte som en klage, men som en bekræftelse på nogle allerede fremførte klager mod frøken B.

23. *Droit moral udvalgets og Undervisningsministeriets udtalelse om Den danske Koralbog. (J. nr. 1026/57).*

I september 1958 klagede udgiverne af Den danske Koralbog over, at Undervisningsministeriet i skrivelse af 15. oktober 1957 havde udtalt, at visse af de i koralbogen optagne melodier ved de foretagne ændringer af melodiernes harmonisering var forringet. Udgiverne anså dernæst den af ministeriet ved sagens behandling anvendte sagkyndige bistand for utilstrækkelig.

Endvidere klagede udgiverne over, at ministeriet, der i skrivelse af 31. juli 1958 havde redegjort for, hvad det forstod ved ordet »forringelse« i forfatterlovens forstand, havde defineret dette ord som alene værende et udtryk for, at de foretagne harmoniseringer i de anførte tilfælde havde medført en ændring af værkernes karakter, således at værkerne, som de var optaget i koralbogen, i ringere grad end i deres oprindelige skikkelse fremtrådte som udtryk for ophavsmændenes intentioner. Udgiverne anførte i denne forbindelse, at ministeriet herved havde foretaget en kvalitetsvurdering af koralbogen, og at enhver ændring af et værk ifølge ministeriets definition af ordet »forringelse« ville være lig med en forringelse.

Fra Undervisningsministeriet modtog jeg en udtalelse og sagens akter, herunder erklæringer fra det af ministeriet nedsatte droit moral udvalg og enkelte af dets medlemmer.

En organist spurgte i december 1954 Undervisningsministeriet, om Den danske Koralbog efter ministeriets opfattelse var i overensstemmelse med forfatterlovens droit moral bestemmelser. Han anførte især, at melodiernes harmoniseringer ofte i betydelig grad afveg fra komponisternes originale udsættelser, således som disse forelå i tidligere benyttede danske koralbøger, og henviste iøvrigt til de forskellige anmeldelser af koralbogen i pressen og musik-tidsskrifter.

Undervisningsministeriet videresendte fore-

spørgslen til droit moral udvalget, der forelagde den for udgiverne med anmodning om en udtalelse. Den 7. juni 1955 indsendte udgiverne en redegørelse til udvalget. Denne redegørelse blev forelagt for organisten, der afgav et nyt indlæg, hvortil udgiverne tog stilling i skrivelse af 18. januar 1957. Organisten afgav derefter endnu et indlæg, som udgiverne besvarede den 15. august 1957. I tilslutning hertil sendte udgiverne den 4. september 1957 udvalget forskellige udtalelser fra danske og udenlandske kirkemusik-sagkyndige.

I skrivelse af 14. september 1957 udtalte droit moral udvalget overfor Undervisningsministeriet efter at have foretaget en endelig behandling af sagen på et møde den 10. september 1957, at de reelle indvendinger mod koralbogens melodigengivelser under den stedfundne udveksling af erklæringer var blevet koncentreret om 14 melodier, og at udvalget efter fremkomsten af de med udgivernes skrivelse af 4. september 1957 fulgte udtalelser fra kirkemusik-sagkyndige havde anset det for formålsløst at indhente yderligere sagkyndige udtalelser.

Omend det under mødet var fremhævet, at visse af de i koralbogen optagne melodier ved de foretagne ændringer var forringet, fandt udvalget det dog under hensyn til de i sagen iøvrigt foreliggende sagkyndige udtalelser tvivlsomt, om de foretagne ændringer kunne betegnes som »væsentlige forringelser«. Under hensyn hertil samt til den tradition, der iøvrigt måtte erkendes at foreligge med hensyn til kirkemusikkens tilpasning til hver tidsepokes menighedssang, kunne udvalget ikke anbefale, at ministeriet i det foreliggende tilfælde rejste sag mod udgiverne for overtrædelse af forfatterlovens § 9, stk. 4.

Den 15. oktober 1957 traf ministeriet følgende afgørelse:

»Efter at sagen har været behandlet i det under ministeriet henhørende droit moral udvalg, skal man herved meddele, at man, omend det må fremhæves, at visse af de i koralbogen optagne melodier ved de foretagne ændringer er forringet, finder det tvivlsomt under henvisning til de i sagen iøvrigt foreliggende sagkyndige udtalelser, om de foretagne ændringer kan betegnes som »væsentlige forringelser«. Under henvisning hertil samt til den tradition, der iøvrigt må erkendes at foreligge med hensyn til kirkemusikkens tilpasning til hver tidsepokes menigheds-sang, mener man ikke, at der i det foreliggende tilfælde er det fornødne grundlag for at rejse tiltale for overtrædelse af bestemmelsen i § 9, stk. 4, i lov om forfatter- og kunstnerret.«

I januar 1958 protesterede udgiverne mod, at ministeriet havde karakteriseret de foretagne ændringer af visse af de i koralbogen optagne melodier som forringelser, uanset at de ikke var anset for væsentlige forringelser, idet de gjorde gældende, at ministeriet herved havde foretaget en kvalitetsbedømmelse af koralbogen. Udgiverne anførte dernæst, at ministeriets udtalelse blot gav udtryk for en subjektiv vurdering, uden at der blev taget hensyn til de af dem fremskaffede sagkyndige udtalelser, og at droit moral udvalget under sin behandling af sagen havde savnet tilstrækkeligt sagkyndig bistand.

Efter at udgivernes klage havde været forelagt for droit moral udvalget, fastholdt Undervisningsministeriet i skrivelse af 31. juli 1958 sin udtalelse i skrivelser af 15. oktober 1957 angående spørgsmålet om forringelser af visse værker, og tilføjede, at ministeriet herved havde haft for øje, at de foretagne harmoniseringer i de anførte tilfælde havde medført en ændring af værkernes karakter, således at de pågældende værker, som de var optaget i koralbogen, i ringere grad end værkerne i deres oprindelige skikkelse fremtrådte som udtryk for ophavsmandens intentioner.

Dernæst kunne ministeriet ikke anerkende, at dets afgørelse byggede på et subjektivt skøn; den hvilede tværtimod på en objektiv vurdering af hele materialet, herunder også de erklæringer fra specielt sagkyndig side, som udgiverne havde fremlagt.

Ministeriet kunne heller ikke anerkende, at afgørelsen var truffet uden tilstrækkeligt sagkyndig assistance, idet sager om overholdelse

af droit moral bestemmelserne sjældent lod sig afgøre alene på grundlag af udtalelser fra de i det specielle emne særligt sagkyndige, men at der så godt som altid ville være behov for en bredere vurdering og afvejelse af modstridende hensyn.

I anledning af klagen til mig udtalte komponisten Knudåge Riisager, der er beskikket som droit moral udvalgets musiksagkyndige, at det i forfatterlovens § 9, stk. 4, anvendte udtryk »forringelser« efter hans opfattelse måtte forstås som enhver ændring eller forandring, der foretages i en komponists kunstnerisk bevidst og suverænt udformede arbejde, og at han derfor var enig i den af ministeriet den 31. juli 1958 formulerede fortolkning af § 9, stk. 4.

Med hensyn til udgivernes klage over droit moral udvalgets manglende sagkundskab udtalte Knudåge Riisager, at han gentagne gange netop havde erklæret sig for mindre »sagkyndig« for så vidt angår visse historiske og specielle kirkemusikalske forhold, men at den sagkundskab, som i den foreliggende sag havde været krævet, ikke – som af udgiverne fejlagtigt forudsat – var af musikalsk respektive kirkemusikalsk art, men en rent juridisk vurdering af de konstaterede krænkelser set i forhold til forfatterlovens bestemmelser herom. I denne henseende anså han sig ikke for mindre sagkyndig end i hvert fald flertallet af udvalgets medlemmer, og under alle omstændigheder betydelig mere sagkyndig end udgiverne mente at være.

Professor, dr. jur. Torben Lund udtalte som medlem af droit moral udvalget, at Undervisningsministeriets fortolkning af forfatterlovens § 9, stk. 4, ved hvis tilblivelse han for 25 år siden havde ydet ret aktiv medvirken, netop ramte i centrum af, hvad der havde været meningen med den pågældende bestemmelse.

Professor, dr. phil. Paul Krüger, der ligeledes er medlem af droit moral udvalget, udtalte, at der ikke for ham var tvivl om, at der i den omstændighed, at udvalget havde påpeget en »forringelse«, lå en kvalitetsvurdering. Med hensyn til udvalgets sagkundskab bemærkede han, at der for udvalget havde foreligget flere sagkyndige udtalelser end de af udgiverne i klagen til mig nævnte. – Professor Krüger tænkte herved på Knudåge Riisagers udtalelser.

Droit moral udvalget henviste til oven-

nævnte erklæringer, til hvilke udvalgets øvrige medlemmer sluttede sig, og fastholdt, at der for visse af de i koralbogen medtagne værkers vedkommende var foretaget ændringer, at disse ændringer måtte betragtes som forringelser af de originale værker, idet de pågældende værker, som de var optaget i koralbogen, i ringere grad end værkerne i deres oprindelige skikkelse fremtrådte som udtryk for ophavsmændenes intentioner, men at udvalget efter en nøjere prøvelse af hele det foreliggende materiale ikke havde ment, at disse forringelser kunne karakteriseres som væsentlige.

Ved bedømmelsen af, om forringelserne kunne betragtes som væsentlige, havde udvalget lagt afgørende vægt på de af udgiverne fra en kreds af kirkemusiksagkyndige fremkaldte udtalelser, og udvalget kunne derfor ikke anerkende påstanden om, at der ikke var taget hensyn til de foreliggende erklæringer.

Til påstanden om, at droit moral udvalget ikke kunne anses for tilstrækkelig sagkyndigt, bemærkede udvalget, at det fra første færd havde inddraget den af ministeriet beskikkede musiksagkyndige i sagens behandling, og at udvalget ikke, efter at udgiverne havde fremlagt udtalelser fra en række indenfor kirkemusik-udøvelsen sagkyndige, havde fundet det påkrævet at påkalde yderligere musiksagkyndig assistance.

Undervisningsministeriet henholdt sig til droit moral udvalgets udtalelse.

Den 8. april 1959 forelagde jeg de indhentede erklæringer for udgiverne, der derefter bemærkede, at der efter deres opfattelse først kan foreligge en krænkelse af forfatterlovens § 9, stk. 4, når det er fastslået, at der er tale om en »væsentlig forringelse«, og at forfatterloven i modsat fald ikke giver ministeriet nogen hjemmel for indskriden eller påtale.

Med hensyn til spørgsmålet om droit moral udvalgets sagkundskab anførte udgiverne, at de fortsat ville mene, at udvalget fra første færd burde have søgt sagkyndig assistance.

Den 11. august 1959 anmodede jeg Undervisningsministeriet om at tage stilling til udgiverens påstand om, at ministeriet ikke havde været berettiget til at udtale sig om forringelser, når disse ikke havde kunnet betegnes som væsentlige forringelser.

Undervisningsministeriet udtalte herefter, at den ret, ministeriet har i henhold til forfatterlovens § 9, stk. 5, i første række er en beføjelse til at tage stilling til, om sag skal søges rejst til konstatering af, om bestemmelserne i § 9, stk. 4, jfr. stk. 5, er overtrådt, hvilket alene domstolene kan afgøre.

I overensstemmelse hermed havde ministeriet ved skrivelsen af 15. oktober 1957 resolveret, at der ikke var fornødent grundlag for at indbringe sagen for domstolene, hvilken afgørelse blev meddelt udgiverne, droit moral udvalget og organisten. Som begrundelse for sin afgørelse gav ministeriet udtryk for den opfattelse, at der vel i visse tilfælde forelå en forringelse af afdøde ophavsmænds værker, men at det måtte anses det for tvivlsomt, om de foretagne ændringer kunne betegnes som væsentlige forringelser.

Undervisningsministeriet havde anset det for rigtigt at give en nogenlunde fyldig begrundelse for beslutningen om ikke at gå videre med sagen, dels af hensyn til organisten, dels – og navnlig – fordi en sådan begrundelse kunne have betydning for fremtiden som orientering om ministeriets syn på spørgsmålet om ændringer af musikværker. Den betragtning, at en speciel hjemmel i forfatterlovens § 9, stk. 4 eller stk. 5, skulle være fornøden for at give ministeriet ret til at fremsætte den i skrivelsen af 15. oktober 1957 indeholdte udtalelse, kunne ministeriet ikke anerkende.

Ifølge forfatterlovens § 9, stk. 4 og stk. 5, har en forfatter ret til at modsætte sig enhver forvanskning, beskæring eller anden ændring, der må anses for at være en væsentlig forringelse af hans værk, og efter hans død overgår denne ret til Undervisningsministeriet.

Det er ikke i lovgivningen eller på anden måde foreskrevet, at Undervisningsministeriet ved bedømmelsen af, om en foretaget ændring i et værk kan karakteriseres som en væsentlig forringelse, skal søge sagkyndig bistand. Ministeriet har imidlertid med henblik på varetagelsen af de omhandlede rettigheder den 7. maj 1934 nedsat et rådgivende udvalg (droit moral udvalget), der repræsenterer en særlig sagkundskab af såvel juridisk som kunstnerisk art. Endvidere har ministeriet som særlig musiksagkyndig, der kan tilkaldes i sager

vedrørende komponistrettigheder. beskikket komponisten Knudåge Riisager.

Undervisningsministeriet har i bekendtgørelse nr. 298 af 31. oktober 1934 angående regler til værn for forfatters, komponisters og bildende kunstners personligt ideelle ret (droit moral) udtalt, at spørgsmålet om, hvorvidt pligten til at respektere et værks form og indhold er opfyldt, i hvert enkelt tilfælde må bero på et skøn, som ministeriet – om fornødent – vil søge underbygget ved sagkyndig bistand.

Jeg udtalte herefter følgende:

- 1) Der må tilkomme droit moral udvalget en vid margin ved afgørelsen af, om det anser sig for tilstrækkelig sagkyndigt til at tage stilling til en sag om overtrædelse af forfatterlovens § 9, stk. 4. I den foreliggende sag kunne jeg ikke kritisere udvalgets standpunkt med hensyn til dets sagkundskab.
- 2) Da både det musiksagkyndige udvalgsmedlems udtalelser og de af udgiverne fremskaffede erklæringer var indgået i såvel udvalgets som ministeriets overvejelser, måtte jeg anse den sagkyndige bistand, der havde ligget til grund for ministeriets afgørelse, for tilstrækkelig.
- 3) Det lå udenfor rammerne af min sagkundskab at tage stilling til de foreliggende modstridende erklæringer fra musiksagkyndige, og jeg kunne derfor ikke udtale mig om, hvorvidt og eventuelt i hvilken grad, de pågældende melodier var blevet forringet.
- 4) Med hensyn til fortolkningen af ordet »forringelse« i forfatterlovens § 9, stk. 4, må det antages, at ikke enhver ændring af det oprindelige værk eo ipso er en forringelse. Der må i hvert enkelt tilfælde foretages en kvalitetsbedømmelse.
- 5) Undervisningsministeriets definition af ordet »forringelse« går som nævnt ud på at anse enhver ændring af et værks karakter

for en forringelse af værket, dersom ændringen har medført, at værket i ringere grad end i sin oprindelige skikkelse fremtræder som udtryk for ophavsmandens intentioner. Selvom der måtte gives udgiverne medhold i, at denne fortolkning er vidtgående og nærmer sig til den opfattelse, at enhver ændring stilles lig med en forringelse, kunne den næppe betegnes som stridende mod loven og dens forudsætninger.

6) Med hensyn til udgivernes spørgsmål om, hvorvidt ministeriet havde været berettiget til at udtale sig om eventuelle forringelser, når disse ikke havde kunnet karakteriseres som væsentlige, måtte jeg anse det for tvivlsomt, om ministeriet på dette punkt havde holdt sig inden for den kompetence, som forfatterloven giver det med hensyn til påtale af droit moral krænkelser.

Det måtte herved tages i betragtning, at ministeriet, hvis det skønner, at der foreligger en »væsentlig forringelse«, og sagen ikke kan ordnes i mindelighed, ifølge forfatterloven alene har beføjelse til at begære straffesag rejst, jfr. retsplejelovens § 725, stk. 3*), hvilket medfører, at den endelige afgørelse af spørgsmålet om de foretagne ændrings karakter træffes af domstolene. Hvis ministeriet derimod udtaler sig om forringelser, der ikke anses for væsentlige, finder der en – eventuelt offentligt omtalt – bedømmelse sted af en bearbejdelse af et værk, uden at sagen forelægges domstolene. Dette kan navnlig få uheldige følger, når »forringelse« benyttes i den ovenfor under 5) omtalte vide og med almindelig sprogbrug næppe stemmende betydning, hvorved der – som denne sag viste – kan påføres kvalificerede udgivere af ældre værker krænkelser gennem en i formen nedsættende bedømmelse af deres arbejde.

24. En straffesags akter bortkommet under cirkulation blandt Retslægerådets medlemmer. (J. nr. 495/59).

A, der den 2. april 1959 blev indsat i vare-tægtsfængsel i arresthuset i Esbjerg, klagede i august 1959 over, at der ikke var truffet afgørelse vedrørende tiltalspørgsmålet. Han

anførte, at sagen var bortkommet, efter at den i slutningen af juni 1959 var blevet forelagt Retslægerådet.

Den 3. april 1959 blev A af retten i Es-

*) se Torben Lund: Om forringelse af Litteratur-, Musik- og Kunstværker, 1944, s. 48.

bjerg fængslet til den 23. april 1959, hvilken dag fængslingsfristen blev forlænget til den 15. maj 1959 med henblik på indhentning af en udtalelse fra kredslægen i Esbjerg vedrørende bl. a. spørgsmålet om indlæggelse til mentalobservation. Kredslægen anbefalede, at A blev indlagt til observation, og i retsmødet den 15. maj 1959 bestemte retten, at han skulle indlægges på sindssygehospital til observation, og forlængede fængslingsfristen til den 19. juni 1959.

I slutningen af maj 1959 blev A indlagt på en retspsykiatrisk klinik, og den 19. juni 1959 blev fængslingsfristen forlænget til den 17. juli 1959. Den 22. juni 1959 blev A tilbageført til arresthuset i Esbjerg, og samme dag sendte klinikken sagens akter med en erklæring til Retslægerådets kontor, der den 25. juni 1959 sendte sagen til cirkulation blandt rådets medlemmer.

I et retsmøde den 17. juli 1959 blev det oplyst, at sagen endnu ikke var modtaget fra Retslægerådet, og retten forlængede herefter fristen til den 7. august 1959. Denne dag blev fristen forlænget til den 21. august 1959, idet det blev oplyst, at sagen stadig cirkulerede blandt Retslægerådets medlemmer.

Den 10. august 1959 rettede vedkommende politifuldmægtig telefonisk henvendelse til Retslægerådets kontor, der oplyste, at sagens akter sandsynligvis var bortkommet under cirkulationen blandt medlemmerne, og at man var i færd med at rekonstruere sagen.

I et retsmøde den 21. august 1959 blev fængslingsfristen forlænget. Samme dag

sendte Retslægerådet sin erklæring til politimesteren i Esbjerg og oplyste, at sagens akter måtte anses for bortkommet under cirkulationen. Den 26. august 1959 forelagde politimesteren, der havde rekonstrueret politiets akter, sagen for statsadvokaten i Sønderborg, der efter forelæggelse for rigsadvokaten udfærdigede anklageskrift den 2. september 1959. Domsforhandlingen fandt sted den 12. september 1959 i Esbjerg.

Statsadvokaten i Sønderborg udtalte, at sagen ikke sås at være trukket unødigt ud hos politiet eller anklagemyndigheden.

Retslægerådet beklagede, at sagen var bortkommet under cirkulation blandt de voterende medlemmer af rådet. Trods indgående undersøgelser havde det ikke været muligt at fastslå, på hvilket stadium af cirkulationen sagen var bortkommet.

Jeg udtalte, at jeg ikke kunne kritisere politiets og anklagemyndighedens ekspedition af sagen. Derimod fandt jeg det beklageligt, at sagens akter var bortkommet, efter at de den 25. juni 1959 blev sendt til cirkulation blandt Retslægerådets medlemmer. Ved min undersøgelse havde det dog ikke kunnet konstateres, på hvilket stadium af cirkulationen akterne var bortkommet, og hvem der måtte bære ansvaret for bortkomsten.

Det blev senere overfor mig oplyst, at de bortkomne akter var fundet hos et af rådets medlemmer, der samtidig meget havde beklaget det passerede.

25. *Et skatteråd burde have forelagt et andragende om lempelse i ligningen for den kommunale ligningsmyndighed, forinden det traf sin afgørelse. (J. nr. 871/58).*

I oktober 1958 klagede A over, at han ved skatteligningen for skatteåret 1958/59 var blevet lignet efter sin og sin hustrus fulde indtægt i 1957. Han anførte herved, at hans hustru var afgået ved døden i november 1957, og at hun havde haft en årlig løn på ca. 11.000 kr., hvorimod han selv kun havde tjent ca. 7.000 kr.

Af sagens akter fremgik det, at skattemyndighederne havde behandlet dels et andragende fra A om lempelse af de for skatteåret

1957/58 pålignede skatter, dels et andragende om nedslag i den skattepligtige indkomst for 1958/59.

Skatteåret 1957/58

I skrivelse af 3. januar 1958 til amtsligningsinspektoratet for Maribo amt anmodede A under henvisning til, at hans hustru var død den 30. november 1957 om, at de ham for skatteåret 1957/58 pålignede skatter måtte blive nedsat. Amtsligningsinspektoratet

forelagde andragendet for skatterådet for Nakskov skattekreds, der anmodede ligningsmyndigheden i K kommune om en udtalelse.

Den kommunale ligningsmyndighed udtalte overfor skatterådet, at den ikke fandt grund til eftergivelse af de pålignede skatter, idet A havde fået udbetalt hustruens løn for 3 måneder efter hendes død. Denne indstilling tiltrådte skatterådet.

Amtsligningsinspektoratet meddelte derefter A afslag på andragendet om lempelse for skatteåret 1957/58 og tilføjede, at et af ham den 13. april 1958 indsendt andragende om lempelse for skatteåret 1958/59 samtidig var oversendt til skatterådet til videre foranstaltning.

Jeg udtalte, at jeg ikke kunne kritisere det skøn, der lå til grund for amtsligningsinspektoratets afgørelse, og at inspektoratets og skatterådets behandling af andragendet iøvrigt ikke kunne give mig grundlag for kritik.

Skatteåret 1958/59

Under punkt 37 i den af A den 30. januar 1958 til ligningsmyndigheden i K kommune indgivne selvangivelse for skatteåret 1958/59 ansøgte han om at få skatterne lignet i forhold til hans egen indtægt, idet hans hustru, der havde tjent 11.463 kr. af familiens samlede bruttoindtægt på 18.255 kr., var død den 30. november 1957.

I skrivelser af 13. april og 2. juli 1958 besværede A sig til amtsligningsinspektoratet over, at der ikke ved ligningen for skatteåret 1958/59 var taget hensyn til hans andragende om skattelempelse.

Den 17. juli 1958 oversendte amtsligningsinspektoratet, der samtidig tog stilling til A's ovennævnte andragende vedrørende skatteåret 1957/58, skrivelser af 13. april 1958 til skatterådet til videre foranstaltning. Den 21. juli 1958 meddelte skatterådet A, at det under hensyn til hans hustrus store indtægter gennem årene, samt til, at der var bevilget ham fradrag for hustrus selverhverv, ikke fandt anledning til at bevilge ham nedslag i den skattepligtige indkomst.

I skrivelse af 22. juli 1958 klagede A til amtsligningsinspektoratet over, at skatterådet ikke havde villet give ham nedslag i den skattepligtige indkomst for skatteåret 1958/

59. Amtsligningsinspektoratet forelagde klagen for skatterådet, der den 26. juli 1958 anmodede ligningsmyndigheden i K kommune om en udtalelse.

Den kommunale ligningsmyndighed udtalte den 8. oktober 1958 overfor skatterådet, at sognerådet, under hensyn til at A's indtægt efter hustruens død ville blive under halvdelen af den tidligere indtægt, der var forbrugt, havde besluttet at anbefale nedsættelse af statsskatterne, og at sognerådet derefter ville nedsætte kommuneskatterne tilsvarende.

Den 16. oktober 1958 videresendte skatterådet ligningsmyndighedens indstilling til amtsligningsinspektoratet og udtalte, at det ikke kunne anbefale, at der blev givet A lempelse.

I skrivelse af 21. oktober 1958 eftergav amtsligningsinspektoratet halvdelen af de A for skatteåret 1958/59 pålignede statsskatter og folkepensionsbidrag.

Skatterådet udtalte overfor mig, at sagen havde været behandlet i skatterådet, der ikke havde fundet anledning til at give A nedsættelse, da det jo var vittterligt, at han havde tjent de penge, hvoraf han blev beskattet, og da han måtte være klar over, at han også skulle betale skat af sin hustrus indtægt.

Amtsligningsinspektoratet udtalte, at de A pålignede statsskatter efter nedsættelsen svarede til, hvad der blev pålignet en forsørger med et barn af en almindelig arbejdsmandsløn (skattepligtig indkomst: 9.350 kr.).

Den 6. januar 1959 anmodede jeg skatterådet om at oplyse, om det ved gennemgangen af selvangivelserne for K kommune i henhold til statsskattelovens § 28 havde været opmærksom på det af A i selvangivelsen for skatteåret 1958/59 under punkt 37 anførte, og hvad der i den anledning måtte være foretaget fra rådets side.

Endvidere anmodede jeg om en udtalelse om, hvorvidt ligningsmyndigheden i K kommune havde haft lejlighed til at udtale sig om A's andragende om nedslag i den skattepligtige indkomst for skatteåret 1958/59, forinden skatterådet den 21. juli 1958 meddelte ham afslag på andragendet. Jeg henviste i denne forbindelse til, at den kommunale ligningsmyndighed ifølge statsskattelovens § 23, stk. 7, allerede ved selvangivelsernes indsendelse til skatterådet skulle have afgivet en er-

klæring vedrørende andragendet i selvangivelsen.

Skatterådet udtalte, at det skatterådsmedlem, der deltog i ligningen for 1958/59 i K kommune, ikke kunne erindre, om andragendet i selvangivelsens punkt 37 blev læst af eller behandlet af sognerådet. Under skatterådets gennemgang af selvangivelserne for K kommune, der fandt sted den 9. maj 1958, blev A's andragende i selvangivelsens punkt 37 bemærket, men rådet fandt ikke anledning til at bevilge andragendet. Forud for svaret af 21. juli 1958 modtog skatterådet fra amtsligningsinspektoratet A's skrivelse af 13. april 1958 til videre foranstaltning. Denne skrivelse havde ikke været tilstillet den kommunale ligningsmyndighed til udtalelse, da den af skatterådet blev opfattet som en ligningssag.

Den 21. januar 1959 forelagde jeg sagen for Skattedepartementet med anmodning om en udtalelse, herunder om hvorvidt skatterådet burde have forelagt A's andragende af 13. april 1958 for ligningsmyndigheden i K kommune, inden rådets afgørelse af 21. juli 1958 blev truffet.

Statens Ligningsdirektorat udtalte i den anledning overfor Skattedepartementet, at det – såvidt det er Ligningsdirektoratet bekendt – vil være det normale, at den kommunale ligningsmyndighed får lejlighed til at udtale sig, inden skatterådet træffer sin afgørelse, og at denne praksis efter Ligningsdirektoratets formening bør følges i alle tilfælde.

Skatterådsforeningen udtalte overfor Skattedepartementet, at foreningen er af den opfattelse, at andragender indsendt til ligningsmyndighederne må anses for færdigbehandlet under den foreløbige ligning, medmindre andragendet direkte oversendes til skatterådet til behandling. Et andragende påført selvangivelsen, hvorom intet er bemærket fra den kommunale ligningsmyndigheds side, må betragtes som færdigbehandlet og vil på grund af tekniske vanskeligheder ikke i almindelighed blive taget fra til senere drøftelse med ligningsmyndigheden. En generel gennemgang af selvangivelsens punkt 37's bemærkninger vil betyde en voldsom ekstrabelastning af skatterådene, da en overvejende del af skatteyderne anmoder om lempelse i beskattningen – ofte med den enkle begrundelse, at skatterne i almindelighed er for store.

Skattedepartementet udtalte, at det efter det for departementet foreliggende i skatterådernes praksis er almindeligt forekommende, at andragender om nedslag i indkomstansættelserne i medfør af statsskattelovens § 28, sidste stk., jfr. § 23, stk. 7, der indkommer i forbindelse med selvangivelserne, behandles under ligningen af den kommunale ligningsmyndighed og det tilstedeværende medlem af skatterådet. Sidstnævnte er i så fald af skatterådet bemyndiget til på rådets vegne efter forhandling med ligningsmyndigheden at træffe afgørelse vedrørende de indsendte andragender, der herefter som hovedregel færdigbehandles under den foreløbige ligning.

Skattedepartementet var ligesom Ligningsdirektoratet af den opfattelse, at andragender om nedslag i indkomstansættelsen i medfør af statsskattelovens § 28, jfr. § 23, som indkommer direkte til skatterådet, burde forelægges den kommunale ligningsmyndighed til udtalelse, før rådet træffer afgørelse i sagen. Departementet ville dog være betænkelig ved at betegne det som en formfejl ved sagsbehandlingen, at skatterådet for Nakskov skattekreds havde undladt at høre ligningsmyndigheden i K kommune om det fra amtsligningsinspektoratet for Maribo amt oversendte andragende fra A af 13. april 1958.

Andragendet tilførte efter departementets skøn ikke sagen nye oplysninger, men var i realiteten en gentagelse af den i rubrik 37 i selvangivelsen for 1958/59 indeholdte begæring om indkomstnedslag, som den kommunale ligningsmyndighed skulle være bekendt med og have haft lejlighed til at tage stilling til under den foreløbige ligning, hvor samtlige indkomne selvangivelser gennemgås. Med den begrundelse, skatterådet havde givet for sit afslag på andragendet om indkomstnedslag, forekom det iøvrigt departementet lidet sandsynligt, at der ved en høring af den kommunale ligningsmyndighed ville være fremkommet noget, der ville have bevirket, at skatterådet havde imødekommet andragendet.

Da amtsligningsinspektoratet for Maribo amt havde opfattet andragendet af 13. april 1958 som en klage over den ved ligningen foretagne ansættelse af A's skattepligtige indkomst, ville det have været at foretrække, at andragendet umiddelbart efter modtagelsen var blevet tilstillet skatterådet til videre for-

anstaltning og ikke som sket først den 17. juli 1958.

Endelig udtalte Skattedepartementet, at den skattelempelse, der var indrømmet A ved amtsligningsinspektoratets resolution af 21. oktober 1958, svarede til, hvad Skattedepartementet efter praksis ville have bevilget.

Under henvisning til Skattedepartementets udtalelse om, at A's andragende af 13. april 1958 af amtsligningsinspektoratet straks burde være fremsendt til skatterådet, anmodede jeg inspektoratet om en udtalelse.

Amtsligningsinspektoratet udtalte, at Skattedepartementets udtalelse formentlig måtte bero på, at departementet ikke havde været opmærksom på, at A den 3. januar 1958 til inspektoratet havde indgivet et andragende om lempelse af de ham for skatteåret 1957/58 pålignede skatter. Dette andragende blev afslået ved inspektoratets resolution af 17. juli 1958, og samtidig blev andragendet om indkomstnedslag for skatteåret 1958/59 fremsendt til skatterådet, hvilket inspektoratet gav A meddelelse om. Amtsligningsinspektoratet fandt herefter, at det ikke ville have været

rigtigt at anmode skatterådet om at behandle andragendet af 13. april 1958 vedrørende skatteåret 1958/59, forinden inspektoratet havde afsluttet behandlingen af andragendet vedrørende skatteåret 1957/58.

Jeg udtalte, at det havde været rigtigst, om skatterådet havde forelagt A's andragende af 13. april 1958 for den kommunale ligningsmyndighed, forinden det traf sin afgørelse af 21. juli 1958. Jeg lagde herved bl. a. vægt på, at det skatterådsmedlem, der deltog i ligningen for 1958/59 i K kommune, ikke kunne erindre, om andragendet i selvangivelsens punkt 37 havde været læst eller behandlet af sognerådet.

Derimod fandt jeg ikke at kunne kritisere, at amtsligningsinspektoratet for Maribo amt ikke straks sendte andragendet af 13. april 1958 til skatterådet for Nakskov skattekreds, men først den 17. juli 1958 til lige med underretning om inspektoratets resolution vedrørende det forudgående skatteår.

26. *Henstillet, at der indføres en ordning, hvorefter alle klager over de af hjemmевærnets distriktsudvalg meddelte afslag på ansøgning om optagelse som frivillig i hjemmевærnet indsendes til den kommitterede for hjemmевærnet. Henstillingen taget til følge. (J. nr. 390/59).*

I juni 1959 klagede A over, at et af hjemmевærnets distriktsudvalg ikke havde besvaret hans skriftlige forespørgsler om årsagen til, at han ikke kunne optages som frivillig i hjemmевærnet.

Af det foreliggende fremgik det, at A i august 1949 havde ansøgt om optagelse i hjemmевærnet. Da han erfarede, at han muligvis ikke kunne blive optaget, skrev han den 8. juni 1950 til formanden for distriktsudvalget og anførte, at det måtte bero på løse rygter om hans forhold, hvis han ikke kunne optages.

Den 3. oktober 1950 meddelte den pågældende region, at distriktsudvalget havde bestemt, at han ikke kunne optages som frivillig i hjemmевærnet. Den 11. november 1950 anmodede A regionen om en begrundelse for den trufne afgørelse, og den 13. november 1950 meddelte regionen, at det var distriktsudvalget, der havde ansvaret for afgørelsen,

og at regionen ikke kunne beskæftige sig med udvalgets arbejde. Regionen gav samtidig oplysning om, hvem der var formand for det pågældende distriktsudvalg.

I skrivelse af 30. december 1958 anmodede A distriktsudvalget om et svar på sin skrivelse af 8. juni 1950.

Den kommitterede for hjemmевærnet afgav en udtalelse til mig og henviste til, at ifølge § 10, stk. 3 og 4, i lovbekendtgørelse nr. 148 af 23. april 1952 om Hjemmевærnets ordning skal frivillige for at kunne optages i hjemmевærnet være egnede til optagelse, og at skønnet herover udøves af distriktsudvalgene, hvis medlemmer udpeges af forsvarsministeren efter indstilling fra de kommunale organisationer.

Den kommitterede oplyste dernæst, at afslag på ansøgning om optagelse enten kan skyldes, at man ikke med tryghed kan give den pågældende våben og sprængstof til op-

bevarelse i hjemmet, eller at optagelsen vil betyde en splittelse af hjemmeværnet. Udvalgenes afgørelser kan ikke indbringes for en appelinstant, og udvalgene kan af principielle grunde ikke give ansøgerne begrundelse for de trufne afgørelser. Den kommitterede bemærkede dog, at han for at sikre så stor ensartethed i afgørelserne som muligt hele tiden er i kontakt med udvalgene. Endvidere udtalte den kommitterede, at det ville være umuligt for ham at være en appelinstant, hvad der heller ikke ville være i overensstemmelse med lovens forudsætninger, men at han gerne ville meddele regionerne og distriktsudvalgene, at samtlige klager over afvisninger skulle fremsendes til ham til senere drøftelse med vedkommende udvalg.

Med hensyn til den foreliggende sag anførte den kommitterede, at han var af den opfattelse, at A ved regionens skrivelse af 3. oktober 1950 havde modtaget det svar, han havde krav på. Da regionen imidlertid ved en fejl, som den kommitterede havde beklaget overfor regionen, havde givet A meddelelse om, hvem der var formand for distriktsudvalget, ville det vel nok have været rigtige, om formanden havde besvaret A's henvendelser. Den kommitterede anførte dog herved, at et svar kun kunne være gået ud på, at man af principielle grunde ikke kunne give en begrundelse, og at formanden, da

han i sin tid indtrådte i udvalget, havde fået instruks om, at han ikke skulle korrespondere med de enkelte ansøgere. Den kommitterede havde gjort formanden bekendt med sin opfattelse.

Forsvarsministeriet henholdt sig til den kommitteredes udtalelse med bemærkning, at et distriktsudvalgs afgørelse, hvorefter en person bliver nægtet optagelse i hjemmeværnet, ikke skal begrundes.

Den 27. oktober 1959 udtalte jeg, at jeg ikke kunne kritisere, at hjemmeværnet ikke giver ansøgere, der ikke kan optages, begrundelse for afgørelsen. Jeg meddelte dernæst, at jeg kunne tiltræde det af den kommitterede anførte angående distriktsudvalgets pligt til at svare A.

Sagen gav mig anledning til overfor Forsvarsministeriet at udtale, at jeg ville finde det meget ønskeligt, at der i overensstemmelse med det af den kommitterede anførte blev givet regionerne og distriktsudvalgene instruks om, at alle udvalgenes afslag på optagelse i hjemmeværnet skal indsendes til den kommitterede.

Den 18. november 1959 meddelte ministeriet, at den kommitterede havde instrueret hjemmeværnsregionerne og distriktsudvalgene i overensstemmelse med henstillingen.

- 27.** *Finansministerens bemyndigelse til efter andragende fra kommunalbestyrelser at tillade en omlægning af betalingsterminerne for statsskat. – Tilkendegivet overfor Skattedepartementet, at jeg måtte anse det for ønskeligt, om ekspeditionen af sådanne andragender fremtidig blev tilrettelagt således, at afgørelsen forelå i rimelig tid inden ordningens ikrafttræden. (J. nr. 376/59).*

Nogle borgere i Mariager kommune klagede i juni 1959 over, at Finansministeriet den 26. maj 1959 havde godkendt en omlægning af betalingsterminerne for statsskat i kommunen. Borgerne gjorde gældende, at ministeriet var gået ud over den ved § 12, stk. 5, i lov nr. 458 af 22. december 1939 tillagte bemyndigelse til at fastsætte andre betalingsregler end de i § 12, stk. 2, angivne. Endvidere anførtes det, at ministeriet først havde meddelt tilladelse til omlægning af betalingssterminerne, efter at forfaldsdagen og sidste rettidige betalingsdag for første rate under den nye ordning var passeret.

Statsskatten i Mariager kommune var hidtil forfaldet til betaling 1. juli, 1. oktober, 1. januar og 1. april for det da forløbne kvartal og med sidste rettidige indbetalingsdag den 15. i den efter forfaldsmåned følgende måned.

Under henvisning til Skattedepartementets cirkulære nr. 220 af 21. december 1956 om overførelse af skatterådenes arbejde med beregning af statsskatter og udfærdigelse af skattelister m. v. til andre myndigheder meddelte Mariager kommunalbestyrelse den 11. november 1958 Skattedepartementet, at kommunen for skatteåret 1959/60 ønskede at ud-

føre skatterådets arbejde med beregning af statsskatter og udfærdigelse af skattelister m. v. indenfor kommunens område. Samtidig anmodede kommunalbestyrelsen om tilladelse til fra og med skatteåret 1959/60 at opkræve statsskatten og kommuneskatten under eet i 8 rater med forfaldstid den 1. i månederne maj, juni, august, september, november, december, februar og marts og med sidste rettidige indbetalingsdag den 15. i forfaldsmåned. Denne dato blev senere ændret til den 20. i forfaldsmåned.

Sagen indgik til Skattedepartementets 1. kontor til behandling af spørgsmålet om kommunens overtagelse af statsskatteberegningen. Da dette spørgsmål ikke kunne afgøres på kort tid, blev en fotokopi af andragendet den 19. december 1958 sendt til departementets 2. kontor med henblik på behandling af andragendet om ændring af opkrævningsterminerne.

Skattedepartementets 2. kontor anmodede derefter den 14. januar 1959 skatterådet for Hobro skattekreds om en udtalelse, og den 24. januar bad rådet om udsættelse med svar. Skattedepartementet modtog en udtalelse af 12. februar 1959 fra Randers amt, der ikke havde noget at indvende imod det ansøgte. Amtet oplyste, at Mariager var tilsluttet hulkortcentralen i Ålborg og lod sine kommuneskatter beregne her. Den 21. februar 1959 meddelte skatterådet, at det heller ikke havde noget at indvende mod kommunens ansøgning.

Den 3. marts 1959 sendte 2. kontor sagen tilbage til 1. kontor, og efter at den havde beroet på drøftelser med Den danske Købstadforening om udførelsen af skatteberegningen for Mariager købstad på hulkort, blev den den 20. maj 1959 tilbageleveret 2. kontor med en mundtlig udtalelse om, at 1. kontor ikke havde noget at indvende imod den af Mariager byråd ønskede opkrævningsordning.

I medfør af § 12, stk. 5, i lov nr. 458 af 22. december 1939 meddelte Skattedepartementet den 26. maj 1959 Mariager kommune tilladelse til den ansøgte omlægning af betalingsterminerne. Efter kommunens anmodning meddelte Skattedepartementet derefter tilladelse til at forlænge fristen for sidste rettidige indbetaling med 1 måned for hver af de i skatteåret 1959/60 forfaldne rater.

Overfor mig udtalte Skattedepartementet, at § 12, stk. 5, i loven af 22. december 1939 efter departementets formening indeholder den fornødne hjemmel for at tillade opkrævningsordninger, hvor forfaldstiden for en eller flere rater ligger før forfaldstiden for første rate efter de i § 12, stk. 2, fastsatte regler (1. juli). Siden 1940 havde departementet i en række tilfælde godkendt sådanne ordninger, ligesom der før gennemførelsen af loven af 22. december 1939 med hjemmel i § 17 i statsskattelov nr. 149 af 10. april 1922 havde været tilladt opkrævningsordninger med forfaldstider for en eller flere rater før 1. juli, uanset at første rate af statsskatten efter den dagældende regel i statsskattelovens § 38, forfaldt den 1. oktober.

Skattedepartementet mente sig dernæst ikke afskåret fra at tillade en opkrævningsordning, hvor forfaldsdag og sidste rettidige indbetalingsdag for så vidt angik første rate under opkrævningsordningen lå før tidspunktet for tilladelsens meddelelse, hvilken fremgangsmåde også var anvendt i andre tilfælde.

Ifølge lov nr. 458 af 22. december 1939, § 12, stk. 5, hvortil der ikke i forarbejderne sås at være knyttet bemærkninger af afgørende betydning for nærværende sag, kan finansministeren efter andragende fra kommunalbestyrelsen, hvor omstændighederne måtte tale derfor, fastsætte andre betalingsregler end de i § 12, stk. 2, nævnte.

Bestemmelsen i § 12, stk. 5, måtte efter sit indhold og sin placering antages at indeholde hjemmel for, at de i § 12, stk. 2, fastsatte sædvanlige forfaldsterminer kunne fraviges, herunder rykkes frem. Finansministeren måtte derfor i medfør af § 12, stk. 5, være bemyndiget til – efter andragende fra kommunalbestyrelsen – at tillade en opkrævningsordning af statsskatten som den foreliggende.

Da Skattedepartementet efter kommunens anmodning havde forlænget betalingsfristen med 1 måned for de i skatteåret 1959/60 forfaldne rater, fandt jeg i det foreliggende tilfælde ikke tilstrækkelig grund til at kritisere, at tilladelsens meddelelse lå efter forfaldsdagen og sidste rettidige betalingsdag for første rate under ordningen.

Jeg tilkendegav dog overfor Skattedepartementet, at jeg måtte anse det for øn-

skeligt, om ekspeditionen af andragender fra kommuner om ændring af opkrævningsterminer for statskat fremtidig blev

tilrettelagt således, at departementets afgørelse forelå i rimelig tid inden den nye ordnings ikrafttræden.

28. Spørgsmål om Sundhedsstyrelsens pligt til overfor en patient at oplyse, om der kan fås et billigere præparat end det, hans læge har ordineret.

Farmakopékommisionens forhold med hensyn til optagelse af stoffet testosteron propionat i den danske farmakopé. (J. nr. 914/58).

I oktober 1958 klagede A over, at Sundhedsstyrelsen i forbindelse med behandlingen af et af ham i efteråret 1957 indgivet andragende om, at hormonpræparaterne Testex og Padutin måtte blive anset for tilskudsberettigede i henhold til folkeforsikringslovens § 18, ikke havde gjort ham opmærksom på, at et tilsvarende apotekerfremstillet præparat kunne fås væsentlig billigere.

I forbindelse med behandlingen af A's klage foretog jeg i medfør af ombudsmandslovens § 6, næstsidste punktum, på grundlag af nogle avisartikler af egen drift en undersøgelse af det forhold, at præparatet testosteron propionat først i 1958 var blevet optaget i den danske farmakopé.

Spørgsmålet om Sundhedsstyrelsens vejledning.

Den 17. december 1957 indgav A til sin sygekasse et andragende om, at hormonpræparaterne Testex og Padutin måtte blive anset for tilskudsberettigede i henhold til folkeforsikringslovens § 18. Sygekassen indsendte andragendet gennem Direktoratet for Sygekassevæsenet til Socialministeriet, der forelagde det for Sundhedsstyrelsen.

Sundhedsstyrelsen udtalte den 23. juni 1958 overfor Socialministeriet, at andragendet havde været behandlet i Sundhedsstyrelsens medicinudvalg, hvor der var enighed om, at det ikke kunne anbefales, at sygekassen fik tilladelse til at afholde $\frac{3}{4}$ af udgiften til de nævnte hormonpræparater. Da Sundhedsstyrelsen kunne tiltræde udvalgets indstilling, kunne den ikke anbefale, at andragendet blev imødekommet.

Socialministeriet meddelte derefter Direktoratet for Sygekassevæsenet, at ministeriet kunne henholde sig til det af medicinudvalget og Sundhedsstyrelsen udtalte, hvorefter A's andragende ikke kunne imødekommes.

Overfor mig udtalte Sundhedsstyrelsen, at Testex, der havde været forhandlet i Danmark i mere end 20 år, var en medicinsk specialitet, der blev fremstillet af Løvens kemiske Fabrikker, og at det virksomme stof i præparatet var kemikaliet testosteron propionat, som har været forhandlet her i landet i det mindste siden 1954, men – så vidt det var Sundhedsstyrelsen bekendt – i meget beskedent omfang.

Stoffet havde ikke været optaget i de officielle formelsamlinger, hvilket bl. a. medførte, at dets pris ikke havde været optaget i den af Sundhedsstyrelsen udgivne medicintakst. Det var tilladt apotekerne at udlevere stoffet efter magistrel ordination, og det takseredes i så fald efter medicintakstens grundprincip.

Efter at der i dagbladene var fremkommet kritik af prisen på Testex, blev præparatet inddraget af fabrikanten. Danmarks Apotekerforening fik derefter af farmakopékommisionen overladt en monografi over stoffet testosteron propionat, som var påtænkt udsendt sammen med det årlige tillæg af monografier.

Sundhedsstyrelsen tilføjede, at A i forbindelse med behandlingen af hans andragende af 17. december 1957 havde henvendt sig personligt i Sundhedsstyrelsen nogle gange, og at han ved et af de sidste besøg kom ind på spørgsmålet om, hvorfor Sundhedsstyrelsen ikke havde meddelt ham, at et tilsvarende præparat som Testex kunne fås til en væsentlig lavere pris. Det blev tilkendegivet A, at spørgsmålet om, hvorvidt en eller flere af Sundhedsstyrelsens farmaceuter måske i juni 1958 havde været bekendt med, at testosteron propionat kunne købes hos grossister, forekom Sundhedsstyrelsen sagen uvedkommende, idet Sundhedsstyrelsen heller ikke ville have tilrådet anvendelsen af et billigere præparat, selvom dette var officinelt.

Som begrundelse herfor henviste Sundhedsstyrelsen til, at retsgrundlaget for ordination af lægemidler fremgår af lægelovens § 6, jfr. §§ 17 og 18, hvorefter en læge har fri ordinationsret under ansvar. Det ville indebære uoverskuelige konsekvenser, om Sundhedsstyrelsen indlod sig på at anbefale det ene præparat fremfor det andet, og særlig betænkeligt ville det naturligvis være i et tilfælde som det foreliggende, hvor stoffet eller præparatet ikke forelå beskrevet i de officielle formelsamlinger.

Sundhedsstyrelsen har i årsberetningen*) anført, at medicinudvalget ligesom i de foregående år fra sygekasser eller sygekassensammenslutninger havde modtaget enkelte klager over læger, som efter sygekassernes opfattelse ikke havde overholdt medicinordningens bestemmelser. Sygekasserne så – og efter udvalgets opfattelse med rette – med bekymring på, at der indenfor visse lokaliteter af så godt som alle lægerne næsten udelukkende blev ordineret dyre udenlandske specialiteter, hvor man umiddelbart måtte være berettiget til at forvente, at der kunne anvendes enten farmakopépræparater eller andre specialiteter med nøjagtig de samme indholdsstoffer, men til væsentlig lavere priser.

Spørgsmålet var ifølge beretningen ømtåligt både for medicinudvalget og sygekasserne, idet ingen af dem ønskede at bestride lægernes frie ordinationsret indenfor de gældende bestemmelser, men lægerne burde stedse have for øje, at de også i henhold til lægelovens § 6, stk. 1, var forpligtede til under deres gerning at vise omhu og samvittighedsfuldhed, herunder også ved økonomisk ordination af lægemidler.

Indenrigsministeren udtalte den 5. december 1958 i Folketinget (FT 1958/59, sp. 1365) som svar på en forespørgsel, at det måtte påhvile de læger, som gav sig af med specialbehandling, selv at undersøge, om en medicin kunne fremskaffes billigere, mens Sundhedsstyrelsen ikke så godt kunne give sig til at anbefale det ene fremfor det andet.

Ifølge lægelovens § 6, stk. 1, er en læge under udøvelsen af sin gerning forpligtet til at vise omhu og samvittighedsfuldhed, herunder også ved økonomisk ordination af lægemidler, benyttelse af medhjælp m. v.

Lægerne er ifølge lægelovens § 17, stk. 1,

undergivet tilsyn af Sundhedsstyrelsen, der påser, at de i deres gerning holder sig lovgivningen efterrettelig. Den læge, der gør sig skyldig i grovere eller gentagen forsømmelse eller skødesløshed i udøvelsen af sit kald, kan ifølge lægelovens § 18 straffes med bøde eller hæfte.

I bemærkningerne til §§ 17 og 18 (RT 1931/32, till. A, sp. 4036-37) udtales det, at der ikke var foreslået nogen særlig straffebestemmelse for overtrædelse af § 6, idet mindre forseelser af denne art i almindelighed ikke var egnet til retslig forfølgning ved domstolene. Derimod vil Sundhedsstyrelsen i medfør af den almindelige tilsynsret overfor lægerne kunne udtale misbilligelse eller give advarsler. Findes der grundlag for at drage en læge til ansvar, må Sundhedsstyrelsen foranledige, at der gennem den almindelige påtalemyndighed ved domstolene rejses straffesag mod pågældende.

Jeg udtalte herefter, at jeg ikke kunne kritisere det af Sundhedsstyrelsen indtagne standpunkt, hvorefter den ikke har anset sig for beføjet til at anbefale et andet og billigere præparat i stedet for et af en læge ordineret præparat.

Såfremt Sundhedsstyrelsen havde fundet anledning til at påtale de foretagne ordinationer af dyre specialpræparater, måtte det være sket ved påtale overfor vedkommende læge.

Uanset at Sundhedsstyrelsens standpunkt ikke gav mig grundlag for kritik, udtalte jeg på givne foranledning, at A efter de foreliggende omstændigheder havde haft rimelig anledning til at rejse spørgsmålet om Sundhedsstyrelsens vejledningspligt overfor en læges patienter.

Optagelsen af testosteron propionat i farmakopéen.

Ifølge Information for 29. august 1958 havde formanden for farmakopékommisjonen udtalt, at han ikke havde været bekendt med, at det virksomme stof testosteron propionat, der indgår i hormonpræparatet Testex, havde kunnet købes som almindelig kemikalie, endsige med, at nogle apotekere selv fremstillede præparatet. Den omstændighed, at præparatet ikke var optaget i den danske farmakopé, betød i praksis, at der ikke var

*) Ugeskrift for Læger 1958, s. 1210 ff.

nogen som helst garanti for, at præparatet egnede sig til medicin, og at apotekerne fremstillede præparatet, uden at der var garanti for, at det opfyldte de krav, der måtte stilles, når det skulle anvendes til sygdomsbehandling.

Apoteker, dr. pharm. K. Kjeldgaard, udtalte heroverfor ifølge Information for 3. september 1958, at det omhandlede præparat i de senere år har været fremstillet på adskillige danske apoteker, og at der intet forelå, som tydede på, at de apoteksfremstillede hormonpræparater havde vist sig mindre virksomme end de tilsvarende fabrikspræparater. Testosteron propionat leveredes apotekerne i en endog usædvanlig ren tilstand af de autoriserede grossister, og man rådede over kemiske og fysiske metoder, der tillod en nøjagtig kontrol med hormonindholdet.

Endvidere anførte apoteker Kjeldgaard, at hormonpræparater indeholdende testosteron propionat allerede var beskrevet i flere udenlandske farmakopéer, f. eks. den britiske og den amerikanske, og at det derfor forekom ham mærkeligt, at stoffet og galeniske præparater heraf endnu ikke var beskrevet i den danske farmakopé.

Under henvisning hertil samt til at farmakopékommisionen kort efter apoteker Kjeldgaards indlæg i Information til apotekerne havde udsendt et tillæg til farmakopéen indeholdende en monografi over stoffet testosteron propionat, anmodede jeg Sundhedsstyrelsen om fra farmakopékommisionen at indhente en udtalelse, herunder om årsagen til, at stoffet testosteron propionat ikke tidligere var blevet optaget i den danske farmakopé.

Fra Sundhedsstyrelsen modtog jeg en redegørelse af 14. februar 1959 fra farmakopékommisionen, der indledningsvis udtalte, at det forhold, at et lægemiddel findes optaget i den britiske eller amerikanske farmakopé, intet oplyser om, hvorvidt det pågældende lægemiddel findes som almindelig handelsvare i form af en substans, der kan benyttes af apotekerne til fremstilling af brugsfærdige tilberedninger, eller hvorvidt lægemidlet kun er tilgængeligt som »medicinsk specialitet«, idet de nævnte farmakopéer i modsætning til den danske også optager lægemidler, der kun forhandles som medicinske specialiteter.

Om principperne for optagelse af lægemid-

ler i den danske farmakopé udtalte farmakopékommisionen, at den havde opfyldt apotekerlovens § 2 på den måde, at der hvert år sædvanligvis pr. 31. december udsendes et tillæg til den gældende farmakopé. Dette betød ikke, at ethvert nyt lægemiddel optages i farmakopéen, idet udvælgelsen af de lægemidler, som skal optages i farmakopéen, principielt og i første række sker ud fra rent lægelige synspunkter, d. v. s. at et lægemiddel først bliver optaget, når man ud fra et rent lægeligt synspunkt finder, at de foreliggende erfaringer om stoffet er så omfattende og sikre, at stoffet kan betegnes som værende et lægemiddel af passende betydningsfuld art.

Farmakopékommisionen henviste dernæst til forordet i den gældende farmakopé*), hvorefter farmakopéens formål er at fastsætte standard for sådanne stoffer og droger, der skønnes at have betydning for behandlingen og diagnosticeringen af sygdomme, og som er tilgængelig som almindelig handelsvare, samt at fastsætte bestemmelser vedrørende fremstillingen af galeniske præparater. Udvalget af de præparater, der er optaget i farmakopéen, er principielt søgt foretaget ud fra rent lægelige synspunkter.

Som et – omend mere underordnet – motiv for, at et lægemiddel optages i farmakopéen, fremhævede kommissionen, at den omstændighed, at der bliver et øget behov for et mindre betydningsfuldt lægemiddel vil kunne tale for dets optagelse i farmakopéen. Ved at følge disse retningslinier foretager kommissionen en udvælgelse af de værdifuldeste blandt de talløse foreliggende lægemidler. Såfremt man hvert år indførte flere tusind nye lægemidler, ville farmakopéen få en sådan størrelse, at den ville være næsten ubrugelig.

Endelig anførte kommissionen, at der siden 1948 var foregået et nordisk farmakopésamarbejde i Det nordiske Farmakopénævn med det formål at udarbejde en fælles nordisk farmakopé. Dette samarbejde havde medført, at ingen monografi, der ikke allerede ved samarbejdets påbegyndelse var optaget i de pågældende landes farmakopéer, måtte optages, før den var blevet udarbejdet og godkendt af Det nordiske Farmakopénævn.

Med hensyn til spørgsmålet om testosteron

*) Pharmacopoea Danica, 1948, bind I, s. 19—20.

propionats optagelse i den danske farmakopé udtalte kommissionen, at den terapeutiske anvendelse af testosteron propionat – bortset fra anvendelse ved kar-sygdomme, hvilket kommissionen ganske ville undlade at udtale sig om – overalt i verden ansås for at være yderst begrænset. Så vidt kommissionen havde kunnet bringe det i erfaring, havde man her i landet hos grossister vel kunnet få testosteron propionat i substans fra omkring 1953, men efterspørgslen (også som specialitet) havde indtil omkring 1957 været så ringe, at kommissionen først da anså det for rimeligt at optage testosteron propionat i farmakopéen.

Testosteron propionat samt olieopløsning heraf til injektion blev optaget på listen over de stoffer og præparater, der skulle optages til behandling i Det nordiske Farmakopénævn, og monografier til stoffet forelå i første forslag i oktober 1956. Dette forslag blev i overensstemmelse med Det nordiske Farmakopénævns praksis behandlet af de nordiske landes farmakopélaboratorier, i Farmakopénævnets plenarforsamling og i de enkelte nordiske landes farmakopékommissioner. Kommissionen bemærkede herved, at udarbejdelsen af farmakopémonografier i første række omfattede dybtgående laboratorieundersøgelser for at udarbejde forskrifter for kontrollen af lægemidlet med hensyn bl. a. til stoffets identitet og kvalitet samt stoffets og de brugsfærdige præparaters holdbarhed.

De endelige og af Det nordiske Farmakopénævn godkendte monografier for testosteron propionat og olieopløsning til injektion blev udsendt til de deltagende lande i juni 1958. Da der på dette tidspunkt skønnes at være opstået et forøget behov for stoffet, vedtog farmakopékommissionen straks at lade monografierne publicere sammen med forskellige andre monografier ved den ordinære udsendelse i december 1958 af tillæg til den gældende farmakopé. I eftersommeren 1958 viste der sig imidlertid at være et særlig stort behov for stoffet, og farmakopékommissionen overlod derfor i september 1958 de trykfærdige monografier til Danmarks Apotekerforening til udsendelse til samtlige apotekere, grossister og kontrollerede laboratorier.

Konkluderende udtalte farmakopékommissionen, at forbruget af testosteron propionat såvel i form af stof som medicinsk specialitet

indtil 1957 var meget lille. Da forbruget steg, og kommissionen skønnede, at der forelå et særligt behov, indførtes testosteron propionat samt olieopløsning heraf til injektion i den gældende farmakopé, så hurtigt det var muligt, og som led i kommissionens sædvanlige praksis.

Efter at farmakopékommissionens redegørelse havde været offentliggjort i Ugeskrift for Læger, gjorde dr. med. Johanne Christiansen og apoteker Kjeldgaard bl. a. gældende, at den svenske farmakopé, uanset det nordiske farmakopé-samarbejde, allerede i 1946 indeholdt testosteron propionat, og at den svenske apotekerforenings laboratorium i 1951 meddelte fremstillingsforskrifter for præparatet injectabile testosteroni.

Under henvisning hertil anmodede jeg Sundhedsstyrelsen om fra farmakopékommissionen at indhente en fornyet udtalelse.

I skrivelse af 30. maj 1959 udtalte farmakopékommissionen, at det var rigtigt, at der i den svenske farmakopé siden 1946 har været optaget en monografi for testosteron propionat, men at denne optagelse i 1946 ikke strede mod aftalerne om nordisk farmakopé-samarbejde, der først blev indgået i november 1948. Den svenske apotekerforening er ikke bundet af disse aftaler.

Optagelsen af testosteron propionat i den svenske farmakopé i 1946 kunne iøvrigt kun have haft samme formål som optagelsen i The British Pharmacopoea, da testosteron propionat dengang ikke var almindelig handelsvare. Farmakopékommissionen henledte i denne forbindelse opmærksomheden på, at den svenske farmakopé foreskriver, at testosteron propionat i brugsfærdige opløsninger skal styrkebestemmes ved en i farmakopéen nærmere angivet biologisk prøve, og at et apotek ved udlevering af et på apoteket tilberedt præparat med testosteron propionat således skal udføre en vanskelig, tidrøvende og kostbar bestemmelse på forsøgsdyr.

Såfremt man i Danmark i årene 1946–48 havde optaget testosteron propionat i den danske farmakopé med de i den svenske farmakopé gældende regler, ville det have betydet, at et præparat fremstillet på et dansk apotek, og som opfyldte de i den svenske farmakopé anførte krav om en biologisk prøve, ville være blevet mindst lige så dyrt som de tilsvarende fabrikspræparater og eventuelt væsentlig dyrere, idet fabrikken kunne an-

stille en biologisk prøve på en større fremstillings-charge end apoteket kunne. I de senere år var man imidlertid blevet i stand til at bestemme styrken af testosteron propionat og lignende hormoner ved hjælp af langt billigere og lettere fysisk-kemiske metoder, der findes benyttet i den publicerede danske monografi for testosteron propionat.

Endelig fremhævede farmakopékommisionen, at den har til opgave at skønne over betimeligheden af at optage et lægemiddel i farmakopéen, og at afgørelsen heraf sker på grundlag af et rent lægeligt skøn. Som allerede meddelt havde kommissionen ikke fundet anledning til at optage testosteron propionat på et tidligere tidspunkt end sket.

Sundhedsstyrelsen oplyste i anledning af farmakopékommisionens henvisning til The British Pharmacopoea, at optagelsen af stoffer i denne farmakopé ifølge dens indledning finder sted uanset eksistensen af aktuelle eller potentielle patentrettigheder, og at den omstændighed, at et stof er optaget i farmakopéen, ikke giver andre adgang til at fremstille det.

Med hensyn til den amerikanske farmakopé oplyste Sundhedsstyrelsen, at man ikke i nogen anden farmakopé finder de nyeste lægemidler så rigt repræsenteret, hvilket bl. a. skyldes det forhold, at denne farmakopé optager mange patentbeskyttede lægemidler, der kun er i handelen i form af medicinske specialiteter.

Den 11. november 1931 fremsattes i Folketinget forslag til lov om apotekervæsenet. I bemærkningerne til § 25, hvorved farmakopékommisionens virksomhed første gang lovfæstedes, udtaltes bl. a., at det var hensigten, at kommissionen fremtidig skulle være i stadig virksomhed, dels for i hyppige tillæg til farmakopéen at optage egnede nye stoffer, droger og præparater, dels for at samle materiale til brug ved udarbejdelsen af fremtidige farmakopéer, og endelig for at foranstalte hyppige udgaver af nævnte formelsamlinger og således holde farmakopéen og formelsamlingerne

på højde med tidens krav (RT 1931/32, till. A, sp. 3516).

I bemærkningerne til den nugældende apotekerlovs § 2 anføres det, at stk. 2-4 svarer til den tidligere lovs § 25, stk. 1-3 (RT 1952/53, till. A, sp. 3296).

Jeg udtalte herefter, at der ikke af apotekerlovens § 2, stk. 3, hvorefter det påhviler farmakopékommisionen at holde farmakopéen i overensstemmelse med udviklingen og at udarbejde tillæg til denne, kunne udledes en regel gående ud på, at ethvert fremkommet medicinsk præparat skulle optages i farmakopéen. Af det forhold, at testosteron propionat i flere år havde været optaget i adskillige udenlandske farmakopéer, kunne der dernæst ikke drages den slutning, at testosteron propionat allerede som følge deraf skulle have været optaget i den danske farmakopé, idet optagelsen af stoffer i de udenlandske farmakopéer efter det foreliggende foregår efter vidt forskellige og fra de danske afvigende regler.

Det måtte herefter ved bedømmelsen af sagen lægges til grund, at det var overladt til farmakopékommisionen ud fra lægelige synspunkter blandt de eksisterende præparater at foretage en udvælgelse af de præparater, som skulle optages i farmakopéen. Det måtte endvidere tages i betragtning, at testosteron propionat, efter at Danmark i 1948 havde tilsluttet sig det nordiske farmakopé-samarbejde, ikke havde kunnet optages i den danske farmakopé, før monografierne over stoffet var godkendt af Det nordiske Farmakopénævn.

Under hensyn hertil samt til, at et forslag om optagelse af testosteron propionat i de nordiske farmakopéer forelå i 1956, at godkendelsen af monografierne først forelå i juni 1958, og at en monografi over testosteron propionat allerede i september 1958 blev udsendt til apotekerne m. fl., fandt jeg ikke, at der med føje kunne rettes kritik mod farmakopékommisionen vedrørende spørgsmålet om optagelsen af testosteron propionat i den danske farmakopé.

29. *Kritiseret, at Invalideforsikringsretten havde ladet en sag henligge uekspederet i godt 2 måneder, og at retten havde undladt at bestvare en erindringskrivelse. (J. nr. 23/59).*

A, der var født i 1924, og som havde fået amputeret det ene ben efter en færdselsulykke i 1950, klagede i august 1959 over den tid, der var medgået til Invalideforsikringsrettens forsøg på som erhvervsmæssig foranstaltning at skaffe ham noget egnet arbejde.

Det fremgik af sagen, at Invalideforsikringsretten ved kendelser såvel i 1953 som i 1954 havde anset A for ikke-invalid, og at afgørelsen af hans seneste andragende om invalidepension ved mødebeslutning af 29. august 1958 var blevet udsat på en nærmere observation af hans arbejdsevne på arbejdsskolen i København. Baggrunden herfor var den, at de lægelige oplysninger fortsat ikke afgav fornødent grundlag for tilkendelse af invalidepension, hvortil kom, at det efter kendelsen i 1954 ikke havde været muligt at formå A, der var uden uddannelse af nogen art, til at underkaste sig fornødne erhvervsmæssige foranstaltninger.

Efter et ganske kort ophold på arbejdsskolen i København henvendte A sig den 25. september 1958 på rettens kontor og meddelte, at han ønskede at rejse hjem, og at han hellere ville have rettens hjælp til at få noget varigt arbejde end at få tilkendt invalidepension.

I overensstemmelse med A's ønske overgik sagen derefter til rettens kontor for erhvervsmæssige foranstaltninger (erhvervskontoret) med henblik på at forsøge at skaffe ham arbejde.

Den 12. januar 1959 besluttede erhvervskontoret at rette henvendelse til det sociale udvalg i Karup for at forsøge at placere A ved arbejde på Karup flyveplads. Samme dag havde kontoret en telefonisk forhandling med sognerådsformanden i Karup, der lovede nærmere at undersøge forholdene.

Sognerådsformanden meddelte den 21. februar 1959 telefonisk erhvervskontoret, at han forgæves havde forhandlet med flyvepladsen om A's placering, men at han derefter ville søge ham beskæftiget på en parketfabrik.

Efter at A i skrivelse af 25. april 1959 havde erindret retten såvel om pensionsagen som om sagen vedrørende anvisning af arbejde, overgik sagens akter til pensionskontoret,

hvor det blev besluttet påny at oversende sagen til erhvervskontoret, der den 16. maj 1959 besluttede at lade en rejseinspektør foretage en undersøgelse.

Den 20. juni 1959 aflagde rejseinspektøren besøg i Karup, men trods gentagne forsøg lykkedes det ham ikke at træffe A. Kæmneren i Karup oplyste, at den omhandlede parketfabrik var gået fallit, og at erhvervsmæssige foranstaltninger herefter næppe var gennemførlige før pensionsagen var afgjort. Referat af rejseinspektørens oplysninger blev først påført sagen den 27. august 1959.

En af rettens rejseinspektører traf A tilfældigt den 13. august 1959 på amtsarbejdsanvisningskontoret i Viborg. A benægtede overfor inspektøren tidligere at være tilbudt erhvervsmæssig støtte af retten og gav udtryk for den opfattelse, at det var for sent at tilbyde ham oplæring. A rykkede samtidig for en afgørelse af pensionsagen eller anvisning af arbejde, der skulle være af varig karakter. Referat af rejseinspektørens oplysninger blev påført sagen den 29. august 1959.

Efter at erhvervskontoret havde drøftet sagen med pensionskontoret, besluttedes det den 19. september 1959 at medtage sagen til ny rejse, der fandt sted den 23.-24. september 1959. Ved rejseinspektørens forhandlinger med de forskellige instanser på Karup flyveplads blev det konstateret, at det ikke ville være muligt at placere A i arbejde på flyvepladsen. Det blev samtidig aftalt med ham, at han med offentlig støtte i henhold til folkeforsikringslovens § 60 skulle gennemgå et 11 ugers kursus fra 5. oktober 1959 at regne på Herning tekniske skoles forskole for lærlinge i jern- og metalindustrien.

Den 29. september 1959 sendte retten A skriftlig bekræftelse på den omhandlede støtte til et kursus, og den 1. oktober 1959 anviste Direktoratet for Sygekassevæsenet den bevilgede hjælp.

Invalideforsikringsretten udtalte overfor mig, at det af journalen fremgik, at sagen i perioden 20. juni til 27. august 1959 havde været fremme til ekspedition i erhvervskontoret, uden at det kunne ses, at stilling til sagens fortsatte ekspedition var taget. Nogen rimelig forklaring herpå kunne desværre ikke

gives, og retten måtte derfor beklage, at sagen i denne periode havde henligget uekspederet, herunder at der ikke i tilslutning til rejsen den 20. juni 1959 var givet A skriftlig besked om sagens stilling.

Endvidere anførte retten, at det ved drøftelse med de lokale myndigheder samt amtsarbejdsanvisningskontorerne i Viborg og Ringkøbing amter var blevet fastslået, at det ikke ville være muligt at anvise A egnet arbejde på det foreliggende grundlag uden nærmere observation af hans arbejdsevne og eventuelt fornøden optræning eller oplæring.

Jeg udtalte herefter, at et referat fra rejsen den 20. juni 1959 burde have været påført sagen umiddelbart efter rejsen, at sagen ikke burde have henligget uekspederet i tiden fra 20. juni til 27. august 1959, og at retten senest i tilslutning til rejsen

den 20. juni 1959 burde have besvaret A's erindringskrivelse af 25. april 1959.

De af retten iværksatte erhvervsmæssige foranstaltninger med henblik på at søge at skaffe A egnet arbejde eller mulighed for oplæring kunne ikke give mig grundlag for kritik.

Det blev senere overfor mig oplyst, at A ved afprøvningen på den tekniske skole i Herning viste sig velegnet til placering som specialarbejder i metalindustrien, og at retten derfor den 20. november 1959 afsagde kendelse om, at følgerne efter amputationen ikke skønnedes at være nogen hindring for, at A udførte lettere ukvalificeret arbejde og derved skaffede sig en indtægt, der overstiger invalidepensionens beløb. Der ville dog fortsat blive ydet A økonomisk hjælp til videre uddannelse med henblik på, at han kunne klare sig selv.

30. Forsømmelighed hos personalet på en færge ved undersøgelsen af et sammenstød mellem to automobiler på færgen. (J. nr. 500/59).

I august 1959 klagede A over, at Generaldirektoratet for Statsbanerne den 18. juli 1959 havde meddelt ham, at banerne ikke kunne anerkende nogen erstatningspligt med hensyn til en skade, der var sket på højre bagskærm på hans vogn L 43314, da han den 5. juli 1959 i Helsingborg kørte om bord på en færge. A anførte, at kaptajnen havde meddelt ham, at han kunne sende regningen til DSB, der så ordnede betalingen. Endvidere klagede A over, at færgpersonalet nægtede straks at optage rapport, og at han selv måtte notere nummeret på skadevolderens vogn.

Fra generaldirektoratet modtog jeg en udtalelse og akter, herunder afskrift af protokollet fra de tjenstlige afhøringer, der havde været foretaget i anledning af A's henvendelse til mig.

Den 5. juli 1959 var der blevet udfærdiget en rapport af færgpersonalet, hvori der om årsagen til uheldet var anført følgende:

»Bil L 43314 var placeret. Matros B, der dirigerede bilerne på plads, var i gang med at placere bilen A 112564, DK. Føreren af denne bil fortsatte kørslen endnu et stykke, efter at matros B havde givet stop tegn; herefter kom den for nær ved L 43314.«

Endvidere var det i rapporten anført, at der i A's venstre bagskærm var kommet en ca. 15 cm lang ridse, at skadevolderen (vogn A 112564) der havde forårsaget uheldet, uheldigvis var kørt i land, forinden personalet havde fået talt med ham, og at A havde erklæret sig indforstået med, at banerne var uden ansvar for det skete, ligesom A var blevet underrettet om, at »det skete formentlig er en sag mellem denne (A) og skadevolderen«.

Nogen tid senere anmodede A generaldirektoratet om at ville bekræfte, at det var erstatningsansvarlig, og anførte, at han straks da uheldet var sket – havde henvendt sig til kaptajnen, der havde henvist ham til 1. styrmand. Denne havde meddelt A, at han på grund af andet arbejde ikke havde tid til at foretage noget, mens skibet sejlede. Personalet besigtigede derfor først A's vogn, da denne var kørt i land i Helsingør.

I skrivelse af 18. juli 1959 meddelte generaldirektoratet A, at banerne ifølge § 20 i lov nr. 210 af 11. juni 1959 (statsbaneloven) ikke var ansvarlige for den særlige risiko, der er forbundet med ombord- og ilandsætning af automobiler på færge- og skibsdæk, og at

generaldirektoratet derfor ikke kunne anerkende nogen erstatningspligt.

Ved de tjenstlige afhøringer har matros B, der stuede bilerne den 5. juli 1959, oplyst, at han kan huske, at uheldet skyldtes, at føreren af A 112564 bakkede uden at være anmodet derom.

Kaptajnen udtalte, at han ikke ville bestride, at det er højre vognskærm, der fik en ridse. Derimod nægtede han ikke at optage rapport, men havde blot bedt A om at vente af hensyn til trafikens afvikling. Kaptajnen benægtede endvidere, at han som af A anført skulle have udtalt, at A blot skulle sende regningen til DSB, der så ville ordne betalingen. Formentlig havde han udtalt, at en eventuel klage skulle sendes til Statsbanerne, hvorefter forholdet ville blive undersøgt på grundlag af den optagne rapport. Endvidere erkendte kaptajnen, at sagen ikke var blevet grebet rigtigt an, idet føreren af A 112564 straks efter uheldet burde have været udspurgt.

Styrmanden forklarede, at A henvendte sig til ham, mens skibet sejlede, og at han, der var stærkt optaget, anmodede A om at vente med besigtigelsen til ankomsten til Helsingør. Styrmanden havde ikke fået talt med føreren af A 112564.

I skrivelse af 21. oktober 1959 meddelte søfartschefen kaptajnen, at man måtte beklage, at han ikke havde grebet mere aktivt ind for at få klarlagt de nærmere omstændigheder ved uheldet. Endvidere påtalte søfartschefen den forsømmelighed, der var udvist med udfærdigelsen af rapporten om uheldet,

idet denne bl. a. indeholdt fejlagtige oplysninger, ligesom han påtalte, at kaptajnen ikke havde draget omsorg for at få udspurgt føreren af A 112564 eller at få denne bils nummer noteret. Søfartschefen anmodede til slut kaptajnen om i eventuelle forekommende fremtidige tilfælde at udvise fornøden interesse.

Generaldirektoratet udtalte overfor mig, at da kaptajnen benægtede at have givet A tilsagn om erstatning, måtte der formentlig foreligge en misforståelse vedrørende dette punkt. DSB henviste i denne forbindelse til, at A ifølge rapporten af 5. juli 1959 skulle have erklæret sig indforstået med, at banerne var uden ansvar for skaden.

Generaldirektoratet anførte dernæst, at da vogn A 112564 ifølge matrosens forklaring er bakket uden at have modtaget ordren herom, er der ikke fra færgens personel udvist fejl, og erstatningsspørgsmålet er derfor afgjort efter bestemmelsen i statsbanelovens § 20.

Den 24. november 1959 udtalte jeg, at jeg under hensyn til det af generaldirektoratet anførte ikke fandt at kunne kritisere, at det havde afslået at udbetale A erstatning.

Da søfartschefen havde foretaget påtale overfor kaptajnen i anledning af dennes og personalets forsømmelser den 5. juli 1959, og da jeg kunne tiltræde søfartschefens bedømmelse, fandt jeg at kunne lade det bero ved den skete påtale.

- 31.** *Udenrigsministeriets dispositioner vedrørende Einar Blechingberg. Sagen gav på en række punkter anledning til kritik overfor ministeriet, jfr. afsnit III, IV, V, VII og VIII. Sagen bevirkede, at ministeriet ændrede praksis på forskellige områder, jfr. afsnit IX. For et enkelt forholds vedkommende udtaltes kritik overfor Finansministeriet, jfr. afsnit VI, der ændrede praksis på det pågældende område. (J. nr. 137/59).*

Den 14. december 1959 afgav jeg nedenstående redegørelse for min undersøgelse af de dispositioner, Udenrigsministeriet i tiden fra 1940 havde truffet med hensyn til Einar Blechingberg, og gjorde samme dag Folketingets Ombudsmandsudvalg bekendt med den:

»Under behandlingen af forespørgslen i Folketinget den 26. februar 1959 (Folketingstidende 1958/59, sp. 3102-3187) vedrø-

rende udsendelsen i sommeren 1956 af Einar Blechingberg som handelsrådgiver ved ambassaden i Bonn blev der fra flere sider fremsat ønske om, at ombudsmanden iværksatte en undersøgelse af sagen. En dagsorden herom blev imidlertid forkastet af Folketingets flertal, dels på grund af principielle betænkeligheder ved, at Folketinget skulle anmode ombudsmanden om at foretage undersøgelse

i en bestemt sag, dels fordi dagsordenen efter flertallets opfattelse ensidigt var vendt imod Blechingbergs udsendelse til Bonn.

Der blev dog samtidig med afvisningen af den nævnte dagsorden henvist til, at det stod ombudsmanden frit for at indlede en undersøgelse af egen drift i medfør af ombudsmandslovens § 6, ligesom det af statsministeren blev udtalt, at man med tilfredshed ville se på, at jeg foretog en sådan undersøgelse, såfremt jeg fandt anledning dertil.

Efter alt det foreliggende knyttede der sig en så betydelig offentlig interesse til, at de dispositioner, Udenrigsministeriet igennem en lang årrække har truffet med hensyn til Blechingberg, blev yderligere klarlagt, at jeg fandt i medfør af ombudsmandslovens § 6 at burde iværksætte en undersøgelse.

Jeg anmodede derfor den 3. marts 1959 Udenrigsministeriet om en redegørelse for de dispositioner, ministeriet i tiden fra 1940 havde truffet med hensyn til Blechingberg, ligesom jeg udbad mig oplysninger om, hvilket kendskab ministeriet gennem årene havde fået til Blechingbergs private økonomi, samt om de nærmere omstændigheder i forbindelse med Blechingbergs cosmicering i oktober 1955.

Den 2. juni 1959 modtog jeg fra Udenrigsministeriet en redegørelse, dateret 27. maj 1959, idet ministeriet samtidig fremsendte personaleakterne vedrørende Blechingberg, herunder de såkaldte b-akter. Fra Københavns Politi har jeg modtaget akterne i den af Østre Landsret som ankeinstans pådømte straffesag mod Blechingberg, hvorved han den 8. april 1959 blev idømt fængsel i 8 år for spionage.

Under min behandling af sagen har jeg anmodet ministeriet om yderligere oplysninger, som jeg har modtaget den 19. august, 7., 8. og 15. september samt 14. november 1959, ligesom Finansministeriet i skrivelser af 25. juli og 20. november 1959 har afgivet udtalelser angående skattevæsenets begæringer om tilbageholdelse i Blechingbergs løn til dækning af forfaldne skatter.

Endvidere har jeg indhentet udtalelser fra statsminister H. C. Hansen, Udenrigsministeriets direktør, Nils Svenningsen, fhv. direktør Jens Rudolph Dahl og ambassadør Frants Hvass, ligesom jeg har haft samtaler med fhv. udenrigsminister Ole Bjørn Kraft, ambassadørerne Holger Bech, H. J. Hansen og

Henrik Kauffmann, kontorcheferne i Udenrigsministeriet J. Paludan og A. Tscherning, legationsråd H. Wenck, politichef Brix, politiinspektør Mogens Jensen, politifuldmægtigene Arne Nielsen og O. Stevns samt kriminalassistent Thingved.

Einar Blechingberg, der er født i 1895, bestod i 1920 den juridiske embedseksamen med 2. karakter 1. grad og blev den 1. juli 1920 ansat som sekretær i Udenrigsministeriet og fast ansat pr. 1. oktober 1921.

Den 1. april 1922 blev han udsendt til Australien som konsultatssekretær, og et halvt år senere blev han vicekonsul ved generalkonsulatet i Melbourne. I en skrivelse af 7. maj 1924 gav generalkonsulen til Udenrigsministeriets daværende direktør udtryk for sin store tilfredshed med Blechingberg og anførte bl. a., at denne under generalkonsulens fravær grundigt og fornuftigt samt med fuld følelse af sit ansvar havde behandlet de foreliggende sager.

Med virkning fra 1. juni 1925 blev Blechingberg hjemkaldt for at forrette tjeneste som sekretær i ministeriet, og i overensstemmelse med praksis afgav generalkonsulen efter Blechingbergs hjemsendelse en udtalelse om ham til ministeriet. Det anførtes her, at Blechingberg måtte betragtes som endog særlig godt egnet for udenrigstjenesten, men at han dog kunne være tilbøjelig til at lade mindre sager ligge eller glemme dem, ligesom han ikke var nogen hurtig arbejder.

Fra 1. april 1926 fungerede Blechingberg som fuldmægtig, og den 1. juli 1926 blev han udnævnt til fuldmægtig, hvorefter han den 15. august 1928 fik tildelt et af ministeriets stipendier med henblik på studier og videre uddannelse i udlandet. Ved stipendietidens udløb blev Blechingberg fra 1. oktober 1930 udsendt som legationssekretær til gesandtskabet i Warszawa, hvor han gjorde tjeneste, indtil han pr. 1. december 1933 blev forflyttet til Teheran for som chargé d'affaires a. i. at forestå det samtidig oprettede gesandtskab. Af et brev af 20. september 1933 fra ministeriets daværende direktør, kammerherre Bernhoft, til gesandten i Warszawa, minister N. Høst, fremgår det, at Blechingberg havde udført sit arbejde i Warszawa til gesandtens fulde tilfredshed, og at han som den alt i alt bedst egnede tjenestemand havde fået stillingen i Teheran.

Gesandten i Moskva, minister O. Engell, som var blevet akkrediteret i Teheran, gav i skrivelser af 8. marts 1934 og 5. februar 1936 til ministeriet udtryk for, at Blechingberg udførte sit arbejde tilfredsstillende.

I 1939 skulle gesandten i Mexico tiltræde en længere orlov, og da Danmark på det pågældende tidspunkt varetog de britiske interesser i Mexico, fandt ministeriet det nødvendigt at udsende en tjenestemand til at bestyre repræsentationen under gesandtens fravær. Til dette hverv blev Blechingberg udpeget, og med virkning fra 1. april 1939 blev han udnævnt til chargé d'affaires, idet han for den tid, han skulle beklæde stillingen, fik tillagt titel af legationsråd. Bl. a. på grund af sygdom tiltrådte Blechingberg først den nye stilling den 2. juli 1939. Inden afrejsen havde han indgået ægteskab.

Udenrigsministeriet har overfor mig anført, at udsendelsen til Mexico i nogen grad havde karakter af et tillidsvotum til Blechingberg.

I afsnit I–VIII behandles de enkelte forhold i kronologisk orden, således at jeg ved hvert forhold har redegjort for min opfattelse. Min konklusion findes i afsnit IX (s. 112).

Datoliste.

7. 8 1945	Ambassadør Kauffmann afleverer i Udenrigsministeriet to aktstykker angående Blechingbergs forhold i Mexico og Blechingbergs økonomiske mellemværende med tobaksfabrikant Lichtinger.
11. 8 1945	Blechingberg afgiver en skriftlig redegørelse.
19. 8 1945	Christmas Møllers notat.
25. 8 1945	Departementschef Kofoed afgiver en udtalelse.
28. 8 1945	Lichtingers erklæring.
6.10 1945	Blechingberg afgiver en yderligere redegørelse.
13.10 1945	Ambassadør Hvass tiltræder som direktør.
15.10 1945	Departementschef Kofoed afgiver fornyet udtalelse.
23.10 1945	Christmas Møllers afgørelse.
24.10 1945	Direktøren udtaler ministeriets misbilligelse overfor Blechingberg.
7.11 1945	Gustav Rasmussen udenrigsminister.
Nov. 1946	Blechingberg bliver fungerende kontorchef i økonomisk-politisk afdelings 5. kontor.
6. 7 1947	Blechingberg kommer til skade i Spanien.
6. 7 1947	Blechingberg udnævnt til kontorchef fra 1. juli 1947.
3.12 1947	Skattevæsenet frafalder to tidligere begæringer om løntilbageholdelse.
9. 2 1948	En advokat spørger Udenrigsministeriet om Blechingbergs adresse.
12. 5 1948	Ambassadør E. Wærum fungerende direktør.
1. 8 1948	J. R. Dahl udnævnt til direktør.
1. 9 1948	Blechingberg genoptager sit arbejde efter tilskadekomsten.
7. 9 1948	En advokat spørger ministeriet om Blechingbergs adresse.
10.11 1948	En advokat spørger ministeriet om Blechingbergs adresse.
Beg. 1949	Blechingberg hæver en dækningsløs check i Udenrigsministeriets kassererkontor.
9. 6 1949	En advokat spørger ministeriet om Blechingbergs adresse.
24. 6 1949	Indberetning fra Rom om, at Blechingberg ikke har tilbagebetalt et lån fra gesandtskabet.
-
1. 4 1939	Udnævnt til chargé d'affaires ved gesandtskabet i Mexico.
8. 5 1940	Blechingberg tiltræder stillingen som legationsråd i Washington.
8. 7 1940	Erik Scavenius udenrigsminister.
19.12 1940	Blechingberg indsender regnskab for april og juli kvartal 1940 vedrørende gesandtskabet i Mexico.
15. 6 1941	Ambassadør Nils Svenningsen udnævnt til direktør i Udenrigsministeriet.
Aug. 1941	Blechingberg kommer til Danmark.
22. 8 1941	Blechingbergs redegørelse for lånet fra gesandtskabet i Mexico.
Sept. 1941	Sagen afgøres ved påtale overfor Blechingberg.
1.11 1941	Blechingberg til tjeneste i Udenrigsministeriets pressebureau.
Maj 1944	Blechingberg overgår til tjeneste i økonomisk-politisk afdelings 1. kontor.
5. 5 1945	Christmas Møller udenrigsminister.

- Aug. 1949 Ministeriet må indløse en af Blech-
chingberg udstedt dækningsløs
check.
- Jan. 1950 Ministeriet gøres bekendt med en
afsluttet politiuundersøgelse mod
Blechchingberg vedrørende dennes
dispositioner med nogle tæpper.
11. 5 1950 Udenrigsministeriet bliver be-
kendt med, at Blechchingberg har
udstedt en dækningsløs check til
Statsbanernes Rejsebureau.
29. 6 1950 Skattevæsenet anmoder om løn-
tilbageholdelse.
31. 7 1950 Anmodningen tilbagekaldes.
25. 9 1950 Ambassadør Wærum fungerende
direktør.
- 30.10 1950 Ole Bjørn Kraft udenrigsmini-
ster.
- Okt. 1950 Skattevæsenet anmoder om løn-
tilbageholdelse.
8. 1 1951 Skattevæsenet anmoder om løn-
tilbageholdelse.
1. 3 1951 Ambassadør Svenningsen udnævnt
til direktør.
9. 3 1951 Skattevæsenet anmoder om løn-
tilbageholdelse.
- Maj 1952 Regning fra et hotelophold i
Wien.
25. 8 1952 Udenrigsministeriet får kendskab
til Blechchingbergs lån hos en for-
retningsmand.
29. 8 1952 Svenningsen påtaler dette overfor
Blechchingberg.
30. 9 1953 Statsminister H. C. Hansen bliver
udenrigsminister.
- 1.10 1953 Blechchingberg fungerer som assi-
sterende afdelingschef i økono-
misk-politisk afdeling.
- 14.10 1955 Blechchingberg cosmiceres.
6. 1 1956 Blechchingberg indsender sygemel-
ding gældende for længere tid.
31. 5 1956 Personalemøde om fremtidig pla-
cering af Blechchingberg.
1. 7 1956 Blechchingberg udnævnt til han-
delsrådgiver ved ambassaden i
Bonn.
7. 8 1956 Episoden i Bonn.
3. 5 1958 Det konstateres, at Blechchingberg
har fjernet dokumenter fra am-
bassaden i Bonn.

I. Mexico-lånet 1940—41.

I maj 1940 blev Blechchingberg forflyttet til
gesandtskabet i Washington, idet han endnu
i nogen tid formelt var chef for gesandtska-
bet i Mexico. Med skrivelse af 19. december
1940 fremsendte Blechchingberg til daværende
kontorchef, nu ambassadør, F. Hvass regn-
skaberne for april og juli kvartal 1940 forså-
vidt angik gesandtskabet i Mexico. I skrivel-
sen oplyste Blechchingberg, at gesandtskabet
for ham havde udlagt 6.063,67 dollars (pr. 9.
april 1940 androg gesandtskabets udlæg 913
dollars), og han vedlagde en anmodning til
Landmandsbanken om til Udenrigsministe-
riet at indbetale 31.409,81 kr., svarende til
dollarbeløbet. Blechchingberg oplyste endvidere,
at han, for at mellemværendet kunne regule-
res i 1940, havde anmodet gesandtskabet i
Mexico om at vente med at afslutte regnska-
bet for oktober kvartal, til der fra ministeriet
forelå meddelelse om, at det havde godkendt,
at Blechchingberg tilbagebetalte beløbet til mi-
nisteriet og ikke til gesandtskabet.

Som baggrund for lånet anførte Blechching-
berg bl. a., at han havde haft uforudset store
udgifter under sit ophold i Mexico. Da det
viste sig at være for dyrt at bo på hotel eller i
møbleret lejlighed, bestemte han sig til at leje
et tomt hus og møblere det. Da han senere
hørte, at han fra Mexico skulle forflyttes til
Washington, købte han yderligere en del
ting, idet han gik ud fra, at ministeriet under
de herskende forhold ikke ville bekoste trans-
porten af hans og hans hustrus temmelig
store bohave fra København til Washington.
De købte ting skulle betales i løbet af de kom-
mende måneder, og det var hensigten, at fru
Blechchingberg, til hvis rejse til Danmark der
var købt billet til 20. april 1940, ved sin
hjemkomst til Danmark skulle have medde-
lelse fra Blechchingberg om, hvor meget valuta
han skulle have overført til dækning af sine
forpligtelser. Situationen tilspidsede sig imid-
lertid for Blechchingberg efter begivenhederne
i Danmark den 9. april 1940, idet leverandø-
rerne i Mexico blev nervøse og pressede på
for at få deres tilgodehavender betalt straks.
For ikke at skade gesandtskabets renommé
anså Blechchingberg det for rettest at lade ge-
sandtskabet lægge det nødvendige beløb ud
mod kvittering, i håb om at det, så snart for-
holdene klaredes, ville være muligt for ham
forholdsvis hurtigt at regulere mellemværen-

det. Efter sin ankomst til Washington fandt han imidlertid forholdene så usikre, at han anså det for nødvendigt at indlogere sig med sin kone og steddatter på et hotel, hvad der trods sparsommelig levevis var temmelig dyrt. Det havde derfor ikke været muligt for Blechingberg fra Washington at tilbagebetale gesandtskabet i Mexico det lånte beløb.

Den 1. maj 1941 påbegyndte ministeriet revisionen af de indsendte regnskaber for gesandtskabet i Mexico, der var modtaget den 6. februar 1941, og først herved blev ministeriet opmærksom på Blechingbergs brev af 19. december 1940, der beroede blandt regnskabsbilagene. Den 2. maj 1941 meddelte Landmandsbanken på telefonisk forespørgsel ministeriet, at der ikke på Blechingbergs konto i banken fandtes dækning for hans anvisning, og at der heller ikke havde været dækning på udstedelsesdagen den 19. december 1940. Anvisningen blev fremsendt til banken, der i skrivelse af 5. maj 1941 meddelte, at udbetaling efter samtale med Blechingbergs familie ikke længere kunne anses for aktuel, og at anvisningen derfor ikke ville blive indløst. Den 6. maj 1941 gjorde ministeriet telegrafisk Blechingberg bekendt med Landmandsbankens meddelelse og spurgte, om han havde indbetalt beløbet i dollars til gesandtskabet i Mexico. Den 12. maj 1941 svarede Blechingberg, at dette ikke var tilfældet, og at han telegrafisk havde fornyet sin ordre til banken. Kort tid efter meddelte Landmandsbanken telefonisk ministeriet, at sagførerfirmaet Oppenheim & Prangen for sin klient, tobaksfabrikant Lichtinger, der opholdt sig i USA, havde villet indsætte et beløb på Blechingbergs konto i Landmandsbanken, og at Nationalbanken havde nægtet at give tilladelse hertil.

Kontorchef Hvass havde derefter en samtale med landsretssagfører Oppenheim, der oplyste, at Lichtinger havde anmodet ham om at indsætte 40.000 kr. på Blechingbergs konto, og at Nationalbanken var ængstelig for, at der til grund for transaktionen skulle ligge en privat clearing mellem Blechingberg og Lichtinger. Efter at kontorchef Hvass ved en konference med Nationalbanken havde oplyst, at den væsentligste del af beløbet var bestemt for statskassen, gav Nationalbanken tilladelse til, at Lichtinger indsatte 32.000 kr. på Blechingbergs bankkonto, og den 21.

maj 1941 fremsendte Landmandsbanken de 31.409,81 kr. til Udenrigsministeriet.

Af akterne fremgår det dernæst, at afgørelsen af, om der i anledning af regnskaberne fra gesandtskabet i Mexico burde foretages skridt overfor Blechingberg, blev udsat, indtil han efter sin hjemkomst til Danmark kunne afgive yderligere forklaringer.

I begyndelsen af august 1941 kom Blechingberg til Danmark, og kort efter havde direktør Svenningsen, der også dengang var direktør for Udenrigsministeriet, en samtale med Blechingberg, hvorunder han tilkendegav ham, at ministeriet måtte betragte sagen som alvorlig, og anmodede ham om en skriftlig redegørelse. Den 22. august 1941 afgav Blechingberg en sådan og oplyste, at han i juni 1939 havde meddelt Udenrigsministeriets daværende direktør, O. C. Mohr, at han skulle giftes, og at direktøren havde svaret, at man ved Blechingbergs udsendelse til Mexico bl. a. havde taget i betragtning, at han var ugift, og at det ville volde administrationskontoret vanskeligheder, hvis han i anledning af giftermålet forlangte flyttegodtgørelse o. lign. Ministeriet har overfor mig bemærket, at det formentlig er under hensyn til denne udtalelse fra Udenrigsministeriets direktør, at Blechingberg ikke rejste spørgsmål om forhøjelse af sin løn i anledning af ægteskabet.

Endvidere oplyste Blechingberg i redegørelsen, at det hurtigt havde vist sig, at hans aflønning ikke kunne dække de almindelige leveomkostninger for familien, hvortil kom, at varetagelsen af de engelske interesser medførte meget store repræsentationsudgifter.

I efteråret 1939 havde han til Mexico fået overført beløb af sine egne midler, men da repræsentationsudgifterne var steget, havde han i januar kvartal 1940 været nødt til at trække på gesandtskabets midler for at dække disse udgifter.

Efter at Blechingberg var kommet til Washington, havde han ført visse forhandlinger for at få ordnet tilbagebetalingen, uden at der dog var opnået noget resultat.

Da Udenrigsministeriet den 30. juli 1940 havde anmodet Blechingberg om at foretage en tjenesterejse til Danmark, fandt han ikke anledning til at skrive til ministeriet om sagen. Rejsen var imidlertid ikke blevet gennemført, og i slutningen af august 1940 var fru Blechingberg rejst til Danmark. Det var

aftalt, at hun telegrafisk skulle underrette ham, når der var blevet indsat penge på hans konto i Landmandsbanken.

Den 4. december 1940 modtog Blechingberg følgende telegram fra sin hustru: »For Blechingberg fireti indsat Landmandsbanken . . .«.

Blechingberg havde derefter skrevet det foran nævnte brev af 19. december 1940 til kontorchef Hvass, idet han troede, at der nu på hans konto indestod 40.000 kr. Imidlertid havde det vist sig, efter at fru Blechingberg i april 1941 var kommet tilbage til Washington, at beløbet var blevet indsat på hendes konto, og at der derfor ikke havde været dækning for den af Blechingberg til Udenrigsministeriet udstedte anvisning.

Blechingberg dokumenterede dernæst, at der ved anvisningens modtagelse i ministeriet den 6. februar 1941 havde indestået ialt 38.000 kr. på hans og hans hustrus konti, og at der den 2. maj 1941 havde indestået ca. 27.200 kr. på kontiene. Da ministeriet på dette tidspunkt havde godkendt en anmodning fra ham om refusion af flytte- og rejseudgifter til et beløb af ca. 10.000 kr., udgjorde hans og hans hustrus likvide midler i Danmark den 2. maj 1941 ca. 37.000 kr.

Den 5. september 1941 havde direktør Svenningsen en samtale om sagen med departementschef Kofoed, Finansministeriet. Om denne samtale er der i et af direktøren den 6. september 1941 udarbejdet notat bl. a. anført følgende:

» . . . Departementschef Kofoed viste meget stor forståelse for hr. Blechingbergs optræden i den givne situation og mente, at der burde tillægges alle de ekstraordinære omstændigheder, der gjorde sig gældende i denne sag, en sådan vægt, at der ikke var anledning til at foretage noget i sagen ud over mundtligt at foreholde hr. Blechingberg den fejl, han havde begået ved at undlade at skaffe sig Udenrigsministeriets bemyndigelse til at låne pengene af gesandtskabet i Mexico. Departementschefen hæftede sig navnlig ved den omstændighed, at det måtte betragtes som givet, at hr. Blechingberg faktisk havde haft en lønning, der under de forhold, hvorunder han levede og virkede i Mexico, ikke var tilstrækkelig . . .«

Departementschefen var endvidere enig med direktøren i, at Blechingbergs adfærd med hensyn til den fremsendte anvisning på

Landmandsbanken ikke på nogen måde kunne betegnes som »udstedelse af dækningsløse checks«.

Direktør Svenningsen forelagde straks efter sagen for daværende udenrigsminister Erik Scavenius, der tiltrådte, at sagen blev afgjort i overensstemmelse med departementschef Kofoeds synspunkter. Direktøren sluttede derfor sagen med mundtligt overfor Blechingberg at påtale, at han havde begået en fejl ved at undlade at skaffe sig ministeriets bemyndigelse til at låne pengene af gesandtskabet i Mexico.

Direktør Svenningsen nævnedes senere det passerede for hovedrevisor Valbjørn, under hvis forretningsområde revisionen af ministeriets regnskaber henhørte, og hovedrevisoren udtalte, at han var enig i den trufne afgørelse.

Udenrigsministeriet har overfor mig oplyst, at det, så længe der kun forelå den forklaring, Blechingberg havde givet i brevet af 19. december 1940, måtte betragte sagen som alvorlig. Det var ganske vist åbenbart, at hans aflønning i Mexico, der androg 615 US-dollars pr. måned – hvilket i købekraft i Mexico svarede til ca. 2.000 kr. – havde været utilstrækkelig, særlig under hensyn til at han nu skulle forsørge en familie. Dette kunne dog ikke undskyldes, at han ikke havde søgt ministeriet om bemyndigelse, forinden han hævdede de ovenfor side 79 omtalte 913 dollars.

Ministeriet har endvidere anført, at det ved Danmarks besættelse var enhver udenrigsrepræsentations opgave at gøre det klart for omverdenen, at Danmark fortsat bestod og kunne og ville opfylde sine forpligtelser. Ministeriet savnede derfor ikke forståelse for, at det til undgåelse af, at der i Mexico skulle opstå nogle misforståelser i så henseende, havde været nødvendigt for Blechingberg straks efter besættelsen at optage lån i gesandtskabets kasse til betaling af sine etableringsudgifter på ca. 27.000 kr. Derimod var det også med hensyn til dette beløb uforståeligt, at Blechingberg ikke havde søgt ministeriets bemyndigelse eller i hvert fald straks havde underrettet ministeriet om lånets optagelse og om, at det ville blive tilbagebetalt, så snart forholdene var afklaret, og han kunne trække på sine midler i Danmark. Det så ejendommeligt ud, at han ventede 8 måneder med at indberette sagen, og den manglende

dækning for hans første anvisning på Landmandsbanken stillede ham i et yderligere uheldigt lys.

Redegørelsen af 22. august 1941 gav intet fyldestgørende svar på, hvorfor han ikke havde indhentet bemyndigelse til eller blot underrettet ministeriet om lånenes optagelse. Derimod havde han ved redegørelsen godtgjort, at han hele tiden havde haft dækning for beløbet.

Ministeriet har endelig anført, at Blechingberg havde handlet under ekstraordinære forhold, og at sagen havde vist, at han var i stand til at opfylde de økonomiske forpligtelser, han havde påtaget sig.

Efter de for ministeriet i 1940-41 foreliggende oplysninger finder jeg ikke grundlag for at kritisere, at ministeriet, der nødvendigvis måtte tage de ekstraordinære forhold i betragtning, afsluttede sagen ved en mundtlig påtale overfor Blechingberg, hvorved bemærkes, at ministeriet ikke tidligere havde måttet beskæftige sig med Blechingbergs økonomi eller adfærd iøvrigt.

II. Lichtinger-sagen m. v., 1945—46.

Under et besøg i København overgav minister Kauffmann den 7. august 1945 direktør Svenningsen to aktstykker vedrørende Blechingbergs forhold, idet ministeren samtidig udtalte, at det var pinligt for ham at forelægge disse sager for ministeriet, men at han anså sig for forpligtet dertil. Ministeren tilføjede, at han iøvrigt ganske måtte overlade til ministeriet, hvad dette måtte finde sig foranlediget til at foretage overfor Blechingberg i anledning af det oplyste.

Det ene aktstykke var et udateret og uunderskrevet memorandum vedrørende tobaksfabrikant Lichtingers foran side 80 omtalte økonomiske mellemværende med Blechingberg. Det fremgik af dette memorandum, at Lichtinger i en skrivelse af 22. januar 1942 til gesandten i Washington havde redegjort for sagen og bl. a. oplyst, at han og Blechingberg havde truffet hinanden i foråret 1941, og at de havde drøftet mulighederne for, at Lichtinger kunne få overført penge fra Danmark til USA.

Den 8. maj 1941 havde Blechingberg sendt Lichtinger et telegram af følgende indhold:

»Haster. Tak brev. Er interesseret hurtigt

disponere over større kronebeløb i Danmark. Telegrafer min privatadresse Wardman Park Hotel Washington, om De villig følgende arrangement: De telegraferer omgående Deres sagfører indbetale 40.000 skriver fyrretyvetusinde danske kroner til legationsråd Einar Blechingbergs lorokonto landmandsbanken Holmens Kanal. Betaler Dem dollars, efterhånden som overførsler finder sted, til kurs 10 kroner per dollar. Nærmere arrangement pr. brev eller hvis jeg nærmere fremtid passer Californien. Hilsner.«

I skrivelsen af 22. januar 1942 anførte Lichtinger endvidere, at han uden forbehold havde accepteret forslaget, og at han intet havde at beklage sig over, skønt han trods gentagne forespørgsler ikke havde fået nogen forklaring på hele transaktionens art og den høje kurs. Endelig oplyste Lichtinger, at Landmandsbanken kun havde overført 32.000 kr. til Blechingbergs konto, og at han for Blechingbergs afrejse fra USA havde modtaget modværdien, 3.200 dollars.

I det udaterede memorandum anførtes det dernæst, at Blechingberg i 1940-41 havde fået myndighedernes tilladelse til at overføre betydelige beløb af sine private midler fra Danmark til USA. Da denne overførsel var sket til kurs 5,18, og da Blechingberg havde solgt de 3.200 dollars til Lichtinger til kurs 10, havde Blechingberg ved denne transaktion haft en nettofortjeneste på 15.434 kr.

Det andet aktstykke var en notits af 10. april 1942 fra den nu afdøde legationssekretær Karl Chr. Jørgensen i Mexico. I notitsen gives der en fremstilling af Blechingbergs tidligere side 79 f. omtalte lån fra gesandtskabets kasse i 1940. Legationssekretæren anførte bl. a., at Blechingberg ved sin afrejse fra Mexico skulle have givet en urigtig skriftlig erklæring om, at minister Kauffmann havde bemyndiget ham til at hæve et forskud på ca. 3.000 dollars fra gesandtskabets kasse. Ministeriet har i denne forbindelse overfor mig bemærket, at minister Kauffmann, der ikke var chef for gesandtskabet i Mexico, ikke havde nogen beføjelse med hensyn til denne repræsentations kasse. En erklæring som den lige nævnte fra minister Kauffmann ville derfor være uden betydning.

Endvidere anførte legationssekretæren, at Blechingberg skulle have optaget lån hos medlemmer af den danske koloni i Mexico og hos den stedlige repræsentant for de en-

gelsk-hollandske olieselskaber, ligesom han muligvis havde fået et lån i en bank i Mexico. Legationssekretæren tilføjede, at lånene fra medlemmerne af den danske koloni og vistnok banklånet var tilbagebetalt, men at han ikke vidste, om dette var tilfældet forsåvidt angik lånet fra olierepræsentanten.

Efter modtagelsen af de to aktstykker havde direktør Svenningsen en samtale med Blechingberg om forholdet til Lichtinger, uden at Blechingberg dog fik lejlighed til at se memorandumet. Den 11. august 1945 afgav Blechingberg en redegørelse for sagen, hvori han oplyste, at han i en årrække havde kendt Lichtinger, og at denne indtrængende havde bedt Blechingberg huske på ham, hvis der skulle vise sig en udvej for, at han kunne få sine penge overført fra Danmark til USA. Da Blechingberg i maj 1941 fra ministeriet havde modtaget meddelelse om, at der ikke var dækning for den af ham den 19. december 1940 til ministeriet fremsendte anvisning på Landmandsbanken, var han kommet til at tænke på Lichtinger og havde sendt det foran side 82 citerede telegram. Det havde aldrig været Blechingbergs mening at sælge dollars til Lichtinger, og det foreslåede arrangement skulle betragtes som et gensidigt lån, der skulle tilbagebetales, når forholdene gjorde det muligt. Da den almindelige kurs i New York var 10 kr. pr. dollar, mente Blechingberg, at han havde givet Lichtinger en sikkerhed, der svarede til den almindelige kursværdi, ved at stille det omhandlede beløb til hans disposition.

Blechingberg var ikke kommet til at rejse hjem over Californien, som han havde regnet med, og han havde heller ikke fået tid til at brevveksle med Lichtinger om sagen inden sin afrejse fra USA. Endvidere oplyste Blechingberg, at han ikke havde modtaget Lichtingers forespørgsler vedrørende transaktionen og den beregnede kurs.

Efter hjemkomsten til Danmark havde det været Blechingbergs hensigt at drøfte den nærmere ordning af mellemværendet med Lichtingers sagfører, men da denne på grund af krigen ikke kunne korrespondere med sin klient, havde Blechingberg opgivet det. Efter krigens ophør havde Blechingberg drøftet sagen med overretssagfører v. Prangen og havde forespurgt, om han hos denne kunne deponere ca. 32.000 kr., således at den endelige ordning men hensyn til Lichtingers tilbagebe-

taling senere kunne finde sted. Overretssagfører v. Prangen havde dog ikke fundet, at der var anledning til, at Blechingberg til ham indbetalte de 32.000 kr., idet Lichtinger kom til Danmark i efteråret 1945. Blechingberg havde derefter overfor overretssagføreren skriftligt bekræftet, at han ville tilbagebetale lånet på anfordring.

Direktør Svenningsen forelagde udenrigsminister Christmas Møller de to aktstykker samt Blechingbergs redegørelse af 11. august 1945. Den 19. august 1945 skrev Christmas Møller følgende notits:

»Til direktøren,

Jeg har gennemlæst hoslagte angående Blechingberg. Jeg synes, man må opfordre ham til at tage sin afsked hurtigst muligt, hvis man endda kan nøjes med det.«

Kort tid efter overgav direktør Svenningsen sagens akter bilagt Christmas Møllers notat til departementschef Kofoed med anmodning om en udtalelse om, hvad der efter departementschefens opfattelse burde ske i sagen. Med skrivelse af 25. august 1945, hvorved departementschefen tilbagesendte akterne til direktør Svenningsen, udtalte han:

»... Jeg må herefter sige, at jeg synes, at B's sag står dårligt. Det er for det første uheldigt, at han har sammenblandet gesandtskabets midler med sine egne (udbetalt beløb til privat anvendelse og betalt private regninger af gesandtskabets kasse). Han har dernæst uberettiget afgivet en erklæring om, at minister Kauffmann har bemyndiget ham til at lade det omhandlede forskud udbetale. Der stilles jo strenge regler til en sådan tjenstlig erklæring, og den her omhandlede var jo urigtig. Endvidere har han optaget lån hos medlemmerne af den danske koloni i Mexico, hos de engelsk-hollandske olieselskabers lokale repræsentant m. fl. Dette synes lidet heldigt. Endelig har han foretaget den uhyre beskæmmende transaktion med fabrikant Lichtinger, hvor han afregner dollars til kurs fra »den sorte børs«.

Det er min opfattelse, at der kun er to udveje: enten må B. søge sin afsked uden pension, eller også må der indledes tjenstlig undersøgelse imod ham, hvorefter der må tages stilling til hans afskedigelse, der utvivlsomt vil være at foretage efter tjenstemandslovens

§ 61 (den, der gør sig skyldig i handlinger, der svækker den for stillingen nødvendige agtelse og tillid). Jeg er altså principielt enig med udenrigsministeren . . .«

I en påtegning af 28. august 1945 på en genpart af Blechingbergs redegørelse af 11. august 1945, der blev overgivet Udenrigsministeriet, anførte Lichtinger, at han intet havde at erindre mod Blechingbergs fremstilling, og at han var glad for den hjælp, Blechingberg havde ydet ham.

Den 27. september 1945 havde Christmas Møller en samtale med minister Kauffmann, hvor man bl. a. drøftede den foreliggende sag. I et af Christmas Møller den 28. september 1945 udfærdiget notat om samtalen er det med hensyn til dette punkt anført:

»Jeg hørte hans meninger om Blechingberg, hvor han var af den opfattelse, at man måske kunne redde Blechingberg . . .«

Udenrigsministeriet har oplyst, at direktør Svenningsen efter 25. august 1945, havde flere samtaler med Blechingberg og foreholdt ham sagens alvor og opfordrede ham til selv at anmode om en tjenstlig undersøgelse. Ca. 1. oktober 1945 anmodede direktøren Blechingberg om at fremkomme med et nyt indlæg i sagen, og på grundlag af de to af minister Kauffmann afleverede aktstykker, som nu blev overgivet til Blechingberg, tog han i skrivelse af 6. oktober 1945 stilling til klagepunkterne.

Blechingberg gjorde først rede for de betydelige vanskeligheder, der var opstået for ham i Washington, efter at minister Kauffmann den 9. april 1941 med USA havde underskrevet traktaten angående Grønlands forsvar. Endvidere oplystes det, at Lichtinger efter ankomsten her til landet havde erklæret sig villig til at tilbagebetale det ham i sin tid udbetalte dollarbeløb, og at Blechingberg havde tilbagebetalt hele det kronebeløb, der i sin tid af Lichtinger var stillet til hans rådighed.

Blechingberg anførte dernæst, at han under en samtale, han få dage før havde haft med minister Kauffmann i ministeriet angående forskellige tjenstlige sager, havde givet Kauffmann oplysninger om den ovennævnte ordning med hensyn til forholdets afvikling. Kauffmann havde derefter udtalt, at hvis det skulle have vist sig umuligt for Lichtinger at

indbetale dollarbeløbet, ville han have tilbudt at stille dette til Lichtingers disposition. Blechingberg vedlagde i denne forbindelse et brev af 29. september 1945 fra minister Kauffmann, hvori denne omtalte, hvorledes mellemværendet kunne afvikles.

Blechingberg tog derefter stilling til de af legationssekretær Jørgensen i notitsen af 10. april 1942 omtalte forhold, idet Blechingberg indledningsvis anførte, at legationssekretæren ved hans tiltrædelse i Mexico havde givet udtryk for bitterhed over, at han ikke var blevet udnævnt til chargé d'affaires. Blechingberg anførte dernæst, at erklæringen om, at lånet fra gesandtskabet var optaget med Kauffmanns bemyndigelse, aldrig var blevet indsendt til ministeriet, idet den kun skulle vedlægges, såfremt Blechingberg ordnede sit mellemværende med gesandtskabet med bistand af repræsentationen i Washington. Sagen blev imidlertid ikke forelagt denne repræsentation, og der blev derfor ingen anvendelse for erklæringen.

De af legationssekretær Jørgensen omtalte lån fra danske i Mexico indskrænkede sig, så vidt Blechingberg huskede, til et enkelt tilfælde, hvor en fabrikant havde tilbudt ham en midlertidig hjælp, der blev tilbagebetalt en eller to måneder senere. Det engelsk-hollandske olieselskab havde udlagt Blechingbergs omkostninger til en rejse, hvorunder han førte visse forhandlinger for selskabet. Rejsen var imidlertid tillige privat, og skønt Blechingberg kunne have ladet selskabet bære en del af udgifterne, havde han refunderet selskabet alle omkostningerne. Han havde ikke optaget noget banklån i Mexico, men muligvis fået tilladelse til mindre overtræk på sin konto.

Blechingberg sluttede med at minde om, at han ikke havde bedt om forhøjelse af sin alt for lave løn, men i stedet søgt at klare vanskelighederne på egen hånd. Selvom nogle af hans dispositioner kunne kritiseres, havde de dog været en af forudsætningerne for, at han kunne løse sine arbejdsopgaver.

Den 9. oktober 1945 afgav chefen for ministeriets pressebureau, Karl J. Eskelund, hvor Blechingberg havde forrettet tjeneste fra 1. november 1941 til maj 1944, en udtalelse om Blechingberg. Det anføres her bl. a., at Blechingberg som den eneste af de tjenestemænd, der arbejdede i bureauet under be-

sættelsen, fuldt ud og i alle henseender selvstændigt ville have kunnet varetage ledelsen af bureauet, selv i de vanskeligste og mest krævende situationer.

Den 8. oktober 1945 afgav kontorchef H. Hegel, ministeriets økonomisk-politiske afdeling, hvor Blechingberg havde gjort tjeneste siden maj 1944, en bedømmelse, hvori han betegnede Blechingberg som en flittig, interesseret, tjenstvillig og behagelig medarbejder. Blechingberg manglede dog nogen erfaring med hensyn til erhvervsmæssige forhold. Kontorchefen tilføjede, at mens han ville tøve med at betro Blechingberg ledelsen af en handelsdelegation, ville han mene, at Blechingberg kunne bestride et kontor, hvis hovedopgave var sager angående trafikspørgsmål, som Blechingberg næsten hele tiden selvstændigt havde behandlet.

Ved skrivelse af 12. oktober 1945 forelagde direktør Svenningsen påny sagen bilagt Blechingbergs redegørelse af 6. oktober 1945 med bilag for departementschef Kofoed og anførte bl. a., at Blechingberg nu efter tilskyndelse fra Kauffmann havde ordnet sig med Lichtinger, og at det syntes, som om Kauffmann i nogen grad havde fortrudt, at sagen var blevet rejst.

I skrivelse af 15. oktober 1945 til ambassadør Hvass, der nu var blevet direktør, udtalte departementschef Kofoed bl. a.:

»Jeg skal indskrænke mig til at udtale, at jeg ikke mener, at der fra hr. Blechingbergs side foreligger dispositioner af en sådan art, at der skulle være noget til hinder for, at Udenrigsministeriet, efter den stilling minister Kauffmann og fabrikant Lichtinger efter de sidst afgivne udtalelser og erklæringer nu tager i de diskuterede spørgsmål, undlader at foretage videre i sagen, specielt at der ikke er noget grundlag for en tjenstlig undersøgelse. Der er jo ikke længere nogen »sagvolder«. Antagelig vil det være rimeligt, at afslutningen blev en mundtlig tilkendegivelse overfor hr. Blechingberg med hensyn til de dispositioner fra hans side, som har været uforsigtige og uheldige.«

På denne skrivelse noterede udenrigsminister Christmas Møller den 23. oktober 1945:

»Ja, ja, – lad os være blide, men jeg ønsker selv at tale med B.«

Dagen efter gav direktør Hvass skrivelsen følgende påtegning:

»Har efter ordre udtalt ministeriets alvor-

lige misbilligelse af hr. Blechingbergs forhold i denne sag.«

Ifølge en påtegning af 1. november 1945 har udenrigsministeren overfor direktøren oplyst, at han havde talt med Blechingberg.

Den 5. november 1945 gjorde ministeriet minister Kauffmann bekendt med sagens afslutning, idet man samtidig fremsendte en genpart af Blechingbergs redegørelse af 6. oktober 1945.

I skrivelse af 21. december 1945 meddelte minister Kauffmann direktør Hvass, at han havde haft en samtale med Lichtinger, og denne havde oplyst, at Blechingberg endnu ikke havde tilbagebetalt de 32.000 kr. Da denne oplysning ikke stemte med det af Blechingberg i redegørelsen af 6. oktober 1945 anførte, hvorefter han havde tilbagebetalt beløbet, tog direktør Hvass straks en samtale med Blechingberg. Denne forklarede, at han i sin tid havde tilbudt at indbetale lånet, men at Lichtingers advokat havde ønsket forholdet ordnet ved udstedelse af et gældsbevis, der skulle indfris, når Lichtinger havde indbetalt dollarbeløbet til gesandtskabet i Washington.

Direktøren foreholdt herefter Blechingberg, at udstedelse af et gældsbevis ikke kunne betegnes som betaling, og opfordrede ham til omgående at tilbagebetale beløbet kontant.

Blechingbergs oplysninger blev senere bekræftet ved en skrivelse af 5. januar 1946 fra overretssagfører v. Prangen, og samtidig indbetalte Blechingberg de 32.000 kr.

I skrivelse af 4. december 1945 til direktør Hvass udtalte minister Kauffmann, at det var pinligt for ham, at ministeriet til en vis grad syntes at have betragtet Blechingbergs forhold som en sag mellem ham og Blechingberg. Han havde anset det for sin pligt at forelægge de pågældende forhold for ministeriet, og hans stilling til sagen kunne ikke være afgørende for dets bedømmelse.

Direktør Hvass forelagde skrivelsen for direktør Svenningsen, der da var gesandt i Stockholm, og ved skrivelse af 13. marts 1946 sendte direktør Hvass minister Kauffmann et notat udarbejdet af Svenningsen. I skrivelsen anførtes det bl. a.:

». . . at Deres og hr. Lichtingers stilling til sagen efter ministeriets formening forsåvidt har nogen betydning, som De, ved at tilbyde Deres medvirkning til, at den omtvistede disposition kan gå tilbage, har hjulpet Bleching-

berg til at ophæve virkningen af hans dispositioner. Selvom dette ikke kan ændre bedømmelsen af hans oprindelige handlemåde, ændrer det dog formentlig stillingen noget, at den uheldige disposition er gået tilbage . . .»

Endelig anførtes det til slut i skrivelsen, at Blechingbergs forhold i sagen havde været medvirkende til, at han ikke var kommet i betragtning ved de forestående forfremmelser af tjenestemænd fra 4. til 3. lønningsklasse (nu fra 19.-24. til 26. lønningsklasse).

Udenrigsministeriet har overfor mig anført, at udenrigsminister Christmas Møllers bedømmelse af 19. august 1945 kun var rent foreløbig, idet sagen endnu ikke var undersøgt til bunds. Blechingberg havde f. eks. ikke haft lejlighed til at læse de to aktstykker, og man havde kun gjort ham bekendt med indholdet af memorandum'et vedrørende forholdet til Lichtinger.

Departementschef Kofoeds udtalelse i skrivelsen af 25. august 1945 kunne også kun tages som udtryk for en foreløbig bedømmelse, idet dens konklusion byggede på præmisser, hvis rigtighed endnu ikke var efterprøvet. Ministeriet har i denne forbindelse bemærket, at departementschefen må have overset, at forholdet med hensyn til Blechingbergs lån fra gesandtskabet i Mexico efter hans eget råd i 1941 var blevet afsluttet med en mundtlig påtale overfor Blechingberg.

Forsåvidt angår Lichtingers erklæring af 28. august 1945 har ministeriet bemærket, at det af denne fremgik, at Lichtinger var enig i, at forholdet skulle betragtes som et gensidigt lån, der skulle tilbagebetales. Når dette skete, forelå der ingen reel skade for danske valutainteresser, og overfor Blechingbergs og Lichtingers samstemmende forklaringer kunne der ej heller siges at foreligge noget virkeligt bevis for, at transaktionen oprindeligt havde været tænkt som køb og salg af valuta i strid med den danske valutaloggivning.

Ministeriet har dernæst henvist til, at der i 1940-41 forelå ekstraordinære forhold, og at sagen viste, at Blechingberg som tidligere anført var i stand til at opfylde de økonomiske forpligtelser, som han havde påtaget sig.

Ministeriet har dernæst bemærket, at selvom Blechingberg i erklæringen af 6. oktober 1945 havde anvendt et uheldigt udtryk i sin omtale af lånenes tilbagebetaling, skyldtes

forsinkelsen af mellemværendets afvikling ikke hans forhold.

Ministeriet har yderligere oplyst, at det ikke nu kan siges, hvornår der blev truffet bestemmelse om, at Blechingbergs forfremmelse skulle udsættes, og hvad der har foranlediget denne skærpelse af den trufne afgørelse.

Endelig har direktør Svenningsen på forespørgsel meddelt, at han ikke nu med sikkerhed kan oplyse årsagen til, at Blechingberg ikke straks efter 7. august 1945 fik lejlighed til at gøre sig bekendt med de to af minister Kauffmann afleverede aktstykker. Forklaringen er dog formentlig den, at direktøren ved foreløbige orienterende drøftelser med Blechingberg, udenrigsministeren og departementschef Kofoed ville danne sig et indtryk af, hvorledes sagen lå, og hvordan den burde gribes an, forinden man gik over til den mere formelle behandling.

Statsminister H. C. Hansen har overfor mig oplyst, at han havde opfattet Christmas Møllers notits af 19. august 1945 som udtryk for en forhåndsindstilling til sagen efter en første gennemlæsning af papirerne. Hverken efter sin form eller sit indhold kan denne notits betragtes som en resolution, og statsministeren har herved henvist til ordene »Jeg synes« i notitsen. Efter statsministerens opfattelse må notitsen mest naturligt læses som Christmas Møllers første reaktion, hans forhåndsdirektiv før den mere dybtgående undersøgelse, der skulle finde sted, og som endte med Christmas Møllers resolution af 23. oktober 1945. Dette forhåndsdirektiv fra Christmas Møller blev da også af Udenrigsministeriet meddelt departementschef Kofoed.

Statsministeren har endvidere anført, at han før folketingsdebatten den 26. februar 1959 var gjort bekendt med, at både Christmas Møller og departementschef Kofoed til at begynde med anlagde en streng bedømmelse. De endte imidlertid i den mildere afgørelse. Efter statsministerens opfattelse må en ministers afgørelse, altså resultatet af hans undersøgelser og overvejelser, være det relevante og ikke første-reaktionen efter en mere eller mindre grundig gennemlæsning af forelagte papirer.

Ambassadør H. Kauffmann har forklaret, at han ikke med sikkerhed nu kan erindre, hvem der havde udarbejdet det af ham den 7. august 1945 til direktør Svenningsen afle-

verede aktstykke angående Blechingbergs mellemværende med Lichtinger. Ambassadøren havde i 1942 fået kendskab til denne sag, og bl. a. fordi den blev omtalt i den danske koloni i Californien, havde han fundet det rettest at underrette ministeriet om den.

Ambassadøren har endvidere oplyst, at han efter at have afleveret aktstykket til ministeriet havde modtaget henvendelser fra forskellige personer, der havde forespurgt ham, om det var nødvendigt, at han forsøgte at skade Blechingberg, fordi denne i 1941 havde forladt Washington. Ambassadøren havde svaret, at det lå ham fjernet at ville gøre noget sådant, men at han havde følt sig forpligtet til at gøre Udenrigsministeriet bekendt med sagen. Bl. a. for at få fjernet enhver misforståelse på dette punkt havde han haft en samtale med Blechingberg og opfordret denne til at få transaktionen, som han anså for uværdig for en tjenestemand, til at gå tilbage. Da Blechingberg havde svaret, at det ikke var sikkert, at Lichtinger ville tilbagebetale de modtagne dollars, havde ambassadøren spurgt, om Blechingberg ikke kendte nogen, der ville hjælpe ham, og ambassadøren havde tilføjet, at hvis dette ikke var tilfældet, ville han selv stille de fornødne dollars til disposition.

Ambassadør Kauffmann har yderligere anført, at dette tilbud af Udenrigsministeriet blev taget som et udtryk for, at han havde fortrudt, at han havde rejst sagen. Dette var ikke rigtigt, for selvom ambassadøren havde villet hjælpe Blechingberg til at få transaktionen afviklet, var han dog fortsat af den opfattelse, at Udenrigsministeriet måtte tage stilling til Blechingbergs adfærd i sagen.

Ambassadør Kauffmann udtalte endvidere på forespørgsel, at han kunne tiltræde det i direktør Svenningsens skrivelse af 12. oktober 1945 til departementschef Kofoed anførte om, at Blechingberg efter ambassadørens tilskyndelse havde ordnet sig med Lichtinger, hvorimod han ikke kunne godkende udtalelsen i skrivelsen om, at han muligvis havde fortrudt, at han havde rejst sagen.

Endelig udtalte ambassadør Kauffmann, at efter hans opfattelse nødvendiggjorde de i 1945 foreliggende oplysninger ikke, at man afskedigede Blechingberg, og ambassadøren henviste herved bl. a. til, at kurs 10, hvortil Blechingberg og Lichtinger havde handlet, nogenlunde svarede til den kurs, hvortil dan-

ske kroner handledes i det frie marked i USA på daværende tidspunkt.

Ambassadør Hvass har oplyst, at han, lige efter at han var tiltrådt som Udenrigsministeriets direktør, modtog departementschef Kofoeds skrivelse af 15. oktober 1945, som han forelagde for udenrigsminister Christmas Møller, der ville overveje sagen. Den 23. eller 24. oktober 1945 fik ambassadøren sagen tilbage fra ministeren, og sidstnævnte dato havde han efter ministerens ordre overfor Blechingberg udtalt ministeriets alvorlige misbilligelse. Ambassadør Hvass underrettede ministeren om samtalen.

Den overfor Udenrigsministeriet givne fremstilling, hvorefter mellemværendet mellem Blechingberg og Lichtinger var et gensidigt lån, synes at have beroet på en efterfølgende konstruktion. Det havde derfor været ønskeligt, om der ud over den foretagne interne ministerielle undersøgelse havde været afholdt tjenesteforhør, før der blev truffet afgørelse i sagen. I betragtning af at departementschef Kofoed i sin endelige bedømmelse som sin mening udtaler, at der ikke var grundlag for at iværksætte en disciplinær undersøgelse, finder jeg imidlertid ikke nu at kunne kritisere, at ministeriet afgjorde sagen med en misbilligelse overfor Blechingberg og satte hans forfremmelse i bero. Jeg har herved lagt vægt på, at det ikke kan antages, at Blechingberg har udnyttet Lichtinger i en nødsituation.

Det tilføjes, at jeg må anse mig for inkompetent til at tage stilling til indholdet af den af statsministeren under parlamentarisk ansvar i Folketinget den 26. februar 1959 afgivne redegørelse.

III. Ministeriets behandling af de i tiden juli 1947 — september 1952 foreliggende sager vedrørende Blechingbergs forhold.

I november 1946 blev Blechingberg fungerende kontorchef for den økonomiske afdelings 5. kontor, hvis vigtigste sagsområde var handelsforhold til de østeuropæiske lande. Ifølge ministeriets redegørelse bestred Blechingberg denne stilling på en sådan måde, at det fandtes rimeligt fra 1. juli 1947 at udnævne ham til tjenestemand i 3. lønningsklasse (nu 26. lønningsklasse) med fortsat tjeneste som kontorchef.

Den 6. juli 1947 kom Blechingberg til skade ved en automobilulykke i Spanien og kunne først den 1. september 1948 genoptage sit arbejde i ministeriet.

Af ministeriets akter fremgår det dernæst, at et rodekontor i skrivelse af 3. december 1947 til Udenrigsministeriet frafaldt to tidligere begæringer om tilbageholdelse i Blechingbergs løn til dækning af skyldige skatter, idet kontoret oplyste, at det med Blechingberg havde truffet aftale om beløbenes betaling.

Den 9. februar 1948 anmodede en advokat Udenrigsministeriet om at oplyse Blechingbergs adresse, idet han skulle udfærdige en stævning mod Blechingberg. I skrivelse af 7. september 1948 anmodede en anden advokat Udenrigsministeriet om at oplyse Blechingbergs adresse, idet advokaten skulle udfærdige en stævning mod Blechingberg, der skyldte 166 kr. for opbevaring af nogle tæpper. Den 10. november 1948 anmodede den førstnævnte advokat påny Udenrigsministeriet om Blechingbergs adresse til brug ved inddrivelsen af et beløb, som Blechingberg skyldte en boghandler. Forespørgslerne blev besvaret af ministeriet.

I begyndelsen af 1949 hævdede Blechingberg i ministeriets kassererkontor et mindre beløb, hvis størrelse ikke nu kan fastslås, mod aflevering af en check, for hvilken der først var dækning få dage senere. Chefen for administrationsafdelingen, nuværende ambassadør Bech, instruerede derefter kassererkontoret om ikke fremtidig at indløse Blechingbergs checks.

Den 9. juni 1949 anmodede en advokat ministeriet om til brug ved »et privat anliggende« at oplyse Blechingbergs adresse, og den 15. juni 1949 besvarede ministeriet denne forespørgsel.

I slutningen af august 1949 hævdede Blechingberg i ministeriets kassererkontor en check på 350 kr. trukket på Landmandsbanken. Københavns Discontokasse, hvortil ministeriet havde videresendt checken, meddelte lørdag den 27. august 1949 ministeriet, at Landmandsbanken havde oplyst, at der ikke var dækning for beløbet. Administrationschefen påtalte straks forholdet overfor Blechingberg, der beklagede det skete og lovede straks at indbetale beløbet. Da dette endnu ikke var sket den 29. august, havde administrations-

chefen en ny samtale med Blechingberg, hvorunder han gjorde denne opmærksom på sagens alvor og de følger, den kunne få for ham. Administrationschefen tilbød derefter Blechingberg ministeriets bistand til sanering af hans økonomi, hvilket Blechingberg afslog, idet han oplyste, at han havde engageret en advokat til at ordne sine forhold. Den 30. august 1949 indløste Blechingberg checken, og administrationschefen gav påny kassererkontoret besked om ikke fremtidig at indløse Blechingbergs checks.

Udenrigsministeriets daværende direktør, Jens Rudolph Dahl, havde derefter en samtale med Blechingberg, hvor denne forklarede, at det skyldtes en fejltagelse, at Landmandsbanken ikke havde indløst checken, da der i virkeligheden var dækning for den, og han mente, at han kunne skaffe en erklæring herom fra banken. Da Blechingberg ikke fremkom med en sådan erklæring, telefonerede administrationschefen efter Blechingbergs anmodning til Landmandsbanken og fik oplyst, at Blechingberg havde en kassekredit, og at der til sikkerhed for denne var deponeret en livsforsikringspolice. Kredittens maksimum svarede til den tilbagekøbsværdi, policen havde til enhver tid, og blev som følge deraf fra tid til anden forhøjet. Da den omhandlede check var blevet præsenteret i banken, kunne den ikke dækkes indenfor kredittens maksimum, men det blev senere oplyst, at policens tilbagekøbsværdi, før Blechingberg trak checken, var forøget, hvorfor kredittens maksimum blev forhøjet tilsvarende.

I en i ministeriet udarbejdet redegørelse fra september 1949 anføres det, at forholdene vedrørende de dækningsløse checks ikke kunne anses for strafbare, bl. a. fordi det ikke kunne fastslås, at Blechingberg havde haft til hensigt at skaffe sig eller andre uberegtiget vinding. Formålet med transaktionerne havde sikkert alene været at skaffe sig et lønforsku.

Den 8. september 1949 fik direktøren og administrationschefen kendskab til, at gesandtskabet i Rom den 24. juni 1949 til ministeriet havde indberettet, at det i foråret 1947 havde lånt Blechingberg, der på det tidspunkt var i Italien med en handelsdelegation, 30.000 lire (ca. 640 kr.), og at det hidtil ikke var lykkedes for repræsentationen at få Blechingberg til at tilbagebetale beløbet.

Den 16. september 1949 havde direktør Dahl en samtale med Blechingberg, hvor han meget alvorligt lagde ham på sinde at bringe sine økonomiske forhold i orden, ligesom direktøren udtalte, at Blechingberg i gentagelsestilfælde kunne risikere at blive afskediget.

Ifølge en notits af 5. oktober 1949 havde Blechingberg med hensyn til lånet fra gesandtskabet i Rom forklaret administrationschefen, at det skyldtes, at hans hustru, der havde været med i Italien, var blevet syg. Administrationschefen aftalte derefter med Blechingberg, at lånet skulle tilbagebetales gennem indeholdelse i hans løn.

I januar 1950 afleverede Københavns Politi til Udenrigsministeriet akterne vedrørende en politimæssig undersøgelse, der havde været iværksat imod Blechingberg, i anledning af at han og hans hustru havde solgt nogle af deres tæpper, uanset at Blechingberg tidligere havde givet et kautionsforsikringselskab pant i tæpperne.

Af politiets akter fremgik det, at Blechingberg i april 1947 havde fået en kassekredit i en bank. Et kautionsforsikringselskab kautionerede overfor banken for skadesløs betaling m. v., og Blechingberg gav forsikringselskabet håndpant i 4 tæpper, der var opmagasineret hos et firma. I 1949 havde forsikringselskabet måttet indfri kassekrediten og havde derefter rettet henvendelse til opmagasineringsfirmaet for at få de pantsatte tæpper udleveret til realisation. Det blev herved konstateret, at firmaet havde udleveret tæpperne til Blechingberg og hans hustru.

Forsikringselskabet anlagde erstatningssag mod opbevaringsfirmaet, og dette indgav den 30. november 1949 politianmeldelse mod Blechingberg. Overfor politiet havde Blechingberg bl. a. forklaret, at hans hustru ikke havde vidst, at tæpperne var pantsat, og at hun i perioden 1. oktober–22. december 1948, hvor han havde været på tjenesterejse, havde fået udleveret de tre tæpper fra opbevaringsfirmaet, idet hun for at betale en gæld ønskede at sælge disse tæpper. I januar 1949 havde han af sin hustru fået at vide, at hun havde solgt de tre tæpper, og han meddelte hende ikke, at de var håndpansat. I april 1949 havde Blechingberg ved personlig henvendelse til opbevaringsfirmaet fået udleveret

det fjerde tæppe, som han agtede at sælge for af provenuet at indløse kassekrediten.

Blechingberg erkendte, at han havde været uberettiget til at disponere over det fjerde tæppe. Han nægtede at have gjort sig skyldig i noget strafbart forhold for så vidt angik de tre tæpper og anførte, at han ikke havde handlet i nogen bedragerisk hensigt, da det hele tiden havde været hans agt at indfri lånet.

Medio december 1949 betalte Blechingberg forsikringselskabet dets tilgodehavende, og den 31. december 1949 forelagde politidirektøren sagen for statsadvokaten for København med indstilling om, at der ikke blev foretaget videre, da det ikke var bevist, at der forelå noget strafbart forhold. Denne indstilling tiltrådte statsadvokaten den 6. januar 1950.

Udenrigsministeriets administrationschef, Holger Bech, udfærdigede den 6. februar 1950 et notat vedrørende Blechingbergs forhold, hvori det bl. a. oplystes, at en slægtning af Blechingberg af egen drift havde meddelt administrationschefen, at familien nok på visse betingelser kunne hjælpe Blechingberg med at sanere hans økonomi, og at Blechingberg havde en gæld på et 6-cifret tal. I notatet siges det derefter:

»Hvis Blechingbergs pengeforhold er så dårlige, som der vel er grund til at antage, ligger det, så vidt jeg kan se, uden for Udenrigsministeriets muligheder at hjælpe. Det ville efter min mening ikke kunne forsvares at give ham en godt lønnet stilling i udlandet under den forudsætning, at han i en årrække skulle afstå en væsentlig del af udetillægget til at afbetale på gælden.

Blechingbergs pengeforhold er efter alt at dømme så dårlige, at man må være forberedt på, at der nårsomhelst kan komme til at foreligge en situation, han ikke kan klare; formentlig findes der en række forhold, som ikke er Udenrigsministeriet bekendt . . .«

Administrationschefen sluttede med at indstille til direktøren, at denne overfor Blechingberg udtalte, at de forhold, der havde foreligget for Udenrigsministeriet, var af så alvorlig karakter, at de havde givet anledning til, at spørgsmålet om hans afskedigelse havde været nævnt, og at dette ville blive aktuelt, hvis man på ny var nødt til at beskæftige sig med en sag angående hans økonomiske forhold.

Direktør Dahl havde derefter en samtale med Blechingberg og udfærdigede den 13. februar 1950 følgende notat om samtalen:

»For et par dage siden har jeg meddelt kontorchef Blechingberg, at Udenrigsministeriet navnlig i betragtning af, at der har været forskellige tidligere sager, som har stillet hans økonomiske dispositioner i en uheldig belysning, ikke kan se bort fra sagen om tæpperne, selvom politimyndighederne ikke har fundet grundlag for at rejse nogen sigtelse. Jeg sagde til kontorchefen, at hvis der kom til at foreligge blot eet nyt tilfælde af lignende art som de tidligere, måtte han regne med, at ministeriet ville bede ham søge sin afsked. På den anden side ville vi meget gerne beholde ham på grund af hans udmærkede evner for tjenesten og det udmærkede arbejde, han havde udført og stadig udfører. Jeg håbede derfor, at det ville blive muligt for ham at bringe sin økonomi i en sådan orden, at der ikke mere var nogen risiko for ubehagelige tilfælde. Jeg mente at måtte henstille dette til ham, hvis han ønskede at blive i tjenesten, og jeg foreslog ham at bede en højt anset sagsfører som for eksempel højesteretssagfører H. H. Bruun om at yde bistand til sanering af hans økonomi og derefter afgive en erklæring til Udenrigsministeriet om resultatet. Kontorchef Blechingberg accepterede straks dette forslag, som han sagde stemte med hans eget ønske, og jeg har senere talt med landsretssagfører Jonas Bruun, som atter har talt med sin fader, højesteretssagfører H. H. Bruun, der havde erklæret sig villig til at påtage sig opgaven, og Blechingberg vil i løbet af de nærmeste dage henvende sig til højesteretssagføreren.«

Ifølge påtegning på notatet havde daværende udenrigsminister Gustav Rasmussen set det.

Højesteretssagfører H. H. Bruun meddelte noget senere direktøren, at det var hans opfattelse, at Blechingberg ikke udviste energi for at få ordnet sine økonomiske forhold, men snarere søgte at komme udenom. Som følge heraf havde direktør Dahl den 24. april 1950 en ny samtale med Blechingberg, hvor han erindrede om, at sagen var så alvorlig, at den angik hans stilling. Et notat om denne samtale blev forevist Gustav Rasmussen.

Da højesteretssagfører H. H. Bruun i begyndelsen af maj 1950 påny meddelte direktør Dahl, at han ikke havde hørt fra Ble-

chingberg, havde direktøren igen en samtale med denne, hvor han ifølge et notat bl. a. udtalte:

»... at vi ikke kunne udsætte sagen på ubestemt tid, han (Blechingberg) måtte forstå, hvor alvorlig hele sagen var. Det var mig uforståeligt, at han tilsyneladende viste så ringe energi og ikke benyttede sig af den hjælpende hånd, Udenrigsministeriet havde søgt at række ham. Han måtte være klar over, at blot et enkelt yderligere tilfælde af samme art som dem, der havde foreligget, ville medføre den største risiko for hans stilling som tjenestemand.«

Denne samtale blev af direktør Dahl refereret for udenrigsminister Gustav Rasmussen.

Af akterne fremgår det dernæst, at administrationschef Bech den 11. maj 1950 havde en telefonsamtale med DSB's rejsebureau. Det blev herved oplyst, at Blechingberg den 7. marts 1950 havde givet rejsebureauet en dækningsløs check på 3.600 kr. til betaling af en billet, og at Blechingberg dagen forinden (den 10. maj 1950) havde meddelt, at han havde afsendt en postanvisning på 2.000 kr. Administrationschefen udfærdigede straks et notat om forholdet, og ifølge hans forklaring overfor mig blev dette forevist direktøren.

I skrivelse af 29. juni 1950 anmodede Direktoratet for Københavns Skattevæsen Udenrigsministeriet om at foretage tilbageholdelse i Blechingbergs løn til dækning af en skatte-
restance på ca. 530 kr., og administrationschef Bech havde i den anledning samtaler med højesteretssagfører H. H. Bruun og skattevæsenet, der oplyste, at det for en restance på ca. 7.000 kr. havde foretaget udpantning i nogle Blechingberg tilhørende kunstgenstande, der var opmagasineret sammen med Blechingbergs indbo.

Direktør Dahl havde derefter en samtale med Blechingberg, der lovede senest den 25. juli 1950 at fremlægge en erklæring om, at skatterestancen på de 530 kr. var betalt. Direktøren refererede denne samtale for udenrigsminister Gustav Rasmussen. Den 31. juli 1950 meddelte skattevæsenet ministeriet, at de 530 kr. var betalt.

Da højesteretssagfører H. H. Bruun i slutningen af august 1950 meddelte administrationschef Bech, at Blechingberg fortsat ikke havde forståelse for sagens alvor, havde administrationschefen en samtale med Bleching-

berg, overfor hvem han indskærpede den betydning, ministeriet tillagde sagen.

Bl. a. foranlediget af at højesteretssagfører H. H. Bruun noget senere overfor ministeriet besværede sig over, at Blechingberg ikke havde besvaret et par af hans breve, tilstillede ambassadør E. Wærum, der da fungerede som direktør, den 31. oktober 1950 Blechingberg en skrivelse, hvori det til slut var anført:

»De er vistnok allerede før blevet gjort opmærksom på de alvorlige følger, som mangelen på orden i Deres økonomiske forhold vil kunne medføre for Deres stilling i tjenesten. Jeg kan ikke forstå, at De under disse forhold ikke omgående har besvaret henvendelserne fra højesteretssagfører Bruun, og jeg henstiller til Dem snarest at gøre dette.«

I slutningen af oktober 1950 anmodede skattevæsenet om, at der måtte blive foretaget tilbageholdelse til dækning af et skattekrav på ca. 2.400 kr. Udenrigsministeriet underrettede straks Blechingberg, der på dette tidspunkt var i Warszawa, og henstillede, at han betalte dette beløb. Da dette imidlertid ikke skete, blev sagen oversendt til Finansministeriet til foranstaltning.

Skattedirektoratet fremsatte endvidere i januar 1951 begæring om løntilbageholdelse til dækning af en skatterestance på ca. 1.400 kr., og en tilsvarende begæring blev fremsendt i begyndelsen af marts 1951. Udenrigsministeriet oversendte disse til Finansministeriet.

Den 28. juni 1951 meddelte højesteretssagfører H. H. Bruun administrationschefen, at han ikke længere ville beskæftige sig med sagen vedrørende saneringen af Blechingbergs økonomi, idet det ikke var muligt at nå til en ordning med Blechingberg. Højesteretssagføreren oplyste endvidere, at han havde bragt i erfaring, at Blechingberg for nogen tid siden af en direktør for et kulfirma havde fået udbetalt 4.000 kr. til brug ved ordningen af sin økonomi. Dette beløb havde Blechingberg imidlertid ikke overgivet til højesteretssagføreren. Administrationschefens notat om denne samtale bærer påtegning om at være set af direktør Svenningsen, der den 1. marts 1951 påny var udnævnt til direktør.

Af en forklaring afgivet til politiet under straffesagen fremgår det, at et hotel i Wien, hvor en dansk delegation, der blev ledet af Blechingberg, havde været indlogeret i maj 1952, skulle have meddelt det danske ge-

sandtskab i Wien, at det ikke fremtidig ønskede besøg af danske delegationer. Årsagen hertil skulle dels have været Blechingbergs optræden i almindelighed, dels at Blechingberg i spirituspåvirket tilstand havde sat ild i sin dyne, og at hotelværelset derved var blevet stærkt beskadiget.

Ved min undersøgelse af dette forhold er det blevet konstateret, at Blechingberg ved sin afrejse efterlod en hotelgæld på 3.830 schilling. Ca. 14 dage efter afrejsen meddelte hotellet telefonisk gesandtskabet, at beløbet ikke var betalt, men hotellet omtalte ikke, at der forelå en beskadigelse af værelset, ligesom det ikke frabad sig fremtidige besøg af danske delegationer. Få dage efter blev gesandtskabet af et andet medlem af delegationen gjort bekendt med, at 2.000 schilling var betalt, og at resten, der vedrørte nogle af en cigaret ødelagte sengeklæder, ville følge, så snart formaliteterne var ordnet med et københavnsk forsikringsselskab. I november 1953 meddelte Blechingberg gesandtskabet, at gælden til hotellet var betalt.

Gesandtskabet har endelig oplyst, at det ikke skriftligt har indberettet sagen til Udenrigsministeriet.

Ambassadør H. J. Hansen har overfor mig oplyst, at han, når han i sin egenskab af gesandt i Østrig var i Wien, boede på det pågældende hotel, og at dets direktør engang meddelte ham, at Blechingberg skyldte hotellet nogle penge, som det havde lånt ham, vistnok til bogindkøb. Det var muligt, direktøren ved denne lejlighed havde antydnet, at man ikke ønskede, at Blechingberg påny indlogerede sig på hotellet. Ambassadøren havde i marts 1953 skrevet til Blechingberg og alvorligt foreholdt ham, at han snarest burde betale hotellet dets tilgodehavende. Ambassadøren havde dog ikke fundet anledning til skriftligt at indberette sagen til ministeriet, men havde under et ophold i Danmark nævnt det for den daværende chef for administrationsafdelingen, ambassadør H. Bech.

Ambassadør H. J. Hansen har endelig oplyst, at han ikke havde hørt noget om, at Blechingberg under sit ophold i Wien på anden måde skulle have optrådt uheldigt.

Ambassadør Bech har oplyst, at han ikke nu har nogen erindring om, at ambassadør Hansen ved et besøg i Danmark overfor ham skulle have nævnt, at Blechingberg havde lånt et beløb af hotellet; ambassadør Bech

har dog tilføjet, at når ambassadør Hansen kan huske, at han har nævnt det, er det sikkert rigtigt.

Når meddelelsen om dette pengelån ikke gav anledning til reaktion fra ministeriets side, skyldtes det ifølge ambassadør Bech formentlig, at meddelelsen må være givet under en sådan form, at ambassadøren har skønnet, at lånet måtte reguleres i forbindelse med ordningen af Blechingbergs øvrige gæld.

Ambassadør Bech har endvidere anført, at han ikke er i tvivl om, at han ville have reageret, hvis oplysningerne fra politirapporten om det omhandlede forhold dengang havde været ham bekendt.

Den 25. august 1952 blev administrationschef Bech ringet op af en advokat, der oplyste, at en af hans klienter, en forretningsmand, havde henvendt sig til ham i anledning af, at han den 3. august 1952 fra Blechingberg havde modtaget en check, som havde vist sig at være dækningsløs. Administrationschefen meddelte advokaten, at ministeriet straks ville tage sig af sagen. Direktør Svenningsen havde derefter den 29. august 1952 en samtale med Blechingberg, og ifølge direktørens referat oplyste Blechingberg, at han vistnok i juli måned 1952 havde lånt 1.200 kr. af den pågældende forretningsmand, og at han samtidig havde udstedt en check. Han havde med långiveren drøftet spørgsmålet om checkens datering, og efter dennes ønske var den blevet dateret på udstedelsesdagen, idet det dog samtidig var blevet aftalt, at checken først skulle præsenteres i banken efter 1. august. Den dag, hvor checken var blevet præsenteret, havde der på kontoen manglet dækning for et par hundrede kroner. Blechingberg oplyste dernæst, at de 1.200 kr. næste dag ville blive betalt til advokaten.

Direktøren foreholdt derefter Blechingberg det yderst forkastelige i, at en tjenestemand bragte sig i en situation som den foreliggende, og henstillede meget indtrængende, at det ikke gentog sig. Direktøren henledte endvidere Blechingbergs opmærksomhed på det særdeles uheldige i, at man kunne sige, at han, der på Danmarks vegne førte handelsforhandlinger med andre lande, optog lån hos en dansk forretningsmand, der var interesseret i samhandelen med de lande, som Blechingberg forhandlede med.

Direktøren forespurgte derefter Blechingberg, hvorledes det gik med hans økonomiske forhold, og Blechingberg meddelte, at han for nogen tid siden havde truffet aftale med en advokat om, at en del af lønnen skulle indbetales til denne og derefter bruges til at nedbringe hans gæld. Et spørgsmål fra direktøren om, hvorvidt denne ordning allerede var trådt i kraft, besvarede Blechingberg bekræftende. Samtalen sluttede med, at direktøren gentog sin advarsel og understregede nødvendigheden af, at Blechingberg ikke påny bragte sig i en så uheldig situation som den foreliggende.

Direktøren har endvidere i sit notat anført, at han bevidst undlod at spørge Blechingberg om, hvor stor hans gæld var, og hvilken advokat der ordnede hans forhold. I denne forbindelse har direktøren overfor mig oplyst, at han nærede tiltro til, at Blechingberg ærligt udfoldede bestræbelser for at få sin økonomi på fode, og at det derfor var heldigst ikke at genere ham ved at vise for stor nysgerrighed med hensyn til gældens størrelse og advokatens navn.

Ministeriet har i redegørelsen af 27. maj 1959 anført, at Blechingberg, efter at han den 1. september 1948 genoptog sit arbejde i ministeriet, ligesom tidligere udførte sine opgaver – navnlig som handelspolitisk forhandlingsleder – til ministeriets fulde tilfredshed. Blechingberg havde endvidere lagt sit privatliv om, således at han, der efter sigende førte en del selskabelighed, nu levede tilbage trukket i en 1½ værelses lejlighed. I denne forbindelse har ministeriet på forespørgsel oplyst, at der i udtrykket »efter sigende« ligger, at det drejer sig om ting, som ministeriets ledende tjenestemænd havde hørt under så tilfældige og løse former, og som var så lidt konkrete, at der ikke var grund til at fæste sig derved.

Ministeriet har dernæst anført, at det var dets indtryk, at Blechingbergs forhold efter vanskelighederne indtil 1951 var ved at komme i et roligt leje. I de følgende halvandet år fik ministeriet ikke kendskab til noget ufordelagtigt om Blechingberg. Det kom derfor som et isoleret tilbagefald, da ministeriet i august 1952 blev gjort bekendt med lånet på de 1.200 kr.

Endvidere har ministeriet oplyst, at den lige nævnte sag blev afgjort af direktøren,

uden at den forudgående eller efterfølgende havde været forelagt daværende udenrigsminister Ole Bjørn Kraft. Direktør Svenningsen har herved anført, at han ikke nu med sikkerhed kan angive en positiv grund for, at han ikke forelagde sagen for ministeren. Når dette ikke skete, var det hverken for at forholde ministeren kendskab til sagen eller for at hindre ham i at træffe afgørelse. For direktøren personlig kunne det kun have været behageligt at være »dækket« af en ministerresolution. Direktøren havde ikke i 1952 nærmere overvejet spørgsmålet om forelæggelse eller ikke-forelæggelse for ministeren.

Ministeriet har yderligere udtalt, at det ikke – foranlediget af sagen vedrørende lånet på de 1.200 kr. – forespurte Blechingberg, om han havde lånt penge af andre forretningsfolk, hvis interesser varetoges under de handelsforhandlinger, som Blechingberg førte, idet den foreliggende sag betragtedes som et helt enkeltstående tilfælde, ligesom det måtte anses for tvivlsomt, om Blechingberg ville have besvaret spørgsmålet sandfærdigt.

På forespørgsel har ministeriet dernæst oplyst, at det ikke i anledning af højesterets-sagfører H. H. Bruuns oplysning i juni 1951 om, at Blechingberg havde modtaget 4.000 kr. af en direktør for et kulfirma, havde foretaget en undersøgelse af, hvorvidt dette firma havde »forretningsforbindelse« med det kontor, hvor Blechingberg var kontorchef. Ministeriet forstod oplysningen således, at den pågældende forretningsmand var en af Blechingbergs personlige venner, der skulle deltage i en af højesterets-sagfører H. H. Bruun foreslået sanering af Blechingbergs økonomi. Ministeriet er gået ud fra, at højesterets-sagføreren borgede for, at der ikke var noget betænkeligt ved dette lån eller lån fra andre deltagere i hjælpeaktionen.

I anledning af at der i dagspressen har været forlydende fremme om, at en række af Blechingbergs leverandører skulle have anmodet Udenrigsministeriet om bistand til at få deres tilgodehavender inddrevet, har ministeriet anført, at det kun ved de på side 88 nævnte henvendelser fra advokater vedrørende Blechingbergs adresse havde kunnet se, at der fra en boghandler og et tæppeopbevaringsfirma var overgivet fordringer på Blechingberg til incasso. Der forelå der-

imod intet om, at disse fordringer ikke blev betalt, efter at advokaterne havde fået Blechingbergs adresse.

Endvidere har ministeriet udtalt, at det må erkende, at det har vist for stor overbærenhed overfor Blechingberg, selv når henses til hans gode arbejdsindsats og de humane betragtninger, som altid må veje tungt i en sag som den foreliggende.

Det er efter ministeriets formening vanskeligt med sikkerhed at pege på det punkt i udviklingen, hvor man burde have rejst tjenestemandssag mod Blechingberg. Det er dog ifølge redegørelsen af 27. maj 1959 direktør Svenningsens opfattelse, at han burde have betragtet sagen vedrørende lånet på de 1.200 kr. som dråben, der fik bægeret til at flyde over. Når dette ikke skete, skyldtes det, at ministeriet som tidligere anført betragtede det som et enkeltstående tilbagefald, hvorfor man af humane grunde og under hensyn til Blechingbergs lange og sagligt gode tjeneste besluttede endnu en gang at give ham en chance for at rette sig. Ministeriet har i denne forbindelse tilføjet, at erfaringerne fra Blechingbergs tilfælde selvfølgelig i fremtiden må føre til en strengere behandling af eventuelle disciplinærsager.

Endelig har ministeriet på forespørgsel udtalt, at det ikke, da højesterets-sagfører H. H. Bruun i juni 1951 meddelte, at han ikke længere ville behandle sagen vedrørende Blechingbergs økonomi, foretog noget overfor Blechingberg. Ministeriet har herved henvist til, at Blechingbergs forhold på dette tidspunkt syntes at være kommet ind i et roligt leje, og at man ikke havde midler til at tvinge Blechingberg til at benytte en bestemt sagførers bistand. Ministeriet foretrak derfor at se tiden an, og da sagen vedrørende lånet på de 1.200 kr. kom frem i sommeren 1952, forespurte direktør Svenningsen ved samtalen den 29. august 1952 med Blechingberg, hvad han havde gjort for at sanere sine økonomiske forhold.

Direktør Svenningsen har overfor mig udtalt, at lånet på de 1.200 kr. som isoleret tilfælde formentlig kunne bedømmes mere eller mindre strengt, men at sagen på baggrund af Blechingbergs fortid burde have givet anledning til, at spørgsmålet om betimeligheden af at beholde ham i tjenesten

var blevet rejst. Når dette ikke skete, kan forklaringen ifølge direktør Svenningsen kun være, at han – vel nok bl. a. under indflydelse af den overbærende indstilling, som tidligere ministre og direktører havde haft overfor Blechingberg – i sine overvejelser fortrinsvis hæftede sig ved det faktum, at ministeriets ledelse ikke siden foråret 1951 havde modtaget nogen klage over Blechingberg. Direktør Svenningsen var derfor tilbøjelig til at betragte lånet som et isoleret tilbagefald. Endvidere har direktøren bemærket, at det var første gang, efter at han var blevet direktør i foråret 1951, at han modtog en klage over Blechingberg, og at lånet omgående blev tilbagebetalt.

Ambassadør Bech, der var administrationschef fra 1. januar 1949 til 1. november 1953, har forklaret, at sagerne vedrørende Udenrigsministeriets tjenestemænd, herunder Blechingberg, af ham var blevet forelagt direktøren, som eventuelt forelagde dem for ministeren. Forinden han var blevet administrationschef, havde han ikke haft noget kendskab til de sager, der havde været vedrørende Blechingbergs økonomi.

Da ambassadøren i begyndelsen af 1949 fik meddelelse om, at Blechingberg havde indløst en dækningsløs check i ministeriets kassererkontor, havde han givet dette besked om, at det ikke i fremtiden måtte indløse Blechingbergs checks, og så vidt ambassadøren erindrede, havde han påtalt forholdet overfor Blechingberg.

Efter hvad ambassadør Bech nu kunne huske, havde en tjenestemand i Udenrigsministeriet – muligvis direktør Dahl – i maj 1950 meddelt ham, at der verserede visse forlydender om, at Blechingberg skulle have udstedt en dækningsløs check til DSBs rejsebureau. Ambassadøren havde derefter den 11. maj 1950 telefonisk henvendt sig til rejsebureauet.

Ambassadøren udtalte endvidere, at han anså forholdet med hensyn til den dækningsløse check på 3.600 kr. for ret alvorligt, og at han havde holdt sig underrettet om sagens videre forløb, hvorved han havde fået at vide, at Blechingberg senere havde betalt restgælden på 1.600 kr. til rejsebureauet. Ambassadør Bech henviste dog til, at rejsebureauet ikke selv havde rejst sagen overfor ministeriet. Sagen var blevet afsluttet med en påtale overfor Blechingberg.

Vedrørende lånet på de 1.200 kr. oplyste ambassadøren, at den pågældende forretningsmand ca. 26. august 1952 havde opsøgt ham i ministeriet og forklaret de nærmere omstændigheder vedrørende lånet, som efter forretningsmandens opfattelse ikke under nogen form måtte betragtes som et forsøg på bestikkelse el. lign.

På forespørgsel udtalte ambassadør Bech, at han havde foretaget påtale overfor Blechingberg i anledning af skattevæsenets begæring om løntilbageholdelse i oktober 1950 og januar og marts 1951; det var dog muligt, at påtale først var sket nogen tid efter at ministeriet havde modtaget begæringerne, idet Blechingberg ofte var ude at rejse. Ministeriet havde imidlertid ikke villet foretage noget alvorligt skridt overfor Blechingberg i anledning af disse begæring, idet ministeriet på dette tidspunkt regnede med, at disse forhold ville ophøre, når højesteretssagfører H. H. Bruun havde fået særneret Blechingbergs økonomi.

Med hensyn til lånet på de 4.000 kr. fra direktøren for et kulfirma udtalte ambassadøren, at han kunne tiltræde ministeriets udtalelse til mig om, hvorfor der ikke var blevet iværksat en undersøgelse af, om det pågældende firma havde »forretningsforbindelse« med det kontor, hvor Blechingberg var kontorchef. Ambassadør Bech oplyste iøvrigt, at han vidste, at det pågældende firma importerede kul fra Polen, men han – der havde en smule kendskab til firmaets ledelse – anså det for ganske utænkeligt, at det ville forsøge under nogen form at bestikke Udenrigsministeriets tjenestemænd. En af årsagerne til, at højesteretssagfører H. H. Bruun havde opgivet sagen vedrørende Blechingbergs økonomi, var, at Blechingberg ikke til højesteretssagføreren havde indbetalt de 4.000 kr., men selv havde brugt dem.

Endvidere oplyste ambassadør Bech, at han, efter at højesteretssagfører H. H. Bruun havde opgivet sagen, havde haft en samtale med Blechingberg, der havde meddelt, at han nu havde engageret en anden advokat til at ordne sine økonomiske forhold.

Efter ambassadør Bechs opfattelse havde Lichtinger-sagen og tæppe-sagen været de alvorligste af samtlige sager, der havde foreligget for ministeriet angående Blechingberg. Da disse sager imidlertid var blevet sluttet, uden at Blechingberg havde måttet

forlade sin stilling, havde ambassadøren set det som sin opgave at forhindre, at der blev påført staten noget tab som følge af Blechingbergs transaktioner. Han og direktør Dahl, der begge nøje fulgte Blechingbergs forhold, havde således bestemt, at der ikke måtte ydes Blechingberg rejseforsku, forinden han havde afregnet sine tidligere rejser.

Mens ambassadør Bech havde været administrationschef, havde der ikke været klager over Blechingbergs sagsbehandling, men Blechingberg ansås tværtimod for at være en dygtighed.

Fhv. direktør Dahl har skriftligt overfor mig oplyst, at den meget alvorlige påmindelse, som han den 16. september 1949 gav Blechingberg, utvivlsomt har været foranlediget af de to dækningsløse checks, som Blechingberg hævdede i begyndelsen af 1949 og i august 1949.

Endvidere har direktør Dahl oplyst, at han i 1950 havde erfaret, at fru Blechingberg skulle rejse til Amerika for at besøge sin søn. Under hensyn til Blechingbergs forhold havde direktøren forespurgt ham, om hans hustru havde råd til en sådan rejse. Blechingberg havde svaret, at rejsen var betalt af hendes svigerdatter.

Udenrigsministeriets behandling af sagerne vedrørende Blechingberg i tidsrummet juli 1947–september 1952 må bedømmes på grundlag af tjenestemandsløvens § 3, stk. 1, 2. pkt., hvorefter en tjenestemand i sine forhold i og udenfor tjenesten skal vise sig værdig til den agtelse og tillid, som hans stilling kræver, jfr. professor Poul Andersen, »Dansk Forvaltningsret«, 3. udg., 1956, s. 164–65.

I lovgivningen er der kun for enkelte grupper af tjenestemænd, som f. eks. dommere, udtrykkeligt stillet krav om økonomisk vederhæftighed, jfr. retsplejeløvens § 42, stk. 3. I Finansministeriets praksis er det dernæst antaget, at styrelserne ikke bør tolerere løntilbageholdelse for skatte- restancer forsåvidt angår overordnede tjenestemænd og tjenestemænd med kasseansvar. I sådanne tilfælde bør styrelsen give vedkommende pålæg om fremtidig at undgå lønindeholdelse af denne art, og overholdes dette pålæg ikke, kan der være grundlag for disciplinær påtale.

Efter det foreliggende har Udenrigs-

ministeriet på forskellig måde i årene 1947 til og med 1949 fået kendskab til, at Blechingbergs økonomi var dårlig, og direktør Dahl pålagde ham da også den 16. september 1949 at søge at bringe orden i sin økonomi. Oplysningerne fra disse år – sammenholdt med det tidligere passerede – kunne vel have begrundet en tjenstlig undersøgelse, uden at det dog sikkert tør fastslås, at Udenrigsministeriet burde have foretaget videre skridt end den stedfundne påtale.

De oplysninger, der kom til Udenrigsministeriets kendskab i tiden 1950 til og med 1952, havde en langt alvorligere karakter, hvortil kommer, at det i denne periode, i hvert fald efter at højesterets-sagfører H. H. Bruun opgav at foretage en sanering af Blechingbergs økonomi, måtte stå ministeriet klart, at Blechingberg ikke havde vist nogen vilje til at bringe sin økonomi i orden.

Som forhold, der måtte give ministeriet anledning til at overveje en disciplinær undersøgelse, må jeg fremhæve tæppe-sagen (januar 1950), den i 2 måneder ikke indfrieede dækningsløse check fra marts 1950 på 3.600 kr., lånene på 4.000 kr. i juni 1951 og på 1.200 kr. i juli 1952 hos forretningsdrivende.

Jeg skal dernæst udtale, at jeg finder, at det er en fejl, at ministeriet ikke indenfor perioden 1950–52 iværksatte en disciplinær undersøgelse mod ham med henblik på eventuel afskedigelse, idet det efter de for Udenrigsministeriet foreliggende oplysninger om Blechingbergs økonomiske dispositioner måtte anses for tvivlsomt, om han opfyldte det i tjenestemandsløvens § 3, stk. 1, 2. pkt., stillede krav. Det må herved tillægges betydning, at Blechingberg, der vel ikke havde ansvaret for en offentlig kasse, indtog en ledende stilling i ministeriet, og at dette tidligere i andre sager havde udtalt sin alvorlige misbilligelse overfor Blechingberg.

Det kan diskuteres, på hvilket tidspunkt ministeriet burde have iværksat disciplinær undersøgelse. Der havde været tilstrækkeligt grundlag for at indlede en sådan undersøgelse i maj 1950, da ministeriet fik kendskab til den dækningsløse check på 3.600 kr., idet Blechingbergs optræden i dette forhold var yderst uheldig

og måtte sammenholdes med hans tidligere udstedelse af dækningsløse checks og den i januar 1950 sluttede politiuundersøgelse vedrørende tæpperne. I hvert fald burde disciplinær undersøgelse, som ministeriet også har erkendt, have været iværksat i august–september 1952 i anledning af lånet på de 1.200 kr. fra en forretningsmand. Med hensyn til dette forhold må det yderligere bemærkes, at den omstændighed, at Udenrigsministeriet ikke i tiden fra marts 1951 til august 1952 havde modtaget oplysninger angående Blechingbergs økonomi, ikke tilstrækkeligt kunne begrunde, at ministeriet betragtede lånet på de 1.200 kr. som et isoleret forhold.

Ministeriets fremgangsmåde ved den skete behandling af nogle af de foran omtalte forhold giver mig anledning til yderligere at bemærke følgende:

Det havde været rigtigst, om ministeriet, da det fik kendskab til lånet på 4.000 kr. i 1951, havde afkrævet Blechingberg nærmere oplysning om forholdet.

Endvidere finder jeg, at direktør Svenningsen under samtalen den 29. august 1952 med Blechingberg vedrørende lånet på 1.200 kr. burde have anmodet ham om nærmere oplysning om størrelsen af hans gæld og navnet på den advokat, der efter Blechingbergs oplysning ordnede hans forhold.

Da ministeriet var bekendt med, at Blechingberg tidligere havde lånt penge af en forretningsmand, er det uheldigt, at man ikke, foranlediget af oplysningen om lånet i 1952, forespurgte Blechingberg, om han havde lånt penge af andre forretningsfolk – hvilket som anført nedenfor i afsnit V viste sig at være tilfældet.

Endelig burde direktør Svenningsen, når henses til sagens alvorlige karakter og til Blechingbergs tidligere forhold, have forelagt sagen vedrørende lånet på de 1.200 kr. for udenrigsminister Ole Bjørn Kraft, forinden den blev afgjort.

Hvad særlig angår episoden i Wien i foråret 1952 fremgår det af det oplyste, at ambassadør H. J. Hansen ikke har haft kendskab til, at Blechingbergs optræden i Wien i almindelighed skulle have været uheldig, eller at han delvis skulle have ødelagt inventaret på sit hotelværelse. Derimod har ambassadør H. J. Hansen vidst,

at Blechingberg havde et økonomisk mellemværende med hotellet, og det må lægges til grund, at ambassadøren, der havde foreholdt Blechingberg forholdet, på et eller andet tidspunkt har omtalt det overfor ambassadør Bech.

Efter det foreliggende finder jeg ikke tilstrækkelig grund til at kritisere den måde, hvorpå dette forhold er blevet behandlet af ambassadørerne Bech og Hansen.

Det tilføjes, at jeg må anse det for godtgjort, at ministeriet ikke har modtaget anmodninger fra Blechingbergs leverandører om bistand til at få betalt deres tilgodehavender, bortset fra de foran nævnte henvendelser fra advokater om Blechingbergs adresse.

IV. Udpegelsen til assisterende afdelingschef, 1. oktober 1953.

Udenrigsministeriet har anført, at tiden efter august 1952 syntes at bekræfte formodningen om, at Blechingberg var ved at få orden på sine forhold. Ministeriets ledelse fik ikke kendskab til noget uheldigt forhold med hensyn til Blechingberg, der levede beskeden og arbejdede energisk og interesseret. Det var derfor ikke unaturligt, at den daværende chef for den økonomisk-politiske afdeling, da han i 1953 skulle sendes til en post i udlandet, rejste spørgsmålet om, hvorvidt Blechingberg skulle afløse den hidtidige assisterende afdelingschef, som var indstillet til stillingen som afdelingschef.

Ministeriet har dernæst oplyst, at der er en assisterende chef i hver af ministeriets tre afdelinger, idet det på grund af tjenestens og opgavernes vækst i efterkrigstiden er blevet nødvendigt at aflaste afdelingscheferne ved at give dem en sådan medhjælper. Den assisterende afdelingschefs opgave er bl. a. at tage sig af de spørgsmål om afdelingens løbende drift og de enkeltsager, der ikke bør afgøres på kontorchef-niveau, uden at det derfor er strengt nødvendigt, at afdelingschefen selv tager stilling til disse spørgsmål. Endvidere skal den assisterende afdelingschef passe afdelingen under afdelingschefens fravær på de navnlig i den økonomisk-politiske og den politisk-juridiske afdeling ret hyppige tjenesterejser. Stillingen som assisterende afdelingschef er ikke en normeret tjenestemandstilling, og indehaveren får intet sær-

ligt vederlag. Der foreligger følgelig ikke nogen formel udnævnelse.

Udpegelsen af Blechingberg til assisterende afdelingschef var altså ikke nogen forfremmelse i tjenestemandsløvens forstand, selvom han derved fik en lidt højere placering og et noget større ansvar end hidtil. Ministeriet har herved anført, at Blechingberg var den ældste kontorchef i afdelingen, og at han efter alle foreliggende oplysninger havde gjort en upåklagelig arbejdsindsats i de 9 år, der var gået siden hans tiltræden i afdelingen i 1944.

Spørgsmålet blev drøftet nøje i det uformelle stående udvalg, der i Udenrigsministeriet kaldes personalemødet, og som består af direktøren og de tre afdelingschefer. På mødet var der på den ene side ingen tvivl om, at Blechingberg opfyldte de saglige kvalifikationer til ude eller hjemme at bestride en post svarende til hans alderstrin og anciennitet, det vil sige en post i Udenrigsministeriets daværende 2. lønningsklasse (nu 28. lønningsklasse). På den anden side var det ikke desto mindre klart, at han, i betragtning af hvad der i årene 1949-52 var kommet til ledelsens kundskab om hans privatøkonomi og pengetransaktioner, aldrig ville kunne udnævnes til en selvstændig chefsstilling. Som assisterende afdelingschef ville han imidlertid ikke blive selvstændig og fik kun begrænsede beføjelser til at træffe afgørelser. Ej heller ville en sådan placering medføre, at han fik noget ansvar for en kasse. Udpegelse til assisterende afdelingschef var maksimum for, hvad der kunne betros Blechingberg, og det fandtes sagligt naturligt og rimeligt at placere ham i denne stilling.

Ministeriet har endvidere anført, at der ikke dengang, i modsætning til senere, blev optaget referat af personalemøderne. Det nævnte personalemøde må have fundet sted på et tidspunkt mellem 17. februar og 20. maj 1953, og forslaget om at placere Blechingberg som assisterende afdelingschef må antages at være blevet godkendt af udenrigsminister Ole Bjørn Kraft på et tidspunkt mellem dette møde og juli 1953, samtidig med at ministeren godkendte udnævnelsen af den nye afdelingschef.

Fra 1. oktober 1953 overtog Blechingberg posten som assisterende afdelingschef.

Folketingsmand Ole Bjørn Kraft, der var udenrigsminister fra 30. oktober 1950 til 30. september 1953, har overfor mig oplyst, at han tydeligt erindrer, at han i 1953 med direktør Svenningsen drøftede, hvem der skulle afløse den daværende afdelingschef, som skulle have en chefspost i udlandet. Folketingsmanden kunne derimod ikke erindre, at han havde godkendt, at Blechingberg skulle udpeges til assisterende afdelingschef, men det var muligt, at dette spørgsmål havde været forelagt ham under drøftelserne angående udnævnelsen af afdelingschefen. Folketingsmanden henviste i denne forbindelse til, at da Blechingberg havde været den ældste kontorchef i afdelingen, var det i overensstemmelse med sædvanlig praksis og naturligt, at han blev assisterende afdelingschef. Spørgsmålet om, hvem der skulle være assisterende afdelingschef, var ganske underordnet i forhold til spørgsmålet om, hvem der skulle være afdelingschef.

Folketingsmanden har endvidere oplyst, at han på et eller andet tidspunkt, mens han var udenrigsminister - muligvis foranlediget af nogle rygter angående Blechingberg - havde talt med direktør Svenningsen om Blechingberg. Direktøren havde oplyst, at Blechingbergs økonomi nu mentes at være i orden, idet nogle venner var trådt hjælpende til, og at Blechingberg var flyttet ind i en lille lejlighed.

Ole Bjørn Kraft havde haft lejlighed til at drøfte forløbet af nogle handelsforhandlinger med Blechingberg og vidste, at han var kendt som en god forhandler. Iøvrigt havde han ikke noget særligt kendskab til Blechingbergs forhold.

Der må tages hensyn til, at Blechingberg gennem årene havde udført sit arbejde tilfredsstillende, at udpegelsen til assisterende afdelingschef ikke var en forfremmelse i tjenestemandsløvens forstand, og at han ikke derved fik ansvaret for en kasse.

Det må på den anden side erindres, at Blechingbergs sidste kritisable forhold (jfr. s. 92) kun lå knap 1 år tilbage i tiden, og at udpegelsen medførte en overordnet placering i forhold til afdelingens øvrige kontorchefer.

Ved bedømmelsen af den foretagne disposition må jeg tillægge det nævnte ukor-

rette forhold i forbindelse med de øvrige foran i afsnit III omtalte forhold, som var ledelsen bekendt, større vægt, end Udenrigsministeriet har gjort. Alt taget i betragtning havde det efter de allerede foreliggende oplysninger været rettest, om ministeriet ikke havde udpeget Blechingberg til assisterende afdelingschef.

V. Cosmiceringen af Blechingberg, efteråret 1955.

Under straffesagen er det oplyst, at Blechingberg fra 1939 til 1955/56 ud over sine normale indtægter ved arv o. lign. havde modtaget en formue på ca. 270.000 kr., som var blevet forbrugt. Blechingberg havde, inclusive et lån fra før 1939, optaget lån til ialt 270.000 kr., hvoraf 125.000 kr. indenfor samme tidsrum var tilbagebetalt.

Indtil 1949 havde Blechingberg haft et meget stort forbrug, men derefter havde han indskrænket dette kraftigt. I tiden indtil ca. 1950 havde han kunnet fremskaffe penge bl. a. gennem optagelse af lån i banker og ved salg af grunde. Herefter måtte han optage mindre lån hos bekendte, og i nogle tilfælde har han i tiden 1950/54 optaget lån hos forretningsfolk, han var kommet i forbindelse med som handelsforhandler med fremmede lande. De sidstnævnte lån er i det store og hele ikke tilbagebetalt. I 1951 og 1952 foretog Blechingberg yderligere enkelte pantsætninger af tøj o. lign., og i 1953/54 lånte han mindre beløb hos venner og bekendte. I begyndelsen af 1953 lånte han under en tjenesterejse i udlandet af en udenlandsk diplomat et beløb svarende til ca. 900 kr., først i april samme år lånte han i København 4.000 kr. og nogle måneder senere 2.000 kr. af samme diplomat. I 1955 og 1956 ses han ikke at have optaget nye lån.

En sekretær, der i 1951/53 gjorde tjeneste i økonomisk-politisk afdelings 5. kontor, hvor Blechingberg var kontorchef, har overfor politiet forklaret, at det var almindelig kendt, at Blechingberg lånte småbeløb, 10-20 kr., af personalet på kontoret.

Den pågældende sekretær havde selv et par gange efter opfordring lånt Blechingberg nogle småbeløb, som han dog hurtigt havde fået tilbage, uden at det havde været nødvendigt at rykke for betalingen.

En anden sekretær har forklaret, at han engang i tiden november-december 1952 og slutningen af januar 1953 telefonisk var blevet kaldt ned til Blechingberg, der spurgte, om han kunne låne ham 100 kr. Sekretæren havde givet Blechingberg beløbet, og få dage efter havde han fået det tilbage. Nogen tid efter havde Blechingberg anmodet sekretæren om et nyt lån på 100 kr., og sekretæren, der ikke havde dette beløb, udstedte en check. Blechingberg gav samtidig sekretæren en check på beløbet og oplyste på forespørgsel, at denne med det samme kunne indløses i banken. Nogle dage efter ville sekretæren indløse checken hos sin egen bankforbindelse, der imidlertid ikke ville honorere den. Sekretæren henvendte sig derefter til Blechingbergs bank på et tidspunkt, hvor han vidste, at Blechingbergs løn var blevet indsat på hans konto, og sekretæren fik da checken indløst. Kort tid efter anmodede Blechingberg igen sekretæren om et lån på 100 kr., hvad han afslog.

Endelig fremgår det af forklaringer, der er afgivet til politiet af personer, der sammen med Blechingberg har deltaget i delegationsrejser til udlandet, at denne ofte havde et betydeligt spiritusforbrug.

En dag i slutningen af august 1955 var legationsråd Wenck, der er leder af Udenrigsministeriets sikkerhedstjeneste, tilfældigt kommet til at gå ved siden af Blechingberg, og denne havde da på en kammeratlig måde fortalt om en ubehagelig oplevelse, han tidligere havde haft i en fremmed hovedstad.

Under straffesagen mod Blechingberg har denne om den pågældende episode forklaret, at han i december 1953 på en tjenesterejse til den pågældende by af den diplomat, hos hvem han havde lånt penge, var blevet kaldt til et natligt møde med en indflydelsesrig person, som under trusel om at skade Blechingberg og hans familie krævede, at Blechingberg skulle sørge for, at der udstedtes dansk importbevilling for varer fra det pågældende land, selvom der ikke var penge på clearingkontoen.

Legationsråd Wenck har med hensyn til sin samtale med Blechingberg overfor mig oplyst, at Blechingberg, der ikke havde omtalt pengelånene, med nogen forargelse, men uden dramatik, havde berettet om det natlige møde. Wenck havde ikke dengang hæf-

tet sig ved, at episoden lå ca. 2 år tilbage i tiden, og havde alene opfattet den som et eksempel på, hvad en tjenestemand kunne komme ud for. Wenck fandt det rigtigst, at Politiets Efterretningstjeneste fik kendskab til dette eksempel, og han tog initiativet til, at Blechingberg kom til en samtale hos politichef Brix.

Ifølge Brix' forklaring til mig fandt samtalen sted på hans kontor den 16. september 1955 i overværelse af legationsråd Wenck. Blechingberg, som politichefen ikke tidligere havde truffet, havde berettet om episoden, og Blechingberg havde virket fuldstændig sandfærdig. Det havde været politichefens opfattelse, at Blechingberg havde ønsket at give efterretningstjenesten oplysninger om visse forhold i udlandet.

Tildragelsen lå efter Blechingbergs udsagn langt tilbage i tiden – politichefen måtte forstå, at den lå år tilbage – men det nøjagtige tidspunkt blev ikke præciseret. Ved samtalen afslutning havde politichefen anmodet Wenck om at underrette direktør Svenningesen om sagen.

Politichefen har endvidere overfor mig forklaret, at han på dette tidspunkt vidste, at ministeriet kendte tæppe-sagen, uden at han dog nu kan erindre, hvorfra han havde denne viden. Efter de oplysninger, han havde den 16. september 1955, havde der ikke været noget grundlag for at nære mistanke til Blechingberg, og hos politichefens nærmeste medarbejdere, overfor hvem han straks refererede samtalen med Blechingberg, var der heller ikke opstået nogen mistanke. Hvis politichefen havde fattet den mindste mistanke til Blechingberg, ville han givet have drøftet sagen med Udenrigsministeriets ledelse.

Legationsråd Wenck har forklaret, at Blechingbergs beretning overfor politichefen på de væsentligste punkter var i overensstemmelse med den fremstilling, som Blechingberg havde givet ham. Umiddelbart efter samtalen havde Wenck underrettet administrationschef Sigurd Christensen om sagen.

Direktør Svenningsen har oplyst, at han længe efter episoden fik kendskab til denne, som Blechingberg efter direktørens opfattelse stærkt har overdrevet og dramatiseret, men han kan ikke nu nærmere erindre, hvornår og hvorledes han fik kendskab til sagen.

Udenrigsministeriet har dernæst anført, at

Blechingbergs udtalelser nærmest var blevet opfattet som en anekdote til illustration af, hvad man kunne komme ud for under forhandlinger i visse lande. Ministeriet har herved henvist til, at Blechingberg ikke havde foretaget tjenstlig indberetning om det passerende eller bedt sig fritaget for at føre forhandlinger i det pågældende land.

Udenrigsministeriet har endelig bemærket, at legationsråd Wenck havde refereret sagen for sine overordnede.

Politiinspektør Mogens Jensen og politifuldmægtig O. Stevns har oplyst, at de mener at kunne erindre, at politichef Brix engang overfor dem har omtalt episoden, men de kan ikke nu huske, om politichefen oplyste navnet på den udenrigsministerielle tjenestemand. De mener dog, at det er overvejende sandsynligt, at navnet blev nævnt.

De tjenestemænd, herunder afdelingscheferne, der har direkte referat til Udenrigsministeriets direktør, samles en gang om ugen til drøftelser hos denne. I afdelingschefernes forfald møder de assisterende afdelingschefer. I september 1955 blev det som følge af en skærpelse af sikkerhedsbestemmelserne besluttet, at samtlige deltagere i disse møder skulle cosmiceres, det vil sige godkendes til at have indsigt i visse hemmelige sager og oplysninger, idet sådanne kunne blive behandlet på møderne hos direktøren. Det viste sig, at 5 af deltagerne, herunder Blechingberg, ikke var cosmiceret, og i skrivelse af 21. september 1955 fremsendte ministeriet i overensstemmelse med den sædvanlige fremgangsmåde i disse sager til politiet personaleskemaer for de pågældende med anmodning om en meddelelse om, hvorvidt der »vides noget til hinder for, at de pågældende får meddelt . . . bemyndigelse« til indsigt i hemmelige sager. Det bemærkes, at personaleskemaer alene indeholder oplysninger om alder, bopæl, stilling, familieforhold o. lign. Den 14. oktober 1955 sendte politiet ministeriet en genpart af en skrivelse af samme dato underskrevet af politichef Brix til Forsvarsministeriet, hvori det var anført, at politiet havde undersøgt Blechingbergs forhold, »... og at det herefter kan godkendes...«, at han blev cosmiceret. Politiet anmodede samtidig Udenrigsministeriet om at meddele Forsvarsministeriet, når Blechingberg havde underskrevet en foreskre-

vet tavshedserklæring. Den 25. november 1955 underskrev Blechingberg denne erklæring.

Udenrigsministeriet har i redegørelsen af 27. maj 1959 anført, at der ved straffesagen er fremkommet et billede, der trods sine overvejende mørke farver sikkert er rigtigere end – men også væsensforskelligt fra – det billede, som ministeriet havde og kunne have af Blechingberg. Selvom ministeriets ledelse havde et vist kendskab til Blechingbergs økonomiske vanskeligheder i de senere år og til nogle af de uheldige følger deraf, er det næppe at gå for vidt at sige, at retssagens afsløringer af hans karakter og private forhold har været chokerende for ministeriet. Udenrigsministeriet vidste, at Blechingberg havde en gæld, men det fuldstændige økonomiske forfald, hvori han befandt sig, og som bl. a. gav sig udslag i de ganske særlig graverende transaktioner, hvorved han modtog lån fra underordnede og skaffede sig penge fra en række forretningsfolk, hvis interesser han varetog under forhandlingerne med udlandet, var ministeriet ubekendt. Ministeriet havde heller ikke kendskab til Blechingbergs overdrevene spiritusnydelse under delegationsrejserne.

Ministeriet har dernæst anført, at i Danmark, der traditionelt har været et neutralt land, måtte indførelsen af et omfattende sikkerhedssystem skabe en række politiske, finansielle, administrative og ikke mindst menneskelige problemer.

Et personelt sikkerhedssystem forudsætter overvågen og undersøgelse af medarbejdernes privatliv, og jo effektivere systemet er, des vanskeligere foreneligt vil det være med dansk demokratisk opfattelse af borgernes frihed og privatlivets fred.

Administrativt er sikkerhedsreglerne vanskelige at arbejde med, navnlig fordi de ikke kan undgå at nedsætte ekspeditionstempoet, og fordi de hæmmer personellets bevægelighed, der f. eks. i udenrigstjenesten med dens hyppige forflytninger er af afgørende betydning.

Det menneskelige problem, som nyordningen stiller styrelseschefer og andre højere stående tjenestemænd overfor, ligger deri, at det personelle sikkerhedssystem bygger på det diametralt modsatte af det princip om tro og love og tillid mellem mennesker, der som altovervejende hovedregel er og må være det

grundlag, hvorpå alt samarbejde må hvile. Sikkerhedssystemet kræver af enhver chef, at han principielt skal være mistro til enhver medarbejders nationale pålidelighed. Det kræver af ham, at han skal sørge for at have kendskab til sine medarbejdere og notere og indberette om enhver hændelse, forbindelse eller adfærd, som kan formodes at være af sikkerhedsmæssig betydning. Ministeriet har herved bemærket, at det næppe er nødvendigt at gå nærmere ind på, hvad dette betyder, og at det ikke kan undre, hvis stats-tjenestemændene skulle vise sig at have vanskeligt ved at indstille sig på denne tankegang.

Ministeriet har endvidere anført, at det må tage en del tid at opbygge et personelt sikkerhedssystem. Udenrigsministeriet har for sit vedkommende søgt at løse opgaven i nøje forbindelse med Politiets Efterretningstjeneste, men således at man til at begynde med er gået forsigtigt frem både ved bestemmelsen af, hvilke medarbejdere der bør gøres til genstand for sikkerhedsmæssig undersøgelse, og ved afgørelsen af, hvor vidtgående disse undersøgelser bør være. Også ved bedømmelsen af, hvilke forhold der må siges at bevirke, at en medarbejder frembyder en såkaldt sikkerhedsrisiko, har ministeriet indtaget en varsom holdning.

Jævnside med systemets gradvise opbygning og indarbejdelse har den almindelige udvikling dog medført en tendens til stramning af kursen, blandt andet fordi de sikkerhedsbetonede sagsområder har været i stadig vækst. Resultatet er blevet, at antallet af sikkerhedsundersøgte medarbejdere er forøget væsentligt, og at man i stigende grad har måttet gå over til mere dybtgående undersøgelsesformer. De erfaringer, der er indhøstet i Blechingberg-sagen, vil selvsagt medvirke til en yderligere stramning af det personelle sikkerhedssystem, derunder af kriterierne for bedømmelsen af sikkerhedsrisici.

Forsåvidt angår cosmiceringen af Blechingberg har ministeriet anført, at der ikke før 1955 havde været et reelt behov for at sikkerhedsgodkende ham.

Både beslutningen om og gennemførelsen af Blechingbergs cosmicering behandlede – ligesom alle andre hidtil forekomne sager af denne art – uden forudgående eller efterfølgende forelæggelse for udenrigsministeren.

Ministeriet har udtalt, at det ikke på no-

get tidspunkt mistænkte Blechingberg for, at han kunne begå landsforræderiske handlinger. Med hensyn til deltagere i direktormøderne, herunder Blechingberg, betragtede direktør Svenningsen den sikkerhedsmæssige undersøgelse og godkendelse som en formalitet. Ud fra sit mangeårige kendskab til disse tjenestemænd havde direktøren ikke nogen som helst grund til at nære mistillid til nogen af dem med hensyn til deres pålidelighed i national henseende. Han ville med lige stor sindsro have indviet dem alle – også Blechingberg – i hemmeligheder, hvadenten de var cosmicerede eller ej. Da formerne imidlertid måtte overholdes, blev proceduren om den sikkerhedsmæssige godkendelse gennemført, hvorved ministeriet har bemærket, at cosmicering i sig selv ikke er andet end konstatering af, at en undersøgelse har fundet sted med positiv resultat. I Blechingbergs tilfælde var resultatet efter direktørens formening givet på forhånd, inden cosmiceringsproceduren blev indledet. Ministeriet mener derfor at kunne hævde, at cosmicering for Blechingbergs vedkommende var en formalitet, som i sig selv var uden betydning.

Direktør Svenningsen havde kendt Blechingberg i 35 år og var opmærksom på hans fortrin og svagheder og havde ved hans placering disponeret ud fra en vurdering deraf. At hans uorden i pengesager og mangel på holdning og selvkontrol skulle kunne føre ham ind på forbryderbanen og gøre ham til forræder, lå fuldstændig udenfor den forestillingskreds, hvori direktøren bevægede sig ved sine overvejelser vedrørende Blechingberg. Direktøren regnede med, at der var en vis risiko med hensyn til pengesager, og tog sine forholdsregler, idet han sørgede for, at Blechingberg ikke fik ansvaret for en kasse. Den mulighed, at man måtte gardere sig mod Blechingberg som landsforræder, reflekterede direktøren overhovedet ikke over.

Tilfældet Blechingberg har imidlertid givet Udenrigsministeriet den sørgelige erfaring, at teorien om dårlig privatøkonomi som en sikkerhedsrisiko også med hensyn til national pålidelighed holder stik. Ministeriet har draget lære af det passerede og vil i fremtiden også praktisere denne teori.

Udenrigsministeriet har yderligere oplyst, at sikkerhedsgodkendelsen af Blechingberg ikke blev annulleret, da han i 1956 blev udsendt til Bonn, hvor der kun rent undtagel-

sesvis og i hvert fald ikke indenfor handelsrådsgiverens arbejdsområde fremkom »yderst hemmelige sager«.

Efter de gældende bestemmelser burde en sådan annullering strengt taget have fundet sted, men på grund af de hyppige forflytninger i tjenesten praktiserede ministeriet ikke dengang denne regel.

Ifølge Udenrigsministeriets redegørelse indebar den manglende annullering ikke nogen forøget mulighed for Blechingberg til at begå landsforræderi. Da cosmiceringen var overflødig under hans tjeneste i Bonn, blev ambassaden ikke underrettet om denne. Selvom det af den omstændighed, at Blechingberg havde været assisterende afdelingschef, kunne sluttes, at han måtte være cosmiceret, påhvilede det efter bestemmelserne i mangel af udtrykkelig meddelelse derom ambassaden at skaffe sig fuld vished herfor i København, såfremt det mod al sandsynlighed skulle være nødvendigt, at Blechingberg fik indsigt i særlig hemmelige sager.

Ifølge straffesagens akter reagerede repræsentationen i fuld overensstemmelse hermed, da Blechingberg anmodede arkivet om at udlevere ham nogle hemmelige akter, idet ambassadesekretæren som vidne har forklaret, at en af de refleksioner, han gjorde sig, da han hørte om denne anmodning, var, at han ikke mente, at Blechingberg var cosmiceret.

Endelig har Udenrigsministeriet oplyst, at det efter Blechingberg-sagens fremkomst på henstilling fra politiet annullerer medarbejdernes sikkerhedsgodkendelse, så snart de flyttes til et arbejdssted, hvor der ikke er brug derfor.

Legationsråd Wenck har overfor mig oplyst, at han i 1950 blev kaldt hjem fra tjeneste i udlandet, og at han kort efter fik overdraget tilsynet med ministeriets sikkerhedstjeneste.

Med hensyn til ministeriets fremgangsmåde ved cosmicering oplyste legationsråd Wenck, at han for så vidt angår de underordnede tjenestemænd – ofte på foranledning af den pågældende kontorchef – tog initiativ til, at en sådan tjenestemand blev cosmiceret, når arbejdet krævede, at han fik indseende i cosmic-sager. Wenck gennemså da den pågældendes b-akter (fortrolige personaleakter) og oversendte derpå et personaleskema til

Politiets Efterretningstjeneste med en skrivelse, hvis indhold svarede til den foran side 99 nævnte skrivelse af 21. september 1955 ved cosmiceringen af Blechingberg.

Fra ministeriets ledelse fik Wenck besked, såfremt en højere tjenestemand skulle cosmiceres, og han havde da uden selvstændige undersøgelser oversendt personaleskemaet til Politiets Efterretningstjeneste. Wenck bemærkede i denne forbindelse, at han kun havde adgang til b-akterne for tjenestemænd, der er placeret i en lavere lønningsklasse eller i hans egen lønningsklasse, men med kortere anciennitet, end han har.

Legationsråd Wenck oplyste dernæst, at han kun havde haft et begrænset kendskab til Blechingberg, herunder at han i sine yngre dage havde svært ved at holde orden i sin økonomi. Derimod havde Wenck ikke haft kendskab til de forskellige sager, der havde været vedrørende Blechingbergs økonomi. Da Wenck i 1955 af ledelsen havde fået besked om, at Blechingberg sammen med andre af ministeriets højere tjenestemænd skulle cosmiceres, havde han taget det som en given ting, at ledelsen havde taget stilling til nødvendigheden af, at de pågældende tjenestemænd blev cosmiceret. Han havde behandlet sagen i overensstemmelse med den nævnte praksis for så vidt angår cosmicering af højere tjenestemænd.

Legationsråd Wenck har endvidere meddelt, at efter hans opfattelse var det indtil fornylig politiet, der traf den endelige afgørelse af, om en person skulle cosmiceres.

Endelig oplyste Wenck, at han havde udarbejdet et notat vedrørende den engelske spionsag »Burgess og Mac Lean«, hvori det bl. a. er anført: »Det må således påhvile alle regeringskontorer at holde sig underrettet om alvorlige brist, såsom drukkenskab, narkomani, homosexualitet eller løsagtigt levned, der alvorligt kan påvirke en tjenestemands pålidelighed. Det er imidlertid en fejltagelse at tro, at kun mere alvorlige karakterbrist frembyder en sikkerhedsmæssig risiko. Hvis en person har en stor gæld, indebærer dette ligeledes en risiko.« – Dette notat var af legationsråd Wenck blevet udsendt med en skrivelse af 9. juni 1956 til de danske repræsentationer i udlandet. Denne ekspedition havde ikke været forevist ministeriets ledelse, idet Wenck i forvejen havde sikret sig, at direk-

tøren og afdelingscheferne var bekendt med det materiale, hvorpå notatet byggede.

Politiinspektør Mogens Jensen har overfor mig forklaret, at det er de enkelte styrelser, der træffer den endelige afgørelse af, om en person skal cosmiceres, og at politiet kun yder styrelserne bistand med hensyn til fremskaffelse af oplysninger. Direktør Svenningesen havde dog fornylig på et møde givet udtryk for, at han hidtil havde været af den opfattelse, at det var politiet, der havde den endelige afgørelse af, om en person kunne cosmiceres, og direktøren havde henvist til formuleringen af de skrivelser, hvorved politiet meddelte, at det havde afsluttet en sikkerhedsundersøgelse. I disse var det nemlig anført, at »... det herefter kan godkendes...«, at vedkommende cosmiceres.

Politiinspektøren oplyste i denne forbindelse, at politiets skrivelse var en formularskrivelse, og at det nævnte udtryk ikke betød andet og mere, end at politiet for sit vedkommende og på grundlag af de for politiet foreliggende oplysninger »godkendte«, at den pågældende fik adgang til cosmic-materialet. Den omstændighed, at styrelsen fremsatte forslag om cosmicering af en tjenestemand, er af politiet blevet taget som udtryk for, at styrelsen alene med forbehold af de oplysninger, der måtte fremkomme ved politiets undersøgelser, havde fundet den pågældende egnet til cosmicering og derfor for sit vedkommende godkendte denne foranstaltning. Politiinspektøren anførte yderligere, at han var gået ud fra, at Udenrigsministeriet måtte være klar over, at politiet ikke uden udtrykkelig bemyndigelse kunne træffe beslutning vedrørende de enkelte styrelser interne personaleforhold.

Politiinspektøren oplyste dernæst, at det nu – foranlediget af Blechingberg-sagen – var blevet præciseret, at det var styrelserne, der traf den endelige afgørelse vedrørende sikkerhedsgodkendelse, idet formuleringen af den ovennævnte skrivelse var blevet ændret til: »...at der ikke for Politiets Efterretningstjeneste er fremkommet oplysninger om den pågældende, der taler imod«, at han sikkerhedsgodkendes.

Hvad angår cosmiceringen af Blechingberg oplyste politiinspektøren, at politiet fra Udenrigsministeriet alene havde modtaget det omtalte personaleskema, men at denne ordning nu er ændret, således at politiet i

fremtiden får fyldigere oplysninger om de personer, der skal cosmiceres, og at der i alle tilfælde gives politiet de oplysninger, som Udenrigsministeriet måtte være i besiddelse af.

Politifuldmægtig Stevns har dernæst meddelt, at han i efteråret 1955 i efterretningsafdelingen behandlede sagen angående cosmicering af Blechingberg. Han fandt frem til den foran side 89 omtalte politiuundersøgelse fra 1949 angående salg af nogle pantsatte tæpper og rekvirerede akterne, som han gennemgik. Sagen kunne imidlertid ikke bevirke, at politiet ville fraråde cosmicering, da det var det eneste ufordelagtige, der var oplyst om Blechingberg, og da sagen med statsadvokatens samtykke på grund af bevisets stilling var sluttet uden tiltalerejsning. Efterretningsafdelingen måtte lægge denne afgørelse til grund for bedømmelsen af Blechingberg.

Politifuldmægtigen bemærkede herved, at Blechingberg havde en overordnet stilling i ministeriet, og at han ikke havde været ansat andre steder. Politiet havde derfor ikke mulighed for andetstedsfra at indhente oplysninger til belysning af Blechingbergs egnethed til beskæftigelse med hemmelige sager, men måtte indskrænke sig til at undersøge, om der for politiet allerede forelå oplysninger, der talte imod cosmiceringen. Politifuldmægtigen anførte yderligere, at han ikke nu kunne erindre, om tæppe-sagen var blevet nævnt for politichef Brix, forinden denne underskrev skrivelser af 14. oktober 1955 til Udenrigsministeriet.

Politichef Brix har oplyst, at han ikke nu har nogen erindring om sagen vedrørende cosmiceringen af Blechingberg. Brix har dernæst tiltrådt politiuinspektør Mogens Jensens ovenstående udtalelse, hvorefter det er de enkelte styrelser, der træffer afgørelsen om cosmiceringen. Politiet er et bistandsorgan, der forelægger styrelserne de indhentede oplysninger uden at tage stilling til, hvilken vægt der måtte tillægges disse ved afgørelsen af, om den pågældende skulle cosmiceres. Brix henviste herved bl. a. til, at han i et radiointerview i august 1954 havde redegjort for denne opfattelse, og at hensynet til Danmarks forpligtelser overfor andre NATO-lande havde været afgørende såvel for formuleringen af Politiets Efterretningstjenestes skrivelser til styrelserne angående cosmicering som for det forhold, at disse skrivelser var

stilet til Forsvarsministeriet, og at vedkommende styrelser kun havde fået en genpart af skrivelserne.

Politichefen har endelig anført, at han mener, at han ved en bestemt lejlighed, hvor han havde været til møde med direktør Svenningsen, klart havde givet udtryk for sin opfattelse, idet han efter at have givet visse oplysninger, der eventuelt kunne være af sikkerhedsmæssig betydning, havde udtalt, at det nu var op til ministeriet at træffe afgørelse.

Direktør Svenningsen, som er blevet gjort bekendt med de ovenstående forklaringer, har anført, at Udenrigsministeriet indtil foråret 1959 havde den opfattelse, at det var politiet, der traf den endelige afgørelse af, om en person skulle cosmiceres. Efter direktørens formening havde politiet også haft denne opfattelse. Til støtte for ministeriets standpunkt har direktøren henvist til formuleringen af politiets godkendelsesskrivelser (s. 99) og til, at denne skrivelse var stilet til Forsvarsministeriet, idet Udenrigsministeriet kun fra politiet modtog en genpart af skrivelserne med anmodning om at meddele, hvornår tavshedserklæringen var underskrevet. Dette måtte efter Svenningsens opfattelse tyde på, at politiet anså cosmiceringsundersøgelsen for afsluttet ved fremsendelsen af den omhandlede skrivelse, og ministeriet havde ikke kendskab til, at politiets ekspeditionsform skyldtes et hensyn til NATO. Endvidere har direktør Svenningsen henvist til, at Statsministeriet i en cirkulærskrivelse af 1952 har udtalt, at de enkelte styrelser bør yde Politiets Efterretningstjeneste al mulig bistand til løsning af de sikkerhedsmæssige opgaver. Dette havde Udenrigsministeriet forstået således, at det var politiet, der skulle have ansvaret for sikkerhedsundersøgelser.

Endvidere har direktør Svenningsen udtalt, at han ikke har nogen erindring om det af politichef Brix foran omtalte møde.

Endelig har Udenrigsministeriet anført, at det ikke har haft kendskab til politichefens radiointerview i august 1954.

Efter alt foreliggende må det antages, at Udenrigsministeriet indtil 1959 har ansat Politiets Efterretningstjeneste for den myndighed, der havde ansvaret for sikkerhedsgodkendelserne af ministeriets tjene-

stemænd, mens efterretningstjenesten kun betragtede sig som et bistandsorgan for styrelserne. Det må betegnes som beklageligt, at denne uoverensstemmelse ikke tidligere var blevet klarlagt og afhjulpet. Ansvar for herfor kan ikke ensidigt placeres hos den ene eller hos den anden af disse myndigheder.

Udenrigsministeriets ledelse har efter det foreliggende ikke på cosmiceringstidspunktet haft kendskab til Blechingbergs lån hos en udenlandsk diplomat og hos underordnede. Derimod var ledelsen bekendt med Blechingbergs slette økonomi og uheldige pengetransaktioner, herunder de to lån på 4.000 og 1.200 kr. hos forretningsdrivende, samt med hans beretning om episoden i en fremmed hovedstad i vinteren 1953.

Det er utvivlsomt, at Udenrigsministeriets ledelse i 1955 ikke har tænkt det muligt, at Blechingberg skulle frembyde sikkerhedsmæssig risiko. Jeg finder imidlertid, at ministeriet efter det kendskab, det havde til Blechingberg, ikke burde have betragtet sikkerhedsgodkendelsen som en formalitet, men nøje have overvejet, om denne disposition var forsvarlig. Selvom man ikke tager Blechingbergs senere adfærd i betragtning, må jeg finde, at han ikke i 1955 opfyldte de minimumskrav, man må stille for at give en tjenestemand adgang til hemmelige oplysninger.

Jeg skal dernæst udtale, at jeg under hensyn til det af politichef Brix anførte ikke mener, at jeg har sikkert grundlag for at kritisere, at politichefen intet foretog sig, da han den 16. september 1955 blev gjort bekendt med Blechingbergs oplevelse i den fremmede hovedstad. Det bemærkes herved, at politichefen ikke havde kendskab til de sager, der gennem årene havde været vedrørende Blechingbergs økonomi, bortset fra den sluttede politiundersøgelse fra december 1949 med hensyn til salg af pantsatte effekter.

Endelig skal jeg udtale, at jeg – selvom det ikke måtte have øget Blechingbergs muligheder for at spionere – må finde det ukorrekt, at Udenrigsministeriet ikke ved hans udsendelse til Bonn annullerede hans sikkerhedsgodkendelse.

VI. Skattevæsenets begæringer til Finansministeriet om tilbageholdelse i Blechingbergs løn.

Som anført i fremstillingen foran s. 90 og s. 91, fremgik det af Udenrigsministeriets akter, at skattevæsenet i 1950 og januar samt marts 1951 overfor Udenrigsministeriet 3 gange havde anmodet om løntilbageholdelse, og at Udenrigsministeriet havde oversendt begæringerne til Finansministeriet.

Den 19. juni 1959 bad jeg Finansministeriet oplyse, om det gennem årene havde modtaget begæringer om tilbageholdelse i Blechingbergs løn til dækning af skyldige skatter, og i bekræftende fald om Finansministeriet havde underrettet Udenrigsministeriet herom.

Den 25. juli 1959 meddelte Finansministeriet, at der siden 1. januar 1951 efter anmodning fra skattevæsenet havde været foretaget tilbageholdelse i Blechingbergs løn til dækning af forfaldne skatter, og at ministeriet havde modtaget følgende begæringer:

Dato		Beløb	afregnet pr.
?	(via Udenrigsministeriet)	2.419,39	1. 8. 51
26. 1. 51	»	1.478,70	1. 12. 51
29. 3. 51	»	1.475,08	1. 2. 52
22. 10. 51		515,00	1. 3. 52
22. 10. 51		(4.593,10)	
	ændret af skattevæsenet til	1.639,32	1. 6. 52
28. 11. 51		530,62	1. 7. 52
14. 3. 52		351,75	1. 7. 52
24. 4. 52		350,04	1. 8. 52
5. 7. 52		261,87	1. 8. 52
5. 7. 52		176,31	1. 9. 52
11. 9. 52		1.866,88	1. 12. 52
5. 11. 52		1.866,91	1. 3. 53
4. 2. 53		1.871,48	1. 5. 53
27. 3. 53		1.857,75	1. 6. 53
29. 5. 53		1.866,91	1. 7. 53
8. 7. 53		13.290,60	1. 7. 54
4. 9. 54		6.536,20	1. 5. 55
7. 9. 55		6.724,36	
23. 1. 56		÷ 3.353,88	
		3.370,48	1. 2. 56
11. 4. 56		4.197,62	1. 7. 56

Finansministeriet udtalte endvidere, at Udenrigsministeriet, så længe de nævnte lønindeholdelser fandt sted, gennem en fra-

drags-kode »K« på de månedlige lønningslister, som Finansministeriet tilstillede Udenrigsministeriet, er gjort bekendt med de månedlige indeholdelser.

Den 3. august 1959 forelagde jeg Finansministeriets udtalelse for Udenrigsministeriet, der den 19. august 1959 afgav en redegørelse for forholdet. Det anføres her, at lønudbetalingerne i de fleste tilfælde tidligere foretoges af de enkelte styrelser på grundlag af lønningslister udarbejdet af Finansministeriet. I disse lønningslister, hvor der var redegjort for udregningen af lønningerne for hver enkelt tjenestemand, fandtes en rubrik, der hed »Indeholdelser til banker, sparekasser m. v.«. Fra 1. maj 1950 ændredes fremgangsmåden ved lønudbetalingerne for Udenrigsministeriets vedkommende, således at Finansministeriet selv pr. giro anviste lønningerne direkte til hjemmeværende udenrigsministerielle tjenestemænd. Efter denne ændring havde lønningslisterne, der fortsat blev sendt til Udenrigsministeriet, alene et regnskabsmæssigt formål, og listernes oplysninger om lønningstallene for de enkelte tjenestemænd var ikke meddelelser, der gav ministeriet nogen tjenstlig anledning til undersøgelse, overvejelse eller ekspeditioner. Listernes karakter af posteringsbilag understreges efter Udenrigsministeriets opfattelse bl. a. også derved, at de udarbejdes af kontormedhjælperne i Finansministeriets lønningsanvisningssektion og oversendes til Udenrigsministeriet uden underskrift og uden følgeskrivelse, hvorfor de uden mellemliggende behandling på embedsmandsniveau gives til kontormedhjælperne i Udenrigsministeriets regnskabssektion, der udfører bogføringen.

Udenrigsministeriet har dernæst meddelt, at det kendte de tre første begæringer, da disse var fremsendt til Udenrigsministeriet. De andre løntilbageholdelsesbegæringer, der havde været fremsendt direkte til Finansministeriet, har Udenrigsministeriet ikke haft noget kendskab til, uanset at indeholdelsen var angivet på lønningslisterne. Udenrigsministeriet har som begrundelse herfor bl. a. anført, at regnskabssektionens chef og den tilsynsførende fuldmægtig må have været berettigede til at gå ud fra, at en meddelelse fra Finansministeriet om et så alvorligt forhold som løntilbageholdelse i en tjenstemands løn ville blive givet Udenrigsministeriets ledelse i en særskilt skrivelse og ikke i

form af en talangivelse på en omfattende lønningsliste, hvor oplysningen let ville blive overset. Hvis det havde været Finansministeriets hensigt at give oplysning om løntilbageholdelse gennem lønningslisterne, måtte Udenrigsministeriet have været berettiget til at gå ud fra, at Finansministeriet ville have tilkendegivet dette overfor Udenrigsministeriet. En sådan meddelelse er imidlertid aldrig givet, og efter lønningslisternes karakter ville Udenrigsministeriet ikke af sig selv gennemgå disse.

Kontorpersonalet i Udenrigsministeriets regnskabssektion har alene posteret hovedsummerne og ikke foretaget en gennemgang af de enkelte tjenestemænds lønninger. Men selvom en kontormedhjælper skulle have set nærmere på en lønningsliste og derved have konstateret, at der i rubrikken »Indeholdelse« var anført et tal og bogstavet »K«, ville vedkommende ikke være blevet klar over, til hvilket formål indeholdelsen havde fundet sted, idet Udenrigsministeriet først i 1957 fra Finansministeriet modtog meddelelse om kodebogstavernes betydning.

Finansministeriet, der har fået forelagt Udenrigsministeriets redegørelse, har den 20. november 1959 meddelt, at Finansernes Centralstyrelse hidtil har fulgt og fremdeles vil følge den praksis, at der ved indkommende begæringer om lønindeholdelser for skatter hos personalet afgives særskilt meddelelse til chefen for Finansdepartementet som personalechef for Finansernes Centralstyrelse, idet denne i det enkelte tilfælde afgør, hvilke foranstaltninger den modtagne lønindeholdelsesbegæring bør give anledning til.

For at give andre ministerier mulighed for udøvelse af et tilsvarende skøn vil Finansministeriet for så vidt angår de styrelser, for hvilke ministeriet forestår lønanvisningen, for fremtiden – udover som hidtil at foretage en markering i lønningslisterne – tilstille vedkommende ministerier særskilt meddelelse om begæringer om lønindeholdelse for skatebeløb for personale i ministeriet og institutioner under dette. Tilsvarende fremgangsmåde vil blive fulgt med hensyn til begæringer om lønindeholdelser for underholdsbidrag.

Det må efter det oplyste antages, at Udenrigsministeriets ledelse ikke har haft kendskab til de begæringer om løntilbage-

holdelse, der af skattevæsenet i tiden fra oktober 1951 til april 1956 er sendt direkte til Finansministeriet.

Udenrigsministeriet måtte endvidere med føje kunne gå ud fra, at Finansministeriet ville give særskilt meddelelse i tilfælde, hvor der blev fremsat begæringer om løn-tilbageholdelse til dækning af forfaldne skatter.

I fremtiden vil Finansministeriet som nævnt give vedkommende styrelse særskilt meddelelse om lønindeholdelse. Selvom sådan fremgangsmåde ikke har været foreskrevet i årene 1950/59, finder jeg, at Finansministeriet i et tilfælde som det foreliggende, hvor det igennem flere år modtog begæringer om tilbageholdelse af betydelige beløb vedrørende en tjenestemand i ledende stilling, burde have givet særskilt underretning til Udenrigsministeriet.

VII. Udsendelsen til Bonn.

I januar 1956 blev Blechingberg sygemeldt for længere tid. En indsendt lægeerklæring oplyste intet om sygdommens art, og ud over, at det hed sig, at sygdommen skyldtes overanstrengelse og dårlige nerver, kendte ministeriets ledelse ikke noget nærmere til, hvad han fejlede.

Det blev nu konstateret, at Blechingberg i den sidste tid inden sygdommen havde ladet en del sager ligge eller kun ekspederet dem mangelfuldt. Der var ifølge Udenrigsministeriets redegørelse af 27. maj 1959 dog ikke tale om forsømmelser af en sådan art, at de kunne give anledning til tjenestemandssag eller andre disciplinære foranstaltninger. Ministeriet antog, at Blechingberg havde været klar over, at hans forhold fra 1949/52 havde afskåret ham fra at få en chefspost, og at skuffelsen herover i forbindelse med hans private bekymringer efterhånden havde taget så stærkt på ham, at hans nerver og helbred havde svigtet. Den krævende post som assisterende afdelingschef var blevet ham for byrdefuld, og det ville være betænkeligt at lade ham vende tilbage til denne stilling, når han blev rask.

På foranledning af fru Blechingberg havde direktør Svenningsen en samtale med hende den 1. februar 1956. Man drøftede

her Blechingbergs forhold, og direktøren udtalte bl. a., at ministeriet ikke kunne gøre noget med hensyn til avancement el. lign., så længe man ikke havde klarhed over Blechingbergs økonomiske forhold. Direktøren udtalte endvidere, at han gerne ville drøfte de økonomiske forhold med Blechingberg eller den advokat, som ifølge Blechingbergs oplysninger fra samtalen den 29. august 1952 med direktøren administrerede lønnen. Direktøren havde efter denne samtale set hen til at få tilfredsstillende oplysninger fra advokaten, men der var ikke sket yderligere.

Ifølge direktørens notat om samtalen med fru Blechingberg undlod han bevidst at spørge hende, hvor stor gælden var, idet han fandt det rettest at drøfte sagen med Blechingbergs advokat. Han anmodede derfor fru Blechingberg om at foranledige, at advokaten rettede henvendelse til ham.

På et personalemøde den 31. maj 1956 drøftedes spørgsmålet om den fremtidige placering af Blechingberg, og fra dette møde foreligger følgende notat:

»Direktøren oplyste, at Blechingberg, der har været sygemeldt siden januar 1956, ventes tilbage til tjeneste i de nærmeste dage.

Under hans fraværelse har det vist sig, at han, før han blev syg, er kommet bagud med behandlingen af visse saggrupper, som han ved sin overtagelse af stillingen som ass. afdelingschef førte med sig fra Ø. P. V.*) og siden har beskæftiget sig med på egen hånd. Det drejer sig om sager om danske statsborgeres krav om erstatning for tab ved nationalisering af deres ejendom i Tjekoslovakiet, Rumænien og Ungarn samt om visse sager om dispensation fra reglerne om konfiskation af tysk ejendom. Blandt de uekspederede sager fandtes to henvendelser fra ombudsmanden. De var ca. et halvt år gamle, og ombudsmanden havde i begge tilfælde rykket for svar.

Skønt der rent faktisk næppe er sket nogen skade ved forsinkelsen af sagsbehandlingen, var forholdet dog principielt uheldigt, og der var enighed om, at det ville være betænkeligt at lade Blechingberg genovertage posten som ass. afdelingschef, der tydeligvis var blevet for byrdefuld for ham. Det konstateredes i denne forbindelse, at han tidligere har udført et særdeles fortjenstfuldt

*) Økonomisk-politisk afdelings 5. kontor.

arbejde i Ø. P.-afdelingen, særlig som handelsforhandler. Når hans behandling af de ovenomtalte særlige sagsområder så at sige er gået i stå for ham, måtte det formentlig ses på baggrund af de personlige bekymringer, som han i de senere år har haft og stadig har at kæmpe med.

Efter drøftelse af forskellige muligheder for en passende placering af ham, når han vender tilbage, opnåedes der enighed om at stille mod at sende ham til Bonn som økonomisk rådgiver eller handelsrådgiver.

Direktøren ville drøfte denne tanke med stats- og udenrigsministeren og derefter vende tilbage til spørgsmålet.«

Et par dage senere forelagde direktøren mundtligt sagen for stats- og udenrigsminister H. C. Hansen, der tiltrådte forslaget. Ifølge Udenrigsministeriets redegørelse blev det ved denne lejlighed indgående drøftet, hvad der kunne tale for og imod planen, og det var under samtalen klart, at Blechingbergs økonomi var svag, og at dette havde givet sig visse uheldige udslag, uden at der dog skete en gennemgang af de enkelte forhold.

Direktør Svenningsen har på forespørgsel oplyst, at han ikke, da han drøftede udsendelsen med stats- og udenrigsminister H. C. Hansen, gjorde denne bekendt med de ældre konkrete sager vedrørende Blechingberg. Ministeren var imidlertid bekendt med, at der for Blechingbergs vedkommende i tidens løb havde været forskellige uheldige forhold, og direktøren og ministeren havde talt om hans svagheder.

Direktøren drøftede derefter telefonisk spørgsmålet med ambassadør Hvass, Bonn, der meddelte, at han ikke ville modsætte sig Blechingbergs udsendelse til ambassaden, såfremt man ønskede at foretage en sådan disposition.

Den 16. juni 1956 havde direktør Svenningsen en samtale med Blechingberg, der ville blive raskmeldt i løbet af kort tid. Direktøren tilbød Blechingberg stillingen som handelsrådgiver ved ambassaden i Bonn og meddelte, at man havde konstateret mangler ved hans arbejde, og at man ikke ønskede, at han skulle vende tilbage til stillingen som assisterende afdelingschef. På den anden side ville ministeriet gerne hjælpe ham til at komme tjenstligt i gang efter sygdommen.

Blechingberg anmodede om at få lejlighed til at tænke over sagen, og ved en ny samtale den 25. juni 1956 med direktøren meddelte han, at han tog mod tilbudet. Direktøren fremhævede ved denne lejlighed, at Blechingberg skulle være handelsrådgiver, og at ambassaderåden i Bonn, der var yngre end Blechingberg, var souschef og skulle fungere som chargé d'affaires i ambassadørens fraværelse. Blechingberg oplyste dernæst navnet på sin advokat, og den 29. juni 1956 gav han direktøren en opgørelse over sine økonomiske forhold. Det bemærkes herved, at gælden i opgørelsen var angivet til omkring halvdelen af, hvad den i virkeligheden androg. Med virkning fra 1. juli 1956 blev Blechingberg beordret til tjeneste ved ambassaden i Bonn.

Blechingbergs løn blev på den for udsendte tjenestemænd sædvanlige måde fastsat af ministeriet efter indstilling fra udetillægsnævnet og godkendelse fra finansudvalget (§ 9 i lov af 7. juni 1958 om normering og klassificering af tjenestemandstillinger). Til at begynde med androg lønnen ca. 71.000 kr. eller ca. 43.000 DM om året, hvilket var det samme, som den forrige indehaver af stillingen havde haft i total løn. Som følge af prisudviklingen i Tyskland skete der med virkning fra 1. april 1958 en almindelig forhøjelse af tjenestemandenes lønninger, og Blechingbergs total løn steg ved denne lejlighed til ca. 77.000 kr. eller ca. 47.000 DM.

Ministeriet har anført, at det var overordentlig vanskeligt at finde en stilling til Blechingberg efter hans sygdom. En forflytelse til andet arbejde indenfor ministeriet var ikke mulig, idet der kun kunne være tale om en kontorchef-stilling, og dette ville være en iøjnefaldende og ydmygende nedplacering. En sådan disposition ville heller ikke have givet en rimelig udsigt til, at tjenesten ville få nogen gavn af Blechingbergs arbejdskraft, og kunne have skabt en utålelig situation i den pågældende afdeling. En ny stilling måtte derfor være en post i den ydre tjeneste, og denne post måtte være arbejdsmæssigt mindre krævende end hans hidtidige. En chefspost med kasseansvar kunne ikke komme på tale, ja selv ikke en medhjælperstilling, der kunne medføre, at han skulle bestyre embedet under chefens fra-

vær. Chefen måtte være en tjenestemand med autoritet og human forståelse ud over det almindelige og desuden rede til frivilligt at påtage sig den vanskelige opgave at skulle beskæftige en ældre, skuffet og bitter tjenestemand på et så forholdsvis lille arbejdssted, som selv de største udenrigsrepræsentationer er.

Efter gennemgang og forkastelse af en række muligheder standsede man ved tanken om at sende Blechingberg til Bonn som handelsrådgiver.

Ministeriet har dernæst oplyst, at fra Bonn-repræsentationens oprettelse i 1950 til 1954 havde hver af repræsentationens to sektioner, den politiske og den økonomiske, været forestået af en ambassaderåd. Fra 1954 havde man søgt at klare sig alene med den politiske ambassaderåd, men allerede ved udgangen af 1955 var det blevet klart, at udviklingen, derunder ikke mindst fællesmarkedsplanerne, gjorde det nødvendigt påny at sende en økonomisk ambassaderåd til Bonn.

Stillingen syntes velegnet til Blechingberg. Arbejdsbyrden ville være noget mindre krævende end hans hidtidige, og skulle det dog forventning ske, at han ikke kunne overkomme arbejdet og kom bagud med sagerne, ville det på det mere begrænsede og overskuelige arbejdssted meget hurtigt blive åbenbart for embedets chef. Opgaverne lå indenfor det handelspolitiske og erhvervs-mæssige område, der med årene var blevet Blechingbergs speciale.

Ministeriet har endvidere anført, at selv om en udsendelse af Blechingberg som handelsrådgiver ikke ville være en degradation i tjenestemandens lovens forstand, og selv om en sådan placering ikke udadtil ville virke direkte påfaldende, ville den dog reelt være ensbetydende med en ganske alvorlig nedplacering. Dette synspunkt blev dog ikke fremført på personalemødet den 31. maj 1956, idet der ikke var nogen anledning til at gå nærmere ind på denne side af sagen, når hensås til den overbærenhed, som ledelsen tidligere havde vist Blechingberg, og til, at alternativet til udsendelsen til Bonn ville være den langt mere iøjnefaldende og ydmygende nedplacering i hjemmetjenesten.

Endvidere har ministeriet anført, at selv om udsendelsen til Bonn betød en lønmæssig fremgang, var udsendelsen ikke en øko-

nomisk hjælpeaktion. Baggrunden for udsendelsen var og blev at give Blechingberg en passende og forsvarlig placering, da det var blevet betænkeligt fortsat at benytte ham til den mere krævende opgave som assisterende afdelingschef. Kunne han ved fornuftig og beskedent levevis i sin nye stilling opnå at blive i stand til at afdrage på sin gæld, var dette en sekundær virkning, som ministeriet på den anden side ikke kunne have noget imod.

I Bonn indrettede Blechingberg sig ifølge de under straffesagen tilvejebragte oplysninger på et meget beskedent niveau, og han afdrog gennemsnitlig 15-1600 kr. om måneden på sin gæld, idet han samtidig nogenlunde førte den selskabelighed, som posten krævede.

Ministeriet har herved bemærket, at tilfældet naturligvis er helt utypisk og ikke tillader slutninger med hensyn til, hvad udenrigstjenestemænd under tjeneste i udlandet kan opspare af deres lønning.

Statsminister H. C. Hansen har oplyst, at der ikke ved hans drøftelse med direktør Svenningsen om Blechingbergs udsendelse var blevet foretaget en gennemgang af de konkrete sager vedrørende Blechingbergs økonomi.

Hovedsynspunktet havde været, at direktør Svenningsen, efter hvad der var kommet frem under Blechingbergs sygdom, ikke følte sig tryk ved at have ham som assisterende afdelingschef. Direktøren var derfor mod, at Blechingberg sendtes tilbage til denne stilling, og der måtte findes en anden post til ham. Under overvejelserne heraf fremhævede direktøren det synspunkt, at der ikke kunne betros Blechingberg nogen chefspost i udlandet eller overhovedet nogen post, som gav ham - varigt eller blot midlertidigt - ansvar for en kasse. Blechingberg kunne derfor end ikke sendes ud som næstkommanderende til en ambassade i udlandet, hvor han under chefens fravær måtte blive ansvarlig for kassen. Om disse synspunkter havde der været enighed mellem ministeren og direktøren.

Statsministeren har dernæst anført, at i Bonn ville Blechingberg blive placeret således, at han aldrig, uanset hans anciennitet, ville få et selvstændigt kasseansvar.

Statsministeren har endvidere oplyst, at

han i almindelighed var bekendt med, at Blechingberg havde en dårlig økonomi, men at han ikke iøvrigt havde noget nærmere kendskab til hans forhold. Statsministeren havde dog været klar over, at der var tale om en tjenestemand, hvis økonomi måtte give anledning til forsigtighed ved hans placering, og dette hensyn blev efter ministerens opfattelse tilgodeset ved udsendelsen til Bonn.

Ambassadør Hvass har oplyst, at han, da spørgsmålet om Blechingbergs udsendelse til Bonn blev rejst overfor ham, ikke kunne se bort fra de personlige vanskeligheder, der kunne følge af, at Blechingberg, der allerede tidligere på forskellig måde var blevet forbigået, som handelsråd fik en mindre stilling end den, han kom fra som assisterende afdelingschef i Udenrigsministeriet. Ambassadøren og direktør Svenningsen var enige om, at Blechingberg i sin egenskab af handelsråd måtte betragtes som special-medarbejder, og at han således ikke skulle være chargé d'affaires, idet ambassaden i ambassadørens fravær skulle ledes af den almindelige ambassaderåd, uagtet denne både i alder og anciennitet var væsentligt yngre end Blechingberg.

Af det foreliggende fremgår, at ministeriet ved placeringen af Blechingberg i Bonn sikrede sig, at han ikke under nogen form fik ansvaret for en offentlig kasse. Derimod regnede man – som tidligere nævnt – ikke med, at Blechingberg kunne frembyde nogen sikkerhedsmæssig risiko. Efter det af ministeriet anførte til forsvar for denne opfattelse tør jeg ikke med sikkerhed udtale kritik af, at ministeriet ikke tog en sådan risiko i betragtning i forbindelse med udsendelsen til Bonn, idet jeg navnlig må lægge vægt på, at det efter det foreliggende næppe kunne forventes, at Blechingbergs tjeneste som handelsrådgiver i Bonn medførte *forøget* risiko for landsskadelig virksomhed set i forhold til den risiko, der måtte være forbundet med hans hidtidige stilling som assisterende afdelingschef i Udenrigsministeriet.

Herefter rejser det spørgsmål sig, hvorledes man *iøvrigt* må bedømme udsendelsen til Bonn.

Forskellige forhold må herved tages i

betragtning. Blechingberg havde ikke gjort tjeneste i udlandet siden 1941, det vil sige i 15 år, og en årsag hertil må formentlig søges i de oplysninger om hans økonomiske dispositioner og forhold, der var kommet til Udenrigsministeriets kendskab. Siden august–september 1952, det vil sige i godt 3^{1/2} år, havde Udenrigsministeriet ikke modtaget oplysninger om Blechingbergs økonomi, hvorved bemærkes, at de stadige løntilbageholdelser i Finansministeriet, som omtalt ovenfor i afsnit VI, ikke var ministeriets ledelse bekendt. På den anden side havde Blechingberg ikke i disse år givet de lovede oplysninger om sin økonomi, ligesom ministeriet ikke fik nogen henvendelse fra en advokat for Blechingberg. Da ministeriet i slutningen af juni 1956 fik kendskab til navnet på den pågældende advokat, ses der heller ikke fra denne at være tilgæet ministeriet oplysninger inden beslutningen om udsendelsen. Frygten for, at Blechingbergs økonomi var undergravet, måtte derfor trods den af Blechingberg den 29. juni 1956 afleverede fortegnelse over hans gældsforhold stadig være til stede. Hertil kom, at den situation, der nu forelå for ministeriet, var en anden end tidligere. Mens Blechingbergs sagsbehandling hidtil ikke havde ladet noget tilbage at ønske, var tilfældet nu det, at hans forhold heller ikke på dette område var tilfredsstillende.

Selvom det ikke antages, at udsendelsen til Bonn tilsigtede at hjælpe Blechingberg økonomisk, må det dog alt taget i betragtning forekomme mindre rimeligt, at ministeriet udsendte ham til den i forhold til hans hidtidige post langt bedre lønnede stilling, uanset at denne faktisk rummede en tjenstlig nedplacering.

VIII. Blechingbergs tjeneste i Bonn.

En tjenestemand ved ambassaden i Bonn har under straffesagen overfor politiet oplyst, at han havde konstateret, at Blechingberg i efteråret 1957 mødte beruset om lørdagen ved kontortidens begyndelse. Yderligere har en funktionær ved ambassaden forklaret, at Blechingberg af og til mødte beruset på kontoret, navnlig i perioden op under jul 1957.

Ambassadør Hvass har til politiet forkla-

ret. at han ikke bortset fra et enkelt tilfælde sidst på året 1957 havde bemærket, at Blechingberg havde været påvirket af spiritus under sin tjeneste i ambassaden. Ved den pågældende lejlighed havde Blechingberg under en samtale med ambassadøren vedrørende nogle forhandlinger med de tyske myndigheder hidset sig op i en sådan grad, at ambassadøren fik indtryk af, at Blechingberg forinden havde drukket spiritus.

Da ambassadør Hvass endvidere under straffesagen har oplyst, at Blechingberg i et tilfælde i efteråret 1956 optrådte beruset på gaden og knuste en rude, har jeg foretaget en nærmere undersøgelse af dette forhold.

Kontorchef J. Paludan, der gjorde tjeneste ved ambassaden i Bonn fra efteråret 1952 til februar 1957, og som fra april 1954 var souschef ved ambassaden, har overfor mig oplyst, at Blechingberg, da han i slutningen af juli 1956 kom til Bonn, boede på hotel, og at hans hustru endnu ikke var kommet til Tyskland. Den 8. august 1956 blev kontorchef Paludan om morgenen mellem kl. 3 og 5 ringet op af ambassadens tyske vagtmester, der meddelte, at han efter anmodning fra det tyske politi havde hentet Blechingberg på politistationen og kørt ham til hans hotel. Ifølge vagtmesterens og senere Blechingbergs fremstilling overfor kontorchef Paludan havde Blechingberg den 7. august 1956 om aftenen opholdt sig på en restaurant. Efter at have forladt restauranten ville Blechingberg påny derind, hvilket han ikke kunne komme – uden at kontorchefen vidste, om dette skyldtes, at restauranten var lukket, eller om man ikke ønskede Blechingbergs besøg. Blechingberg var blevet vred og havde hamret på døren, hvorved en rude var gået i stykker. En politibetjent var kommet til og havde ført Blechingberg til politistationen, hvor han nægtede at oplyse navn og bopæl. Politiet havde til sidst kropsvisiteret Blechingberg og derved fundet frem til hans identitet og havde ringet til ambassaden. Ifølge Blechingbergs fremstilling overfor kontorchef Paludan havde han anvendt en temmelig grov tone overfor politiet.

Senere samme morgen havde kontorchef Paludan en samtale med Blechingberg, som søgte at slå sagen hen som betydningsløs. Kontorchefen kunne imidlertid ikke tiltræde Blechingbergs vurdering og fandt det ærger-

ligt, hvis det tyske politi underrettede det tyske udenrigsministeriums protokol; kontorchefen tænkte herved ikke så meget på, om episoden eventuelt ville blive indberettet til det danske udenrigsministerium som på den blamage, den danske repræsentation ville få i det tyske udenrigsministeriums øjne. Kontorchefen havde samme formiddag telefoneret til politipræsidenten i Bonn, som han kendte, og denne havde oplyst, at han allerede havde modtaget en rapport om Blechingbergs optræden. Herefter aftalte kontorchefen et møde samme formiddag med politipræsidenten, og ved denne lejlighed fremhævede kontorchefen de forhold, der talte til undskyldning for Blechingberg, herunder at han kort forinden havde haft et nervesammenbrud, og at han var alene i byen, hvor han endnu knap nok kendte forholdene. Samtalen endte med, at politipræsidenten meddelte, at han ville undlade at underrette den tyske protokol, hvis han modtog en klar undskyldning.

Efter frokost samme dag udfærdigede kontorchef Paludan, der i dagens løb yderligere havde følt sig bestyrket i sin opfattelse af, at forholdet ikke burde komme til den tyske protokols kendskab, følgende skrivelse til politipræsidenten:

»Die Kgl. Dänische Botschaft bestätigt, dass Herr Einar Blechingberg die dänische Staatsangehörigkeit besitzt und seit dem 25. Juli ds. Jrs. bei der Botschaft als Botschaftsrat (Wirtschaft) tätig ist; er ist als solcher an das Auswärtige Amt angemeldet.

Zu der beigefügten Erklärung von Herrn Blechingberg möchte auch die Botschaft ihr Bedauern über den stattgefundenen Vorfall zum Ausdruck bringen.

Aus der beigefügten Quittung ist ersichtlich, dass für den angerichteten Schaden Ersatz schon geleistet worden ist; das Etablissement hat zum Ausdruck gebracht, dass damit die Angelegenheit restlos bereinigt ist.«

(Den kgl. danske ambassade bekræfter, at hr. Einar Blechingberg har dansk statsborgerret og siden 25. juli d. å. har gjort tjeneste ved ambassaden som ambassaderåd (handel). Han er som sådan anmeldt overfor Udenrigsministeriet.

I forbindelse med den vedlagte erklæring fra hr. Blechingberg ønsker også ambassaden

at give udtryk for sin beklagelse med hensyn til den stedfundne episode.

Af vedlagte kvittering fremgår, at der allerede er ydet erstatning for den forvoldte skade. Etablissementet har givet udtryk for, at tilfældet dermed er endeligt bragt i orden.)

Den i skrivelsen omtalte erklæring fra Blechingberg, som var udarbejdet af kontorchef Paludan, havde følgende ordlyd:

»Ich möchte anlässlich des Vorfalls in der Nacht zwischen dem 7. und 8. ds. Mts. den zuständigen deutschen Behörden gegenüber mein grosses Bedauern zum Ausdruck bringen und mich dafür entschuldigen, dass ich mich wegen meines Zustandes auffällig und unpassend benommen habe.«

(I anledning af episoden natten mellem 7. og 8. i denne måned ønsker jeg overfor vedkommende tyske myndigheder at give udtryk for min dybe beklagelse og undskyldte, at jeg på grund af min tilstand har opført mig påfaldende og upassende.)

Kontorchef Paludan har dernæst oplyst, at Blechingberg ikke havde været særlig villig til at underskrive erklæringen, og at han påny havde prøvet at slå sagen hen. Kontorchefen havde foreholdt Blechingberg, at det var nødvendigt at afsende erklæringen og skrivelsen med det foreliggende indhold. Da kontorchefen havde lovet Blechingberg, at han ville undlade at underrette ambassadør Hvass – der var bortrejst –, hvis det viste sig, at de foreliggende skrivelser medførte, at sagen ikke kom til protokollen, underskrev Blechingberg erklæringen. Skrivelser og erklæringen var derefter straks blevet afsendt til politipræsidenten, der henlagde sagen.

Endvidere har kontorchef Paludan udtalt, at han hurtigt i løbet af den 8. august 1956 havde gjort sig klart, at han udfra de samme undskyldende omstændigheder, som han havde anført overfor politipræsidenten, ikke ville underrette ambassadøren, når denne kom tilbage fra rejsen.

Ved sin afrejse i februar 1957 havde kontorchef Paludan gjort ambassadør Hvass bekendt med sagen, idet han ønskede, at ambassadøren skulle kende den, for det tilfælde at der senere skulle indtræffe episoder af tilsvarende art. Ambassadør Hvass havde ved denne lejlighed givet udtryk for sin vrede over, at han ikke tidligere var blevet

underrettet om det passerede. I denne forbindelse oplyste kontorchef Paludan, at ham bekendt havde Blechingberg ikke efter 8. august 1956 været impliceret i tilsvarende episoder.

Endelig har kontorchef Paludan oplyst, at han ikke kendte Blechingberg personlig, og at han ikke, før denne kom til Bonn, havde arbejdet under eller sammen med ham. Kontorchefen vidste, at Blechingbergs udsendelse til Bonn skyldtes, at han i januar 1956 havde haft et nervesammenbrud, og at han ikke rettidigt havde ekspederet sine sager i ministeriet.

Ambassadør Hvass har oplyst, at Blechingberg aldrig overfor ham havde givet udtryk for bitterhed over forflyttelsen til Bonn. Ambassadøren havde hørt, at Blechingberg havde uorden i sine økonomiske forhold, og i det omfang, hvori det var muligt, blev der holdt øje med hans økonomiske dispositioner. I den periode, hvor Blechingberg havde været i Bonn, havde der ikke været noget påfaldende ved hans privatforbrug. Der havde heller ikke været noget at udsætte på hans sagsbehandling. Blechingberg var flittig og interesseret i sit arbejde, og samarbejdet mellem ham og ambassadøren foregik gnidningsløst.

Ambassadør Hvass har dernæst meddelt, at han ikke ud over, hvad han har oplyst overfor politiet, havde noget kendskab til, om Blechingberg skulle være mødt beruset på ambassaden.

Med hensyn til episoden den 7.–8. august 1956 har ambassadøren oplyst, at han i februar måned 1957 fik kendskab til sagen. Ambassadøren havde ikke fundet tilstrækkeligt grundlag til at indberette sagen til ministeriet, idet der ikke fra tysk side var foretaget noget i sagen, efter at Blechingberg og chargé d'affaires'en havde tilstillet politimyndighederne undskyldningskrivelserne. Hertil kom, at Blechingberg i den mellem-liggende tid havde passet sit arbejde godt, og at hans adfærd ikke havde givet anledning til bemærkninger.

Udenrigsministeriet har overfor mig udtalt, at det ikke havde kendskab til, at Blechingberg som oplyst overfor politiet gentagne gange er mødt beruset i ambassaden.

Når henses til de udsendte højere udenrigsministerielle tjenestemænds opgaver

som officielle repræsentanter for landet, må episoden den 7.-8. august 1956 – særlig Blechingbergs optræden overfor det tyske politi – anses for en tjenesteforseelse. Under hensyn hertil finder jeg det beklageligt, at kontorchef Paludan ikke snarest muligt underrettede ambassadør Hvass om det passerede, ligesom det havde været ønskeligt, om ambassadøren, uanset at han først i februar 1957 fik kendskab til sagen, havde indberettet denne til Udenrigsministeriet.

IX. Konklusion.

Til de bemærkninger, der i det foregående er blevet knyttet til hvert enkelt af de undersøgte forhold, skal her føjes en sammenfattende udtalelse.

Udenrigsministeriets stilling til Blechingbergs uheldige, til tider uforsvarlige, forhold gennem en lang årrække har som helhed været præget af en overbærenhed og langmodighed, der er strakt så vidt, at det har måttet give anledning til kritik, se foran ad forhold III, IV og VII.

Der er ingen tvivl om, at denne holdning har været baseret på humane hensyn til en efterhånden ældre medarbejder, der i de første ca. 20 år af sin tjeneste i ministeriet ikke havde gjort sig ufordelagtigt bemærket, men tværtimod både i denne periode og senere havde vist dygtighed, særlig som leder af handelsforhandlinger med udlandet.

Det må også tages i betragtning, at Blechingberg trods den uorden og upålidelighed i pengesager, som ministeriet kendte, har stået i et andet og mindre ugunstigt lys, før man gennem de ved straffesagen og nærværende undersøgelse fremkomne oplysninger fik kendskab til en række forhold, hvoraf flere var af langt alvorligere karakter end de, ministeriet hidtil havde kendt.

Ved bedømmelsen af Udenrigsministeriets ansvar må vægt endvidere lægges på den kendsgerning, at ministeriet på et forholdsvis tidligt tidspunkt bremsede Blechingbergs normale advancement, idet man holdt ham ude fra chefsposter og overhovedet fra poster med adgang til embedets kasse.

Endelig tillægger jeg det vægt, at direktør Svenningsen – som refereret i Folke-

tingstidende 1958/59, sp. 3114 – overfor statsministeren har udtalt, »at han åbent og med dyb beklagelse må erkende, at han ville have handlet rigtigere ved i 1952, da ministeriet modtog meddelelse om lånet på 1.200 kr. fra en forretningsmand, at lade lovens strengthed råde i stedet for at vise overbærenhed«, ligesom direktør Svenningsen overfor mig har erkendt, at han burde have betragtet sagen vedrørende de 1.200 kr. som dråben, der fik bægeret til at flyde over.

Af min foranstående redegørelse fremgår, at afsløringen af Blechingberg samt den af mig foretagne undersøgelse har medført, at følgende forhold for fremtidig administrativ praksis for øje er blevet gjort til genstand for revision:

1. Udenrigsministeriet har udtalt, at erfaringerne fra Blechingberg-sagen i fremtiden må føre til en strengere behandling af eventuelle disciplinærsager (s. 93).

2. I fremtiden vil Udenrigsministeriet tage hensyn til dårlig privatøkonomi som en sikkerhedsrisiko med hensyn til national pålidelighed (s. 101).

3. Udenrigsministeriet vil foranledige, at medarbejderes sikkerhedsgodkendelse annulleres, når de flyttes til et arbejde, hvor godkendelsen ikke er nødvendig (s. 101).

4. Sagen har medført, at kompetenceforholdet mellem styrelserne og Politiets Efterretningstjeneste er blevet præciseret, ligesom godkendelsesskrivelsernes tekst er blevet ændret (s. 102).

5. Udenrigsministeriet vil give politiet fyldigere oplysninger om de personer, der ønskes sikkerhedsgodkendt (s. 102).

6. Finansministeriet vil i fremtiden særskilt underrette vedkommende ministerium om begæringer om lønindeholdelse for skat og underholdsbidrag (s. 105).

Efter en samlet vurdering af de foreliggende forhold finder jeg, at der ikke er tilvejebragt grundlag for fra min side at gøre indstilling til Folketingets Ombudsmandsudvalg om at drage nogen nuværende eller forhenværende minister retligt til ansvar for noget forhold i forbindelse med Blechingberg-affæren, jfr. instruks for folketingets ombudsmand af 22. marts 1956, § 10, stk. 1. Ej heller har jeg fundet tilstrækkeligt grundlag for at foranledige rejsning

af straffe- eller disciplinærsag mod nogen i sagen impliceret tjenestemand. Hvad angår tilkendegivelse fra min side i medfør af ombudsmandslovens § 9, stk. 3, kan jeg afslutte sagen med den i det foregående udtalte kritik.«

Den 19. februar 1960 gav udenrigsministeren i Folketinget (FT 1959/60, sp. 3189-98) en redegørelse for de konsekvenser, regeringen har draget af Blechingberg-sagen med

- 32.** *Undersøgt lovmedholdigheden af reglerne vedrørende beboerrepræsentanter i Boligministeriets cirkulære nr. 57 af 25. marts 1959 om de sociale boligforetagender. - Anmodet ministeriet om at overveje, om der i forbindelse med ændringer i boligloven bør søges tilvejebragt lovhjælp for de i visse tilfælde foretagne indskrænkninger i beboernes rettigheder. (J. nr. 367/59).*

En lejerforening klagede i juni 1959 over de af Boligministeriet i cirkulære nr. 57 af 25. marts 1959 om de sociale boligforetagenders virksomhed fastsatte regler vedrørende beboernes valg af repræsentanter samt vedrørende kommunalbestyrelsens overtagelse af en beboers stemmeret i det tilfælde, hvor kommunen havde betalt boligindskud for den pågældende. Lejerforeningen anførte, at cirkulærets bestemmelser på de omhandlede punkter var i strid med bestemmelserne i lov nr. 356 af 27. december 1958 om boligbyggeri (boligloven), idet repræsentationen af beboerne efter foreningens opfattelse måtte tilkomme de eksisterende lejerforeninger, og kommunalbestyrelsens udøvelse af en beboers stemmeret var uden lovhjælp.

Dernæst klagede lejerforeningen over, at ministeriet i ovennævnte cirkulære havde pålagt beboerne at vælge repræsentanter, som samtidig var pligtige at modtage valget, uden at have taget stilling til, hvorledes beboerrepræsentanternes eventuelle tabte arbejdsfortjeneste ved udførelsen af hvervet skulle dækkes.

Valg af beboerrepræsentanter.

Ifølge boliglovens § 104, stk. 3, skal vedtægterne for boligselskaber og selvejende byggevirksomheder indeholde bestemmelser, der sikrer beboerne i den enkelte afdeling adgang til gennem repræsentanter, som de vælger af deres midte, at blive gjort bekendt med alle forhold af almen interesse for ejen-

hensyn til udenrigstjenestens forhold. Ministeren anførte bl. a., at disciplinærsager i fremtiden vil blive behandlet strengere, bl. a. derved at man hurtigere vil gribe ind overfor disciplinærforsøelser, således at mindre forsøelser ikke får lov til at danne kæde. Endvidere oplyste ministeren, at kompetenceforholdet til politiets efterretningsafdeling nu var klart præciseret, således at Udenrigsministeriet selv måtte tage ansvaret for sikkerhedsgodkendelse af dets medarbejdere.

dommens drift og at træde i forhandling med ledelsen herom. Inden beslutninger om lejeforhøjelser, modernisering, større hovedinstandsættelser eller lignende foranstaltninger af særlig betydning for beboerne gennemføres, skal beboernes repræsentanter have adgang til at ytre sig.

I bemærkningerne til boliglovsforslaget (FT 1958/59, till. A, sp. 494) udtales det til § 104 bl. a., at mens ledelsen af de sociale boligforetagender, der var organiseret som andelsboligforeninger, lå i hænderne på beboerne, der ved en generalforsamling valgte bestyrelsen, havde lejerne i boligaktieselskaber eller selvejende byggevirksomheder hidtil kun undtagelsesvis ved vedtægtsbestemmelser været sikret indflydelse på ledelsen af disse foretagender.

Efter forslaget var der for at sikre et bedre samarbejde mellem bestyrelserne i boligaktieselskaber og selvejende byggevirksomheder og beboerne i de af disse selskaber opførte ejendomme tillagt beboerne en forhandlingsret vedrørende spørgsmål, som i særlig grad måtte antages at have lejernes interesse.

Det ville være naturligt at lade den enkelte afdelings beboere have retten til gennem repræsentanter at forhandle med selskabet om den pågældende ejendoms forhold. Den enkelte afdeling i et socialt boligforetagende var i princippet en økonomisk enhed, og den enkelte afdelings lejere havde således ikke større interesse i at udtale sig om forhold, der vedrørte andre afdelinger.

I cirkulæret om de sociale boligforetagenders virksomhed har Boligministeriet i afsnit I d med hensyn til beboerrepræsentanter bl. a. fastsat, at det er den enkelte afdelings beboere – og ikke eventuelle foreninger, som disse måtte være medlemmer af –, der har retten til gennem repræsentanter at forhandle med selskabet om den pågældende ejendoms forhold. Den nye regel er ikke til hinder for, at boligaktieselskaber og selvejende byggevirksohmheder lader lejerne få en vis repræsentation i ledelsen, men selvom der er en sådan lejerrepræsentation, fritager det ikke foretagendets ledelse for at forhandle de pågældende spørgsmål med repræsentanterne for vedkommende afdeling.

Boligministeriet udtalte overfor mig vedrørende indholdet af § 104, stk. 3, at bestemmelsen efter sin ordlyd, sit formål og bemærkningerne til den tilsigtede at sikre den enkelte afdelings beboere ret til gennem repræsentanter at forhandle med selskabet om den pågældende ejendoms forhold. Ministeriet havde under hensyn hertil ment at måtte fastsætte, at kun lejere i vedkommende afdeling har valgret og er valgbare til beboerrepræsentationen, og at det ikke vil kunne godkendes, at en lejerforening optræder som beboerrepræsentation i henhold til lovens bestemmelser. Lovbestemmelsen forudsatte efter ministeriets opfattelse, at beboerne skal have adgang til at øve deres indflydelse vedrørende ejendommens drift uden at skulle indmelde sig i en forening. Derimod ville der intet være til hinder for, at en lejerforening på de beboermøder, der afholdtes til valg af beboerrepræsentanter, søgte at få valgt repræsentanter, der var medlemmer af foreningen, således at foreningen derigennem fik indflydelse. Der havde ikke i den hidtidige lovgivning været sikret lejerforeninger forhandlingsret vedrørende det sociale byggeris ejendomme, men det enkelte sociale boligforetagende havde – og det ville også fremtidigt være tilfældet – frit kunnet optage forhandlinger med en eventuel lejerforening om ejendommens forhold, såfremt foretagendet var indstillet herpå.

Jeg udtalte, at Boligministeriets fortolkning af § 104, stk. 3, hvorefter repræsentationsretten tilkommer de enkelte beboere og ikke en eventuel lejerforening, efter min opfattelse havde afgørende støtte i

bestemmelsens ordlyd, navnlig i bemærkningen om, at repræsentanterne skal vælges af beboerne af disses midte. Det i bemærkningerne til lovforslaget anførte eller det under Folketingets forhandlinger passerede talte ikke imod ministeriets fortolkning.

Kommunalbestyrelsens udøvelse af en beboers stemmeret.

Boligloven indeholder ingen bestemmelser om, at kommunalbestyrelsen i visse tilfælde kan udøve den beboerne i § 104, stk. 3, tilføjede ret til på et beboermøde at vælge repræsentanter.

I cirkulæret under afsnit I f, pkt. 8, har ministeriet fastsat, at adgang til beboermødet har lejere i afdelingen og disses ægtefæller samt repræsentanter for ledelsen. Er et eller flere beboerindskud betalt af kommunen, har denne ret til at møde ved en befuldmægtiget. Valgret og valgbarhed har kun lejere med bolig i afdelingen. Hver lejer har én stemme. Har kommunen endeligt betalt boligindskud for en lejer, udøver den hans valgret.

Boligministeriet udtalte, at reglerne i cirkulæret, hvorefter kommunen har fået adgang til at udøve valgret for de lejere, hvis boligindskud er betalt af kommunen, måtte ses i forbindelse med, at kommunalbestyrelsen i sociale andelsboligforeninger har vedtægtsmæssig ret til at udøve andelshaveres stemmeret på foreningens generalforsamling, såfremt kommunen har betalt boligandelen for de pågældende. Ministeriet havde på baggrund heraf anset det for naturligt, at kommunalbestyrelsen fik ret til at udøve indflydelse på valget af beboerrepræsentanter i boligaktieselskaber og selvejende byggevirksohmheder, såfremt kommunen selv ønskede at udøve denne ret. Ministeriet tilføjede, at den omhandlede regel for andelsboligforeningernes vedkommende er optaget i § 33, stk. 4, i de normalvedtægter for sådanne foreninger, der har været anvendt siden 1946. Disse normalvedtægter er udarbejdet på grundlag af et udkast, der blev udarbejdet af afdøde professor, dr. jur. Kr. Sindballe efter anmodning af et af Indenrigsministeriet den 11. september 1941 nedsat udvalg vedrørende statens forhold til byggeriet.

Under henvisning til at § 104, stk. 3, fremtræder som en undtagelsesfri ret for beboerne

i boligaktieselskaber og selvejende byggevirk-somheder til gennem repræsentanter, som de vælger af deres midte, at have indseende med de pågældende boligforetagenders drift. anmodede jeg ministeriet om at oplyse, med hvilken hjemmel den i cirkulæret fastsatte begrænsning i beboernes stemmeret var foretaget.

Boligministeriet svarede, at det af bemærkningerne til § 104, stk. 3. (refereret foran) fremgik, at reglen – bl. a. på baggrund af den indflydelse, der tilkommer beboerne i sociale boligforetagender, der er organiseret som andelsboligforeninger – har til formål at sikre beboerne i sociale boligforetagender, der er organiseret som boligaktieselskaber eller selvejende byggevirk-somheder, en vis medindflydelse på driften af disse foretagenders ejendomme. Bestemmelsen måtte endvidereses på baggrund af, at de sociale boligforetagenders ejendomme normalt delvis finansieres ved boligandele eller boligindskud fra beboerne, jfr. herved § 7 i de af Boligministeriet udarbejdede normalvedtægter for henholdsvis andelsboligforeninger, boligaktieselskaber og selvejende byggevirk-somheder, og at de således indskudte beløb udgør den egentlige egenkapital i ejendommene. De indskudte beløb er i princippet af samme størrelse i andelsboligforeninger og andre sociale boligforetagender. men i andelsboligforeninger betaler medlemmerne (beboerne) yderligere en foreningsandel.

I andelsboligforeninger udøves beboernes indflydelse på ejendommens forhold gennem valg af bestyrelse og andre beslutninger på foreningens generalforsamling, men det har stedse været forudsat, at det normalt må være en betingelse for den enkelte beboers indflydelse, at han gennem betaling af boligandel har deltaget i ejendommens finansiering. Stemmeret på generalforsamlinger har derfor alene medlemmer, der har bolig i foreningen og har betalt *boligandel*. Har kommunen betalt boligandel for et medlem, udøver den hans stemmeret, jfr. normalvedtægternes § 33, stk. 4. Beboere i en andelsboligforening, for hvem kommunen har betalt boligandel, er således, uanset at de mod betaling af *foreningsandele* er optaget som medlemmer af boligforeningen, ikke blot unddraget den almindelige medbestemmelsesret i boligforeningens anliggender, men de har ej heller en forhandlingsret svarende til den,

der omhandles i boliglovens § 104, stk. 3, for såvidt angår lejere i boligaktieselskaber og selvejende byggevirk-somheder.

Da kommunens betaling af boligandel for medlemmer af en andelsboligforening således helt har tabet af de pågældende medlemmers indflydelse på foreningens forhold til følge, forekom det ministeriet inkonsekvent, om lejere i andre sociale boligforetagender i samme tilfælde uden videre skulle have ret til at bevare den indflydelse, der fulgte af deltagelsen i valg af beboerrepræsentanter, navnlig når hensås til, at bestemmelserne i § 104, stk. 3 – som det fremgik af bemærkningerne til bestemmelsen – havde sit forbillende i beboernes indflydelse i andelsboligforeninger.

På baggrund af de nævnte forudsætninger for den omhandlede lovbestemmelse var ministeriet af den opfattelse, at det i medfør af reglerne i § 104, stk. 5, og § 123 i lov om boligbyggeri havde været beføjet til at fastsætte bestemmelsen om kommunens adgang til ved valg af beboerrepræsentanter at udøve valgretten for lejere, hvis boligindskud var betalt af kommunen.

Ifølge boliglovens § 104, stk. 5, kan boligministeren, hvis ændrede forhold eller indvundne erfaringer medfører, at bestemmelser i allerede godkendte vedtægter må anses for utilstrækkelige eller uhensigtsmæssige, fastsætte nærmere almindeligt gældende regler til afløsning eller suppler-ing af bestemmelserne.

§ 123 giver boligministeren en bemyndigelse til at fastsætte de nærmere regler om boliglovens gennemførelse.

Jeg udtalte herefter, at jeg ikke med tilstrækkelig sikkerhed kunne fastslå, at de af ministeriet fastsatte bestemmelser, hvorefter en beboers stemmeret overgår til kommunen, når den endeligt har betalt beboerindskud for vedkommende, ikke havde fornøden hjemmel i § 104, stk. 5. Jeg lagde herved afgørende vægt på de af ministeriet anførte reale betragtninger, herunder at tilsvarende regler havde været gældende for andelsboligforeninger siden 1946, og at disse regler havde været forbillende for de i boligloven fastsatte bestemmelser.

Overfor ministeriet fremhævede jeg dog, at det i et tilfælde som det foreliggende, hvor man gjorde indskrænkninger i en beboernes tillagt rettilighed, ville være ønske-

ligt, om man havde søgt tilvejebragt direkte lovhjælp for indskrænkningen. Samtidig anmodede jeg ministeriet om at overveje, om der i forbindelse med ændringer i boligloven burde søges tilvejebragt den nævnte lovhjælp.

Spørgsmålet beror på overvejelser i Boligministeriet.

Beboerrepræsentanternes udøvelse af hvervet

Boligloven og ministeriets cirkulære indeholder ingen regler vedrørende beboernes eventuelle pligt til at lade sig vælge til beboerrepræsentanter eller vedrørende hvervets eventuelle honorering.

Boligministeriet udtalte, at de af ministeriet fastsatte regler om valg af beboerrepræsentanter sikrede beboerne ret til at vælge sådanne repræsentanter på et beboermøde, men den enkelte beboer var frit stillet med hensyn til, om han ville give møde og afgive sin stemme på beboermødet, og om han ville

lade sig opstille som beboerrepræsentant. Det ville efter ministeriets opfattelse heller ikke kunne hindres, at beboerne på et beboermøde for 1 år ad gangen med enstemmig vedtagelse besluttede, at der ikke skulle udpeges beboerrepræsentanter i den pågældende afdeling, men følgen heraf ville være, at beboerne i afdelingen i det pågældende tidsrum ikke havde nogen ret til at forhandle med ledelsen om opståede spørgsmål.

Forsåvidt angik spørgsmålet om dækning af beboerrepræsentanternes eventuelle tab af arbejdsfortjeneste bemærkedes, at samarbejdet mellem de enkelte foretagenders ledelse og beboerrepræsentanterne efter ministeriets opfattelse burde søges tilrettelagt således, at beboerrepræsentanterne så vidt muligt kunne undgå tab af arbejdsfortjeneste i forbindelse med hvervets udførelse. Ministeriet havde under hensyn hertil ikke ment at burde fastsætte regler for dækning af sådanne tab.

Boligministeriets udtalelse vedrørende dette spørgsmål gav mig ikke anledning til bemærkninger.

33. *Udtalt, at den af Direktoratet for Ulykkesforsikringen og Socialministeriet anlagte fortolkning af § 24, stk. 2, i loven om invaliderente m. v. til tilskadekomne militære værnepligtige var tvivlsom.*

I medfør af § 7, stk. 3, i instruks for folketingets ombudsmand henstillet, at der blev meddelt fri proces for tilskadekomne i en retssag til prøvelse af Socialministeriets fortolkning. (J. nr. 12/59).

A, der i 1949 var kommet til skade under aftjening af værnepligt, klagede i januar 1959 over en af Direktoratet for Ulykkesforsikringen truffet og af Socialministeriet tiltrådt afgørelse, hvorefter den ham tilkendte kapitalerstatning for ulykkestilfældet, kr. 2.025, i medfør af § 24, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 486 af 3. december 1948 af lov om invaliderente m. v. til tilskadekomne militære værnepligtige ikke kunne udbetales. A gjorde gældende, at § 24, stk. 2, ikke omfatter det tilfælde, at tilskadekomne på det tidspunkt, da ulykkestilfældet sker, allerede er ansat i statens tjeneste, og at han derfor anså sig for berettiget til at få udbetalt erstatningen.

Af ulykkesforsikringssagens akter fremgik det, at A i marts 1949 kom til skade under aftjening af værnepligt som kornetelev. og

at direktoratet den 2. august 1951 fastsatte invaliditetserstatningen til 2.025 kr., beregnet efter en invaliditet på 8 pct. Samtidig bestemte direktoratet, at erstatningen, da A var ansat som tjenestemand i toldvæsenet, ifølge ovennævnte § 24, stk. 2, ikke kunne udbetales. Afgørelsen blev ikke påanket.

§ 24, stk. 2, der er ophævet ved lov nr. 97 af 25. marts 1959, havde følgende formulering:

»Opnår en invalid, der oppebærer årlig rente efter nærværende lov, en mere end rent midlertidig ansættelse i statstjeneste, bortfalder af renten så meget, at den tilbageblivende del sammenlagt med hans øvrige indtægt af statskassen ikke udgør over halvanden gang hans hidtidige indtægt af statskassen.«

Efter at A under sin tjeneste ved Told-

væsenet i februar 1956 var kommet til skade og havde fået udbetalt en erstatning på 1.625 kr., beregnet efter en invaliditet på 5 pct., anmodede han i skrivelse af 15. november 1957 Direktoratet for Ulykkesforsikringen om en begrundelse for, at han ikke kunne få udbetalt erstatningen for tilskadekomsten under aftjening af værnepligt. Han anførte, at § 24, stk. 2, efter sin ordlyd ikke omfattede personer, som på det tidspunkt, da ulykkestilfældet skete, allerede var ansat i statens tjeneste.

I skrivelse af 18. januar 1958 udtalte direktoratet, at det altid havde fortolket § 24, stk. 2, således, at den omfattede såvel personer, som efter et ulykkestilfælde opnåede ansættelse i statens tjeneste, som personer, der allerede før et ulykkestilfælde var ansat i statens tjeneste.

Direktoratet tilføjede, at Ministeriet for særlige Anliggender i 1946 vedrørende den tilsvarende bestemmelse i § 25, stk. 1, i lov nr. 475 af 1. oktober 1945 om erstatning til besættelsestidens ofre havde udtalt, at ansættelse i tjenestemandstilling eller lignende betød en sikring af den pågældende, at en bevarelse af en i forvejen bestående ansættelse var en så meget desto bedre sikring, og at den omtalte bestemmelse i erstatningsloven, når den omfatter personer, der opnåede ansættelse under staten m. v., så meget mere måtte omfatte de personer, der allerede på tidspunktet for den skadevoldende hændelse havde en sådan ansættelse og havde bevaret denne.

A påklagede direktoratets afgørelse til Socialministeriet, der udtalte, at ministeriet var enig med direktoratet i, at § 24, stk. 2, også måtte finde anvendelse på personer, som på det tidspunkt, da ulykkestilfældet skete, allerede havde ansættelse i statens tjeneste.

I forbindelse med min forelæggelse af klagen for Direktoratet for Ulykkesforsikringen henledte jeg direktoratets opmærksomhed på, at § 24, stk. 2, kunne føres tilbage til § 15 i lov af 9. april 1851 om pensionering af militæretatens underklasser samt om invalideforsørgelse, og at man ifølge forarbejderne til denne bestemmelse især havde lagt vægt på at tilskynde militære invalider til at søge ansættelse under staten.

Direktoratet udtalte, at de til § 24, stk. 2,

i den tidligere lovgivning på området svarende bestemmelser efter direktoratets opfattelse ikke talte imod direktoratets af ministeriet tiltrådte fortolkning af lovbestemmelsen.

§§ 7 og 15 i 1851-loven havde følgende formulering:

§ 7:

»Den tillagte pension eller understøttelse ophører: 1) ganske eller forholdsvis, når regeringen bevilger den vedkommende ansættelse i en lønnet militær eller civil bestilling. ...«

§ 15:

»Når en invalid, hvem en vedvarende for- sørgelse efter § 12 er tillagt, af regeringen ansættes i en af staten lønnet bestilling, får dette følgende indflydelse på den ham til- lagte understøttelse:

a) denne inddrages aldeles, når bestillin- gens indtægter udgør et beløb, der er halv- anden gang så stort som understøttelsen; i modsat fald beholder invaliden det heri manglende af den ham tidligere tilståede understøttelse.

...

Forøvrigt bliver invalideforsørgelsen lige- ledes at inddrage i de ovenfor i § 7 anførte tilfælde.«

I motiverne til § 15 hed det (RT 1850, 2. session, anhang A, sp. 1162-63):

»Det må i statskassens interesse og til gavn for selve invaliderne, der, om den dem til- ståede forsørgelse end var tilstrækkelig til deres underhold, upåtvivleligen ville finde sig mere tilfredse med at opnå en passende virk- somhed end at tilbringe deres liv i lediggang, antages hensigtsmæssigt at opmuntre dem til at søge ansættelse i bestillinger, hvis forret- ninger ikke overstiger deres kræfter.

Man har derfor ment at burde foreslå, at det, når bestillingens indtægter ikke i og for sig vil afgive tilstrækkelig opmuntring, tillæ- des den pågældende under sådan ansættelse at beholde den ham tillagte invalideforsørgelse.«

Ifølge direktoratet måtte § 15 ses som en begunstigelse af invalider, hvem en vedva- rende forsørgelse var tillagt, men en begun- stigelse, som var givet – i hvert fald over- vejende – i statskassens interesse.

1851-lovens grundprincipper gik ud på at

tillægge militære invalider en forsørgelse, som så vidt muligt og i det omfang statens evne strakte skulle søge at sætte invaliderne i stand til at leve som før indkaldelsen til militærtjeneste, eller som før helbred og arbejdsevne »tillsattes« i statens tjeneste, jfr. motiverne til loven (RT 1850, 2. session, anhang A, sp. 1130-32).

På den anden side skulle statens forpligtelse overfor invaliderne begrænses således, at forsørgelse kun skulle tilstås, for så vidt der virkelig var behov herfor. Det hed således i motiverne det anførte sted:

»Videre forpligtelse . . . kan der, efter regeringens anskuelse, ikke påhvile staten, og må denne navnlig anses berettiget til at nægte slig hjælp til de af dem, der ikke behøver sådan særlig forsorg for at leve på den nævnte måde, det være sig formedelst besiddelsen af formue eller af arbejdsevne.«

Princippet var nedfældet i lovens §§ 10, 11 og 14, hvorefter der var tale om en individualisering af forsørgelsen. Forsørgelsen blev efter 1851-loven tilstået som en kombination af tilskadekomstpension varierende efter alder og tjenestegrad og et tillæg omfattende den egentlige forsørgelse. Tillægget varierede efter tab af erhvervsevne og personlige forhold, herunder formueomstændigheder, jfr. lovens § 14, og tillægget har formentlig i det overvejende antal tilfælde udgjort en væsentlig del af forsørgelsen.

Det var kun tillægget, der omfattedes af bestemmelsen i § 15 a, mens den del af forsørgelsen, der var tillagt som pension, må antages omfattet af bestemmelsen i § 15 in fine og altså ville bortfalde efter de almindelige regler om inddragelse af pension helt eller delvis i tilfælde af statsansættelse, jfr. lovens § 7.

En militærinvalid, der ansattes i en af § 15 omfattet stilling, ville således ubetinget miste den del af den vedvarende forsørgelse, der svarede til pensionen, for så vidt stillingen aflønnedes med mindst halvanden gang forsørgelsen, mens dette ikke ville være tilfældet, for så vidt ansættelsen fandt sted i en tilsvarende stilling udenfor statstjenesten, idet invaliden da var berettiget til at bevare pensionen, mens forsørgelsen ville bortfalde som følge af den forbedrede erhvervsevne, jfr. lovens § 14.

Set på baggrund af det ovenfor anførte måtte det ifølge direktoratet antages, at den

begunstigelse, som § 15 indeholdt, havde været nødvendiggjort, såfremt man skulle gøre sig håb om, at invaliderne ville søge ansættelse i statens tjeneste, og derved opnå en letelse for statskassens forsørgelsesbyrde, hvortil kom, at begunstigelsen delvis brød med lovens grundprincip om forsørgelse efter behov, og at et sådant brud på principperne ikke kunne være indført af hensyn til invaliderne, men måtte ses som sket i hvert fald overvejende i statskassens interesse.

1851-loven bidrog formentlig ikke direkte til belysning af spørgsmålet om, hvorvidt en civil tjenestemand, der bevarede sin tjenestemandstilling og løn efter at være blevet invalideret i militærtjeneste, omfattedes af bestemmelserne i lovens § 15 a, måske dog bortset fra bestemmelserne i lovens § 18 in fine, hvorefter forsørgelsen til de i paragraffen omhandlede personer afhang af, at disse ikke på anden måde sikredes af staten, hvilket kunne tage sigte på en civil tjenstemands bevarelse af hans indtægt af statskassen. Denne bestemmelse blev iøvrigt ophævet ved lov nr. 136 af 20. november 1876 om invalidforsørgelse, fordi det fandtes billigt, at den herhenhørende bestemmelse i 1851-lovens § 15 a skulle være gældende for alle invalider, jfr. motiverne til loven (RT 1874/75, till. A, sp. 1551).

Selvom der ikke direkte af 1851-loven kunne udledes noget om de civile tjenstemænds retsstilling, måtte direktoratet dog mene, at det allerede af grundprincippet i loven om forsørgelse efter behov måtte følge, at det ikke kunne have været hensigten med loven at begunstige tilskadekomne, der forud for skaden havde opnået statsansættelse og bevarede denne trods skaden.

Ved lovændringerne i 1876 og 1919 sås der ikke at være indført ændringer i de her omhandlede regler.

Lov nr. 136 af 20. november 1876 tilsigtede ingen ændringer af principperne i 1851-lovens § 15. Den ændrede formulering i 1876-lovens § 7, der svarede til § 15 i 1851-loven, var alene indsat for at tydeliggøre bestemmelsen, jfr. RT 1873/74, till. A, sp. 1790. Derimod ændredes lovens grundprincipper, idet tilståelse af den egentlige forsørgelse ikke længere skulle være afhængig af de særlige person- og formueforhold, som 1851-loven havde lagt vægt på, eller af, om ulykken skete i eller udenfor krigstjeneste, mens prin-

cippet om forsørgelsens afhængighed af erhvervsevnen opretholdtes, jfr. RT 1876/77. till. A, sp. 1383-84.

Ved lovændringen i 1919 (lov nr. 659 af 22. december 1919) opretholdtes principperne i loven uændret. Dog ophævedes de særlige regler for officerer, reserveofficerer og ligestillede, idet man under hensyn til den forhøjede forsørgelse, som det var lovens hovedformål at indføre, ikke længere fandt anledning til at opretholde disse.

Lov nr. 94 af 27. marts 1934 om invaliderente m. v. til tilskadekomne militære værnepligtige indførte i alt væsentligt ulykkesforsikringslovens principper på dette område, dog med højere erstatningsniveau, begrundet i det tvungne moment i værnepligten, og samtidig indskrænkedes loven til kun at omfatte værnepligtige i modsætning til de tidligere love, der havde omfattet også militære tjenestemænd. Til trods for at en tilsvarende bestemmelse ikke fandtes i ulykkesforsikringsloven, opretholdtes ved § 24, stk. 2, en til 1851-lovens § 15 svarende bestemmelse.

I motiverne til loven (RT 1933/34, till. A, sp. 2275) var det anført, at man ikke havde fundet anledning til at ophæve bestemmelsen, og at man havde fundet, at bestemmelsen burde anvendes også ved ikke faste ansættelser i statens tjeneste. I loven indførtes der da også en bestemmelse om, at regelen tillige skulle gælde i tilfælde af en blot mere end rent midlertidig ansættelse i statens tjeneste.

Direktoratet kunne derfor ikke i 1851-loven og forarbejderne til denne finde nogen begrundelse for at undlade at anvende bestemmelsen i § 24, stk. 2, på personer, der allerede før militærtjenesten var ansat i staten og efter militærtjenesten fortsatte i stats-tjenesten. Hverken i 1851-loven eller i de senere love – eller i forarbejderne til disse – var der fremkommet noget, der kunne tyde på, at det havde været meningen at gøre forskel på dem, der allerede før ulykkestilfældet havde opnået ansættelse i statens tjeneste, og dem, der først efter ulykkestilfældet opnåede en sådan ansættelse.

Direktoratet bemærkede endelig, at det, under hensyn til at bestemmelsen i den militære invaliderentelovs § 24, stk. 2, medførte en urimelig forskelsbehandling af de militære invalider, afhængig af om de søgte beskæftigelse i det private erhvervsliv eller i

statens tjeneste, havde foreslået, at bestemmelsen blev ophævet, og dette var sket ved lov nr. 97 af 25. marts 1959.

Den tilsvarende noget videregående bestemmelse i § 25, stk. 1, i lov nr. 475 af 1. oktober 1945 om erstatning til besættelses-tidens ofre, blev ophævet ved lov nr. 119 af 12. april 1957.

Socialministeriet henviste til direktoratets redegørelse og udtalte, at ministeriet var enig i, at der ved fortolkningen af den militære invaliderentelovs § 24, stk. 2, måtte lægges vægt på, at § 15 i den første lov af 1851 var en begunstiggelse af de invalider, der efter et ulykkestilfælde fik ansættelse i statens tjeneste, idet de personer, der på det tidspunkt, da ulykkestilfældet skete, allerede var ansat under staten, og som bevarede denne tjeneste, overhovedet ikke var berettiget til forsørgelse, jfr. ordene i 1851-lovens § 10: »når han ikke er formuende og legemsbeskadigelsen eller svagheden ganske eller til dels sætter ham ud af stand til at sørge for sit og familiens underhold«.

Ved gennemførelsen af loven af 1876 havde man fraveget bestemmelsen om, at forsørgelsen skulle være afhængig af den tilskadekomnes økonomiske forhold, og udbetalte forsørgelsen under hensyntagen til graden af tilskadekomnes erhvervsevne. En statsansat person, der bevarede sin stilling uafhængig af ulykkestilfældet, kunne imidlertid ikke efter loven anses for at have mistet sin erhvervsevne, og som følge heraf blev han heller ikke berettiget til forsørgelse. Tilsvarende retningslinier opretholdtes ved lovændringen i 1919, jfr. ordene i 1919-lovens § 1: »... legemsbeskadigelse eller svaghed, som *tilintetgør* eller i *væsentlig grad* svækker hans evne til at sørge for sit og sin families underhold...«.

Først ved lov nr. 94 af 27. marts 1934 indførtes det til ulykkesforsikringsloven svarende princip for erstatningsfastsættelsen, hvorefter erstatningen indenfor lovens grænser sattes i forhold til den konstaterede invaliditetsgrad. Bestemmelsen i § 24, stk. 2, ændrede dermed karakter fra en begunstiggelsesregel og fremtrådte i stedet som en nedsættelsesregel, hvilket næppe har stået helt klart, idet det i motiverne anførtes (RT 1933/34, till. A, sp. 2241 og 2275-76):

»Bestemmelsen svarer i alt væsentligt til den gældende lovs §§ 12 og 19. Den i den

gældende lovs § 12, stk. 1, indeholdte bestemmelse er motiveret ved den betragtning, at ansættelse i en statstjenestemandstilling normalt indicerer ophør af den for forsørgelse nødvendige invaliditet, men at man på den anden side finder det såvel i statskassens som invalidens interesse at opmuntre vedkommende til at søge beskæftigelse ved i tilfælde af statsansættelse at lade ham beholde en del af forsørgelsen. . . .«

Det i motiverne således anførte kunne ifølge Socialministeriet lede til den tanke, at en ved en militærulykke tilskadekomsten, der uanset tilskadekomsten bevarede sin tjenestemandstilling, som hidtil overhovedet ikke skulle være berettiget til erstatning i henhold til loven, men en sådan fortolkning ville som nævnt være i strid med bestemmelserne i 1934-loven iøvrigt.

På den anden side talte den omhandlede lovbestemmelses tilblivelseshistorie – og så vidt sås også reale grunde – afgørende imod, at personer, der på det tidspunkt, da ulykkestilfældet skete, allerede havde ansættelse i statens tjeneste, skulle stilles bedre med hensyn til erstatning efter loven end personer, der senere opnåede sådan ansættelse, og Socialministeriet måtte derfor fortsat være af den opfattelse, at bestemmelsen i § 24, stk. 2, i 1934-loven også måtte finde anvendelse på personer, som havde ansættelse i statens tjeneste, da ulykkestilfældet skete.

Den 14. december 1959 udtalte jeg, at jeg var enig med direktoratet og Socialministeriet i, at en tjenestemand, der efter tilskadekomst som militær værnepligtig bevarede sin stilling hos staten, hverken efter 1851-loven, 1876-loven eller 1919-loven kunne opnå erstatning (forsørgelse), idet disse love byggede på et forsørgelsesprincip.

Ved 1934-loven indførtes efter forslag fra administrationskommissionen af 30. juni 1932 (3. betænkning, s. 335) indenfor den militære invalideforsørgelse tilsvarende principper, som var gældende med hensyn til den lovpligtige ulykkesforsikring, jfr. motiverne til forslaget til 1934-loven (RT 1933/34, till. A, sp. 2229–30 og sp. 2245–46). Såvel ved forslagets fremsættelse som under 1. behandling i Landstinget blev det fremhævet, at forslaget tilsigtede at indføre ulykkesfor-

sikringslovens principper, således at den værnepligtige, der kom til skade, skulle have erstatning efter lignende principper som dem, der gjaldt for den lovpligtige ulykkesforsikring, hvilket begrundedes med, at både tilskadekomst ved militærtjeneste og tilskadekomst ved almindeligt arbejde opstod ved udførelsen af tjeneste for andre (RT 1933/34, Lt. forh., sp. 8, 29 og 33).

Det er fast antaget i den administrative praksis, at den tjenestemand, der kommer til skade under udførelsen af sin tjeneste, har krav på erstatning efter ulykkesforsikringsloven, uagtet han efter tilskadekomsten bevarer sin tjenestemandstilling. Hvis tjenestemanden på grund af tilskadekomst må afskediges, og han i den anledning opnår tilskadekomstpension eller anden ydelse fra staten, bortfalder erstatning helt eller delvis i overensstemmelse med regelen i ulykkesforsikringslovens § 42.

Under hensyn hertil samt til, at der efter det anførte for militær invaliderente skulle gælde tilsvarende principper som ved ulykkesforsikringsloven, måtte udgangspunktet være, at en tjenestemand, der kom til skade under aftjening af værnepligt, og som efter tilskadekomsten bevarede sin tjenestemandstilling, havde krav på erstatning efter hovedregelen i 1934-lovens § 24, stk. 1, medmindre der kunne påvises en lovhjemmel, der gjorde indskrænkninger i denne ret.

For så vidt tjenestemanden afskediges på grund af tilskadekomsten og han i den anledning opnår pension eller anden ydelse fra staten, bortfalder erstatningen helt eller delvis efter regelen i 1934-lovens § 24, stk. 1, der blev indsat ved lov nr. 475 af 3. december 1948, og som svarer til ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 1.

1934-lovens § 24, stk. 2, omfattede efter sin formulering alene det tilfælde, at en militær værnepligtig efter tilskadekomst blev ansat i statens tjeneste. Derimod omfattede ingen af lovens bestemmelser efter deres ordlyd direkte den situation, at den pågældende allerede ved tilskadekomsten var tjenestemand og bevarede stillingen.

Dette måtte formentlig opfattes således, at 1934-loven ikke havde forudset den situation, at en værnepligtig kunne være tjenestemand, idet ansættelse i statens tje-

neste ifølge § 6, stk. 5, i tjenestemandsløven af 31. marts 1931 bl. a. var betinget af, at vedkommende var fyldt 24 år. Dette synspunkt støttedes også af motiverne til den ændringslov, hvorved man i 1948 bragte Hjemmeværnet ind under den militære invaliderentelov. Samtidig med de heraf nødvendige redaktionelle ændringer af lovteksten indførtes for første gang i den militære invaliderentelovgivning en til ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 1, svarende bestemmelse (§ 24, stk. 1).

I bemærkningerne til lovforslaget (RT 1948/49, till. A, sp. 3036) udtaltes det ad forslaget § 2 (§ 24, stk. 1), at regelen, der svarede til ulykkesforsikringslovens § 42, stk. 1, hidtil naturligt ikke havde været optaget i militærinvaliderenteloven, idet en sådan regel for de værnepligtige militæres vedkommende ikke havde kunnet få større praktisk betydning, da værnepligtige militære normalt ikke havde opnået en sådan alder, at de kunne ansættes som tjenestemænd. Da det imidlertid måtte antages, at der blandt de hjemmeværnspligtige ville være adskillige tjenestemænd, havde man skønnet det rimeligt nu at overføre ulykkesforsikringslovens regler på dette område til den militære invaliderentelov.

Spørgsmålet blev herefter, om 1934-lovens undtagelsesregel i § 24, stk. 2, kunne anvendes analogt på den i nærværende sag foreliggende situation, hvor den værnepligtige allerede ved sin tilskadekomst var tjenestemand og bevarede sin stilling.

Da forslaget til 1934-loven i sin tid fremsattes, var det hensigten, at loven også skulle omfatte værnepligtige, der i stedet for militærtjeneste udførte civilt arbejde (militærnægtere), men da dette mødte modstand under forslaget i. behandling i Landstinget (RT 1933/34, Lt. forh., sp. 36), foreslog det af Landstinget til behandling af lovforslaget nedsatte udvalg (RT 1933/34, till. B, sp. 1203), at militærnægterne udgik af forslaget, således at de var henvist til eventuel skadeserstatning efter ulykkesforsikringslovens almindelige regler. Begrundelsen herfor var den, at militærnægterne ikke skulle have samme gunstige stilling som de værnepligtige (RT 1933/34, Lt. forh., f. eks. sp. 781-84).

Konsekvensen af direktoratets og Socialministeriets fortolkning af § 24, stk. 2, set i relation til militærnægterne, var herefter indtil lov nr. 97 af 25. marts 1959, at den tjenestemand, der kom til skade som militærnægter, men bevarede sin stilling som tjenestemand, fik udbetalt erstatning efter de sædvanlige regler i ulykkesforsikringsloven, hvorimod den tjenestemand, der under de tilsvarende forhold kom til skade under aftjening af værnepligt, og som man ved den militære invaliderentelov havde tiltænkt en gunstigere stilling end militærnægteren, ingen erstatning fik.

Den til § 24, stk. 2, svarende tidligere omtalte bestemmelse (§ 25, stk. 1) i loven om erstatning til besættelsestidens ofre blev ophævet ved lov nr. 119 af 12. april 1957, og § 24, stk. 2, blev som nævnt ophævet ved lov nr. 97 af 25. marts 1959. I bemærkningerne til forslaget til sidstnævnte lov udtaltes det (FT 1958/59, till. A, sp. 1537-38), at den gældende bestemmelse i § 24, stk. 2, blev foreslået slettet, fordi det fandtes urimeligt, at den person, der oppebar årlig rente efter den militære invaliderentelov, kunne risikere at miste denne rente, såfremt han opnåede mere end rent midlertidig ansættelse i statstjenesten, mens der ikke blev rørt ved renten til den person, der opnåede arbejde hos enhver anden arbejdsgiver.

Uanset de af direktoratet og Socialministeriet til støtte for en analogislutning fra § 24, stk. 2, anførte synspunkter fandt jeg under henvisning til foranstående, at der kunne rejses tvivl om berettigelsen af analogien. Spørgsmålets endelige afgørelse henhørte imidlertid under domstolene.

Efter stedfunden drøftelse af sagen meddelte A, at han ønskede at få spørgsmålet om analogien af § 24, stk. 2, prøvet ved domstolene, såfremt der kunne meddeles ham fri proces til anlæg af retssag mod Socialministeriet.

Ved bedømmelsen af muligheden for at gennemføre en retssag mod Socialministeriet måtte der – bortset fra ovennævnte fortolkningsspørgsmål – tages hensyn til, om et krav fra A's side på erstatning for

det ham i 1949 overgåede ulykkestilfælde eventuelt var forældet.

Ifølge § 1, nr. 5, i lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer gælder der en 5-årig forældelse for så vidt angår fordring på erstatning for skade tilføjet udenfor kontraktsforhold. Den 5-årige forældelse gælder dog ifølge lovens § 1, stk. 2, ikke, når der for fordringen er tilvejebragt andet særligt retsgrundlag, hvorved dens tilblivelse og størrelse er anerkendt af skyldneren eller på anden måde skriftligt fastslået.

Professor H. Ussing antager¹⁾, at der med udtrykket »særligt retsgrundlag« navnlig er tænkt på domme eller offentlige forlig, men at ordene også må omfatte andre kendelser, der giver en bindende afgørelse om en fordring. Denne antagelse støttes af en af Højesteret den

9. marts 1934 afsagt dom²⁾), hvorefter en af et landsoverskatteråd afsagt kendelse blev anset som et sådant »særligt retsgrundlag«.

Da det herefter måtte stille sig usikkert, om der kunne være indtrådt forældelse, og da A kunne have et rimeligt grundlag for at få det af ham rejste spørgsmål prøvet ved domstolene, henstillede jeg til Københavns Overpræsidium, at et andragende fra A om fri proces til anlæg af retssag mod Socialministeriet blev imødekommet, for så vidt betingelserne herfor iøvrigt var til stede.

Det er senere overfor mig oplyst, at Københavns Overpræsidium den 6. januar 1960 har meddelt A fri proces, og at der er beskikket en advokat for ham.

34. *Kritiseret behandlingen af en ægteskabs- og bidragssag. – Henledt opmærksomheden på Statsministeriets cirkulære nr. 245 af 23. november 1923, hvorefter expeditionen af sager bør finde sted uden omsvøb og unødvendige gennemgangsled. (J. nr. 857/58).*

I oktober 1958 klagede H over den tid, der var medgået til behandling af et af hende den 8. oktober 1957 til Odense amt indgivet andragende om bevilling til separation eller skilsmisse fra hendes mand M eller om fri proces til anlæggelse af ægteskabssag. Endvidere klagede hun over, at der ikke var taget stilling til et andragende fra april 1958 om fastsættelse af bidrag til et barn, A, der var født den 5. juli 1955, og til et barn, B, som hun ventede i maj 1958, samt om barselshjælp.

Af sagens akter fremgik det, at H i skrivelse af 8. oktober 1957 anmodede Odense amt om skilsmisse ved bevilling. Amtet sendte hendes begæring til politimesteren i Odense herred, og under en afhøring den 17. oktober 1957 anmodede H om, at andragendet måtte blive betragtet som en ansøgning om separation. Hun begærede verdslig mægling, og som vilkår for separation krævede hun bl. a. at få tillagt forældremyndigheden over A. Endvidere ansøgte hun om fri proces til anlæggelse af ægteskabssag, så-

fremt hun ikke kunne opnå separation ved bevilling. Samme dag udfærdigede politiet rapport om H's økonomiske forhold, og efter at det var blevet oplyst, at M formentlig havde taget ophold i Odense, blev sagen sendt til politimesteren i Odense købstad.

Den 4. november 1957 oplyste H overfor politiet i Odense herred, at hun led af køns sygdom, og at hun var sikker på, at M uden hendes vidende havde smittet hende. Hun anmodede derfor om, at hendes ansøgning måtte blive betragtet som et andragende om skilsmisse. Politiet gjorde hende bekendt med indholdet af straffelovens § 256, stk. 2, og hun erklærede, at såfremt betingelserne for straf var til stede, ønskede hun M tiltalt og straffet.

Efter at have fået oplysning om, at M opholdt sig på hvilehjemmet Dallund, sendte politimesteren i Odense købstad den 9. november 1957 sagen til politimesteren i Børgense, der den 19. november 1957 ligeledes modtog H's anmeldelse af 4. november 1957. Den 21. november 1957 blev M afhørt og

¹⁾ Dansk Obligationsret, Alm. del, 3. udg., 1946, s. 492.

²⁾ U. f. R. 1934, s. 432.

erklærede sig enig med H i at søge separation ved bevilling, idet han dog begærede gejstlig mægling og ønskede forældremyndigheden over A. Han benægtede at have været H utro og at lide af kønssygdom og erklærede, at han straks ville lade sig undersøge af den tilsynsførende læge på hvilehjemmet. Samme dag meddelte lægen, at en undersøgelse af M ikke gav anledning til at formode, at han led af kønssygdom, og at M oplyste, at han efter sin udskrivning den 23. november 1957 ville tage ophold hos sine forældre i Esbjerg og den 25. november 1957 opsøge kreds-lægen i Esbjerg for at blive grundigt undersøgt.

Den 23. november 1957 blev sagen sendt til politimesteren i Esbjerg, der den 7. december 1957 returnerede den til politimesteren i Odense herred, efter at man forgæves havde eftersøgt M i politikredsen. Den 11. december 1957 blev sagen sendt til politimesteren i Odense købstad, eftersøgningsafdelingen, og efter at det var blevet oplyst, at M havde taget ophold i Fredericia, blev sagen den 26. februar 1958 sendt til Odense amt, som den 4. marts 1958 videresendte den til Vejle amt.

Den 18. marts 1958 sendte amtet sagen til politimesteren i Odense herred med anmodning om, at H måtte blive gjort bekendt med M's forklaring til rapporten, og under en afhøring den 25. marts 1958 udtalte H, at det stadig var hendes ønske at blive separeret, og at hun ønskede fri proces til anlæggelse af ægteskabssag, hvis hun ikke kunne blive separeret ved bevilling. H fastholdt ønsket om at få tillagt forældremyndigheden over A og kravet om verdslig mægling. Hun oplyste endvidere, at hun ventede et barn i slutningen af april, og at hun ønskede forældremyndigheden over barnet samt M tilpligtet til svare underholdsbidrag. Desuden blev H afhørt om sine økonomiske forhold, og den 11. april 1958 modtog politiet oplysning om hendes skatteforhold.

Den 16. april 1958 blev sagen sendt tilbage til Vejle amt, og dagen efter modtog Odense amt en skrivelse fra H, hvori hun anmodede om, at M måtte blive tilpligtet at svare bidrag til A og det barn, hun ventede, samt bidrag i anledning af fødslen. Samtidig anmodede hun om, at sagen måtte blive fremskyndet. Den 21. april 1958 videresendte Odense amt skrivelsen til Vejle amt, der den

22. april 1958 sendte sagen til politimesteren i Fredericia med anmodning om, at der blev foretaget gejstlig mægling med M og derefter afholdt vilkårsforhandling.

Den 8. maj 1958 blev der forgæves afholdt mægling med M, og den 16. maj 1958 returnerede politimesteren i Fredericia sagen til amtet, der den 21. maj 1958 påny anmodede politimesteren om at foretage vilkårsforhandling.

I skrivelse af 5. juni 1958 til Vejle amt anmodede H atter om sagens fremskyndelse, og den 9. juni 1958 besvarede amtet skrivelsen, der derefter blev sendt til politimesteren i Fredericia med anmodning om, at ekspeditionen blev fremskyndet.

Den 10. juni 1958 foretog vedkommende politifuldmægtig vilkårsforhandling med M, der fastholdt at han ønskede forældremyndigheden over A; han benægtede endvidere at være fader til det barn, H ventede. Få dage efter blev sagen returneret til amtet, der den 18. juni 1958 sendte den til politimesteren i Odense herred, idet det bad oplyst, om H ønskede separation eller skilsmisse, og anmodede om, at der blev afholdt gejstlig mægling med hende. I skrivelse af 20. juni 1958 til politimesteren i Odense herred bad Vejle amt endvidere om, at H måtte blive nærmere afhørt i anledning af bidragssagen.

Den 5. juli 1958 oplyste H til politiet, at hun ønskede skilsmisse, og den 10. juli 1958 blev hun afhørt om sine økonomiske forhold og vedrørende bidragssagen. Hun anmodede herunder om, at M blev tilpligtet også at svare bidrag til det den 17. maj 1958 fødte barn B, og at han blev tilpligtet at yde hende barselshjælp.

Den 16. juli 1958 blev sagen sendt tilbage til Vejle amt, der den 24. juli 1958 videresendte den til politimesteren i Fredericia til afhøring af M vedrørende begæringen om bidrag. Den 31. juli 1958 benægtede M at være fader til B, idet han dog samtidig oplyste, at han havde boet sammen med H og stået i forhold til hende i den formentlige avlingstid.

Den 3. august rykkede H atter for en afgørelse, og dagen efter blev sagen sendt tilbage til Vejle amt, der kort efter sendte den til politimesteren i Odense herred med anmodning om indhentning af yderligere oplysninger til brug ved bidragsfastsættelsen,

ligesom amtet gentog anmodningen om afholdelse af gejstlig mægling med H. Den 16. august 1958 blev H afhørt, og efter at der den 25. august 1958 forgæves havde været afholdt mægling med hende, blev sagen den 28. august 1958 sendt til Vejle amt, der den 2. september 1958 sendte den til politimesteren i Fredericia med anmodning om tilvejebringelse af udviklingskema for B og erklæring fra kreds-lægen vedrørende avlingstiden. Politimesteren videresendte den 5. september 1958 sagen til politimesteren i Odense herred, der tilvejebragte oplysningerne og den 18. september 1958 sendte sagen tilbage til politimesteren i Fredericia til forelæggelse for kreds-lægen. Efter at dennes erklæring af 25. september 1958 var blevet modtaget af politimesteren den 6. oktober 1958, blev sagen den 7. oktober 1958 sendt til Vejle amt.

Ved resolution af 15. oktober 1958 bestemte Vejle amt, at M skulle svare bidrag til A fra 15. oktober 1957 og til B fra maj 1958, ligesom han blev tilpligtet at betale H 243 kr. i barselshjælp for tiden 17. marts -17. juni 1958. Samtidig meddelte amtet H fri proces til anlæggelse af ægteskabssag mod M, hvorom dommeren i Fredericia samme dag blev underrettet. Retten for Vejle herred afsagde den 8. september 1959 skilsmisse-dom.

Politimesteren i Bogense udtalte, at M til rapporten af 21. november 1957 bl. a. oplyste, at han skulle udskrives den 23. november 1957 om formiddagen, og at han derefter ville tage ophold hos sine forældre og den 25. november 1957 opsøge kreds-lægen i Esbjerg for at blive grundigt undersøgt for kønssygdom. Dette var af væsentlig betydning for sagens oplysning, og politimesteren fandt det herefter ikke rimeligt at tilbagesende sagen til politimesteren i Odense herred og videresendte den derfor den 23. november 1957 til politimesteren i Esbjerg, samtidig med at han underrettede Odense amt om oversendelsen.

Politimesteren i Odense herred henviste til anordning nr. 484 af 17. november 1922, hvorefter bl. a. separationsbevilling, når en af ægtefællernes opholdssted er ubekendt, skal meddeles af overøvrigheden på det sted, hvor den anden ægtefælle bor eller opholder sig. Ifølge H's rapportforklaring i oktober 1957 om M's opholdssted var politimesteren

i Odense købstad værningets politimester. Først den 7. december 1957, da sagen blev tilbagesendt af politimesteren i Esbjerg med oplysning om, at M ikke kunne findes, be-
tragtede politimesteren sig som den for sags-
behandlingen ansvarlige. Når man derefter
den 11. december 1957 lod M eftersøge af
politiets eftersøgningsafdeling i Odense uden
forinden at foreholde H hans forklaring,
skyldtes det, at der efter H's anbringende
af 4. november 1957 om at være smittet af
kønssygdom eventuelt forelå skilsmissegrund
efter ægteskabslovens § 60, hvorfor man
fandt det rigtigst, at M fik lejlighed til at re-
degøre for resultatet af den undersøgelse, som
skulle foretages af kreds-lægen i Esbjerg. Dette
ville være af betydning for H, når hun blev
foreholdt M's standpunkt til separation eller
skilsmisse og skulle tilkendegive sit endelige
standpunkt, ligesom man skønnede, at op-
lysningen om M's eventuelle kønssygdom
burde foreligge, forinden amtet resolverede
i sagen.

Politimesteren oplyste dernæst, at amtets
skrivelse af 18. juni 1958 vedrørende H's
påstand i ægteskabssagen og om gejstlig
mægling og af 20. juni 1958 vedrørende bi-
dragssagen, blev behandlet samtidig af ved-
kommende politistation og tilbagesendt under
ét med påtegning af 16. juli 1958 på sidst-
nævnte sag til Vejle amt, idet vedkommende
polititjenestemand måtte have overset, at kun
amtets anmodning af 18. juni 1958 vedrø-
rende H's påstand i ægteskabssagen var be-
handlet. Politimesteren beklagede, at der var
sket sammenlægning af de to sager, der -
selvom de vedrørte samme person - kunne
og burde have været ekspederet særskilt,
hvorved ekspeditionsfejlen, nemlig unldadel-
sen af at afholde gejstlig mægling, næppe
var sket.

Politimesteren i Fredericia beklagede, at
der ikke inden sagens tilbagesendelse den 16.
maj 1958 til Vejle amt blev foretaget vil-
kårsforhandling i overensstemmelse med am-
tets anmodning af 22. april 1958, og udtalte,
at dette muligvis skyldtes, at det på dette
tidspunkt var konstateret, at separation ved
bevilling var udelukket, og at H under af-
høringen den 25. marts 1958 havde anmodet
om fri proces, i hvilket tilfælde foretagelse
af vilkårsforhandling ikke var nødvendig.

Vejle amt oplyste, at H's anmodning om
bidragsfastsættelse, der var oversendt til am-

tet med Odense amts påtegning af 21. april 1958 og modtaget dagen efter, blev vedlagt ægteskabssagen, i hvilken ekspedition da allerede var udfærdiget, jfr. påtegning af 22. april 1958, uden at der blev foretaget nogen ændring i påtegningen i anledning af det nye bilag.

Normalt fandt der i tilfælde, hvor der til en ægteskabssag er knyttet en anmodning om bidragsfastsættelse, en overvejelse sted angående det hensigtsmæssige i en opdeling af sagsbehandlingen. Det var imidlertid ikke altid hensigtsmæssigt at foretage en sådan opdeling, idet der derved kan fremkomme dobbelt arbejde med optagelse af rapporter, uden at fremskyndelse af resultatet opnås. Såfremt opdeling var foretaget i nærværende sag, kunne bidragsspørgsmålet – således som sagen udviklede sig – have været afsluttet noget tidligere end sket.

Amtet udtalte dernæst vedrørende ekspeditionen den 2. september 1958, at udviklingsskemaet formentlig burde have været søgt tilvejebragt ved henvendelse fra amtet direkte til politimesteren i Odense herred, inden sagen blev forelagt den embedslæge – kredslægen i Fredericia –, til hvem amtet kunne rette henvendelse om en udtalelse vedrørende avlingstiden for B.

Jeg udtalte herefter, at det efter det oplyste havde været ønskeligt, om Vejle amt havde behandlet H's anmodning om fastsættelse af børnebidrag og barselshjælp særskilt og ikke sammen med ægteskabssagen. Når amtet imidlertid behandlede de to sager samlet, var det en fejl, at

påtegningskrivelsen af 22. april 1958 til politimesteren i Fredericia ikke blev ændret, således at amtet også anmodede om en udtalelse vedrørende bidragsspørgsmålet.

Amtet burde dernæst den 2. september 1958 have rettet henvendelse til politimesteren i Odense herred om tilvejebringelse af udviklingsskema vedrørende B og anmodet om, at sagen blev sendt direkte til kredslægen i Fredericia og tilbage til amtet, hvorved 3 ekspeditioner i sagen kunne have været undgået. Jeg henviste i denne forbindelse til Statsministeriets cirkulære nr. 245 af 23. november 1923 til samtlige statsmyndigheder, hvori det udtales, at den formelle behandling af sagerne mellem statsmyndighederne indbyrdes bør finde sted uden omsvøb og unødvendige gennemgangsled, samt at alle oplysninger bør indhentes så direkte som muligt hos dem, fra hvem oplysningerne søges¹⁾.

Det var dernæst en fejl, at politimesteren i Fredericia ikke i overensstemmelse med Vejle amts anmodning af 22. april 1958 foretog vilkårsforhandling med M, hvilket medførte en forsinkelse i sagens behandling fra 16. maj til 10. juni 1958.

Endvidere var det en fejl, at politimesteren i Odense herred ikke foranledigede gejstlig mægling afholdt med H i henhold til amtets anmodning af 18. juni 1958.

Iøvrigt gav sagens behandling ikke anledning til bemærkninger. Ekspeditionstidens længde skyldtes hovedsagelig forhold, som de pågældende myndigheder ikke havde haft indflydelse på.

- 35.** *Kritiseret, at flyvestation Skrydstrup ikke i henhold til lønningslovens § 17, stk. 1, havde gjort en officer bekendt med indholdet af en skrivelse til Flyverkommandoen, hvori der redegjordes for officerens optræden under en politiundersøgelse. (J. nr. 465/59).*

I juli 1959 klagede A over, at han var blevet afskediget fra sin stilling som flyverløjtnant af 1. grad fra udgangen af september 1959, og at hans flyvertillæg havde været frataget ham i tiden 17. november 1957–21. januar 1958 og 11. juni 1958–30. september 1959, uanset at han i disse perioder udførte flyveoperativt arbejde.

Afskedigelsen.

Den 17. november 1957 kl. 01,30 kørte A i personbil gennem en gade, hvor al gennemkørsel var forbudt, og ved en i den anledning foretaget spiritusprøve blev det konstateret, at han havde alkohol i blodet. A blev straks af Flyvevåbnet »grounded«, hvilken foranstaltning blev ophævet den 21. ja-

¹⁾ Jfr. min beretning for året 1958, s. 158–59.

nuar 1958, og i skrivelse af 29. januar 1958 udtalte Flyverkommandoen overfor A sin stærke misbilligelse af det passerede.

Ved anklageskrift af 11. februar 1958 blev A i anledning af kørslen den 17. november 1957 tiltalt for overtrædelse af færdselslovens § 16, stk. 1, og ved dom, afsagt den 26. marts 1958, blev A frifundet. Dommen blev af anklagemyndigheden påanket til Vestre Landsret.

Den 11. juni 1958 kl. ca. 01,00 mistede A herredømmet over sin personbil på en hovedlandevej, og ved en foretaget spiritusprøve blev der fundet alkohol i urinen og i blodet.

Flyvestationen underrettede ved skrivelse af 20. juni 1958 Flyverkommandoen om dommen af 26. marts 1958 og om den nye sag vedrørende A's kørsel den 11. juni 1958, der medførte, at A samme dag påny var blevet »grounded«. I skrivelsen anførte flyvestationen bl. a.:

»På grundlag af det hidtil i sagen af 11. juni foreliggende skal (flyvestationen) fremsætte følgende kommentarer:

(a) Der foreligger en uoverensstemmelse mellem det af A over for (flyvestationen) og politiet opgivne spiritusforbrug.

(b) A har udvist en for en officer uværdig adfærd under afhøring på politistationen... den 11. juni ved fremsættelse af trusler og kværuling.

(c) A har tilsyneladende afgivet falsk forklaring om sin færd den 10. juni (biografbesøg).

(d) A har tilsyneladende udvist uheldig optræden på restaurant ved at forsøge at undgå betaling for nydte varer.«

Flyvestationen vedlagde endvidere en forfremmelsesbedømmelse og udtalte, at det i denne anførte sammenholdt med de foreliggende sager viste, at A savnede flere af de for en linieofficer vigtige karakteregenskaber såsom selvdisciplin og ansvarsfølelse.

Den 10. juli 1958 indstillede Flyverkommandoen til Forsvarsministeriet, at A blev suspenderet, og den 26. juli 1958 svarede ministeriet, at det ikke på det foreliggende grundlag kunne godkende indstillingen om suspension.

Ved anklageskrift af 11. august 1958 blev A i anledning af kørslen den 11. juni 1958 tiltalt for overtrædelse af færdselslovens § 16,

stk. 1, og ved dom, afsagt den 6. januar 1959, blev han idømt hæfte i 14 dage samt frakendt retten til førerbevis i 1 år. Denne dom påankede A til Vestre Landsret, der den 30. januar 1959 afsagde dom såvel i denne sag som i den tidligere sag. Landsretten stadfæstede underretsdommen af 6. januar 1959, men ændrede dommen af 26. marts 1958, idet landsretten for så vidt angik A's kørsel den 17. november 1957 fandt ham skyldig i overtrædelse af færdselslovens § 16, stk. 1. Landsretten ikendte A for dette forhold en straf af hæfte i 10 dage. Samtidig blev A frakendt førerretten i et tidsrum af ialt 2 år og 8 måneder fra landsretsdommen.

Den 23. februar 1959 sendte Flyverkommandoen Forsvarsministeriet udskrift af landsretsdommene og indstillede, at A snarest blev afskediget. Den 14. maj 1959 meddelte ministeriet Flyverkommandoen, at det overvejede at afskedige A uden pension på grund af de to domme sammenholdt med det i forfremmelsesbedømmelsen af 1958 oplyste, hvoraf det bl. a. fremgik, at A ikke havde gjort fyldest under tjenesten som flightkommander ved sin eskadrille, og hvor A var blevet betegnet som værende »ikke egnet til forfremmelse«. Ministeriet anmodede dernæst Flyverkommandoen om at foranledige, at A i henhold til bestemmelsen i lønningens § 8, stk. 4, fik adgang til at udtale sig.

Den 15. maj 1959 forelagde ministeriet sagen for organisationen af flyvevåbnets officerer, der ikke ønskede at fremsætte bemærkninger.

I en redegørelse af 1. juni 1959 protesterede A mod den påtænkte afskedigelse, idet han bl. a. henviste til, at nogle officerer, der tidligere var blevet dømt for overtrædelse af færdselslovens § 16, stk. 1, ikke var blevet afskediget. Endvidere gjorde A gældende, at den dårlige forfremmelsesbedømmelse skyldtes, at hans næstkommanderende havde været meget vanskelig at samarbejde med. Den 16. juni 1959 fremsendte Flyverkommandoen redegørelsen til Forsvarsministeriet og anførte, at de af A nævnte tilfælde, hvor officerer ikke var blevet afskediget på grund af overtrædelse af færdselslovens § 16, stk. 1, var indtruffet, før Flyverkommandoen havde indført en strengere praksis på dette område.

I skrivelse af 24. juni 1959 meddelte ministeriet Flyverkommandoen, at det ville foranledige, at A blev afskediget med udgangen af september 1959, idet hans redegørelse ikke havde ændret ministeriets opfattelse, således som denne var kommet til udtryk i skrivelser af 14. maj 1959. Den 29. juni 1959 gjorde chefen for flyvestation Skrydstrup A bekendt med ministeriets skrivelse, hvoraf A fik en genpart.

Jeg udtalte herefter den 2. januar 1960, at jeg ikke kunne kritisere det af Forsvarsministeriet udøvede skøn, der lå til grund for beslutningen om afskedigelsen.

Med hensyn til myndighedernes behandling af sagen udtalte jeg dernæst, at jeg fandt, at det havde været rettest, om flyvestationen i henhold til lønningslovens § 17, stk. 1, havde gjort A bekendt med en skriftlig fremstilling af de faktiske forhold, der omtales i flyvestationens skrivelse af 20. juni 1958 til Flyverkommandoen i det foran refererede afsnit om A's optræden under politiundersøgelsen i anledning af kørslen den 11. juni 1958.

Flyvertillægget.

Forsvarsministeriet anførte, at man fratog A flyvestatus, hvorved han mistede adgangen til at oppebære flyvertillægget, fordi man på grund af hans forhold af flyvesikkerhedsmæssige hensyn ikke fandt at kunne tildele ham det selvstændige ansvar som flyver såvel i luften som på jorden. Ministeriet gjorde derefter nærmere rede for A's tjeneste, mens han var »grounded«, og det fremgik heraf, at han i april 1959 i forbindelse med en øvelse havde udført en opgave, der medførte selvstændigt fly-operativt ansvar. Ministeriet oplyste, at det ville foranledige, at A fik udbetalt flyvertillæg for tjenesten ved den nævnte øvelse.

Da ministeriet ville foranledige, at A fik udbetalt flyvertillæg for sin tjeneste under øvelsen i april 1959, fandt jeg ikke grundlag for at foretage videre vedrørende dette klagepunkt.

Forsvarsministeriet har senere meddelt, at A den 27. januar 1960 havde fået udbetalt 60 kr. i flyvertillæg.

36. Kritiseret, at en ledende landinspektørs behandling af en sag havde taget for lang tid, og at en vurderingsrådsformand ikke havde foranlediget en ejendom omvurderet. (J. nr. 735/58).

A, der den 2. januar 1957 havde købt ejendommen matr.nr. 14 do, Holme by og sogn, klagede i august 1958 over, at amtstueskatterne på ejendommen endnu ikke var blevet reguleret som følge af, at en del af ejendommen var blevet eksproprieret for ca. 11 år siden.

A oplyste bl. a., at han i sommeren 1957 havde rettet henvendelse til formanden for vurderingsrådet i Ning herreds vurderingskreds, der havde meddelt, at der forelå en fejl, men at han intet kunne foretage sig, før han fik instruktion fra Landbrugsministeriet. Endvidere oplyste A, at han havde rettet henvendelse til den landinspektør, der i sin tid forestod ekspropriationen, og at denne havde lovet at rykke ministeriet for en afgørelse.

Af det foreliggende fremgik det, at ejendommens areal oprindeligt var 786 m², og at der ved en ekspropriationsforretning afholdt den 24. juni 1942 af kommissarius ved sta-

tens ekspropriationer i Jylland blev eksproprieret 319 m² til brug ved forlægning af Århus-Gl. Horsens landevej fra Kongsvang via-dukt til Sleth.

I skrivelse af 23. december 1944 anmodede den ledende landinspektør ved ekspropriationen vurderingsformanden om, at samtlige ejendomme, der var berørt af ekspropriationen til den nævnte vejforlægning, herunder matr.nr. 14 do, måtte blive omvurderet pr. 1. april 1945.

Den 29. september 1945 tilstillede kommissarius den ledende landinspektør et eksemplar af Statens Ligningsdirektorats cirkulære af 1. oktober 1943 til vurderingsmyndighederne, hvor det i § 6 er anført, at ansættelsen af en ejendom, fra hvilken der er eksproprieret, skal berigtiges ved de årlige omvurderinger, og at vurderingsmyndighederne, der hidtil fra Skattedepartementet havde modtaget meddelelse om stedfundne ekspro-

prationer, fremtidig ville modtage sådanne meddelelser fra Ligningsdirektoratet.

Til brug ved den 9. almindelige vurdering pr. 1. oktober 1945 fik den daværende ejer af ejendommen af vurderingsrådet tilstillet et skema til udfyldelse, og i dette skema havde vurderingsrådet angivet ejendommens areal til 786 m². Ejeren tilbagesendte skemaet uden at gøre indsigelse mod vurderingsrådets arealangivelse.

Ved den 10. almindelige vurdering pr. 1. oktober 1950 var arealet i det ejeren tilstillede skema angivet til 786 m², men ved skemaets tilbagesendelse havde den daværende ejer i rubrikken »Ejendommens benyttelse« anført: »Have 356 m², resten udlagt til vej«. Ved ansættelsen blev det derefter lagt til grund, at ejendommen kun havde et areal på 356 m². I skemaet vedrørende den 11. almindelige vurdering pr. 1. september 1956 var ejendommens areal påny angivet til 786 m², og ejeren gjorde ikke ved tilbagesendelsen af skemaet opmærksom på, at en del af ejendommen tidligere var blevet eksproprieret. På grundlag af denne arealangivelse fastsatte vurderingsrådet grundværdien efter fradrag af forbedringer til 7.700 kr.

Den 11. januar 1957 blev den del af ekspropriationssagen, der angik vejstrækningen Balagervej-Sleth, hvor A's ejendom er beliggende, fremsendt til Matrikeldirektoratet til videre foranstaltning med hensyn til de fornødne ændringer i matriklen, og den 11. oktober 1958 afsluttede Matrikeldirektoratet sin behandling af sagen.

Den 21. juli 1958 anmodede skyldrådet for Århus amtsrådskreds Statens Ligningsdirektorat om tilladelse til at revidere ansættelsen ved 11. almindelige vurdering af ejendommen matr.nr. 14 do. Skyldrådet anførte, at der ikke ved ansættelsen var blevet taget hensyn til, at der i sin tid var eksproprieret en del af ejendommen, og at A overfor amtstuen havde nægtet at betale skat af arealer, som han ikke ejede. Den 16. oktober 1958 bemyndigede Ligningsdirektoratet de lokale vurderingsmyndigheder til at berigtige ejendommens ansættelser ved 10. og 11. almindelige vurderinger og tilføjede, at under hensyn til at A først den 2. januar 1957 havde erhvervet ejendommen, skulle ændringen først tages til følge ved beregningen af ejendomsskatterne for april termin 1957. Ved skyldrådets kendelse af 22. oktober 1958 blev grundværdi-

en efter fradrag for forbedringer nedsat til 3.600 kr. Ejendomsskatterne blev herefter nedsat, og den 9. december 1958 tilstillede Århus amtstue A de beløb, han havde erlagt for meget i ejendomsskatter. Endvidere havde amtstuen den 5. august 1959 tilsendt A en rentegodtgørelse på 5 pct. p. a. af de for meget erlagte skattebeløb.

Den ledende landinspektør anførte overfor mig, at det endelige regnskabsmøde for såvidt angik strækningen Balagervej-Sleth blev afholdt den 29. oktober 1947, og at vejarealerne i størstedelen af tiden indtil sommeren 1953 henlå med delvis udførte jordarbejder, idet man afventede arbejdstilladelse til vejarbejdets færdiggørelse. Da amtsvejvæsenet, i lighed med hvad tilfældet er for alle andre vejstrækninger, der berigtiges i amtet, ønskede alle sidevejtillutninger, kantsten, rabatter og øvrige tekniske forhold medtaget på de færdige ejendomskort, og da disse enkeltheder først kunne gennemføres og indkonstrueres på planerne, når vejen teknisk var færdig, kunne landinspektøren i disse år ikke fuldføre sit arbejde. Landinspektøren nærede ikke nogen betænkeligheder ved at følge amtsvejvæsenets ønske om at afvente vejens færdiggørelse, inden den matrikulære sag blev påbegyndt, idet såvel de økonomiske som skattemæssige forhold overfor ejerne af de pågældende ejendomme på alle måder måtte anses for at være tilbørligt sikrede. Landinspektøren henviste herved til, at han den 23. december 1944 havde anmodet vurderingsrådsformanden om, at ejendommene måtte blive omvurderet, at han herefter måtte gå ud fra, at omvurdering ville blive foretaget så tidligt som muligt, at ekspropriationen var foreløbigt tinglyst på ejendommene, at erstatningen var udbetalt til ejerne, og at han havde givet et matrikelkort tilhørende en tidligere ejer af ejendommen matr.nr. 14 do påtegning om den stedfundne forandring.

Endvidere oplyste landinspektøren, at der den 23. februar 1953 blev afholdt endeligt regnskabsmøde for strækningen Balagervej-Viadukten, og at hele vejarbejdet var afsluttet i foråret 1953. Herefter blev vejanlægget endeligt opmålt, og i vinteren 1953-54 blev alle planerne udarbejdet, ligesom enkelte supplerende målinger blev foretaget i sommeren 1954. Den 21. oktober 1954 anmodede landinspektøren en medhjælper om at færdiggøre sagen til forelæggelse for Matrikeldirektora-

tet. Efter ønske fra amtsvejvæsenet blev sagen vedrørende strækningen Balagervej-Viadukten behandlet først, men da medhjælperen var stærkt optaget af andet arbejde, blev denne sag beklageligvis først indsendt til Matrikeldirektoratet den 21. juni 1956. Herefter blev arbejdet vedrørende strækningen Balagervej-Sleth fremskyndet og den 11. januar 1957 indsendt til Matrikeldirektoratet.

Foranlediget af A's oplysning om, at han havde rettet henvendelse til landinspektøren for at få sagen fremskyndet, oplyste denne, at han ikke erindrede datoen for A's henvendelse. Landinspektøren havde dog ved flere lejligheder på opfordring søgt sagen fremskyndet, først og fremmest ved henvendelse til sin forannævnte medhjælper.

Kommissarius udtalte, at der ofte hengår et længere tidsrum mellem foretagelsen af de første ekspropriationer til et omfattende anlæg og den endelige matrikulære berigtigelse, og at denne formentlig må anses for en i første række af offentlige ordenshensyn institueret registreringsakt. Kommissarius henviste til, at en ekspropriation straks foreløbigt tinglyses på ejendommen, og for så vidt det i enkelte tilfælde er ønskeligt for en grundejer at få en officiel tilkendegivelse af den stedfundne ekspropriations omfang, formidler kommissarius, at landinspektøren forsyner grundejerens matrikelkort med en påtegning om ekspropriationens omtrentlige størrelse.

Kommissarius anførte dernæst, at meddelelsen til vurderingsmyndighederne i 1944 om ekspropriationen fra A's ejendom ikke blev givet i overensstemmelse med den dengang sædvanlige praksis, og at han måtte beklage dette, for så vidt det kunne antages at have haft nogen indflydelse på de fejlagtige vurderingsansættelser.

Matrikeldirektoratet anførte, at dets expedition af så store og omfattende sager som den foreliggende altid måtte påregnes at ville vare adskillige måneder, og at direktoratet på grund af manglende arbejdskraft ofte er nødsaget til at udskyde behandlingen af de store sager for at kunne fremme udstykningssager og andre mindre sager af hastende karakter.

Formanden for Ning herreds vurderingskreds, der blev gjort bekendt med erklæringen fra den ledende landinspektør, udtalte, at det syntes uomtvisteligt, at landinspektøren i skrivelse af 23. december 1944 anmodede ham om at foretage en omvurdering. Dette

var imidlertid først sket ved 10. almindelige vurdering pr. 1. oktober 1950, uden at vurderingsformanden kunne give nogen forklaring herpå, ligesom det heller ikke var ham muligt at forklare, hvorfor ejendommen ved 11. almindelige vurdering pr. 1. september 1956 blev vurderet uden hensyntagen til, at der var eksproprieret en del af ejendommen. Vurderingsformanden beklagede disse forhold.

Endvidere udtalte vurderingsformanden, at der ikke forelå noget skriftligt med hensyn til den af A omtalte henvendelse til ham i sommeren 1957. Såfremt A's henvendelse var sket telefonisk, havde formanden ikke nogen erindring herom.

Endelig oplyste vurderingsformanden, at skyldrådet ikke havde modtaget nogen klage over vurderingerne eller over angivelserne af størrelsen af ejendommen.

Statens Ligningsdirektorat anførte, at det først ved skyldrådets skrivelse af 21. juli 1958 modtog meddelelse om ekspropriationen. Ligningsdirektoratet oplyste dernæst, at vurderingsrådene til brug for vurderingerne er i besiddelse af en ajourført arealfortegnelse eller afskrifter af matrikelmyndighedernes approbationsskrivelser, d. v. s. et materiale, der udviser matrikelnumrenes arealer på vurderingstidspunktet. Når intet andet er oplyst for vurderingsrådet, er det matriklens arealangivelse, der af rådet indføres i de vurderingsskemaer, der tilsendes ejerne. I denne forbindelse bemærkede direktoratet, at ejerne i skemaet opfordres til at kontrollere vurderingsrådets arealangivelse.

Den 2. januar 1960 udtalte jeg, at der efter det foreliggende var hengået ca. 3¹/₂ år fra vejarbejdets færdiggørelse i foråret 1953, til den sidste del af sagen i januar 1957 blev indsendt til Matrikeldirektoratet. Uanset det af landinspektøren anførte fandt jeg efter samtlige foreliggende omstændigheder, at denne ekspeditionstid havde været for lang.

Det måtte dernæst anses for godt gjort, at den ledende landinspektør i skrivelse af 23. december 1944 havde underrettet vurderingsrådet om ekspropriationen på matr.nr. 14 do og anmodet rådet om at foretage en omvurdering. Selvom den ledende landinspektør efter den dagældende praksis skulle have underrettet Skattede-

partementet om ekspropriationen, fandt jeg dog ikke tilstrækkelig anledning til at påtale, at meddelelse blev givet til vurderingsrådsformanden, ligesom jeg fandt det undskyldeligt, at landinspektøren ikke, da han den 29. september 1945 fra kommissarius modtog et eksemplar af Statens Ligningsdirektorats cirkulære af 1. oktober 1943, underrettede Statens Ligningsdirektorat om ekspropriationen. Jeg bemærkede herved, at landinspektøren havde haft rimelig anledning til at regne med, at vurderingsrådsformanden på grundlag af skrivelser af 23. december 1944 ville forandle, at ejendommen blev omvurderet.

Derimod var det uheldigt, at vurderingsrådsformanden ikke, efter at han havde modtaget skrivelser af 23. december 1944 fra landinspektøren, foranledigede, at ejendommen blev omvurderet ved den følgende årsmvurdering, hvorimod jeg ikke fandt helt sikkert grundlag for at kritisere, at ejendommen ved den 11. almindelige vurdering i 1956 blev vurderet efter dens oprindelige areal, idet den daværende ejer af ejendommen ikke ved vurderingsskemaets tilbagesendelse rettede vurderingsrådets arealangivelse.

Ekspeditionen i Matrikeldirektoratet gav mig ikke anledning til bemærkninger.

37. *Ikke anset det for stridende mod gældende forvaltningsretlige principper, at en departementschef i Undervisningsministeriet er medlem af Det særlige Bygningssyn. (J. nr. 374/59).*

Helsingørs kongelige privilegerede Skydeselskab fremsendte i juni 1959 akterne i en bygningsfredningssag og spurgte, om det var i overensstemmelse med reglerne om lovmæssig forvaltning, at departementschef i Undervisningsministeriet, frøken A. Vøhtz var beskikket som medlem af Det særlige Bygningssyn i henhold til lov nr. 137 af 12. marts 1918 om bygningsfredning.

Af akterne fremgik det, at en arkitekt i januar 1957 på Skydeselskabets vegne ansøgte Det særlige Bygningssyn om tilladelse til på den selskabets tilhørende, i klasse A fredede, ejendom at lade foretage en ændring af stueetagens facade mod Stengade samt stueetagens plan.

Den 13. februar meddelte Det særlige Bygningssyn arkitekten, at det ikke kunne godkende det indsendte forslag, og at det ikke ville tillade, at nogen del af facadens fugede underparti blev fjernet, men at det kunne godkende, at døren til banklokalet i stueetagen blev erstattet med et vindue af størrelse som de eksisterende.

Efter at Skydeselskabets formand og arkitekten forgæves havde haft en mundtlig forhandling med Bygningssynets sekretær, henledte formanden i skrivelse af 2. marts 1957 Bygningssynets opmærksomhed på, at dets standpunkt medførte et betydeligt økonomisk

tab for Skydeselskabet, og at han anså Bygningssynet for pligtig at erstatte selskabet dette tab i henhold til bygningsfredningslovens § 6.

Den 5. marts 1957 bekræftede Bygningssynet overfor formanden, at det ved behandlingen af sagen havde været vidende om, at Skydeselskabets hidtidige lejer ville fraflytte lokalerne, og at selskabet derfor måtte søge en ny lejer. Bygningssynet afviste imidlertid ethvert krav om erstatning.

Under den videre brevveksling mellem Bygningssynet og formanden, hvorunder denne bl. a. anførte, at Skydeselskabet agtede at anlægge erstatningssag mod Bygningssynet, indhentede dette underhånden fra Undervisningsministeriet et responsum vedrørende fortolkningen af bygningsfredningslovens § 6. Responsum'et, der blev udarbejdet af ministeriets tjenestemænd, godkendtes af departementschef frøken Vøhtz, som forelagde sagen for undervisningsministeren, der var enig i, at staten ikke kunne have nogen erstatningspligt i det pågældende tilfælde. Herom blev formanden underrettet samme dag.

Den 29. august 1957 oversendte Bygningssynet til Undervisningsministeriet Skydeselskabets stævning af 8. juli 1957, hvori selskabet havde nedlagt påstand på erstatning i anledning af Bygningssynets afslag, og den 4. september 1957 videresendte ministeriet stæv-

ningen til kammeradvokaten med anmodning om at varetage statens interesser under sagen.

Ved Østre Landsrets dom af 20. februar 1958*) blev Bygningssynet frifundet for Skydeselskabets krav og selskabet dømt til at godtgøre Bygningssynet sagens omkostninger med 2.000 kr. Dommen blev af selskabet indanket for Højesteret.

Under sagens forberedelse ved Højesteret besigtigede en kontorchef og en fuldmægtig fra Undervisningsministeriet, en fuldmægtig fra kammeradvokaten og Bygningssynets sekretær sammen med repræsentanter for Skydeselskabet den omhandlede ejendom. På grundlag heraf udarbejdede selskabets arkitekt nyt forslag til ombygning af ejendommens underetage, hvilket forslag Bygningssynet godkendte.

Der blev derefter forhandlet mellem formanden for Skydeselskabet og kammeradvokaten om vilkårene for at hæve sagen ved Højesteret, herunder spørgsmålet om sagsomkostningerne. Den 21. oktober 1958 indstillede kammeradvokaten endeligt til Undervisningsministeriets godkendelse, at sagsomkostningerne ved Højesteret blev frafaldet, hvorimod kravet om betaling af de ved Østre Landsret tilkendte sagsomkostninger blev opretholdt, hvilket blev tiltrådt af undervisningsministeren.

I anledning af klagen til mig udtalte Det særlige Bygningssyn overfor Undervisningsministeriet, at medlemmerne uden departementschefens deltagelse havde vedtaget at give udtryk for, at det måtte tillægges væsentlig betydning at have departementschefen som medlem af Bygningssynet, og at man stærkt måtte tage afstand fra enhver tanke om en ændring på dette punkt. Bygningssynet fremhævede, at det havde stor praktisk fordel af den særlige viden om ministeriets synspunkter, det på den måde rådede over. Det var endvidere en betydelig styrke for Bygningssynet, at en højtstående tjenestemand fra Undervisningsministeriet var med til at give dets udtalelser vægt.

Undervisningsministeriet udtalte, at det i bygningsfredningslovens § 3 er bestemt, at der til prøvelse af alle spørgsmål vedrørende bevaring af de på fredningsfortegnelsen op-

førte bygninger eller bygningsdele af Undervisningsministeriet nedsættes en kommission, Det særlige Bygningssyn, på 5 medlemmer, blandt hvilke skal være direktøren for Nationalmuseets 2. afdeling (nu rigsantikvaren) og en af Kunstakademiet udpeget arkitekt; ét medlem skal opfylde betingelserne for at kunne udnævnes til dommer i en overret (nu landsret), og Undervisningsministeriet beskikker kommissionens formand.

Den nævnte tredie »juridiske« post i Det særlige Bygningssyn havde lige siden lovens ikrafttræden – og i hvert enkelt tilfælde i henhold til undervisningsministerens udtrykkelige resolution – været beklædt af en tjenestemand i Undervisningsministeriets 2. departement, som opfyldte betingelserne i henhold til retsplejelovens § 43 for at blive udnævnt til landsdommer. Departementschef frøken Vøhtz havde været medlem af Bygningssynet fra 4. november 1953.

De af Bygningssynet fremsatte betragtninger deltes af Undervisningsministeriet. Det havde gennem årene været en praktisk og hensigtsmæssig ordning, at en tjenestemand fra departementet havde været medlem af Bygningssynet, idet man herved dels havde tilført Bygningssynet den i loven foreskrevne juridiske sagkundskab, dels havde opnået, at der ved Bygningssynets forhandlinger var et medlem til stede, som var kendt med centraladministrationens synspunkter og erfaringer.

Undervisningsministeriet anførte dernæst, at ministeriets og Bygningssynets optræden i sagen i enhver henseende havde været korrekt. Der havde været tale om en sag, hvori Bygningssynets afgørelse ikke kunne appelleres til ministeriet, idet det i lovens § 6 bestemmes, at den af Bygningssynet godkendte plan til ombygning kun skal forelægges ministeriet til godkendelse, hvis planen medfører, at udgifterne ved arbejdet forøges. Først ved stævningens fremsendelse var ministeriet blevet officielt inddraget i sagen, idet statskassen blev stillet overfor et eventuelt erstatningskrav. De senere afgørelser i sagen havde drejet sig om retssagens hævelse og spørgsmålet om sagsomkostninger, og disse spørgsmål blev afgjort i overensstemmelse med kammeradvokatens indstilling.

Under henvisning hertil tilbageviste ministeriet, at der kunne være departementschef

*) U. f. R. 1959, s. 228.

frøken Vøhtz noget som helst at bebrejde i sagen.

I forbindelse med min behandling af sagen drøftede jeg det forvaltningsretlige spørgsmål med professor ved Københavns Universitet Bent Christensen, der efter en gennemgang af sagen udtalte, at der ikke i den konkrete sag forelå inhabilitet på grund af dobbeltbehandling. Det var Bygningssynet, der havde afgørelsen, og departementschefens deltagelse heri kunne ikke hindre hendes sideløbende eller senere deltagelse i ministeriets generelle juridiske responsum eller i dettes optræden på statskassens vegne. – Det bemærkedes i denne forbindelse, at Undervisningsministeriet i skrivelse af 16. februar 1944*) efter indhentet responsum fra det rets- og statsvi-

denskabelige fakultet ved Københavns Universitet bl. a. havde udtalt, at ministeriet ikke havde beføjelse til at underkende en af Bygningssynet i medfør af bygningsfredningslovens § 6 truffet afgørelse.

Jeg udtalte herefter, at sagens behandling i Det særlige Bygningssyn og Undervisningsministeriet ikke kunne antages at være foregået i strid med gældende forvaltningsretlige principper. Jeg henviste herved til de i mine beretninger 1956, s. 196, jfr. 1958, s. 31; 1957, s. 63, jfr. 1958, s. 33; 1957, s. 90, og 1958, s. 178, refererede sager, hvori jeg havde taget stilling til habilitetsspørgsmålet i tilfælde, hvor der forelå klageadgang.

38. *Udfærdigelse af skilsmissebevilling i henhold til ægteskabslovens § 54, 2. pkt., uanset at der på grund af den ene parts udeblivelse ikke var foretaget mægling og vilkårsforhandling med denne part. (J. nr. 511/59).*

I skrivelse af 30. august 1959 klagede H over den tid, der var medgået til Københavns amts behandling af hendes andragende om skilsmisse i henhold til § 54, 2. pkt., i loven om ægteskabs indgåelse og opløsning.

Ved dom af 30. august 1956 var H blevet separeret fra sin mand M, og i skrivelse af 12. januar 1959 til Københavns Overpræsidium anmodede hun om skilsmisse. Den 16. januar 1959 bad Overpræsidiets Københavns kommunes folkeregister om at oplyse M's adresse, og den 20. januar 1959 videresendte folkeregisteret sagen til Københavns Politiet til eftersøgning af M.

Den 2. april 1959 meddelte politiet Overpræsidiets, at M, der havde været eftersøgt af politiet, nu boede på en adresse på Frederiksberg. Overpræsidiets sendte derefter til hans underskrift en erklæring om, at han ønskede mægling foretaget af overøvrigheden. Den 7. april 1959 modtog Overpræsidiets erklæringen tilbage i underskrevet stand, og den 10. april oversendte Overpræsidiets sagen til Københavns amt til videre foranstaltning, idet M boede i dette amt. Amtet tilsagde derefter H og M til at møde den 23. april 1959 til mægling og vilkårsforhandling, men M udeblev. Da H oplyste, at M var blevet anholdt af politiet i Helsingør, anmodede amtet den 29.

april Frederiksborg amt om at foretage mægling og vilkårsforhandling med ham.

Den 26. april 1959 klagede H til Justitsministeriet over, at der endnu ikke var udfærdiget skilsmissebevilling, og efter at ministeriet havde fået en udtalelse fra amtet, meddelte det den 15. maj 1959 H, at det ikke fandt grundlag for at foretage noget i sagen.

Den 23. maj 1959 modtog Københavns amt sagen tilbage fra Frederiksborg amt med meddelelse om, at M havde været anholdt af politiet den 28. marts, og at han var blevet løsladt samme dag.

Den 26. maj 1959 sendte amtet sagen til politimesteren i Frederiksberg birk med anmodning om, at der måtte blive foretaget mægling og vilkårsforhandling med M, der nu igen skulle have bopæl på Frederiksberg. Amtet henstillede til politimesteren at fremskynde sagen. Efter at politiet flere gange uden resultat havde anmodet M om at møde, blev det konstateret, at han boede i et sommerhus i Københavns amts nordre birk.

I skrivelse af 11. juni 1959 til Justitsministeriet anmodede H dette om bistand, og foranlediget heraf anmodede ministeriet amtet om en udtalelse.

Den 12. juni 1959 tilbagesendte politimesteren i Frederiksberg sagen til amtet med

*) Love, Anordninger, 1944, afd. B., s. 71.

meddelelse om, at M havde taget ophold i det nævnte sommerhus, og den 26. juni fremsendte amtet sagen til Justitsministeriet og oplyste, at M ikke var til at formå til at give møde. Amtet tilføjede, at det intet havde at erindre mod, at der nu blev udfærdiget skilsmissebevilling. Den 8. juli 1959 tilbagesendte Justitsministeriet sagen til amtet med bemærkning, at der i det foreliggende tilfælde ikke var hjemmel til at fravige den i ægteskabslovens § 76, stk. 1, givne bestemmelse om mægling forinden skilsmissebevilling kan udfærdiges.

Den 10. juli 1959 fremsendte amtet påny sagen til politimesteren i Frederiksberg med anmodning om, at politiet ville foretage mægling. Da M påny ikke mødte efter tilsigelse til bopælen på Frederiksberg, videresendte politimesteren sagen til politiet i Københavns amts nordre birk, der ved tilsigelse afleveret på sommerhus-adressen tilsagde M til at møde. Da han heller ikke efterkom disse tilsigelser, ligesom man forgæves gennem hans arbejdsgiver forsøgte at få forbindelse med ham, tilbagesendte politimesteren den 18. august 1959 sagen til amtet, der den 24. august 1959 påny forelagde den for Justitsministeriet. Den 2. september 1959 bemyndigede ministeriet amtet til at udfærdige skilsmissebe-

villing, hvilket amtet herefter gjorde den 5. september 1959.

Justitsministeriet udtalte overfor mig, at det skyldtes en ekspeditionsfejl, at ministeriet ikke underrettede H om dets afgørelse af 8. juli 1959.

Ministeriet oplyste dernæst, at det havde meddelt overøvrigheden bemyndigelse til at udfærdige skilsmissebevilling efter forudgående separation, selvom den ene ægtefælle udebliver fra mægling og vilkårsforhandling, dels når det må anses for godtgjort, at tilsigelse er kommet vedkommende i hænde på behørig måde, navnlig ved forkyndelse, dels når det ikke har været muligt at forkynde tilsigelsen for ham på det sted, hvor han vides at opholde sig. Spørgsmålet om, hvorvidt kravet om mægling bør opretholdes i sager om skilsmisse efter forudgående separation, er for tiden genstand for overvejelse i et af ministeriet nedsat udvalg til ændring af ægteskabsloven.

Jeg udtalte herefter, at bortset fra den af Justitsministeriet erkendte ekspeditionsfejl gav hverken sagens behandling eller ministeriets afgørelser mig grundlag for kritik.

39. *Lovmedholdeligheden af Landbrugsministeriets praksis med hensyn til optagelse i registret over autoriserede kartoffeleksportører. (J. nr. 262/59).**

Den 9. april 1959 klagede A over, at Landbrugsministeriet den 3. april 1959 havde afslået hans ansøgning om optagelse i det i henhold til lov nr. 96 af 31. marts 1938 om udførsel af kartofler førte register over autoriserede kartoffeleksportører.

Den 4. februar 1957 modtog Landbrugsministeriet en ansøgning fra A og B om, at deres interessentskab I måtte blive optaget i registret. Ifølge ansøgningen havde A igennem en lang årrække været beskæftiget med kartoffelhandel og var derved blevet fortrolig med alle forhold vedrørende eksport af lægge- og spisekartofler. Ministeriet forelagde ansøgningen for Landbrugsrådet, der efter at have indhentet en udtalelse fra Kartoffeleksportudvalget meddelte, at det ikke anså firmaet for egnet til at blive autoriseret som

kartoffeleksportør. Grosserer-Societetets Komité, der også havde fået forelagt sagen, udtalte overfor ministeriet, at det efter indgående drøftelser med Foreningen af danske Kartoffeleksportører ikke på det foreliggende grundlag fandt tilstrækkelig basis for at anbefale det ansøgte. Den 2. juli 1957 meddelte ministeriet, at ansøgningen ikke kunne imødekommes.

A og B anmodede ministeriet om en begrundelse for afgørelsen, og den 13. december 1957 meddelte ministeriet, at afslaget skyldtes, at hverken A eller B efter Kartoffeleksportudvalgets skøn havde tilstrækkelig erfaring i eksportvirksomhed.

Den 4. december 1958 ansøgte A påny ministeriet om at blive optaget i registret, og i ansøgningen henviste han til, at C var blevet

*) Jfr. den i min. beretning 1958, s. 230—234 refererede sag.

optaget i registret, uagtet han – der havde samme uddannelse som A – kun i en kort år-række havde virket som kartoffelgrosserer.

Ministeriet forelagde sagen for Landbrugsrådet, der den 5. januar 1959 meddelte, at Kartoffeleksportudvalget havde udtalt følgende:

»Bestyrelsen vedtog at gøre rådet opmærksom på, at A tidligere sammen med B har ansøgt om autorisation, hvilken ansøgning blev behandlet i Kartoffeleksportudvalgets bestyrelse i april 1957. Resultatet af denne behandling blev meddelt rådet i skrivelse af 9. april 1957, og det vil heraf fremgå, at bestyrelsen ikke mente, at A havde de kommercielle forudsætninger med hensyn til kendskab til og erfaring i eksportforretninger, som autoriserede kartoffeleksportører efter de gældende regler bør være i besiddelse af.

Kartoffeleksportudvalgets bestyrelse må stadig fastholde dette synspunkt og kan derfor ikke anbefale ansøgningen.«

Landbrugsrådet tilføjede, at det kunne tiltræde udvalgets udtalelser.

Den 13. januar 1959 meddelte Grosserer-Societetets Komité ministeriet, at det ikke kunne anbefale det ansøgte, idet A ikke forventes at besidde fornøden kendskab til eksportvirksomhed. Den 19. februar 1959 anmodede ministeriet Landbrugsrådet om detaljerede oplysninger til brug ved behandlingen af A's ansøgning, og den 17. marts 1959 fremsendte rådet en erklæring vedr. A fra Købmandsstandens Oplysningsbureau.

I skrivelse af 3. april 1959 meddelte ministeriet A, at det ikke kunne imødekomme hans ansøgning af 4. december 1959.

Af akterne vedrørende C's optagelse i registret fremgik det bl. a., at han den 12. maj 1958 indgav ansøgning til ministeriet, at såvel Landbrugsrådet som Grosserer-Societetets Komité anbefalede det ansøgte, og at han blev optaget i registret den 25. august 1958.

Den 15. maj 1959 tog jeg stilling til en klage over, at Landbrugsministeriet den 5. september 1958 havde nægtet en entreprenør optagelse i registret over autoriserede kartoffeleksportører, og sagen er omtalt s. 230–34 i min beretning for 1958. Forsåvidt angår Landbrugsministeriets praksis med hensyn til optagelse i registret henvises til s. 232–33 (afsnit C).

I den her omhandlede sag udtalte Landbrugsministeriet, at man for C's vedkommen-

de havde gjort en undtagelse fra kravet om eksporterfaring, og at ministeriet i dette tilfælde – som er det eneste, hvor man har fraveget den nævnte betingelse – som sædvanlig fulgte indstillingerne fra Landbrugsrådet og Grosserer-Societetets Komité. Disse indstillinger har som regel en kort og summarisk form uden nærmere angivelse af grundlaget for den stedfundne bedømmelse af ansøgningerne, og der blev ikke oplyst, om C besad eksporterfaring. Under hensyn til de om hans forhold iøvrigt givne oplysninger samt til Kartoffeleksportudvalgets anbefaling af ansøgningen mente ministeriet dog at kunne se bort fra nærmere undersøgelse af dette punkt.

Ministeriet henviste dernæst til en skrivelse af 28. oktober 1959 fra Landbrugsrådet, hvori det udtaler, at man har begået en beklagelig fejl ved at anbefale C til optagelse i registret, idet denne, efter hvad der foreligger oplyst, ikke opfyldte betingelsen om kendskab til eksportforretninger. Rådet tilføjede, at denne fejl ikke kunne bevirke, at A også blev optaget i registret uden at opfylde kravene herfor.

Den 14. januar 1960 udtalte jeg, at det var uheldigt, at ministeriet ikke havde foretaget en undersøgelse af, om C opfyldte den af ministeriet for optagelse i registret stillede betingelse om kendskab til udenrigshandel i almindelighed, idet dette havde været en medvirkende årsag til, at han blev autoriseret som kartoffeleksportør. Jeg bemærkede herved, at den omstændighed, at C på grund af en fejl var optaget i registret uden at opfylde de af ministeriet efter praksis stillede betingelser herfor, ikke kunne skabe ret for A til at blive autoriseret.

Forsåvidt angik min bedømmelse af de krav, ministeriet stiller for optagelsen i registret, henviste jeg til min afgørelse af 15. maj 1959 i den foran nævnte sag, jfr. beretning 1958, s. 233–234 (afsnit D), hvoraf det fremgår, at jeg bl. a. finder det meget tvivlsomt, om ministeriet har hjemmel til at stille krav om, at eksportører skal have kendskab til udenrigshandel i almindelighed.

Jeg meddelte samtidig, at den endelige afgørelse af lovligheden af ministeriets fortolkning og praksis henhører under dom-

stolene. Såfremt A agtede at anlægge sag mod Landbrugsministeriet, ville jeg i medfør af § 7, stk. 3, i instruks nr. 109 af 22. marts 1956 for folketingets ombudsmand henstille, at der meddeltes ham fri proces,

for så vidt han iøvrigt opfyldte betingelserne herfor.

Den 19. marts 1960 har A, der ikke har søgt fri proces, indleveret stævning til Østre Landsret, hvor sagen verserer.

40. *Spørgsmålet om rekursadgang forsåvidt angår afgørelser truffet af et vurderingsnævn nedsat i henhold til § 12 i loven om omsætningsafgift af motorkøretøjer. (J. nr. 632/59).*

I oktober 1959 klagede A over det i henhold til § 12 i lov nr. 184 af 6. juli 1957 om omsætningsafgift af motorkøretøjer nedsatte vurderingsnævn i København og fremdrog særlig nævnets vurdering den 7. juli 1959 af et vareautomobil. Endvidere anførte A bl. a., at nævnet selv tog stilling til klager over dets afgørelser.

Af det foreliggende fremgik det, at nævnet den 7. juli 1959 vurderede et Ford vareautomobil, årgang 1955, og fastsatte dets afgiftspligtige værdi til 5.000 kr. Den 7. juli 1959 klagede A til Departementet for Told- og Forbrugsafgifter over nævnets afgørelse, og departementet forelagde sagen for nævnet, der i skrivelse af 25. juli 1959 bl. a. oplyste, at det forgæves havde forsøgt påny at syne køretøjet. Den 20. august 1959 meddelte departementet A, at da vurderingen efter det oplyste var sket i overensstemmelse med de for vurdering af motorkøretøjer almindelige gældende principper, kunne departementet ikke foretage videre i sagen. Den 7. september 1959 klagede A telefonisk til departementet, og efter at automobilen påny havde været fremstillet for nævnet, nedsatte dette den 12. september 1959 vurderingen til 4.000 kr.

Vurderingsnævnet oplyste overfor mig, at det ved den nye besigtigelse, hvor køretøjet delvis var repareret, skønnede, at dets stand på anmeldelsestidspunktet formentlig havde været noget ringere end tidligere antaget og ringere end normalt for et køretøj af den pågældende model og årgang. Hertil kom, at det ikke ved den første vurdering var blevet oplyst, at vognen var indført brugt fra Tyskland, hvilket erfaringsmæssigt medfører nogen usikkerhed med hensyn til brug m. v.

Nævnet anførte dernæst, at dets ansættelser som almindelig regel ligger i underkanten af, hvad der kan anses for at være et

køretøjs almindelige værdi ved salg til bruger her i landet i ikke afgiftsberettiget stand. Nævnet oplyste endvidere, at det i finansåret 1958/59 havde foretaget 4467 vurderinger, og at der kun havde været klaget over 66 af disse vurderinger. Enhver klage bliver omhyggeligt behandlet, og nævnet er altid villig til at foretage ny besigtigelse, hvis ejeren mener, at der er mangler ved køretøjet, som ikke tidligere er taget i betragtning. Finder nævnet, at der er rimelig begrundelse for klagen, bliver vurderingssummen nedsat.

Det var vurderingsnævnets opfattelse, at der ikke kan siges at bestå nogen almindelig trang til en ankeinstans, og at det formentlig også ville blive vanskeligt at etablere et ankenævn, bl. a. fordi det måtte bestå af personer, som – samtidig med at de var uvildige – havde tilstrækkelig føling med navnlig brugte motorkøretøjers prisforhold, der påvirkes af mange forskellige faktorer og i forskellig grad af disse faktorer.

Departementet oplyste, at der for tiden er etableret 4 vurderingsnævn, nemlig i København, Odense, Århus og Ålborg. Hvert nævn består af 3 medlemmer, et udpeget af automobilejerorganisationerne, et teknisk sagkyndigt samt toldstedschefen det pågældende sted (i København den stedlige chef for motorbeskatningen). Ved denne sammensætning af nævnene har man søgt at få et effektivt og hurtigt arbejdende institut med den alsidigst mulige sammensætning, og tilstedeværelsen af det af automobilejerne udpegede medlem må antages at yde en speciel betryggelse for borgernes interesser.

Endvidere oplyste departementet, at det i en skrivelse af 31. august 1949 til vurderingsnævnene har fastsat, at udgangspunktet ved vurdering af et brugt køretøj bør være den for et nyt køretøj af tilsvarende type fastsatte pris på vurderingstidspunktet. I

denne pris eller en af nævnet skønnet tilsvarende pris foretages et rimeligt fradrag for årgangsforringelse og slitage.

Med hensyn til adgangen til at klage over de af vurderingsnævnene truffne afgørelser udtalte departementet, at loven må antages at have tillagt nævnene en selvstændig kompetence begrundet i nævnenes sammensætning og sagkundskab. Man har derfor antaget – og mener herved at være i overensstemmelse med den herskende forvaltningsretlige opfattelse – at hverken departementet eller finansministeren har kompetence til at omgøre en af et vurderingsnævn truffet afgørelse, for så vidt denne er i overensstemmelse med de givne generelle instrukser og ikke iøvrigt lider af nogen retlig mangel. En sådan omgørelsesadgang ville også forflygtige ideen med afgiftsfastsættelsen ved et fra den afgiftsopkrævende myndighed forskelligt og uafhængigt organ. Såfremt der måtte forekomme vurderinger, der er behæftet med retlige mangler – hvor sagen formentlig iøvrigt ville kunne indbringes for domstolene – samt hvor der iøvrigt er fundet rimelig grund dertil, f. eks. ved fremkomst af nye væsentlige oplysninger og lignende, anser departementet sig for kompetent til at meddele vedkommende nævn pålæg om at foretage ny vurdering.

Departementet anførte endvidere, at en klage til departementet over en af nævnet foretaget vurdering ikke er uden praktisk betydning, og henviste til, at nævnets vurdering af 7. juli 1959 blev ændret, efter at A telefonisk havde klaget til departementet. Departementet bemærkede herved, at det er rimeligt og rigtigt, at indgåede klager og modtagne nye oplysninger forelægges det nævn til udtalelse, hvis afgørelse påklages, og at erfaringerne har vist, at nævnene ikke anser sig for bundne af eller tilbøjelige til at fastholde en tidligere foretaget vurderingsansættelse.

Af de foran nævnte 66 klager, hvoraf kun et fåtal har været forelagt departementet, medførte således 35 ændringer af den ansatte afgiftspligtige værdi.

I forbindelse med udarbejdelse af forslaget til den nugældende lov om omsætningsafgift af motorkøretøjer m. v. overvejede man spørgsmålet om etablering af et ankenævn, men man fandt ikke på grundlag af

de indtil da indhøstede erfaringer tilstrækkelig anledning dertil.

Efter departementets opfattelse var oprettelsen af et ankenævn, der kræver lovhjemmel, ikke påkrævet af hensyn til retssikkerheden, ligesom ej heller praktiske hensyn taler afgørende herfor. Antallet af klager synes heller ikke at være af et sådant omfang, at en ankeinstans af den grund skulle være påkrævet. Hertil kommer, at sammensætningen af et ankenævn formentlig ville frembyde visse vanskeligheder, og at der næppe reelt ville blive tale om nogen større teknisk sagkundskab i et ankenævn end i det almindelige vurderingsnævn. Ankenævnet ville formentlig heller ikke have så store muligheder som vurderingsnævnene for at have en nøje føling med brugtvognsmarkedet. Det synes at ligge i sagens natur, at der under de givne forhold, herunder det store antal af vurderingsforretninger, ikke hos de eksisterende vurderingsnævn ganske kan undgås tilfælde af værdiansættelser, hvis rigtighed kan drages i tvivl, men departementet måtte efter det anførte anse det for usandsynligt, at et eventuelt ankenævn ville blive i stand til med større sikkerhed end de allerede eksisterende nævn at vurdere motorkøretøjer.

Endelig henviste departementet til det betænkelige i, at der formentlig ville vise sig en tilbøjelighed til hos publikum – måske også hos vurderingsnævnene – at tillægge de af et eventuelt ankenævn på et meget konkret grundlag truffne afgørelser en vis præcedensskabende virkning.

I loven af 6. juli 1957 om omsætningsafgift er der ikke givet nogen bestemmelse om en eventuel administrativ klageadgang med hensyn til de af nævnene truffne afgørelser.

I professor Poul Andersens Dansk Forvaltningsret, 3. udg., 1956, s. 46, er det anført, at hvis der i et kollegialt forvaltningsorgan findes repræsentanter for en særlig sagkundskab eller for befolkningen, må det antages, at dets beslutninger ikke uden særlig hjemmel kan omgøres af en overordnet myndighed.

Den 29. januar 1960 udtalte jeg, at jeg under hensyn til vurderingsnævnenes sammensætning intet kunne indvende mod den hidtil fulgte praksis, hvorefter hverken departementet eller finansministeren anser sig for kompetent til at ændre en vur-

deringsforretning, for så vidt den er i overensstemmelse med de givne generelle instrukser og ikke iøvrigt lider af nogen retlig mangel.

Under hensyn til det forholdsvis få antal klager, der har været over nævnens afgørelser, og det af departementet iøvrigt anførte, fandt jeg ikke at have grundlag

for at henstille til Finansministeriet at søge gennemført en lovændring med henblik på at etablere en særlig ankeinstans for nævnens afgørelser.

Endelig udtalte jeg, at jeg ikke kunne kritisere det skøn, der lå til grund for værdiansættelserne af det foran nævnte vareautomobil.

- 41.** *Landbrugsministeren var i henhold til loven om eksport af danske landbrugsvarer berettiget til som vilkår for at meddele autorisation til udførsel af avlsvæg at kræve, at vedkommende stillede en bankgaranti på 25.000 kr. i favør af ministeriet. (J. nr. 796/59).*

I november 1959 klagede eksportør A over, at Landbrugsministeriet som betingelse for at meddele ham autorisation til udførsel af avlsvæg bl. a. krævede, at han stillede en bankgaranti på 25.000 kr. i favør af Landbrugsministeriet.

Den 17. november 1959 havde A forespurgt Landbrugsministeriet, hvilke betingelser der krævedes opfyldt for at blive autoriseret som eksportør af avlsdyr. I skrivelse af 24. november 1959 oplyste ministeriet bl. a., at det var en betingelse, at der til overholdelse af de af ministeriet fastsatte eksportbetingelser blev stillet en bankgaranti på 25.000 kr. i favør af ministeriet.

I lov nr. 213 af 16. juni 1958 er der givet regler om afsætning af danske landbrugsvarer. Af forarbejderne til loven fremgår det bl. a., at lovens § 1, stk. 1, og § 2, stk. 1, i det af landbrugsministeren den 14. maj 1958 fremsatte lovforslag (FT 1957/58, till. A, sp. 2173) havde følgende ordlyd:

§ 1, stk. 1:

»Landbrugsministeren kan efter forhandling med et af ham nedsat udvalg påbyde, at afsætning af danske landbrugsvarer kun må finde sted under iagttagelse af de forskrifter, han måtte fastsætte.«

§ 2, stk. 1:

»Den i § 1 nævnte bemyndigelse omfatter ret til

at fastsætte, at eksportører af danske landbrugsvarer skal overholde de af landbrugsministeren for udførsel til det pågældende marked fastsatte vilkår, og at lade opkræve afgifter ved udførsel af danske landbrugsvarer samt afgifter ved

salg iøvrigt af tilsvarende landbrugsvarer. Der vil dog ikke kunne opkræves en højere afgift ved sådant salg end den gennemsnitlige afgift ved salg til eksport.«

I forslagens bemærkninger til § 2 var anført følgende:

»For at kunne opnå den tilsigtede koordinering af eksporten vil det være nødvendigt at kunne fastsætte, at eksportører af danske landbrugsvarer skal overholde de for udførsel til det pågældende marked fastsatte vilkår, hvorfor der gives landbrugsministeren den i så henseende nødvendige bemyndigelse.

Det fornødne økonomiske grundlag for koordineringens gennemførelse forudsætter opkrævning af afgifter ved udførsel af danske landbrugsvarer, og bestemmelsen bemyndiger landbrugsministeren til at påbyde en sådan opkrævning, ligesom han kan pålægge salg iøvrigt af tilsvarende landbrugsvarer afgifter indenfor den angivne afgrænsning.

Bestemmelserne tilsigter at kunne fastsætte visse fælles regler for eksporten, men det er hensigten, at enhver eksportør, der overholder de fastsatte vilkår, og som iøvrigt opfylder betingelser for udførsel (f. eks. med hensyn til autorisation), fuldtud skal bevare retten til at udføre landbrugsvarer.

Det er tanken at tilrettelægge afgiftsopkrævningen på en sådan måde, at kun offentlige myndigheder får kendskab til de afgiftspligtiges forretningsforhold.«

Ved lovforslagets 1. behandling i Folketinget udtalte ordføreren for Socialdemokratiet bl. a. (FT 1957/58, sp. 4474):

»Nu får man efter alt at dømme denne lov, hvorefter landbrugsministeren får en bemyndigelse til at bestemme, hvordan tingene skal ordnes. Ingen vil vist misunde ministeren denne magt, og jeg vil gerne have sagt, at jeg opfatter den bemyndigelse, ministeren her vil få efter henstilling fra og forhandling med landbrugets og eksportens mænd, således, at der i udtrykket »forhandling« ligger mere end at forhandle, at der også bliver tale om at give råd og dermed at have påtaget sig et stort medansvar for de beslutninger, ministeren måtte træffe. Jeg kan godt indse, at lovforslaget også indebærer mulighed for politiske angreb på den siddende landbrugsminister, hvis der opstår vanskeligheder. Derfor vil jeg understrege, at det er min opfattelse, at det er de organisationer, som er repræsenteret i 9 mands udvalget, der har deres store del af ansvaret for lovens administration og dermed for, om der skal komme noget godt ud af det, der her gennemføres, det, som vi alle tror skal lykkes.«

Landbrugsministeren udtalte på forespørgsel (sp. 4517):

»Man behøver ikke at være ængstelig for de dygtige eksportørers stilling under denne lov. Den ængstelse, som svagt fandt udtryk i det ærede medlems spørgsmål herom, er efter min mening overflødig. Man ønsker ikke i mindste måde at udelukke de dygtige eksportører fra at fortsætte deres fortjenstfulde virksomhed; det er hverken landbruget eller andre interesseret i, og det vil heller ikke være tilfældet efter gennemførelsen af det foreliggende lovforslag om bemyndigelse.«

Ved lovforslagets 2. behandling udtalte ordføreren for det konservative folkeparti bl. a. (sp. 5120-21):

»Hvad angår lovforslaget om afsætning af danske landbrugsvarer, er vi i en vis forstand mere betænkelige ved det, fordi det i virkeligheden ikke for dem, der har været udenfor forhandlingerne, er muligt at overse, hvilke virkninger lovens benyttelse vil afstedkomme. Det afhænger jo fuldkommen af, hvorledes den højtærede minister vil og kan benytte den næsten ubegrænsede bemyndigelse, der her er givet ham på forskellige områder.

— — —

Jeg vil iøvrigt gerne i denne forbindelse, hvor det drejer sig om at sætte nye kræfter

i sving, have bekræftet, at jeg har forstået den højtærede landbrugsminister rigtigt, når jeg mener, at han ved første behandling har sagt, at de ordentlige private eksportørers vilkår ikke ændres ved denne lov. Det er nemlig min opfattelse, at meget afhænger af, at de fortsat kan være med til at finde nye markeder ude omkring. Der er brug for alle kræfter, hvis vi skal få noget virkeligt ud af dette her.«

Den 4. juni 1958 blev lovforslaget vedtaget og bekendtgjort som lov nr. 213 af 16. juni 1958. Lovens § 1, stk. 1, og § 2, stk. 1, er identiske med de tilsvarende bestemmelser i lovforslaget.

Den 29. december 1958 udfærdigede Landbrugsministeriet bekendtgørelse nr. 364 om udførsel af avlsvæg, hvor det i § 1 er fastsat:

»Udførsel her fra landet af avlsvæg må kun foretages af dertil af Landbrugsministeriet efter forhandling med det i § 2 omhandlede udvalg (samarbejdsudvalget) på nærmere vilkår autoriserede eksportører.«

Landbrugsministeriet udtalte overfor mig, at betingelsen om bankgaranti — der er stillet overfor alle autoriserede eksportører — efter ministeriets opfattelse har fornøden hjemmel i lovens § 1, stk. 1, og § 2, stk. 1. Ministeriet henviste herved til, at det af bemærkningerne til lovforslagets § 2 fremgår, at den ministeren givne bemyndigelse omfatter adgang til at fastsætte de autorisationsvilkår, som ministeren efter forhandling med det i § 1, stk. 2, omhandlede udvalg (kontaktudvalget) må finde passende. Endvidere anførte ministeriet, at det af Folketingets forhandlinger fremgår, at det har stået Folketinget klart, at der ved loven ville blive givet ministeren en endog meget udstrakt fuldmagt, jfr. de citerede uddrag af Folketingstidende sp. 4474 og 5120.

Ministeriet oplyste dernæst, at det omhandlede autorisationsvilkår er fastsat i overensstemmelse med kontaktudvalgets indstilling, og at udvalget har motiveret det med, at bankgarantien skal tjene til sikkerhed for vedkommendes forpligtelser overfor det offentlige, herunder for eventuelle bøder og for de afgifter, der skal erlægges i forbindelse med eksporten, og som betales efter stedfunden udførsel. Ministeriet tilføjede, at formålet med bankgarantien tillige er på forhånd at understrege den alvor, hvormed

man må betragte eventuelle overtrædelser af eksportbestemmelser, samt at bidrage til, at lovens formål – at sikre en koordinering til fremme af eksporten – ikke modvirkes af eksportører, som enten må befrygtes ikke økonomisk at kunne magte de efter omstændighederne meget betydelige krav, der stilles for at kunne gennemføre eksportforretning på dette område, eller som må formodes kun at have en øjeblikkelig interesse i en eksportforretning uden iøvrigt at være indstillet på en mere varig og positiv indsats i avlsdyr-eksporten.

Den 12. februar 1960 udtalte jeg følgende:

I lovens tekst er det ikke direkte udtalt, at landbrugsministeren er berettiget til i henhold til den ham tillagte bemyndigelse at kræve, at en person, der ønsker at eksportere landbrugsvarer, skal stille en bankgaranti. Af bemærkningerne til lovforslaget og af de øvrige forarbejder fremgår der intet om, hvorvidt ministeren i henhold til bemyndigelsen skal være berettiget til at stille det omhandlede vilkår, og dette spørgsmål blev så vidt ses ikke berørt ved lovforslagets behandling i Folketinget.

Efter det af ministeriet anførte må det antages, at den omhandlede betingelse bl. a. er stillet, for at man kan gennemføre lovens formål, nemlig en sikring af koordineringen af landbrugseksporten. I denne forbindelse skal det dog oplyses, at det af en anden sag, som jeg for tiden behandler, fremgår, at en eksportør af avlsdyr først ca. 9 måneder, efter at vedkommende var autoriseret som eksportør, stillede en bankgaranti på 25.000 kr., og at vedkommende indenfor dette tidsrum havde fået meddelt udførselstilladelser fra Landbrugsministeriets Eksportlicenskontor.

I skrivelse af 15. maj 1959*) vedrørende en klage over, at Landbrugsministeriet havde nægtet en eksportør optagelse i registeret over autoriserede kartoffeleksportører, udtalte jeg bl. a., at det var meget tvivlsomt, om Landbrugsministeriet i lov nr. 96 af 31. marts 1938 om udførsel af kartofler havde fornøden hjemmel til at stille krav om, at eksportører af kartofler, forinden de blev optaget i registeret, skulle stille en bankgaranti på 20.000 kr. i favør

af ministeriet. Omfanget af den bemyndigelse, landbrugsministeren har i henhold til loven om afsætning af danske landbrugsvarer, er dog større end den, der er tillagt ministeren i henhold til loven om udførsel af kartofler. Efter sidstnævnte lov kan han fastsætte de nærmere bestemmelser, der tilsigter at føre kontrol med, at kartofler, der eksporteres, fremtræder som velbehandlede salgsvares. Denne lov bemyndiger således efter sin ordlyd kun ministeren til at gennemføre en kvalitetskontrol, mens loven af 16. juni 1958 rækker langt videre. Efter denne lovs ordlyd og forarbejder er der givet landbrugsministeren meget vidtgående, ikke til bestemte kriterier knyttede beføjelser til at fastsætte vilkår for afsætning af landbrugsvarer, herunder f. eks. også prismæssige vilkår, gældende for udførsel til »det pågældende marked«.

Jeg fandt herefter ikke at have tilstrækkeligt grundlag for at antage, at kravet om en bankgaranti som den foreliggende ikke havde fornøden hjemmel i loven af 16. juni 1958. Jeg lagde herved også vægt på, at Højesteret i dom af 15. december 1938 (U. f. R. 1939, s. 93-95) har antaget at landbrugsministeren i § 1 i lov nr. 337 af 22. december 1937 om ind- og udførsel af fisk har haft fornøden hjemmel til at afkræve visse udførselsafgifter, uanset at det i § 1 alene var bestemt, at ind- og udførsel »kun må finde sted under iagttagelse af de forskrifter, han i så henseende måtte fastsætte«.

Jeg tilføjede, at den endelige afgørelse af det rejste spørgsmål henhørte under domstolene.

Den 8. marts 1960 fremsatte landbrugsministeren i Folketinget (FT 1959/60, sp. 3808-09) forslag til lov om ændringer i loven om afsætning af danske landbrugsvarer. Ifølge forslaget skulle lovens § 2, stk. 1, 2. led, bl. a. ændres således, at det i bestemmelsen blev anført, at ministeren ifølge bemyndigelsen i § 1 også kan kræve, at eksportøren skal stille sikkerhed. Forslaget blev vedtaget og bekendtgjort som lov nr. 128 af 31. marts 1960.

*) Min beretning for 1958, s. 230-34.

42. *Omfanget og arten af visse radiomedarbejders indtægtgivende bibeskæftigelse udenfor statstjenesten. Fremhævet betydningen af, at der føres effektiv kontrol med radiomedarbejdernes bibeskæftigelse, og at der vises tilbageholdenhed med at give tilladelse til en bibeskæftigelse udenfor statstjenesten, hvor der vil være mulighed for interessekollision. (J. nr. 507/58).*

Den 19. januar 1960 tilskrev jeg Dansk Revyforfatter- og Komponistforbund således:

»I skrivelse af 9. februar 1959 med bilag har Dansk Revyforfatter- og Komponistforbund under henvisning til en kort tid forinden afsluttet tjenstlig undersøgelse vedrørende Danmarks Radios underholdningsafdeling klaget over, at afdelingens medarbejdere med radioledelsens tilladelse ved siden af statstjenesten i vidt omfang driver en privat erhvervsvirksomhed, der efter forbundets opfattelse kan give anledning til misbrug, og som må antages at være i strid med tjenstemandslovens § 44.

Forbundet har herved bl. a. anført, at de pågældendes private erhvervsvirksomhed på selve tjenesteområdet består i levering af musik og navnlig tekststof indenfor populær- underholdningen og på de tilgrænsende områder endvidere i bestridelse af konsulent- hverv og andre arbejds- og tjensteydelser for en kreds af erhvervsdrivende, navnlig musikforlæggere og grammofoonpladefabrikanter, hvis forretningsmæssige trivsel i udstrakt grad er afhængig af dispositioner på områder, som de pågældende offentligt ansatte har tjenstemæssig indflydelse på, og som det ofte vil påhvile dem selv at tage endelig beslutning om.

I denne forbindelse har forbundet peget på, at det alt overvejende flertal af disse medarbejdere først er begyndt at drive privat erhvervsvirksomhed indenfor området, efter at de har opnået offentlig ansættelse med deraf følgende indflydelse på de enkelte forretningsinteressers vilkår indenfor erhvervet, samt at den private virksomhed er ophørt i tilfælde, hvor den offentlige ansættelse ikke er blevet opretholdt. Disse to momenter synes ifølge forbundet i nogen grad at kunne indicere, at den omhandlede erhvervsvirksomhed ikke er en af tjenesten uafhængig bibeskæftigelse, men at det er selve den offentlige ansættelse, der direkte eller indirekte betinger det forretningsmæssige grundlag for dens udøvelse.

Fra Undervisningsministeriet modtog jeg

den 17. marts 1959 en udtalelse og sagens akter, herunder de af landsdommer K. Kirchheiner foretagne afhøringer af bl. a. underholdningsafdelingens medarbejdere samt en af Radiorådet i tilslutning hertil den 3. december 1958 afgivet redegørelse.

I forbindelse med en drøftelse den 14. april 1959 med bestyrelsen for Dansk Revyforfatter- og Komponistforbund har forbundet dernæst i skrivelse af 28. april 1959 anført, at Undervisningsministeriet ikke skal have besvaret samtlige de af forbundet i skrivelse af 17. maj 1958 til Radiorådet stillede 5 spørgsmål (ønsker).

Samtidig foreslog forbundet, at der indenfor underholdningsafdelingen blev indført samme praksis som i radioens øvrige afdelinger, nemlig at medarbejderne, hvadenten de var tjenstemands- eller kontraktansatte, ikke måtte konkurrere med det private erhverv ved leverancer på selve tjenesteområdet.

Endvidere fremhævede forbundet, at det ville være ønskeligt, om den særlige fagkundskab på underholdningsstoffets område var repræsenteret indenfor radioens ledelse, således som tilfældet tidligere havde været, og at det ville være naturligt, om forbundet, der er repræsentant for autorer indenfor dette område fik indstillingsret til en sådan post.

Under min behandling af sagen har jeg haft samtaler bl. a. med formanden for Radiorådet direktør Peder Nørgaard, generaldirektør F. E. Jensen, Danmarks Radio, og landsdommer Kirchheiner.

Af akterne vedrørende den tjenstlige undersøgelse fremgår det, at Dansk Revyforfatter- og Komponistforbund i skrivelse af 17. maj 1958 rettede henvendelse til Radiorådet vedrørende omfanget af dansk underholdningsmusiks anvendelse i radioen og fremsatte i forbindelse hermed en række beskyldninger mod ikke-navngivne medarbejdere i underholdningsafdelingen; beskyldningerne gik bl. a. ud på, at der fra medarbejdernes side fandt misbrug af deres stillinger sted, dels ved at de kombinerede radio-

foniansættelse med en pseudonymt udøvet komponist- og/eller forfattervirksomhed under bevidst udnyttelse af den særlige adgang til de radiofoniske lanceringsmuligheder, dels at de ikke kunne være uvildige, når de samtidig med at skulle antage eller forkaste andres værker var konkurrenter på området. Som konklusion af henvendelsen fremsatte forbundet følgende 5 ønsker:

- 1) at der må findes muligheder for en mere udbredt anvendelse af dansk underholdnings- og dansemusik,
- 2) at danske værker ikke får ringere udførelses- og opførelsesbetingelser end udenlandske,
- 3) at der ved »udvekslingsprogrammerne« medtages i hvert fald nogle moderne danske værker indenfor den lettere genre,
- 4) at der *enten* gives Dansk Revyforfatter- og Komponistforbund lejlighed til at rådgive om danske værker i lighed med den konsulentvirksomhed, som udøves med hensyn til den seriøse musik af Dansk Komponistforenings repræsentant, *eller* at programtilrettelæggelsen af dansk lettere musik ændres derhen, at den overgives til en medarbejder, der har en positiv indstilling til en sådan opgave,
- 5) at man drager omsorg for, at der ikke påføres komponister, forfattere og oversættere illoyal konkurrence af Statsradiofoniens medarbejdere.

I et møde den 3. juni 1958 besluttede Radiorådet efter indstilling fra underholdningschefen, at forbundets henvendelse, der som nævnt rummede beskyldninger mod flere af underholdningsafdelingens medarbejdere for misbrug af deres stillinger til egen fordel, burde gøres til genstand for en tjenstlig undersøgelse.

Landsdommer Kirchheiner, der af Justitsministeriet blev udpeget til forhørsleder, foretog i tiden 16. juli–23. september 1958 et betydeligt antal afhøringer af bl. a. underholdningsafdelingens medarbejdere. Det fremgik heraf, at underholdningsafdelingens medarbejdere består dels af tjenestemandsansatte, dels af kontraktansatte medarbejdere, hvoraf en ifølge sin kontrakt bl. a. skal medvirke ved bedømmelsen af orkestres og solisters præstationer, foretage oversættelse af

vis- og sangtekster samt eventuelt skrive nye tekster.

Som et samlet resultat af undersøgelsen udtalte forhørslederen i en redegørelse af 13. oktober 1958 til Undervisningsministeriet, at han på grundlag af det fremkomne kunne fastslå, at der ikke havde været grundlag for beskyldninger mod nogen af de ved radioen ansatte medarbejdere. Den tilvejebragte statistik gav ikke holdepunkter herfor, og der var heller ikke ved de konkrete klager, som iøvrigt i vidt omfang vedrørte ældre og til dels uvæsentlige forhold, fremkommet noget holdepunkt for berettigelsen af de fremsatte beskyldninger. Kun med hensyn til en enkelt af underholdningsafdelingens programmedarbejdere var der fundet grundlag for en disciplinær reaktion.

Med hensyn til forbundets påstand om, at de producerende radiomedarbejdere objektivt havde misbrugt deres stillinger i den forstand, at de med ledelsens tilladelse konkurrerede indenfor det omhandlede område, udtalte forhørslederen, at det beskedne antal personer, der havde en produktion, som havde et nævneværdigt omfang, syntes at tyde på, at klagen også i så henseende skød over målet.

Det forekom imidlertid ikke forhørslederen uden betænkelighed, at der var et gensidigt nært samarbejde mellem programmedarbejdere og enkelte erhvervsdrivende på dette område. Sådanne forhold var egnede til at skabe mistro til de radioansattes objektivitet. Det var på den anden side fuldt berettiget, når der heroverfor fra radioens side henvises til, at den måtte være berettiget til frit at vælge, hvilke personer og kunstnere den ønskede at anvende til de forskellige udsendelser.

Det samme forhold gjorde sig ifølge forhørslederen gældende med hensyn til de mange ekstrairndtægter, som de radioansatte havde ved deres øvrige virksomhed, navnlig på reklameområdet. Der kunne rejses det spørgsmål, om en sådan virksomhed var forenelig med den agtelse og tillid, som en stilling i statens tjeneste krævede, jfr. tjenestemandslovens § 3, stk. 1, og § 44, stk. 1. Det måtte imidlertid ifølge forhørslederen erkendes, at der på det foreliggende område måtte være en vid margin.

Med hensyn til den tidligere omtalte kontrakt, hvorefter en medarbejder var forplig-

tet til at skrive tekster og oversættelser, udtalte forhørslederen, at også et sådant forhold var egnet til at skabe mistro til radioens objektivitet. Tanken var at finde nye ting og netop ikke nøjes med at anvende det, forlæggerne havde udgivet. En konsekvens heraf var, at der kunne opstå efterspørgsel efter ting, vedkommende medarbejder lancerede, således at han fik en mulighed for at sælge egne arbejder.

Ud fra hensynet til at undgå mistillid til de radioansattes objektivitet kunne det efter forhørslederens opfattelse – ikke mindst af hensyn til medarbejderne selv og institutionen som helhed – være ønskeligt at ændre eller regulere den gældende ordning, men som nævnt var der vægtige modhensyn, som havde ført til ordningen.

Den 28. oktober 1958 forelagde Undervisningsministeriet det af forhørslederen tilvejebragte materiale for Radiorådet, der i skrivelse af 3. december 1958 til Undervisningsministeriet udtalte, at man ikke fra radioens side havde ment at kunne give afkald på benyttelsen af en kontrakttype, hvorefter den ansatte var forpligtet til at skrive tekster til udsendelsesbrug, idet man måtte have sikkerhed for med kort varsel at kunne skaffe det for en given udsendelse fornødne stof.

En del af den af forhørslederen mod en sådan kontrakttype rettede kritik ville ifølge Radiorådet kunne afværges ved en tilføjelse til kontrakten om, at stoffet ikke senere måtte udgives på normal måde; men erhvervelsen af en sådan udelukkende ret til den pågældende kontraktansattes værker ville givet nødvendiggøre en væsentlig forhøjelse af vedkommendes honorar og ville iøvrigt være i afgørende strid med et hidtil for radioens erhvervelse af udsendelsesrettigheder til forfatterværker håndhævet princip om, at man aldrig erhvervede eller søgte at erhverve forfatterrettigheder til andet end udsendelsesformål. Det måtte iøvrigt stille sig noget tvivlsomt, om en yderligere erhvervelse af rettigheder ud over, hvad det direkte hensyn til udsendelserne krævede, ville være foreneligt med radiolovens bestemmelser om, at licensmidlerne kun måtte anvendes til udsendelsesformål.

Med hensyn til spørgsmålet om radiomedarbejdernes adgang til at søge deres kunstneriske talenter udnyttet økonomisk udenfor radioen anførte rådet, at et principielt for-

bud i denne henseende ville ramme medarbejdere langt udenfor underholdningsafdelingens kreds, idet konsekvenserne af et forbud for medarbejderne i underholdningsafdelingen måtte have til naturlig følge, at en kapelmester eller et medlem af et af de faste orkestre ikke måtte beskæftige sig med komposition eller en litterær medarbejder med forfatterskab med sigte på offentlig udgivelse. Et forbud ville således i sin yderste konsekvens føre til lammelse af en del af landets samlede kunstnerisk skabende talenter og måtte vel siges at være i strid med den ånd, der dannede grundlaget for den gældende forfatterlovgivning.

Selvom man ville undlade at drage de videre konsekvenser og begrænse sig til et forbud for de medarbejdere, der beskæftigede sig med produktion indenfor underholdningsfeltet, ville det kunne få alvorlige følger for radioens økonomi, idet man ved fastsættelsen af de pågældende medarbejders vederlag måtte tage hensyn dels til det øjeblikkelige indtægtstab, de ville lide, dels enten måtte sikre dem stort set livsvarig ansættelse i radioen eller gennem vederlagsfastsættelsen holde dem skadesløs for, at de gennem en mere tidsbestemt ansættelse i radioens tjeneste mistede forbindelsen med det arbejdsområde, som de efter ansættelsesforholdets ophør naturligt måtte vende tilbage til.

Til forbundets ønske om i højere grad end hidtil at lade underholdningsprogrammerne præge af dansk musik og danske tekster samt om tilvejebringelse af en konsulentordning eller anden bedømmelsesordning for underholdningsmusikkens vedkommende udtalte Radiorådet, at der fra gammel tid bestod en aftale om, at programmerne skulle indeholde ca. $\frac{1}{3}$ dansk musik, og at det ved forhørslederens undersøgelse var konstateret, at denne aftale i de forløbne år stort set var overholdt. Rådet mente ikke, at det ville være muligt at forhøje denne procentsats. Spørgsmålet om tilvejebringelse af en konsulentordning for underholdningsmusikken var rådet derimod sindet at tage op til nærmere overvejelse.

Den 16. januar 1959 udsendte Undervisningsministeriet til pressen en redegørelse for resultatet af den tjenstlige undersøgelse. Redegørelsen indeholdt dog intet om forhørslederens betænkeligheder ved den gældende ordning. Samme dag sendte ministeriet en

genpart af den til pressen udsendte redegørelse til forbundet. Endvidere refererede ministeriet Radiorådets udtalelser om procent-satsen for dansk musik i underholdningsprogrammerne samt tilvejebringelsen af en konsulent- eller anden bedømmelsesordning, hvortil ministeriet henholdt sig.

I skrivelse af 23. januar 1959 til Radiorådet meddelte Undervisningsministeriet, at det havde taget de af rådet fremsatte bemærkninger vedrørende forskellige forhold i radioens ansættelsessystem til efterretning.

Radiatorådet udtalte i skrivelse af 5. marts 1959 overfor mig, at det foreløbigt havde ment at kunne henholde sig til det i rådets skrivelse af 3. december 1958 anførte.

Undervisningsministeriet henviste i skrivelser af 17. marts 1959 til Radiorådets udtalelse og tilføjede, at ministeriet ikke på daværende tidspunkt fandt anledning til at fremsætte yderligere bemærkninger i sagen.

I skrivelse af 24. august 1959 har Dansk Forfatterforening overfor mig udtalt, at den anser det for en uheldig praksis, at personer, der på tjenestemandsvilkår er ansat i radioen, på selve det tjenesteområde, hvor de i kraft af deres offentlige ansættelse har medbestemmelsesret, eller på tilgrænsende områder desuden driver privat erhvervsvirksomhed.

Efter en orienterende samtale med formanden for Radiorådet, direktør Peder Nørgaard, og generaldirektør F. E. Jensen, Danmarks Radio, anmodede jeg den 27. august 1959 Radiorådet om en fornyet udtalelse vedrørende radiomedarbejdernes bibeskæftigelse og om den bebudede konsulentordning. Samtidig anmodede jeg radioledelsen om at søge oplyst, hvorledes ansættelses- og bibeskæftigelsesforholdene var ordnet indenfor de øvrige nordiske landes radiofonier.

Med skrivelse af 17. september 1959 har Radiorådet fremsendt en erklæring af 30. august 1959 fra programchefen for underholdningsafdelingen samt de fra de nordiske radiofonier indhentede udtalelser.

Om forholdene i de enkelte lande kan oplyses følgende:

Sverige

I Sverige ansættes kun undtagelsesvis medarbejdere udelukkende for at skrive tekster og/eller musik. Derimod er det meget almindeligt, at radiomedarbejdere – især indenfor underholdningsafdelingen, men også iøvrigt

– skriver tekster og musik, som opføres i radioen.

De pågældende medarbejdere har ikke uden videre ret til, efter at en vise har været anvendt i radioen, at udgive den på et privat forlag eller på grammofonplade. Spørgsmålet herom skal principielt forelægges radioledelsen, men det er praksis, at tilladelse til udgivelse gives. Ledelsen tvivler iøvrigt på, om den kunne nægte en sådan tilladelse. Når det gælder spørgsmålet om at anvende medarbejdernes frembringelser i radioprogrammerne udvises en særlig forsigtighed.

Medarbejderne har ikke ret til uden tilladelse at have beskæftigelse i andre virksomheder. Tilladelse hertil gives dog rundhåndet, med den begrænsning at der ikke gives tilladelse til at medvirke i reklame. Det forekommer hvert år, at nogle medarbejdere har bidraget med tekst og/eller musik til revyer o. lign.

Norge

Ifølge § 2 i cirkulærskrivelse af 9. maj 1957 om tjenestemænds bibeskæftigelse og anden erhvervsvirksomhed udenfor radiotjenesten kan en tjenestemand ikke påtage sig arbejde, som direkte konkurrerer med den virksomhed, han skal udføre i radioen, eller som kan medføre, at han i tjenesten kommer til at deltage i afgørelser af sager, hvori han ved den udenfor radioen liggende virksomhed er engageret.

Den norske radioledelse har imidlertid i en følgeskrivelse udtalt, at praksis på det pågældende område er noget lempeligere, end ordlyden i cirkulærskrivelsen giver udtryk for. Der bliver således i almindelighed ikke rejst indvendinger mod, at en radiomedarbejder er direkte medforfatter i revyer, som går på teatrene, eller at en tjenestemand leverer tekster og/eller musik til andre formål end radioformål.

Finland

Radioen har ingen fastansatte medarbejdere, som er tjenstligt forpligtet til at skrive tekst eller musik. Om retten til at skrive tekst eller musik i fritiden findes ingen bestemmelser.

Principielt køber radioen kun retten til første opførelse, hvorefter forfatteren frit kan tilbyde sit værk til et forlag el. lign.

Programchefen for underholdningsafdelingen har oplyst, at der i februar f.å. i samtlige underholdningsafdelingens musikprogrammer – bortset fra transmissioner fra restauranter – blev spillet ialt 2.565 kompositioner. Heraf var 786 eller 30,65 pct. danske. Af de danske kompositioner hidrørte 23 eller 2,92 pct. fra radioens personale, men heraf kun 2 kompositioner fra underholdningsafdelingens medarbejdere.

I samme måned blev der benyttet 749 tekster. Heraf var 429 eller 57,26 pct. af danske forfattere. Af de danske tekster hidrørte 16 eller 3,74 pct. fra radioens personale, men heraf kun 3 tekster fra underholdningsafdelingens medarbejdere.

Programchefen har dernæst henledt opmærksomheden på, at forbundets bemærkninger under punkt 4 i skrivelsen af 17. maj 1958 om, at Dansk Komponistforening har en repræsentant, der udøver konsulentvirksomhed i musikafdelingen, ikke er korrekte. De to derværende konsulenter er ganske vist for tiden medlemmer af komponistforeningen, men det beror på en tilfældighed.

Radiorådet har udtalt, at det ikke finder, at medarbejdernes reklamevirksomhed kan karakteriseres som agtelses- eller tillidsforringende, jfr. tjenestemandslovens § 44. Det er iøvrigt ikke alene underholdningsafdelingens medarbejdere, men navnlig andre afdelingers medarbejdere, der medvirker ved reklamefilm el. lign. F. eks. er fjernsynsspeakerne meget anvendt indenfor reklamebranchen.

Med hensyn til medarbejdernes bibeskæftigelse og den i visse kontrakter indeholdte klausul, hvorefter vedkommende medarbejder ikke uden forudgående tilladelse må påtage sig tilsvarende arbejde for andre, udtalte Radiorådet, at en sådan tilladelse altid blev givet, når det ikke drejede sig om varig bibeskæftigelse, men at det naturligvis i hvert enkelt tilfælde blev overvejet, om der kunne opstå en interessekollision mellem radiotjenesten og bibeskæftigelsen, og at der derfor ikke på dette område var grundlag for gennemførelse af principielle ændringer i den gældende praksis.

Om den kontrakttype, hvorefter vedkommende medarbejder var forpligtet til at skrive tekster og oversættelser, udtalte Radiorådet, at det var en særkontrakt, som rådet fuldt ud tog ansvaret for. Begrundelsen for en sådan kontrakt var, at man havde erfa-

ring for, at man ofte ikke med kort varsel kunne få det for en udsendelse nødvendige stof fra forfattere udenfor radioen. For ikke at komme i en sådan situation havde man ansat den pågældende medarbejder som husforfatter.

Den påtænkte konsulentordning for underholdningsafdelingen svarede til den, der allerede fandtes i musikafdelingen, hvor to konsulenter sammen med afdelingschefen bedømte de indsendte musikværker. Forslaget til en sådan ordning var endnu ikke færdigbehandlet, men det går ud på, at der ansættes tre konsulenter for henholdsvis koncertmusik, slagere og tekster til sammen med kapelmestre og medarbejdere i afdelingen at foretage bedømmelse af indsendte manuskripter. Allerede udgivne værker fandt man det derimod uoverkommeligt at inddrage under bedømmelsesordningen. – Det er senere overfor mig oplyst, at konsulentordningen nu er gennemført.

Ifølge § 4 i lønningsreglement og normativ for Statsradiofonien af 22. juli 1957 gælder med hensyn til de tjenestemandsansattes adgang til bibeskæftigelse udenfor statstjenesten de i den til enhver tid gældende tjenestemandsløvs indeholdte regler. For de ikke tjenestemandsansattes vedkommende hedder det i de mig forelagte kontrakter, at udover kontraktvilkårene gælder de i lønningsreglementet og normativet for radioens personale iøvrigt gældende regler – bortset fra reglerne om pension – også for de pågældende.

Såvel de tjenestemandssom de kontraktansatte må herefter anses for omfattet af tjenestemandsløvs § 44, der har følgende formulering:

Stk. 1:

»En tjenestemand kan kun have beskæftigelse udenfor statstjenesten, for så vidt og i det omfang det er foreneligt med den samvittighedsfulde udførelse af hans pligter som tjenestemand og med den for stillingen nødvendige agtelse og tillid.«

Stk. 2:

»Tjenestemanden skal skriftligt gøre anmeldelse for ministeren eller den ministeren underordnede myndighed, som har ansættelsesret til pågældende tjenestestilling, inden han kan

a) påbegynde en forretnings- eller erhvervsvirksomhed,

b) overtage en udenfor statstjenesten liggende beskæftigelse, der ikke er af midlertidig karakter, og hvortil der er knyttet vederlag.

— — —«

Den 7. oktober 1959 anmodede jeg Finansministeriet om en udtalelse om, hvorvidt omfanget og arten af radiomedarbejdernes indtægtgivende beskæftigelse udenfor statstjenesten efter ministeriets opfattelse måtte anses for stemmende med bestemmelserne i tjenestemandslovens § 44 vedrørende tjenestemænds bibeskæftigelse.

I skrivelse af 7. november 1959 har Finansministeriet udtalt følgende:

»Spørgsmålet om statstjenestemænds adgang til beskæftigelse udenfor statstjenesten kan efter Finansministeriets opfattelse ikke anses for udtømmende reguleret ved de i lønnings- og pensionsloven herom indeholdte udtrykkelige bestemmelser, jfr. lovens § 44 sammenholdt med § 3, eller ved de for bestemmelserne tilstedeværende forudsætninger, således som disse har fundet udtryk i de forskellige forarbejder til tjenestemandsløvgivningen siden 1919. Endvidere er de administrative afgørelser, der er truffet igennem årene, hverken af en så mangfoldig eller alsidig karakter, at man med rette kan sige, at der foreligger en fast og udtømmende praksis på det omhandlede område.

Det er i tjenestemandslovens § 44 foreskrevet, at en tjenestemand kun kan have beskæftigelse udenfor statstjenesten, for så vidt og i det omfang det er foreneligt med den samvittighedsfulde udførelse af hans pligter som tjenestemand og med den for stillingen nødvendige agtelse og tillid, hvilken bestemmelse må ses i forbindelse med den almindelige forskrift i § 3, stk. 1, pkt. 2, hvorefter tjenestemanden i sine forhold i og udenfor tjenesten skal vise sig værdig til den agtelse og tillid, som hans stilling kræver.

Ud fra et mere teoretisk betonet standpunkt synes man at kunne opdele de indtægtgivende beskæftigelser, som en statstjenestemand herefter må være afskåret fra at påtage sig, i følgende 3 hovedgrupper.

For det første sådanne beskæftigelser, der i sig selv er agtelsesforringende. Vurderingen heraf må i det enkelte tilfælde bero på et samlet skøn over de foreliggende omstændigheder, herunder også tjenestemandens charge m. v.

For det andet beskæftigelser, der indebærer mulighed for interessekollision ved tjenestegerningens udførelse. Denne mulighed kan være mere eller mindre nærliggende, og forholdet give anledning til et ofte vanskeligt skøn. Det er imidlertid Finansministeriets opfattelse, at man indenfor statsadministrationen i praksis — og med rette — stedse har fulgt en tilbageholdende linie, idet man er af den mening, at dette på langt sigt også er i tjenestemændenes interesse, ligesom det må anses for ønskeligt på forhånd at søge at begrænse muligheden for interessekonflikter.

For det tredje beskæftigelser, der, uden i sig selv at være agtelsesforringende eller kunne medføre tjenstlige interessekollisioner, ud fra andre synspunkter må anses for uønskelige og uforenelige med den almindelige tjenestemandsstatus. Der tænkes her bl. a. på erhvervsvirksomhed, som kan fremkalde kritik ud fra konkurrencemæssige synspunkter fra vedkommende branche eller fag. Det kan i denne forbindelse oplyses, at man gennem en lang årrække konsekvent har nægtet tjenestemænd som bibeskæftigelse at drive en virksomhed eller udøve et erhverv, hvortil der kræves næringsbevis. Endvidere har man forbudt tjenestemænd at indtræde som medlem af bestyrelsen for et handelsaktieselskab, medmindre der er tale om et såkaldt familieaktieselskab.

Efter Finansministeriets opfattelse må aktuelle spørgsmål om statstjenestemænds beskæftigelse udenfor statstjenesten afgøres ud fra de anførte mere generelle synspunkter efter et — ofte vanskeligt — skøn i de enkelte tilfælde, og det samme må efter Finansministeriets mening gælde med hensyn til de af hr. ombudsmanden rejste spørgsmål for så vidt angår personalet ved statsradiofonien. I denne sag må man formentlig lægge vægt på, om de fremdragne beskæftigelser er af den karakter, at de for den enkelte medarbejder frembyder en sådan mulighed for interessekollision, at det af denne grund vil være rimeligt at forbyde deres udførelse.

Det er ikke Finansministeriet bekendt, at der indenfor det egentlige statstjenestemandsområde har foreligget et tilsvarende spørgsmål til afgørelse, ligesom der næppe er nogen styrelsesgren, der i tjenestemæssig henseende direkte kan sammenlignes med statsradiofonien. Man finder imidlertid grund til at fremhæve, at Finansministeriet ved afgørel-

sen af sager af den her omhandlede karakter ville lægge megen vægt på det skøn over muligheden for interessekonflikter, som anlægges af den ansvarlige ledelse af vedkommende styrelsesgren.«

Jeg skal herefter udtale, at de af forbundet mod enkelte radiomedarbejdere fremsatte beskyldninger for misbrug ikke er blevet bestyrket ved den af landsdommer Kirchheiner foretagne undersøgelse eller ved den af mig foretagne supplerende undersøgelse.

Det kan dernæst ikke anses for godtgjort, at den af radiomedarbejderne udenfor statstjenesten udøvede virksomhed, således som den er oplyst under sagen, er af et sådant omfang og en sådan art, at den med fornøden sikkerhed kan karakteriseres som værende i strid med de gældende regler om tjenestemænds bibeskæftigelse.

Uanset at der ikke ved undersøgelserne er konstateret aktuelle misbrug fra medarbejdernes side, og uanset at medarbejdernes virksomhed udenfor statstjenesten ikke kan karakteriseres som stridende mod reglerne om tjenestemænds bibeskæftigelse, er

jeg imidlertid enig med landsdommer Kirchheiner i, at ordningen er egnet til at medføre misforståelser og ikke ganske uden betænkelighed, idet der kan være en nærliggende fare for, at der kan opstå interessekollisioner mellem statstjenesten og bibeskæftigelsen.

Under hensyn hertil har jeg fundet overfor radioledelsen at burde fremhæve betydningen af, at der føres effektiv kontrol med radiomedarbejdernes bibeskæftigelse, og at der vises tilbageholdenhed med at give tilladelse til en bibeskæftigelse udenfor statstjenesten, hvor der vil være mulighed for interessekollision.

Den kontrakttype, hvorefter vedkommende medarbejder er forpligtet til at skrive tekster og oversættelser, har jeg ikke fundet at kunne kritisere i betragtning af de af radioledelsen fremførte synspunkter, som jeg har måttet tillægge betydelig vægt.

Endelig finder jeg, at Undervisningsministeriet i skrivelsen af 16. januar 1959 i fornødent omfang har besvaret de af forbundet i skrivelsen af 17. maj 1958 fremførte 5 spørgsmål (ønsker)«.

43. *Henstillet til Justitsministeriet at overveje, om den nye politivedtægt for København bør trykkes på det offentliges bekostning med henblik på salg til private. (J. nr. 708/59).*

I november 1959 klagede A over, at det ikke for tiden var muligt at købe et eksemplar af politivedtægten for København.

Politidirektøren oplyste overfor mig, at politivedtægten i længere tid havde været udsolgt fra forlaget, og at dette tidligere havde meddelt, at der så godt som aldrig fra publikum forekom forespørgsel om politivedtægten, hvorfor det ikke havde fundet anledning til at trykke et nyt oplag. Politidirektøren tilføjede, at det næppe på nuværende tidspunkt ville være hensigtsmæssigt at lade optrykke et nyt oplag af politivedtægten, idet forslaget til en ny vedtægt var under udarbejdelse.

Justitsministeriet anførte, at loven om omordning af Københavns Politi m.v. af 11. februar 1863, hvori hjemmelen til udfærdigelse af politivedtægten for København forefindes, ikke indeholder bestemmelse om, hvorledes vedtægten skal kundgøres, og at ministeriet

havde fundet det rimeligt, at den blev kundgjort på samme måde som love og anordninger. Ministeriet henviste herved til, at den nugældende vedtægt af 1. marts 1913 og de senere ændringer er optaget i Lovtidende.

Endvidere oplyste ministeriet, at de tidligere i handelen forekomne udgaver af politivedtægten var udgivet ved privat foranstaltning, og at ministeriet ikke, bl. a. af hensyn til konsekvenserne på forskellige andre områder, kunne påtage sig at iværksætte en trykning og et salg af vedtægten, selvom denne midlertidig var udsolgt hos boghandlerne.

Ministeriet bemærkede endelig, at A indtil videre ved henvendelse til de offentlige biblioteker, der råder over Lovtidende eller lov-samlinger, hvori politivedtægten er optaget, kunne gøre sig bekendt med vedtægten's bestemmelser.

Den 27. februar 1960 udtalte jeg, at jeg efter det oplyste ikke kunne kritisere, at Justitsministeriet ikke mente at kunne påtage sig udgivelsen af politivedtægten udover dens kundgørelse i Lovtidende. Da der imidlertid var en offentlig interesse i, at der gives borgerne den nemmest mulige adgang til at gøre sig bekendt med politivedtægts bestemmelser, anmodede jeg samtidig ministeriet om at overveje, hvorvidt der måtte være tilstrækkelig anledning til at foranledige, at den kommende politivedtægt – udover offentliggørelsen i Lov-

tidende – bliver trykt på det offentliges bekostning med henblik på salg til private.

Justitsministeriet har forelagt sagen for Københavns magistrat, der har meddelt, at den ikke på nuværende tidspunkt kan udtale sig om, hvorvidt det vil være påkrævet, at den nye politivedtægt trykkes på det offentliges bekostning med henblik på salg til private, da udgivelsen af politivedtægten i København hidtil er sket på privat initiativ.

Justitsministeriet har derefter meddelt mig, at det vil være opmærksom på spørgsmålet, når den nye politivedtægt skal træde i kraft.

44. *Justitsministeriets tilsagn til en domfældt om udsættelse med afsoningen ved indgivelse af ny ansøgning var ved en ekspeditionsfejl ikke blevet påført sagen. Under opholdet på politistationen burde der være givet domfældte adgang til at benytte telefonen. (J. nr. 502/59).*

I august 1959 klagede A over Københavns Politis fremgangsmåde ved afhentning af ham den 5. juni 1959 til afsoning af en hæftestraf. Han anførte bl. a., at han ikke forinden havde modtaget tilsigelse om at møde til afsoning, og at politiet ikke havde taget hensyn til hans indsigelse om, at han ved henvendelse den 1. juni 1959 til Justitsministeriet havde opnået udsættelse med afsoningen. Endvidere gjorde han gældende, at den vagthavende politiassistent havde nægtet ham tilladelse til at benytte politistationens telefon, og at politiet ikke havde efterkommet hans anmodning om at tilkalde en læge.

Ved en af Østre Landsret som ankeinstans den 18. november 1958 afsagt dom blev A i en færdselssag idømt 14 dages hæfte. Den 27. maj 1959 meddelte Justitsministeriet ham afslag på et andragende om benådning, og den 30. maj 1959 anmodede politimesteren i Præstø Københavns Politi om at drage omsorg for straffens fuldbyrdelse.

Den 1. juni 1959 udsendte kontoret for straffesager under adresse vej 65, st. en tilsigelse til A om at møde til afsoning den 8. juni 1959. Tilsigelsen, der havde en påtegning om, at den ikke skulle eftersendes, men sendes tilbage med oplysning om den nye adresse, blev den 3. juni 1959 tilbage-sendt kontoret påstemplet ny adresse.

Frederiksberg folkeregister meddelte på kontorets forespørgsel, at A ikke var tilmeldt sidstnævnte adresse, og ved telefonisk hen-

vendelse til Justitsministeriet den 4. juni 1959 blev det yderligere oplyst, at ministeriets skrivelse af 27. maj 1959, der ligeledes var tilsendt A under adresse vej 65, st., ikke var modtaget retur. Det blev dernæst oplyst, at der ikke var fremkommet noget nyt i benådningssagen. Kontoret for straffesager sendte herefter samme dag henteseddel til vedkommende politistation med anmodning om at afhente A.

Den 5. juni 1959, kl. ca. 6, indfandt to polititjenestemænd sig på A's bopæl vej 65, hvor han blev gjort bekendt med formålet med politiets ankomst. Han gennemlæste hentesedlen og bemærkede, at der måtte foreligge en misforståelse, da han ved telefonisk henvendelse den 1. juni 1959 til Justitsministeriet havde fået tilsagn om, at en ny benådningssøgning ville få opsættende virkning med hensyn til afsoningen, og at han den 2. juni 1959 havde indsendt en ny ansøgning. Politiet spurgte, om han havde kopi af ansøgningen eller lignende, hvormed han kunne dokumentere sit anbringende. Da A ikke havde dette, og politiet ikke fandt anledning til at efterkomme hans anmodning om at telefonere til en politireporter, som skulle kende sagen, blev han, der var iført badekåbe, opfordret til at tage sit tøj på og følge med til stationen, hvor en nærmere undersøgelse af forholdet bedre kunne finde sted.

Da A nægtede dette og afviste en fornyet

opfordring til at følge med til stationen, rekvirerede politiet assistance, hvorefter yderligere to polititjenestemænd kom til stede. A blev påny opfordret til at tage tøj på og følge med til stationen, og da han stadig nægtede dette, blev han båret ud til politivognen og kørt til politistationen.

Kort efter indbringelsen til stationen telefonerede A til sin hustru. Han anmodede senere den vagthavende politiassistent om tilladelse til at ringe til Justitsministeriet, hvilket politiassistenten afslog, da han på grund af A's mangelfulde påklædning ikke kunne tillade ham at færdes i stationens lokaler, der blev rengjort af kvindeligt personale, og hvor publikum var begyndt at indfinde sig; desuden var der på det pågældende tidspunkt ikke noget personale i Justitsministeriet. Ifølge politiassistenten havde A ikke overfor ham omtalt, at han var syg og ønskede en læge tilkaldt.

Efter at A var blevet anbragt i et af stationens lokaler, forlangte han at komme til at tale med politiassistenten igen, idet han ønskede at sætte sig i forbindelse med sin advokat. A's ønske blev af vedkommende overpolitibetjent forelagt politiassistenten, men på grund af travlhed kunne denne ikke afse tid til at tale med A, hvilket overpolitibetjenten meddelte ham. Ifølge overpolitibetjenten havde A ikke til ham sagt, at han var syg og ønskede en læge tilkaldt, ligesom overpolitibetjenten ikke havde hørt, at A havde udtalt sig herom til andre.

Politibetjenten, der afløste overpolitibetjenten, oplyste, at A gentagne gange forlangte at få lov til at benytte telefonen. Han underrettede den vagthavende politiassistent, som afslog dette. Politibetjenten hævdede, at A ikke på noget tidspunkt havde udtalt, at han var syg og ønskede en læge tilkaldt.

A anmodede dernæst ca. kl. 8 en af stationens politiassistenter om at ringe til hans forretning og oplyse, at han opholdt sig på stationen. A opgav telefonnummeret, og så vidt politiassistenten erindrede, ringede han to gange til forretningen, uden at der blev svaret, og han mente også, at han havde gjort A bekendt hermed. Da han ca. kl. 8,30 blev afløst, gjorde han den vagthavende politiassistent opmærksom på, at der ikke blev svaret på opringningerne. Dette blev senere bekræftet af den vagthavende, der forklarede,

at han umiddelbart før kl. 9 ringede til det opgivne nummer, uden at der blev svaret.

Politiet afhørte efter A's anmodning to medhjælpere i hans forretning vedrørende opringningerne. Medhjælperne forklarede, at de den nævnte dag havde været i forretningen fra ca. kl. 8,25, og at de ikke havde modtaget nogen opringning fra politiet.

Det blev yderligere oplyst, at den vagthavende politiassistent ca. kl. 8,30 rettede telefonisk henvendelse til en polititjenestemand i kontoret for straffesager på dennes private bopæl, da kontoret var lukket på grund af grundlovsdag. Denne meddelte, at kontoret ikke havde modtaget oplysning om, at en ny benådningsansøgning var indgivet til Justitsministeriet, eller at ministeriet havde givet tilsagn om udsættelse med afsoningen. Det blev herefter besluttet at indbringe A til politivagten på Politigården.

Den vagthavende polititjenestemand i politivagten forklarede, at A overfor ham oplyste, at han havde indgivet et nyt andragende om benådning til Justitsministeriet, og at han efter omstændighederne fandt det rettest at løslade A, idet han anmodede ham om at møde næste dag.

Den næste dag kl. 9,00 indfandt A sig i politivagten, hvor han blev vist over til kontoret for straffesager. Her blev det meddelt ham, at Justitsministeriet netop havde oplyst, at ministeriet den 4. juni havde modtaget et nyt andragende om benådning, og at afsoningen nu beroede på ministeriets nye afgørelse i sagen.

Den 6. juni 1959 klagede A til politidirektøren i København over politiets fremgangsmåde, og den 18. juni 1959 meddelte politidirektøren ham, at sagen havde været genstand for en undersøgelse, hvoraf det fremgik, at politiet ikke havde modtaget underretning om hans telefoniske henvendelse til Justitsministeriet, at han ikke havde kunnet fremvise dokumentation for et af ham skriftligt til ministeriet indgivet andragende, at han trods gentagne opfordringer havde nægtet at klæde sig på og selv gå ud til transportvognen, at der ikke havde været anvendt unødvendig magt overfor ham, og at han ikke på stationen havde givet udtryk for, at han følte sig utilpas. Politidirektøren måtte derfor i det hele anse hans klage for grund-

løs, idet den ham overgåede behandling alene skyldtes hans egen optræden.

A forelagde påny sagen for politidirektøren, der, efter at sagen igen var blevet undersøgt, i skrivelse af 14. juli 1959 meddelte A, at han ikke fandt grundlag for at foretage videre i sagen.

Den 27. august 1959 udtalte politidirektøren i anledning af nogle nye henvendelser fra A, at han fortsat ikke fandt grundlag for at foretage videre i sagen. Det ville dog blive betydet den vagthavende politiassistent, at han burde have givet A lejlighed til at benytte telefonen.

Politidirektøren henholdt sig overfor mig til de i skrivelserne af 18. juni, 14. juli og 27. august 1959 anførte synspunkter.

Den 20. januar 1960 udtalte Justitsministeriet overfor mig, at A ved telefonisk henvendelse den 1. juni 1959 til en tjenestemand i ministeriet fik tilsagn om, at en ny ansøgning ville få opsættende virkning. A havde på forespørgsel oplyst, at han ikke havde modtaget tilsigelse til afsoning. Med henblik på det tilfælde, at tilsigelse og ny ansøgning skulle krydse hinanden, blev han opfordret til at ringe påny, hvis han modtog en tilsigelse. Tilsagnet om udsættelse blev af vedkommende fuldmægtig noteret på en seddel, idet A's sag i ministeriet ikke var på plads. Den 4. juni 1959 forespurgte kontoret for straffesager Justitsministeriet, om der var noget nyt. Sagen var på dette tidspunkt kommet på plads, men der var ikke påført sagen noget vedrørende samtalen den 1. juni, ligesom A's ansøgning af 2. juni på daværende tidspunkt endnu ikke var journaliseret.

A, der den 1. juni mundtligt havde fået tilsagn om udsættelse ved indgivelse af ny ansøgning, burde ifølge Justitsministeriet ikke have været afhentet den 5. juni. At afhent-

ning var sket, skyldtes dels det forhold, at A's post var omdresseret, uanset at han fortsat boede på vej 65, dels en ekspeditionsfejl fra Justitsministeriets side, idet tilsagnet, i strid med sædvanlig praksis, ikke var blevet påført sagens omslag.

Justitsministeriet henholdt sig dernæst til politidirektørens skrivelse af 27. august 1959, hvorefter der burde have været givet A lejlighed til at benytte politistationens telefon. Bortset herfra fandt ministeriet ikke grundlag for kritik af den måde, hvorpå anholdelsen var sket. Endelig oplyste ministeriet, at afsoningen af hæftestrafpen var blevet afkortet med 5 timer, svarende til det antal timer, i hvilke A var anholdt den 5. juni.

Ifølge retsplejelovens § 1001, stk. 3, skal fuldbyrdelsen af en idømt straf udsættes, når der indgives ansøgning om benådning, medmindre en tidligere ansøgning er afslået. Retsplejelovens § 1004 bestemmer, at samme forholdsregel, som er hjemlet, når fængslingskendelse er afsagt, kan anvendes, når der til fuldbyrdelsen af en straffedom bliver spørgsmål om den domfældtes pågribelse.

Jeg udtalte herefter, at det var beklageligt, at ministeriets tilsagn af 1. juni 1959 om udsættelse med strafafsoningen ved indgivelse af ny ansøgning ikke var blevet påført sagen.

Med hensyn til politiets fremgangsmåde ved anholdelsen af A og indbringelsen til politistationen kunne jeg henholde mig til politidirektørens og Justitsministeriets udtalelser af henholdsvis 27. august 1959 og 20. januar 1960. Jeg bemærkede herved, at jeg mod de pågældende polititjenestemænds benægtelse ikke kunne anse det for godtgjort, at A havde givet udtryk for, at han var syg og ønskede en læge tilkaldt.

45. *Undervisningsministeriet kunne ved besættelsen af en stilling som konsulent for særundervisningen kræve skoledirektionens indstilling affattet med ansøgenes navne i alfabetisk orden og var ikke forpligtet til at udnævne den ansøger, skoledirektionen ønskede. – Henstillet til ministeriet at overveje, om der ikke bør gives skoledirektioner adgang til at angive, i hvilken orden de ønsker at indstille ansøgerne. (J. nr. 499/59).*

Den 4. marts 1960 tilskrev jeg Ribe amts skoledirektion således:

»I skrivelser af 24. august og 25. septem-

ber 1959 klagede skoledirektionen over, at Undervisningsministeriet ikke havde fulgt direktionens indstilling af 16. maj 1959 vedrø-

rende besættelse af stillingen som konsulent for særundervisningen i Ribe amtsråds-kreds, og over, at ministeriet ikke, forinden det den 22. juli besatte stillingen, havde rettet henvendelse til direktionen. Skoledirektionen anførte herved bl. a., at reglerne i Undervisningsministeriets cirkulære nr. 33 af 15. februar 1950, afsnit VIII A, om konsulenter for særundervisningen i landkommuner ikke er udtømmende, og at man efter direktionens opfattelse måtte kunne slutte analogt fra reglerne i afsnit VII, stk. 3, om ansættelse af amtskolekonsulenter, og i afsnit VIII B, stk. 2, vedrørende særundervisningskonsulenter i købstadskommuner. Direktionen anså sig ud fra disse bestemmelser for berettiget til at indstille ansøgerne i nummerorden og anså ministeriet for forpligtet til at udnævne den ansøger, der var indstillet enstemmigt som nr. 1, og som besad de fornødne kvalifikationer. Direktionen henviste dernæst til, at Undervisningsministeriet i 1954 havde udnævnt en særundervisningskonsulent i Ribe amtsråds-kreds, nu afdøde Mads Bergmann, der var enstemmigt indstillet som nr. 1 blandt 3 indstillede ansøgere.

Fra undervisningsministeriet modtog jeg udtalelser af 18. september og 27. oktober 1959 samt sagens akter.

Ifølge § 25, stk. 1, i lov nr. 200 af 12. april 1949 om det kommunale skolevæsens styrelse og tilsyn (tilsynsloven) knyttes der til hver amtsråds-kreds en konsulent for særundervisningen, der ansættes af undervisningsministeren efter indstilling af skoledirektionen. I cirkulæret af 15. februar 1950 om gennemførelse af tilsynsloven er det i afsnit VIII A bestemt, at disse konsulentstillinger i landkommunerne besættes »efter opslag på sædvanlig måde«, og at skoledirektionens indstilling skal omfatte 5 ansøgere.

Ifølge tilsynslovens § 26, stk. 1, kan der for hver købstad normeres en eller flere stillinger som konsulenter for særundervisningen. Cirkulæret af 15. februar 1950, afsnit VIII B, bestemmer bl. a., at disse konsulentstillinger besættes »efter opslag og indstilling på sædvanlig måde efter de for besættelse af lærerembeder gældende regler«.

Efter tilsynslovens § 39, stk. 1, besættes bl. a. embeder som skoleinspektør af Kongen. Indstillingen til embedet skal omfatte 5 af ansøgerne, jfr. § 39, stk. 2. I cirkulære nr. 200 af 10. november 1934 vedrørende be-

sættelse af lærerembeder i folkeskolen m. m. er det i afsnit I vedrørende indstillinger til embeder som bl. a. skoleinspektør bestemt, at navnene opføres i alfabetisk rækkefølge, da ministeriet er frit stillet ved valget mellem de indstillede.

Ifølge tilsynslovens § 21, stk. 3, besættes stillingen som amtskolekonsulent af Kongen og oplås ved skoledirektionens foranstaltning efter de i § 38, stk. 1, indeholdte regler. Når fristen er udløbet, indstiller skoledirektionen 5 af ansøgerne, mellem hvilke valget træffes. Hvis en ansøger indstilles med alle stemmer som amtskolekonsulent, skal han udnævnes, jfr. § 21, stk. 3 in fine, og cirkulæret af 15. februar 1950, afsnit VII, stk. 3. Amtsskolekonsulenten aflønnes ifølge lærerlønningsslovens § 32 i 7. lønningsklasse.

Forsåvidt angår kaldelse af lærere ved det kommunale skolevæsen er det i tilsynslovens § 38, stk. 3, bestemt, at indstillingen skal omfatte 3 ansøgere, og at én ansøger – bortset fra lærere ved kommunale gymnasieskoler – skal ansættes, hvis han indstilles som nr. 1 med alle stemmer og er kvalificeret til ansættelse, jfr. herved også cirkulæret af 15. februar 1950, afsnit X, nr. 2.

I A Barfod »Håndbog i lovgivningen om den danske folkeskole« 1950, s. 58, udtales vedrørende konsulenten for særundervisningen, at såfremt stillingen oprettes »som en tjenestemandstilling, må den oplås og besættes efter reglerne om ansættelse af skoleinspektører i folkeskolen (tilsynslovens § 39), således at indstillingen skal omfatte 5 ansøgere (cirkulære af 15. februar 1950, afsnit VIII A)«.

Den 1. april 1952 ansatte skoledirektionen Mads Bergmann som honorarlønnet konsulent for særundervisningen i Ribe amtsråds-kreds, således at Bergmann blev delvis frigjort for sit arbejde som lærer. I marts 1954 ansøgte direktionen Undervisningsministeriet om, at stillingen som konsulent for særundervisningen blev normeret som tjenestemandstilling med skoleinspektørløn, og at man uden opslag ansatte Mads Bergmann i embedet.

Ved skrivelse af 8. maj 1954 til skoledirektionen godkendte ministeriet, at stillingen blev normeret som et fast embede, men fandt det rettest, at den blev oplået på sædvanlig måde. Ministeriet anmodede derfor direktio-

nen om at udfærdige opslag og indkalde ansøgere til embedet.

Den 17. juni 1954 opslug skoledirektionen stillingen som konsulent for særundervisningen, og efter ansøgningsfristens udløb indsendte direktionen de indkomne 7 ansøgninger til ministeriet og indstillede enstemmigt 3 af ansøgerne i nummerorden med Mads Bergmann som nr. 1. Skoledirektionen anmodede ministeriet om snarest at udnævne Mads Bergmann og henledte opmærksomheden på, at ministeriet i en tilsvarende sag fra Viborg amt havde fulgt den derværende skoledirektionens indstilling, uanset at man kun indstillede een ansøger, der hidtil havde fungeret som særundervisningskonsulent.

Ved skrivelse af 31. august 1954 meddelte Undervisningsministeriet skoledirektionen, at man havde ansat Mads Bergmann som konsulent for særundervisningen i Ribe amtsrådsreds.

Efter Bergmanns død opslug Undervisningsministeriet i februar 1959 stillingen som konsulent for særundervisningen, hvorefter der indkom 9 ansøgninger til skoledirektionen.

I et møde den 17. marts 1959 vedtog skoledirektionen enstemmigt at indstille 5 ansøgere i nummerorden, hvorefter ansøgningerne blev fremsendt til Undervisningsministeriet, idet direktionen udtalte, at ansøgerne nr. 1 og 2 blev indstillet sideordnet, fordi man ønskede en af disse ansat. Såfremt ministeriet ikke kunne følge indstillingen, anmodede skoledirektionen om at få sagen sendt tilbage til ny indstilling.

Den 8. april 1959 tilbagesendte Undervisningsministeriet ansøgningerne, idet ministeriet anmodede om en fornyet indstilling, der i henhold til princippet i ministeriets cirkulære nr. 200 af 10. november 1934, sammenholdt med ministeriets cirkulære nr. 33 af 15. februar 1950, afsnit VIII A, burde omfatte 5 ansøgere, opstillet i alfabetisk orden. Ministeriet bemærkede, at der ikke til indstillingen kunne føjes særlige bemærkninger.

I et den 13. maj 1959 afholdt møde vedtog skoledirektionen enstemmigt at indstille 5 ansøgere i nummerorden, og den 16. maj 1959 blev ansøgningerne påny fremsendt til Undervisningsministeriet med udtalelse om, at direktionen mente sig berettiget til at indstille i nummerorden i medfør af en analogi fra bestemmelserne om indstilling af ansøgere

til amtsskolekonsulent og særundervisningskonsulent i købstæderne.

I skrivelsen af 24. august 1959 har skoledirektionen oplyst, at man yderligere har præciseret dette standpunkt overfor Undervisningsministeriet i en telefonsamtale. Den 10. juli 1959 havde dernæst inspektøren for særundervisningen på amtskontoret en samtale med amtskontorchefen, der var konstitueret stiftamtmand. Kontorchefen meddelte inspektøren, at skoledirektionen fastholdt, at en enstemmig indstilling fra direktionen af en af ansøgerne ikke gav Undervisningsministeriet ret til at vælge blandt ansøgerne. Såfremt ministeriet ikke kunne godtage denne opfattelse, ønskede man sagen tilbage til fornyet behandling og eventuelt overvejelse med henblik på forelæggelse af spørgsmålet for ombudsmanden.

Den 14. juli 1959 udfærdigede inspektøren et notat om samtalen med amtskontorchefen og om nogle samtaler, han havde ført med medlemmer af skoledirektionen.

Ved skrivelse af 22. juli 1959 til skoledirektionen meddelte Undervisningsministeriet, at man havde ansat konsulenten for særundervisningen i Esbjerg købstad, cand. psyk. Harald Rasmussen, der ikke havde været indstillet som nr. 1 eller 2 af skoledirektionen, som konsulent for særundervisningen i Ribe amtsrådsreds.

Undervisningsministeriet udtalte i skrivelsen af 18. september 1959, at de i tilsynslovens § 25, stk. 1, og i ministeriets cirkulære af 15. februar 1950, afsnit VIII A, anførte regler om indstilling til embedet som konsulent for særundervisningen i en amtsrådsreds ikke er udtømmende for så vidt angår indstillingens nærmere udformning, og at ministeriet derfor har fundet det rettest at drage en analogislutning fra reglerne i afsnit I i ministeriets cirkulære af 10. november 1934, jfr. tilsynslovens § 39, stk. 2, om indstilling til skoleinspektørembeder, hvorefter de i skoledirektionens indstilling nævnte ansøgere skal være opstillet i alfabetisk rækkefølge. Ministeriet mener ikke, at den forskel, der består i, at skoleinspektører udnævnes af Kongen og konsulenter for særundervisningen i amtsrådsredse af undervisningsministeren, har betydning i denne forbindelse.

Ministeriet kan dernæst ikke tiltræde det synspunkt, at en analogislutning fra bestemmelsen om udnævnelse af amtsskolekonsulent

ter i tilsynslovens § 21, stk. 3 in fine, hvorefter en ansøger, der indstilles til amtskolekonsulent med alle stemmer, skal udnævnes, vil være mere nærliggende, da denne bestemmelse efter ministeriets opfattelse må betragtes som en særbestemmelse, der for amtskolekonsulentstillingernes vedkommende gør en udtrykkelig undtagelse fra de almindelige regler om skoleinspektørembeders besættelse, og som derfor ikke ved en analogislutning kan finde anvendelse udenfor sit egentlige område.

Der er efter ministeriets opfattelse heller ikke grundlag for at slutte fra reglerne i tilsynslovens § 26 og cirkulæret af 15. februar 1950 om besættelse af stillingen som konsulent for særundervisningen i en købstad, at skoledirektionen har ret til at indstille ansøgerne (til embedet som konsulent for særundervisningen i en amtsråds-kreds) i nummerorden. Stillingen som konsulent for særundervisningen i købstæder med lønning som skoleinspektører besættes nemlig efter de om almindelige skoleinspektørembeder gældende regler, hvorefter de 5 indstillede ansøgere skal opføres i alfabetisk orden, således at ministeren har ret til at vælge frit mellem de indstillede. Endvidere ansættes en konsulent for særundervisningen (i købstæder) med aflønning som viceinspektør efter de almindelige regler i tilsynslovens § 38, d.v.s. af kommunalbestyrelsen efter indstilling af skolekommissionen.

Selvom man eventuelt, imod ministeriets principale standpunkt, går ud fra, at indstillingen kan afgives i prioritetsorden, må det i mangel af en udtrykkelig modstående lovbestemmelse svarende til tilsynslovens § 21, stk. 3, sidste punktum, efter ministeriets opfattelse antages, at ministeriet er beføjet til frit at vælge mellem de indstillede ansøgere, idet prioritetsfølgen kun kan tages som udtryk for den rækkefølge, i hvilken direktionen ønsker de pågældende indstillet, men ikke som udtryk for, at nogle af de indstillede slet ikke ønskes taget i betragtning, idet dette sidste reelt ville være ensbetydende med en begrænsning af indstillingen til kun at omfatte et mindre antal end de foreskrevne 5 ansøgere, jfr. cirkulæret af 15. februar 1950, afsnit VIII A.

Ministeriet udtalte endelig, at man ikke har fundet anledning til at rette henvendelse til direktionen efter dennes sidste indstilling

af 16. maj f. å., allerede fordi direktionen her ikke – som i sin første indstilling – havde udbedt sig sagen tilbagesendt, såfremt ministeriet ikke kunne tiltræde direktionens indstilling, men også fordi man i skrivelsen af 8. april 1959 havde præciseret sit standpunkt vedrørende indstillingens affattelse.

I skrivelsen af 27. oktober 1959 udtalte Undervisningsministeriet, at der såvel ved udnævnelsen af særundervisningskonsulent Mads Bergmann i Ribe amt i 1954 som ved den foran omtalte udnævnelse af særundervisningskonsulenten i Viborg amt forelå særlig grund til ikke at fastholde kravet om en indstilling omfattende 5 ansøgere, idet der i begge tilfælde var tale om udnævnelse af en ansøger, som før stillingens normering som tjenestemandstilling havde virket i den tilsvarende honorarlønnede stilling til vedkommende skoledirektions tilfredshed.

Ministeriet henviste i denne forbindelse til grundsætningen i tilsynslovens § 39, stk. 3, hvorefter en førstelærer uden opslag kan ansættes i et skoleinspektørembede i tilfælde af embedsodannelse.

Den 24. november 1959 forelagde jeg ministeriets udtalelser for skoledirektionen, der den 30. november 1959 udtalte, at en analogislutning fra afsnit I i cirkulæret af 10. november 1934 om indstilling til skoleinspektørembeder efter direktionens mening ikke er så nærliggende som en analogislutning fra den regel, der gælder for amtskolekonsulenter ifølge cirkulæret af 15. februar 1950, idet indstilling til skoleinspektørembeder foretages af skolekommissionen, mens indstilling både til amtskolekonsulentembeder og til særundervisningskonsulentembeder i amtsråds-kredsene foretages af skoledirektionen. Skoledirektionen henviste i denne forbindelse til, at reglerne om indstilling af amtskole- og særundervisningskonsulenter findes i tilsynslovens kapitel 2 om kredsstyrelse og kredstilsyn, mens regler for skoleinspektører findes i kapitel 4 om kaldelse og afskedigelse af lærere ved det kommunale skolevæsen.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt der kan lægges vægt på, om der er kongelig udnævnelse eller ej, henviste direktionen til, at der med hensyn til særkonsulenter i købstæderne gælder forskellige indstillingsregler for de to kategorier. Vedrørende Undervisningsministeriets udtalelse om, at analogislutning fra bestemmelsen om indstilling af

amtsskolekonsulenter er udelukket. anførte skoledirektionen, at amtsskolekonsulenter både med hensyn til løn, arbejdsområde og indstillende myndighed adskiller sig helt fra skoleinspektører, således at en forhåndsformodning om ensartede regler for ansættelsen ikke er begrundet, hvorfor man ikke kan hævde, at reglerne for amtsskolekonsulenters ansættelse er en undtagelse fra reglerne om skoleinspektørers ansættelse. Selvom man anså reglen om ansættelse af amtsskolekonsulenter for en udtrykkelig undtagelse fra reglen om skoleinspektører, var en analogislutning fra en undtagelsesbestemmelse efter direktionens opfattelse principielt ikke udelukket. Direktionen mente derfor, at en analogislutning fra reglerne om amtsskolekonsulenter ikke er udelukket, men tværtimod meget nærliggende på grund af ligheden mellem amtsskolekonsulenters og særkonsulenters arbejdsområde, og fordi de indstilles af og er underlagt samme myndighed. Direktionen fremhævede i denne forbindelse det nære tjenstlige samarbejde, som skoledirektionen har med begge konsulenter, og som medfører, at skoledirektionen har en vital interesse i personspørgsmålet. Direktionen fandt dernæst, at det naturligt gør sig særlige hensyn gældende med hensyn til embeder med kongelig udnævnelse.

Med hensyn til Undervisningsministeriets opfattelse, hvorefter en adgang til at indstille i prioritetsorden i mangel af modstående lovbestemmelse ikke begrænser ministeriets ret til at vælge frit, anførte direktionen, at selvom indstillingsrettens indflydelse var begrænset, ville retten til at indstille i prioritetsorden faktisk give direktionen lejlighed til at vise, hvilken af ansøgerne man foretrækker.

Skoledirektionen fremhævede i denne forbindelse som sin opfattelse, at den fulde analogi fra reglen om indstilling af amtsskolekonsulenter er anvendelig, således at enstemmig indstilling fra direktionen af een af ansøgerne ikke giver Undervisningsministeriet ret til at vælge, når iøvrigt den indstillede har de kvalifikationer, der kræves ifølge cirkulæret af 15. februar 1950.

Vedrørende ministeriets udtalelse om, at det ikke havde fundet anledning til at rette henvendelse til direktionen efter dennes sidste indstilling, bl. a. fordi der ikke fra direktions side påny var yret ønske derom, henviste direktionen til, at man overfor inspektøren for særundervisningen i begyndel-

sen af juli mundtligt fremsatte et sådant ønske og meddelte, at man eventuelt ville forelægge sagen for folketingets ombudsmand. Endvidere anførte skoledirektionen, at Undervisningsministeriet i skrivelse af 8. april 1959 havde meddelt, at der ikke til indstillingen måtte føjes særlige bemærkninger.

Med hensyn til Undervisningsministeriets bemærkninger om baggrunden for, at ministeriet i to tidligere tilfælde ikke har holdt fast på kravet om en indstilling omfattende 5 ansøgere, anførte skoledirektionen endelig, at denne fremgangsmåde i hvert fald har styrket direktionens opfattelse af, at den ved enstemmighed kan forlange en bestemt ansøger ansat.

Jeg forelagde derefter påny sagen for Undervisningsministeriet, der den 9. januar 1960 udtalte, at ministeriet måtte fastholde, at det med henblik på indstilling til embedet som konsulent for særundervisningen i en amtsrådsreds er mere nærliggende at drage en analogislutning fra de i tilsynslovens § 39, stk. 2, jfr. ministeriets cirkulære af 10. november 1934, anførte regler om indstilling til skoleinspektørembeder end at slutte analogt fra bestemmelserne i tilsynslovens § 21, stk. 3 in fine, om udnævnelse af amtsskolekonsulenter. Ministeriet finder ikke, at der kan tillægges det af skoledirektionen anførte angående den indstillende myndighed, reglerne placering i tilsynsloven og spørgsmålet om kongelig udnævnelse, betydning ved afgørelsen af, fra hvilke regler det er mest nærliggende at drage analogislutning.

Til skoledirektionens udtalelse om, at bestemmelserne vedrørende amtsskolekonsulenter forsåvidt angår løn, arbejdsområde m. v. adskiller sig helt fra bestemmelserne vedrørende skoleinspektører, og at reglerne vedrørende amtsskolekonsulenters udnævnelse m. v. derfor ikke kan betragtes som en undtagelse fra reglerne om skoleinspektørers udnævnelse m. v., har Undervisningsministeriet dernæst bemærket, at en analogislutning fra reglerne angående skoleinspektørers udnævnelse m. v. er mere nærliggende end en analogislutning fra reglerne om udnævnelse m. v. af amtsskolekonsulenter, også fordi de fleste særundervisningskonsulenter – herunder den i nærværende sag omhandlede – og alle skoleinspektører aflønnes i folkeskolens 6. lønningssklasse, hvorimod amtsskolekonsulenter aflønnes i 7. lønningssklasse. Ministeriet har

endvidere anført, at der i tilsynslovens § 21, stk. 3 in fine, er tale om en så udpræget undtagelsesbestemmelse, at den – uanset de iøvrigt ligeartede hensyn, der måtte gøre sig gældende med hensyn til udnævnelse af amtsskolekonsulenter og særundervisningskonsulenter i amterne – efter ministeriets opfattelse ikke analogt kan anvendes ved udnævnelse af særundervisningskonsulenter, så meget desto mindre som de to arter af stillinger er omtalt i samme lovkapitel; hvis det havde været tilsigtet at binde ansættelsesmyndigheden i henhold til den nævnte lovs § 25 som angivet i samme lovs § 21, ville det efter ministeriets mening have været nødvendigt i § 25 at indføje en udtrykkelig henvisning til § 21.

Forsåvidt angår det af skoledirektionen anførte vedrørende prioritetsordenen har Undervisningsministeriet henvist til det i skrivelser af 18. september 1959 udtalte, hvorefter ministeriet, selvom det eventuelt – imod ministeriets principale standpunkt – antages, at direktionen skulle kunne indstille i prioritetsordenen, i mangel af modstående udtrykkelige regler må være frit stillet ved valget mellem de indstillede, idet kravet om, at indstillingen skal omfatte 5 ansøgere, ellers reelt ikke ville være opfyldt.

Ministeriet har dernæst med hensyn til direktionens bemærkning om, at den overfor inspektøren for særundervisningen havde fremsat ønske om at modtage henvendelse fra ministeriet, såfremt dette ikke kunne tiltræde direktionens indstilling af 16. maj 1959, udtalt, at selvom der af amtskontorets tjenestemænd under samtalen den 10. juli 1959 overfor inspektøren måtte være ytre ønske om inden udnævnelse af særundervisningskonsulenten at få sagen tilbage til fornyet udtalelse, hvilket ikke fremgår af inspektørens referat af samtalen med amtskontorchefen, må ministeriet være af den opfattelse, at et således mundtligt fremsat ønske på ingen måde kunne være bindende for ministeriet. Ministeriet har herved iøvrigt henvist til den i skrivelser af 18. september 1959 givne nærmere begrundelse for, at ministeriet efter direktionens indstilling af 16. maj 1959 ikke fandt anledning til at rette ny officiel henvendelse til skoledirektionen forud for udnævnelsen, samt til, at ministeriet ved at anmode inspektøren for særundervisningen om i begyndelsen af juli måned at aflægge besøg

på amtskontoret har tilkendegivet sit ønske om en nærmere vurdering af en telefonisk henvendelse fra direktionen vedrørende udnævnelsen. Først efter modtagelsen af inspektørens notat om samtalerne forløb tog ministeriet endelig stilling til udnævnelsesspørgsmålet.

Til skoledirektionens henvisning til, at ministeriet i skrivelse af 8. april 1959 meddelte, at der ikke måtte føjes særlige bemærkninger til indstillingen, har ministeriet anført, at det hermed alene ville udtrykke, at der ikke til indstillingen måtte føjes bemærkninger om, hvem af de indstillede direktionen ønskede ansat; det var således ikke meningen med den nævnte passus, at der skulle være noget til hinder for, at direktionen eventuelt skriftligt kunne fremsætte ønske om sagens fornyede tilbagesendelse.

Undervisningsministeriet har endelig forsåvidt angår de to tidligere udnævnelser af særundervisningskonsulenter udtalt, at den omstændighed, at man i to specielle tilfælde har gjort undtagelse fra den almindelige regel om indstilling til embeder som særundervisningskonsulenter, efter ministeriets opfattelse ikke kan påberåbes i nærværende sag, hvor ministeriet kort tid efter modtagelsen af den første indstilling af 23. marts 1959 gjorde direktionen opmærksom på den almindelige regel om indstilling i alfabetisk rækkefølge.

I tilsynslovens § 25, stk. 1, er det som ovenfor nævnt bestemt, at konsulenter for særundervisningen udenfor købstæderne ansættes af undervisningsministeren efter indstilling af skoledirektionen. Af lovens tekst kan der således ikke udledes en begrænsning som den af skoledirektionen påståede i ministerens beføjelser som ansættende myndighed. En sådan begrænsning, der heller ikke kan udledes af forarbejderne, har ikke hidtil været anerkendt af Undervisningsministeriet, jfr. cirkulære nr. 33 af 15. februar 1950, afsnit VIII A, og ministeriets foranstående udtalelser.

Ved bedømmelsen af, om der som påstået af skoledirektionen kan sluttes analogt fra bestemmelsen i tilsynslovens § 21, stk. 3, om ansættelse af amtsskolekonsulenter, må udgangspunktet være, at der må gøre sig ganske særlige forhold gældende, for at man ved analogisk anvendelse af en

bestemmelse, der fastlægger en særlig regel for udnævnelser til bestemte stillinger, kan gøre indskrænkninger i den udnævrende myndigheds beføjelser ifølge bestemmelser, der vedrører andre stillinger. Hertil kommer, at den omstændighed, at der ikke i § 25, stk. 1, er fastsat begrænsninger i ministerens beføjelser til at vælge mellem de indstillede ansøgere, ikke medfører, at spørgsmålet om ministerens beføjelser kan betragtes som ulovbestemt. Er der ingen begrænsninger fastsat, må ministeren ud fra almene forvaltningsretlige principper have de for en ansættende myndighed sædvanlige beføjelser, herunder ret til at bestemme, om den indstillende myndighed skal opføre ansøgenes navne alfabetisk eller i nummerorden, og til at vælge mellem de indstillede ansøgere.

Jeg skal herefter udtale, at jeg ikke kan kritisere, at Undervisningsministeriet ikke har følt sig forpligtet til at følge skoledirektionens indstilling ved besættelsen af

stillingen som konsulent for særundervisningen i Ribe amtsrådkreds. Jeg finder dernæst efter det foreliggende ikke grundlag for at kritisere, at ministeriet ikke efter modtagelsen af skoledirektionens anden indstilling af 16. maj 1959 har tilbagesendt sagen til direktionen til yderligere udtalelse, forinden stillingen blev besat.

Det skal dog tilføjes, at selvom ministeriet efter de gældende bestemmelser kan kræve skoledirektionernes indstillinger vedrørende besættelse af stillinger som særundervisningskonsulenter affattet med ansøgenes navne i alfabetisk orden, finder jeg efter alt foreliggende grund til at henstille til ministeriets overvejelse, om der ikke bør gives skoledirektionerne adgang til at angive, i hvilken orden de mener at burde indstille ansøgerne, når det samtidig fastholdes, at rækkefølgen ikke er bindende for ministeriet.«

Sagen beror på overvejelser i Undervisningsministeriet.

46. *Ministeriet for Grønland refunderede ikke udgifterne ved en kontraktansat persons hjemrejse fra Grønland, da hjemrejsen ikke fandt sted i forbindelse med kontraktens ophør. – På min henstilling har ministeriet ændret formuleringen af kontraktens bestemmelse om fri hjemrejse. (J. nr. 822/59).*

A klagede over, at Ministeriet for Grønland havde afslået at refundere udgifterne i forbindelse med hendes hjemrejse fra Grønland til København.

Ved kontrakt af 30. juli 1956 blev A ansat som økonomaassistent i Grønland fra 1. august 1956, og i kontrakten var det under punkt 1 i de almindelige betingelser for ansættelse i Grønland anført:

»Der tilkommer Dem og Deres familie fri rejse til og fra Grønland. Såfremt De opsiger kontrakten til fratræden inden 2 år fra ansættelsesdagen, eller kontrakten indenfor samme tidsrum ophæves på grund af Deres misligholdelse, fortabes retten til fri hjemrejse.«

A opsigde sin stilling til fratræden den 1. august 1958 og hjalp herefter sin forlovede B, der var bestyrer af en restaurant i Godthåb. Den 29. oktober 1958 blev hun gift med B, og i maj 1959 rejste hun til Danmark.

I foråret 1958, inden A fratrådte sin stilling, henvendte B sig til landshøvdingeembe-

det og spurgte, hvorledes man ville stille sig til et andragende fra hans forlovede om tilladelse til at bevare retten til fri hjemrejse efter udløbet af hendes kontraktperiode den 1. august 1958. B blev gjort bekendt med, at der i overensstemmelse med den almindelige fulgte praksis i sådanne tilfælde ikke ville kunne forventes givet tilladelse til udsættelse af hjemrejseretten.

Den 20. juni 1958 anmodede A landshøvdingen om at måtte bevare retten til fri hjemrejse for en periode af 1 år fra 1. august 1958 at regne, og den 18. juli 1958 afslog landshøvdingen det ansøgte. A havde derefter såvel før som efter sin afrejse fra Grønland forelagt sagen for ministeriet, der senest den 12. november 1959 havde afslået at refundere udgifterne ved hjemrejsen.

Ministeriet anførte overfor mig, at det ikke udtrykkeligt fremgik af kontrakten, at hjemrejsen skal finde sted i umiddelbar tilknytning til kontraktens ophør, men at en så-

dan fortolkning må forekomme selvfølgelig, under hensyn til at frirejsen gives som et kontraktsvilkår og i det hele har en sådan tilknytning til ansættelsen, at den ikke kan skilles ud herfra som et særskilt gode. I enkelte tilfælde har ministeriet dispenseret fra kravet om hjemrejse i umiddelbar forbindelse med kontraktsophøret, men tilladelserne har i disse tilfælde som overvejende hovedregel været begrænset til $\frac{1}{2}$ år og er udelukkende givet, hvis det skønnedes at være i det grønlandske samfunds interesse. I denne forbindelse udtalte ministeriet, at driften af restauranten i Godthåb ikke kunne siges at være i det grønlandske samfunds interesse.

Den 10. marts 1960 udtalte jeg følgende:

I punkt 1 i kontrakten af 30. juli 1956 er det ikke udtrykkeligt anført, at ret til fri hjemrejse er betinget af, at denne finder sted i tilknytning til kontraktens ophør.

Efter alt foreliggende fandt jeg ikke med fornøden sikkerhed at kunne kritisere den af ministeriet anlagte fortolkning af den nævnte bestemmelse, da væsentlige hensyn taler for at begrænse ministeriets forpligtelse til at yde fri hjemrejse i tidsmæssig henseende. Jeg bemærkede dog, at den endelige afgørelse af det foreliggende fortolkningsspørgsmål henhører under domstolene.

Sagen gav mig anledning til at henstille til ministeriet, om der ikke måtte være grund til at ændre formuleringen af punkt 1 i de almindelige betingelser for ansættelse i Grønland, således at det kommer til at fremgå af bestemmelsen, at retten til fri hjemrejse normalt fortabes, såfremt den ikke foretages i tilknytning til kontraktens ophør.

Ministeriet har meddelt, at det har taget min henstilling til følge.

47. Politiets bistand til de sociale myndigheder i henhold til lov om offentlig forsorg § 44, stk. 1. (J. nr. 323/59).

I maj 1959 spurgte A, om Københavns kommunes socialdirektorat var berettiget til gennem politiet at afkræve hende 272,80 kr. for et ophold på folkekuranstalten ved Hald. A henviste til, at hun tidligere overfor folkekuranstalten havde modsat sig at betale for hospitalsopholdet.

Jeg meddelte A, at jeg ifølge ombudsmandsloven ikke har tilsyn med den kommunale forvaltning, herunder Københavns kommunes socialdirektorat, men at jeg havde anmodet politidirektøren i København om en udtalelse vedrørende politiets bistand i sagen.

Det fremgik af akterne, at Ortopædisk Hospital i maj 1958 havde forespurgt Socialministeriet, om betalingen for A's ophold på folkekuranstalten kunne udredes af statskassen, og at ministeriet videresendte sagen til forsorgskontoret i Københavns kommune. Da A, der havde opgivet et forkert fornavn, ikke kunne træffes på den af hospitalet opgivne adresse og var ukendt af Københavns folke-register, anmodede forsorgskontoret skriftligt Københavns Politi om at eftersøge hende og afkræve hende beløbet. Såfremt A erklærede sig ude af stand til at betale, anmodede for-

sorgskontoret om, at hun blev afhørt vedrørende sine personlige og økonomiske forhold.

Politidirektøren oplyste, at forsorgskontorets skrivelse var blevet opfattet som en begæring om tilvejebringelse af oplysninger i medfør af forsorgslovens § 44, stk. 1, og at man, efter at det var klarlagt, hvor A havde bopæl, sendte sagen til vedkommende politistation til afkrævning af beløbet. Stationen sendte, følgende sædvanlig praksis, en tilsigelse til A med henblik på en aftale om beløbets betaling.

Politiet modtog derefter to skrivelser fra A's advokat, hvoraf det fremgik, at det pågældende mellemværende syntes at ligge udenfor forsorgslovens ramme.

Det blev endvidere oplyst, at Ortopædisk Hospital den 4. september 1958 havde anmodet forsorgskontoret om at standse afkrævningen, da der var mulighed for at dække beløbet ved et ikke opbrugt depositum i forbindelse med opholdet på Ortopædisk Hospital, og at forsorgskontoret derefter havde anmodet Københavns Politi om at standse afkrævningen.

Politidirektøren udtalte overfor mig, at politiets henvendelse til A skete ud fra en ved

forsorgskontorets skrivelse fremkaldt forudsætning, der senere viste sig at være urigtig. Forsåvidt angik afkrævningen af beløbet måtte det erkendes, at det ikke havde påhvilet politiet at foretage den, selvom det havde drejet sig om en efter forsorgsloven afholdt dyelse. Når den alligevel havde fundet sted, syntes det at være sket i overensstemmelse med en årelang praksis, der imidlertid var taget op til revision.

Politidirektøren oplyste samtidig, at han havde gjort vedkommende sociale myndigheder bekendt med sit svar til mig og henstillet til dem ved sager af nærværende art at angive, i henhold til hvilke bestemmelser politiets bistand bliver påkaldt. Senere oplyste politidirektøren, at hans henstilling syntes at være blevet fulgt, idet der i det sidste kvartal ikke til Københavns Politi var indgået begæringer som den i nærværende sag omhandlede.

Socialministeriet udtalte, at det måtte anse det for korrekt, at forsorgskontoret, da det ikke fandt A på den opgivne bopæl, ud fra de givne forudsætninger havde anmodet politiet om at eftersøge hende og eventuelt afhøre hende, jfr. forsorgslovens § 44, og at ministeriet var enig med politidirektøren i,

at det ikke havde påhvilet politiet at afkræve A beløbet.

Justitsministeriet henholdt sig til politidirektørens udtalelser.

Ifølge forsorgslovens § 44, stk. 1, må enhver, der søger eller kræver hjælp i henhold til forsorgsloven, finde sig i de undersøgelser, forklaringer, m. v., der er nødvendige for at konstatere, om lovens forudsætninger for hjælpens tilståelse eller refusion eller de af det sociale udvalg lovligt fastsatte betingelser for tilståelse af hjælpen er til stede. Kan de fornødne oplysninger ikke tilvejebringes sikkert på anden måde, kan de søges tilvejebragt gennem bl. a. politiet.

Det kunne derfor ikke kritiseres, at politiet udfra den af forsorgskontoret fremkaldte forudsætning rettede henvendelse til A med henblik på tilvejebringelse af oplysninger i medfør af forsorgslovens § 44.

Derimod havde det ikke påhvilet politiet at afkræve A betalingen for hendes ophold på folkekuranstalten ved Hald. Da politiets praksis var ændret, fandt jeg ikke anledning til at foretage videre i sagen.

48. *Politiets pligt til at søge bøder inddrevet ved udpankning. (J. nr. 1050/58).*

I december 1958 klagede A over, at Justitsministeriet den 15. november 1958 havde afvist en klage over, at han i to tilfælde i 1957 var blevet hensat til afsoning af forvandlingsstraffe for to ham påhvilende bøder på henholdsvis 50 og 200 kr. A henviste bl. a. til, at politiet ved inddrivelsen af bøderne ikke i henhold til straffelovens § 52, stk. 3, havde skønnet over, om bøderne kunne inddrives ved udpankning.

Den 28. februar 1957 havde A for politiet i Grenå vedtaget to bøder på henholdsvis 50 og 500 kr. for overtrædelse af færdselsloven. Bøderne skulle betales senest den 14. marts 1957, men da dette ikke skete, oversendte politimesteren den 21. marts 1957 sagen til Københavns Politi med anmodning om, at A, der nu boede i København, blev afkrævet beløbene, og at han i mangel af betaling måtte blive hensat til afsoning. Den 25. april 1957 blev det overfor politiet oplyst, at A i Vestre Fængsel afsonede en fængselsstraf, og samme

dag sendte politiet sagerne angående inddrivelsen af de to bøder til Vestre Fængsel, for at han kunne afsone bøden på de 50 kr. med hæfte i 8 dage og bøden på de 500 kr. med hæfte i 46 dage.

A anmodede Københavns Politi om at få en ordning med hensyn til betalingen af bøderne, og den 30. april 1957 blev han afhørt af politiet. Ifølge rapporten oplyste A, at hans forlovede havde lovet ham at låne ham penge til at betale bøderne. Endvidere oplyste A, at han havde opbrugt sine kontanter, og at han som formue kun ejede et brugt automobil til en værdi af ca. 1.200 kr.

Den 3. maj 1957 meddelte Vestre Fængsel Københavns Politi, at bøden på de 500 kr. var indbetalt til politimesteren i Grenå. Afsoningen af forvandlingsstraffen for denne bøde blev derfor ikke effektueret. Den 4. maj tilbagesendte Vestre Fængsel sagen angående bøden på de 50 kr. og oplyste, at forvand-

lingsstraffen var afsonet i tiden 26. april-4. maj 1957.

Den 7. maj 1957 afsagde Østre Landsret dom i en mod A anlagt civil retssag og idømte ham i henhold til retsplejelovens § 324 en bøde på 200 kr., idet landsretten samtidig fastsatte forvandlingsstraffen til hæfte i 6 dage. Dommen blev på foranledning af politimesteren på Frederiksberg forkyndt den 3. juni 1957 for A i statsfængslet på Kragsskovhede, og han lovede, at han ville sørge for, at bøden blev betalt inden 3 uger til politiet på Frederiksberg. Da dette ikke skete, sendte politiet på Frederiksberg den 3. juli 1957 sagen til politiet i Frederikshavn med anmodning om, at bøden måtte blive indfordret, eventuelt afsonet med hæfte i 6 dage. A afsonede herefter forvandlingsstraffen i tiden 15.-21. juli 1959 i arresten i Frederikshavn.

Den 12. september 1957 blev afsoningen af den A idømte fængselsstraf afbrudt, og den 26. januar 1958 ansøgte han Justitsministeriet om udsættelse til 1. august 1958 med afsoningen af reststraffen. Den 29. maj 1958 meddelte Justitsministeriet, at det ansøgte ikke kunne imødekommes.

I skrivelse af 4. juni 1958 anmodede A påny Justitsministeriet om udsættelse med afsoningen til 1. august 1958 og anførte bl. a., at politiet i henhold til straffelovens § 52, stk. 3, burde have forsøgt at få inddrevet de to bøder på 50 og 200 kr. ved udpantning. Efter at Justitsministeriet havde foretaget en undersøgelse, meddelte det den 15. november 1958, at det ikke fandt grundlag for at foretage videre med hensyn til klagen over politiet. Da det i retsplejelovens § 931 er bestemt, at bødeforelæg ikke må overstige 300 kr., anmodede ministeriet samtidig politimesteren i Grenå om en udtalelse, i anledning af at der den 28. februar 1957 var givet A adgang til at vedtage to bøder på henholdsvis 50 og 500 kr. Den 20. november 1958 udtalte politimesteren overfor ministeriet, at der forelå en beklagelig fejltagelse.

Den 16. december 1958 meddelte Justitsministeriet A, at han straks skulle indsættes til afsoning af reststraffen af den idømte fængselsstraf.

I henhold til en af Justitsministeriet truffet beslutning blev der den 30. januar 1959 for A forkyndt en tilkendegivelse, hvorefter de to bødeforelæg af 28. februar 1957 på 50

og 500 kr. blev omgjort. Samtidig blev der ved retten i Grenå rejst tiltale mod ham for de overtrædelser af færdselsloven, der blev afgjort ved de nævnte bødeforelæg. Den 23. juli 1959 afsagde retten i Grenå dom, hvorved A blev frifundet for de forhold, der lå til grund for bødeforelægget på 50 kr. Til grund for bødeforelægget på 500 kr. lå 3 forhold, og ved dommen blev A frifundet for 2 af disse, mens straffen for det tredje forhold ansås som bortfaldet ifølge straffelovens § 89. A fik herefter tilbagebetalt de tidligere erlagte 500 kr., ligesom han modtog 100 kr. til fuld erstatning forsåvidt angik afsoningen i dagene 26. april-4. maj 1957 af forvandlingsstraffen for bøden på de 50 kr.

Justitsministeriet udtalte overfor mig, at det kunne henholde sig til afgørelsen af 15. november 1958.

Politimesteren i Grenå oplyste, at man, forinden de to bødeforelæg den 21. marts 1957 var blevet fremsendt til Københavns Politi, havde skønnet, at udpantning ikke skulle forsøges, da man mente, at A's økonomiske forhold ikke var særlig gode. Ved bødedtagelserne den 28. februar 1957 havde A således erklæret, at han ikke straks kunne betale bøderne, og havde anmodet om udsættelse for at kunne forsøge at indtjene de pågældende beløb. På samme tidspunkt behandlede politiet en sag vedrørende inddrivelse hos ham af et underholdsbidrag, og i denne sag havde han ikke efterkommet en tilsigelse om at give møde hos politiet.

Politimesteren i Frederikshavn oplyste, at det ikke af sagens akter fremgik, om man, forinden A den 15. juli 1957 blev indsat til afsoning af forvandlingsstraffen for rettergangs bøden på de 200 kr., havde skønnet over, om bøden kunne inddrives ved udpantning. Da politimesteren dernæst ikke kunne finde frem til den tjenestemand, som i sin tid behandlede sagen, var det ham ikke muligt nu at udtale sig om, hvorvidt der var blevet skønnet om udpantningsmulighederne. Politimesteren beklagede dette, idet han samtidig bemærkede, at han ikke kunne udelukke, at man havde skønnet, at inddrivelse ved udpantning ikke var mulig. Politimesteren tilføjede, at han nu havde udsendt en instruks om, at bestemmelsen i straffelovens § 52, stk. 3, skal iagttages, og at det i tilfælde, hvor udpantning ikke foretages, af sagen skal fremgå, at det skønnes, at inddrivelse ved

udpantning ikke er mulig eller vil gøre føleligt skår i den bødefældtes livsvilkår.

Den 26. marts 1960 udtalte jeg, at straffelovens § 52, stk. 3, må forstås således, at udpantning *skal* søges iværksat, medmindre politiet efter de foreliggende oplysninger med rimelighed skønner, at udpantning ikke kan eller bør foretages af de i § 52, stk. 3, nævnte grunde.

Politiet i Grenå havde efter det foreliggende, forinden det anmodede politiet i København om at inddrive bøderne på 50 og 500 kr. eventuelt ved afsoning, skønnet, at udpantning ikke burde forsøges. Det af politiet i så henseende udøvede skøn kunne jeg ikke kritisere.

Efter det af politimesteren i Frederiks-

havn anførte kunne det ikke fastslås, om politiet, forinden A blev indsat til afsoning af bøden på de 200 kr., havde skønnet over, om man burde forsøge at inddrive beløbet ved udpantning. Da politimesteren havde beklaget dette og havde udfærdiget den førømtalte instruks, kunne dette forhold ikke give mig anledning til at foretage videre.

Ved udfærdigelsen af bødeforelægget den 28. februar 1957 på 500 kr. havde politimesteren i Grenå ikke iagttaget maksimumsbestemmelsen for bødeforelægs størrelse i retsplejelovens § 931. Da politimesteren havde beklaget dette overfor Justitsministeriet, og da bødeforelægget senere var omgjort, fandt jeg at kunne undlade at foretage noget vedrørende dette forhold.

49. *Københavns Politi giver – bortset fra visse undtagelser – ikke oplysninger til private om, hvorvidt en person har fået udstedt pas. – Udtalt, at det var beklageligt, at paskontoret ikke havde noteret i journalen, om en forespørgsel var besvaret. (J. nr. 671/59).**

I december 1959 klagede A over, at den danske ambassade i Ottawa ikke havde besvaret hans henvendelse af 18. november 1954 vedrørende B's bopæl og A's senere erindring om sagen. A klagede dernæst over Københavns Politis paskontors behandling af hans anmodning om at få oplyst, om B havde fået sit pas fornyet.

Ambassaden i Ottawa

Udenrigsministeriet oplyste, at det ikke af ambassadens arkiv fremgik, at det havde modtaget et brev af 18. november 1954 eller en senere erindring om sagen fra A. Derimod havde ambassaden i december 1954 videregivet en skrivelse fra Københavns Byret angående efterlysning af B til generalkonsulatet i Montreal, der i samme måned havde meddelt byretten, at det ikke havde været muligt at skaffe oplysninger om den pågældende, samt udbedt sig supplerende oplysninger, såfremt byretten ønskede sagen fremmet. Generalkonsulatet havde ikke senere modtaget nogen henvendelse fra byretten, og der var heller ikke på noget tidspunkt indgået skrivelser fra A til konsulatet.

Jeg kunne herefter ikke anse det for godtgjort, at ambassaden i Ottawa eller generalkonsulatet i Montreal havde modtaget skrivelsen af 18. november 1954 eller den senere erindring om sagen.

Københavns Politis paskontor

Politidirektøren i København udtalte, at det af paskontorets journal fremgik, at kontoret den 16. marts 1959 havde modtaget en forespørgsel fra A, om det havde udstedt pas til B. Desværre fremgik det ikke af journalen – og det havde ikke kunnet oplyses – hvad der var passeret i anledning af henvendelsen. Paskontoret meddeler principielt ikke oplysninger til private om, hvorvidt en person har fået udstedt pas, og henvendelser herom besvares – så vidt muligt telefonisk – blot hermed. Hvis dette ikke var sket i det foreliggende tilfælde, beroede det på en fejl-ekspedition.

Endvidere oplyste politidirektøren, at A i skrivelse af 10. juli 1959 havde spurgt Københavns Politi, om B havde været i forbindelse med en dansk myndighed, f. eks. for at få pas, og at A den 14. juli 1959 telefonisk

*) Smh. de ovenfor s. 27 og s. 28 refererede sager.

blev underrettet om, at B i maj havde fået udstedt dansk pas i Vancouver. A erklærede sig tilfreds med denne oplysning og ønskede ikke videre foretaget. Politidirektøren tilføjede, at Københavns Politi – bortset fra særlige undtagelser – ikke foretager eftersøgninger i civile sager, og at A's henvendelse derfor burde have været afvist og oplysningen om pasudstedelsen ikke været givet.

Jeg udtalte, at det var beklageligt, at paskontoret ikke havde noteret, om skrivelser af 16. marts 1959 var besvaret. Den af politidirektøren i København fulgte praksis, hvorefter man, bortset fra særlige undtagelser, ikke giver oplysninger til private om, hvorvidt en person har fået udstedt pas, kunne jeg ikke kritisere.

50. *En fange i statsfængslet i Vridsløselille, der havde en fodlidelse, burde tidligere end sket have været fremstillet for en ortopædisk specialist. (J. nr. 872/58).*

A, der den 12. februar 1959 var blevet overført til statsfængslet i Vridsløselille, klagede i juni 1959 over den lægelige behandling i statsfængslet samt over, at han ikke havde kunnet få tilladelse til at benytte sine egne sko, uagtet fængselslægerne i Vestre Fængsel og statsfængslet ved Horserød, hvor han tidligere havde været indsat, havde tilladt det. Endvidere anførte han, at han ikke havde fået sine fødder undersøgt af en fodspecialist, selvom han kort tid efter indsættelsen i statsfængslet i Vridsløselille blev noteret op hertil.

Endelig klagede A over, at han, der under afsoningen i statsfængslet i Vridsløselille en tid var indlagt på Vestre Fængsels sygeafdeling, ikke efter tilbagekomsten til statsfængslet havde fået de kosttillæg, som overlægen i Vestre Fængsels sygeafdeling havde ordineret ved hans udskrivning. A gjorde gældende, at han som følge heraf stadig var gået ned i vægt.

Det fremgik af sagen, at A fra 6. februar til 21. august 1958 havde været indlagt på Vestre Fængsels sygeafdeling. Herfra blev han overført til statsfængslet ved Horserød. Den 3. november 1958 blev han påny indlagt på Vestre Fængsels sygeafdeling, hvor han var indtil 12. februar 1959, da han blev overført til statsfængslet i Vridsløselille. Fra 29. april til 25. maj 1959 var han atter indlagt på Vestre Fængsels sygeafdeling. Den 1. juli 1959 blev han løsladt.

Fodlidelsen

Overlægen ved Københavns Fængsler oplyste vedrørende A's ophold på Vestre Fængsels sygeafdeling fra 6. februar til 21. august

1958, at A den 19. august 1958 havde fået tilladelse til at bruge egne sko.

Lægen ved statsfængslet ved Horserød oplyste vedrørende A's ophold dér, at han ikke havde meddelt ham tilladelse til brug af privat fodtøj, og at A, bortset fra at han den 28. august 1958 fik afhøvet hyperkeratoser (forhorninger), ikke havde beklaget sig over fod-gener. Statsfængslets inspektør oplyste imidlertid, at A i forbindelse med indsættelsen i statsfængslet uden forelæggelse for lægen havde fået tilladelse til at benytte egne sko, da han ikke kunne passe anstaltens fodtøj.

Inspektøren ved Københavns Fængsler oplyste, at A også under sit andet ophold på Vestre Fængsels sygeafdeling fra 3. november 1958 til 12. februar 1959 havde tilladelse til brug af egne sko.

Lægen ved statsfængslet i Vridsløselille oplyste på grundlag af sin journal, at han den 19. februar 1959 fra Vestre Fængsel modtog lægelige oplysninger om A. Det fremgik heraf, at han led af let forfodsplattet med keratoser (hård hud), og at han i Vestre Fængsel den 19. august og den 4. november 1958 havde fået tilladelse til at benytte egne sko, ligesom han den 28. januar 1959 havde fået lov til at bruge egne morgensko.

Den 23. februar 1959 blev A fremstillet for fængselslægen, som undersøgte ham og herved ligesom lægen ved Vestre Fængsel fandt frem til, at han led af moderat forfodssænkning med keratoser under forfoden. A beklagede sig over, at han ikke kunne gå med de nyudleverede sko. Lægen fandt imidlertid ikke, at der var lægeligt grundlag for at tillade A at bruge egne sko; derimod ordi-

nerede han nye sko, indtil undersøgelse af ortopædisk specialist kunne finde sted.

Den ledende værkfører ved skomageriet på statsfængslet i Vridsløselille oplyste, at skomageriet efter lægeordination fremstillede et par håndsuede sko til A, som han fik udleveret den 3. marts 1959. Skoene blev fremstillet efter mål og forsynet med indbyggede pelotter til modvirkning af nedsunken fod. Senere kontrollerede skomageriet fodtøjets pasform og fandt ikke noget, som kunne tyde på, at pasformen ikke var i orden.

Fængselslægen oplyste endvidere, at A ifølge en tilførsel til journalen af 11. marts 1959 ikke var kommet til undersøgelse hos den ortopædiske specialist, som havde været på statsfængslet, men kun nået at undersøge et begrænset antal fanger. Det var yderligere den 3. april 1959 blevet noteret i journalen, at A da stadig ventede på undersøgelse af fodspecialisten. Da A den 29. april 1959 blev indlagt på Vestre Fængsels sygeafdeling, havde han endnu ikke været til undersøgelse hos den ortopædiske specialist.

Med hensyn til A's tredje ophold på Vestre Fængsels sygeafdeling fra 29. april til 25. maj 1959 oplyste overlægen og inspektøren ved Københavns Fængsler, at A ifølge journalen den 5. maj 1959 havde klaget over, at de ortopædiske sko ikke passede. Vestre Fængsel rettede en forespørgsel til statsfængslet i Vridsløselille om, hvorvidt man skulle tage spørgsmålet om A's ortopædiske fodtøj op til behandling. Fængselslægen i Vridsløselille svarede bekræftende herpå, og den 16. maj 1959 drøftede inspektionen på Vestre Fængsel spørgsmålet med A, som oplyste, at det vigtigste for ham var at få sine fodvorter fjernet. Inspektionen gjorde overlægen bekendt hermed, og den 20. maj 1959 blev A tilset af en hudspecialist, der konstaterede, at der var tale om callositeter (hård hud) og ikke om fodvorter. Efter at A den 25. maj 1959 var blevet tilbageført til statsfængslet i Vridsløselille, underrettede Vestre Fængsel statsfængslet om, at A havde fremsat ønske om først og fremmest at få sine fodvorter fjernet, men at det var blevet konstateret, at han ikke led af fodvorter. Endvidere blev statsfængslet underrettet om, at A mente, at de til ham specielt fremstillede sko var for små.

I tilslutning hertil oplyste fængselslægen i Vridsløselille, at den ortopædiske specialist

havde været på statsfængslet under A's ophold på Vestre Fængsels sygeafdeling. Da A derfor stadig ikke var kommet til undersøgelse hos specialisten, ordinerede fængselslægen den 27. maj 1959, at han skulle fremstilles på Ortopædisk Hospitals ambulatorium. Ved fremstillingen, der fandt sted den 16. juni 1959, bekræftedes diagnosen forfodsænkning med keratoser, og ambulatoriet ordinerede forfodsindlæg med filtaflastning, som blev udleveret til A den 27. juni 1959.

Endelig oplyste værkføreren, at A havde forsøgt at putte de løse indlæg i de håndsuede sko, hvori indlæggene, der var beregnede for almindelige fabriksko, naturligvis ikke passede. Den 29. juni 1959 krævede A at få nye sko, som passede til indlæggene, men den 1. juli 1959 blev han løsladt, uden at yderligere var sket.

Kosttillæggene.

Fængselslægen i Vridsløselille oplyste, at A's indlæggelse den 29. april 1959 på Vestre Fængsels sygeafdeling fandt sted med henblik på undersøgelse og behandling for mavebesværigheder og væggtab. Ved hans udskrivning den 25. maj 1959 stillede sygeafdelingen diagnosen tyktarmskatarrh og foreslog ham behandlet med antiobstipationsdiæt, nemlig kærnemælk, parafinolie og hørfro. I overensstemmelse hermed ordinerede fængselslægen, at A skulle have mellemkost, der bestod af den nævnte diæt samt to kosttillæg, og at der skulle føres kontrol med hans vægt.

Den 4. juni 1959 fremsatte A ønske om et særligt grøntsagstillæg, som lægen imidlertid ikke fandt anledning til at give ham. Da det kort efter viste sig, at A havde tabt lidt i vægt, ordinerede fængselslægen stofskifteundersøgelse, men da A nægtede at medvirke til undersøgelsen, blev den opgivet.

Overlægen ved Københavns Fængsler bekræftede, at det ved A's udskrivning fra sygeafdelingen overfor statsfængslet i Vridsløselille blev tilrådet, at der som efterbehandling fortsat blev givet ham antiobstipationsdiæt i det ovenfor af fængselslægen beskrevne omfang.

Fængselsvæsenets lægelige konsulent udtalte, at han i det store og hele kunne henholde sig til de af fængselslægen i Vridsløselille afgivne udtalelser. Efter konsulentens opfattelse var der dog gået lidt for lang tid,

inden A blev tilset af en ortopædisk specialist.

Direktoratet for Fængselsvæsenet udtalte overfor mig, at det havde gjort fængselslægen i Vridsløselille bekendt med konsulentens erklæring, og at det overfor inspektøren ved statsfængslet i Vridsløselille havde udtalt, at A noget tidligere end sket burde være fremstillet for en ortopædisk specialist.

Jeg udtalte, at jeg ikke kunne kritisere det lægelige skøn, hvorefter fængselslægen i Vridsløselille ikke havde fundet grundlag for at tillade A at bruge egne sko, men at fængselslægen og inspektøren ved statsfængslet i Vridsløselille burde have draget omsorg for, at A tidligere end sket var

blevet fremstillet for en ortopædisk specialist.

Ved bedømmelsen af klagen vedrørende kosttillæggene måtte jeg lægge til grund, at der ved A's udskrivning fra Vestre Fængsels sygeafdeling den 25. maj 1959 ikke af afdelingen blev ordineret, men kun tilrådet en bestemt diæt, at denne diæt, udvidet med to kosttillæg, efter det oplyste fortsat blev ordineret A efter hans tilbagekomst til statsfængslet, og at det grøntsagstillæg, som fængselslægen den 4. juni 1959 nægtede A, efter det foreliggende ikke var blevet foreslået af sygeafdelingen.

Herefter måtte jeg antage, at A's klage vedrørende dette punkt savnede grundlag.

- 51.** *Postvæsenets praksis med hensyn til at stille krav om dækning for ekstraudgifter som vilkår for at overtage omdelingen af visse blade. – Henstillet til Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenets overvejelse, om der ville være anledning til at foretage en revision af vilkårene for omdeling af tidligere tilmeldte blade, hvis omdeling medfører ekstraudgifter, således at samtlige disse blade så vidt muligt blev stillet lige. (J. nr. 612/59).*

Redaktør A klagede i oktober 1959 over en af Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet truffet og af ministeren for offentlige arbejder tiltrådt afgørelse vedrørende de af postvæsenet stillede betingelser for at overtage omdelingen af Gentofte Folkeblad. Han anførte bl. a., at generaldirektoratet som betingelse for at omdele avisen havde krævet, at han ud over de almindelige portotakster skulle udrede de med omdelingen forbundne ekstraudgifter, og gjorde gældende, at postlovens § 1 h ikke indeholdt hjemmel til at stille en sådan betingelse, samt at udgiverne af andre aviser som f. eks. Herlev Folkeblad og Virum Bladet ikke skulle betale ekstraporto for omdelingen.

Senere anførte A, at generaldirektoratet i anledning af en udvidelse af omdelingen af avisen Lyngby Ugeblad oprindeligt havde forlangt, at de dermed forbundne ekstraudgifter skulle betales af udgiveren, men at generaldirektoratet senere havde nedsat dette krav betydeligt.

§ 1 h i bekendtgørelse nr. 426 af 8. november 1950 af postloven bestemmer, at postvæsenet skal modtage til besøgelse aviser (tidender og tidsskrifter), hvorpå der abonneres. Foruden at postbesørge aviserne

skal postvæsenet modtage abonnement på disse og foretage den dermed forbundne oppebørsel og afregning. Ministeren for offentlige arbejder er dog bemyndiget til at stille særlige betingelser for besørgelsen af lokale aviser. Det samme gælder for aviser, der omdeles ved udgiverens egen foranstaltning, når det kræves, at postvæsenet skal overtage omdelingen af aviserne.

Ifølge § 2 er postvæsenet bemyndiget til at overtage andre med dets virksomhed forenelige forretninger, bl. a. omdeling af postforsendelser, der ikke er forsynet med adresse. De nærmere bestemmelser, herunder taksterne, fastsættes af ministeren for offentlige arbejder, jfr. herved bekendtgørelse nr. 122 af 21. april 1955 om benyttelse af postvæsenet som ændret ved bekendtgørelse nr. 50 af 12. marts 1957.

I § 15, VIII (aviser) er det i pkt. d bestemt, at poststyrelsen er bemyndiget til, når der må træffes særlige foranstaltninger til omdeling af aviser, f. eks. ved etablering af særlige omdelinger for sådanne aviser, at fastsætte de nærmere vilkår derfor, herunder betalingen, der dog ikke må være lavere end de foran i paragraffen nævnte portotakster.

I september 1959 anmodede A Generaldi-

rektoratet for Post- og Telegrafvæsenet om fra 1. oktober 1959 at modtage Gentofte Folkeblad, der hidtil var blevet omdelt ved hans egen foranstaltning, til omdeling i gang ugentlig til samtlige husstande i Gentofte postdistrikt. Sagen blev forelagt Gentofte postkontor, der udtalte, at omdelingen af bladet kun i stærkt begrænset omfang kunne pålægges brevbererpersonalet på første ombering, idet tilendebringelsen af denne omdeling ikke tålte nogen væsentlig forsinkelse. Omdelingen til samtlige husstande for ca. 7.700 eksemplars vedkommende på 1 dag måtte derfor påregnes at skulle ske ved ekstramandskab, og i betragtning af distriktets karakter – en del villabebyggelse og temmelig lange afstande – skønnede kontoret, at der til omdeling af det nævnte antal eksemplarer ville medgå omkring 100 timer. Postvæsenet så sig imidlertid ikke i stand til at skaffe det fornødne antal ekstrabude hertil.

Såfremt omdelingen kunne udstrækkes til 2 dage, regnede kontoret med, at ca. 6.000 eksemplarer skulle omdeles ved ekstramandskab, og skønnede, at der hertil ville medgå ca. 80 timer, og at udgifterne til ekstra budhjælp efter en foreløbig undersøgelse ville andrage ca. 380 kr. ugentlig.

Hvis omdelingen af bladet udelukkende skulle foretages af brevbererpersonalet efter vilkårene for omdelingen af adresseløse forsendelser, måtte der påregnes normalt at medgå 3 dage til omdelingen, idet det dog ikke kunne forventes, at man kunne foretage omdeling 3 dage ved månedsskifte. Endvidere måtte bladet falses forinden afleveringen til postvæsenet, da dets format var $39\frac{1}{2} \times 29\frac{1}{2}$ cm.

Generaldirektoratet meddelte herefter A, at postvæsenet ikke så sig i stand til at modtage Gentofte Folkeblad til omdeling på 1 dag. Derimod kunne omdelingen foretages over 2 dage, mod at A ud over avisportoen betalte udgiften til den nødvendige ekstra budhjælp, hvilken udgift for tiden ville beløbe sig til ca. 380 kr. om ugen. Endvidere kunne omdelingen ske efter de for adresseløse tryksagsforsendelser gældende regler, hvorefter omdelingen kunne udstrækkes over 3 dage, og hvorefter der normalt ikke blev foretaget omdeling de to sidste og de tre første hverdage i måneden. I dette tilfælde skulle der kun betales almindelig avisporto. Men da omdelingen udelukkende skulle fo-

retages i forbindelse med de almindelige brevombæringer, måtte bladet leveres faset, således at det på den korteste led ikke var længere end 18 cm.

A forelagde sagen for ministeren for offentlige arbejder, der meddelte, at bestemmelsen i postlovens § 1 h om, at ministeren er bemyndiget til at stille særlige betingelser for besørgelsen af lokale aviser, havde været gældende fra 1914, da der første gang blev lovgivet om lokal avisbesørgelse. Bestemmelsen tager sigte på at forhindre, at postvæsenet uden at få en rimelig betaling derfor skulle blive nødsaget til at udføre en tyngende og tæt omdeling af en lokal avis på tidspunkter, der ville passe dårligt med omdelingen af øvrige postforsendelser.

I tiden indtil sidste krigs slutning blev lokale ugeaviser hovedsagelig omdelt ved udgiverens egen foranstaltning. Efter krigen, da den gældende avisporto i mange tilfælde på grund af den almindelige stigning i prisniveauet var blevet lavere, end hvad det kostede at lade aviserne omdele privat, overgik en del lokale aviser, der hidtil havde været omdelt ved udgiverens egen foranstaltning, til postomdeling. I de tilfælde, hvor omdelingen af sådanne aviser ville påføre postvæsenet en ekstraudgift, blev det herefter som vilkår for avisens modtagelse til postbesørgelse fastsat, at omdelingen kunne udstrækkes over længere tid end normalt, eller der blev krævet dækning hos udgiverne for udgiften til hjælp til omdelingen, for så vidt sådan hjælp kunne skaffes.

Den af generaldirektoratet krævede betaling for omdelingen af Gentofte Folkeblad var fastsat i overensstemmelse med gældende praksis og med hjemmel i postloven, og ministeren beklagede derfor, at det ikke var muligt at foretage nogen ændring heri.

Overfor mig udtalte generaldirektoratet, at bestemmelserne i postlovens § 1 h, 3, og 4. pkt., begge er anvendelige i det foreliggende tilfælde, og at de efter generaldirektoratets opfattelse alene giver hjemmel til som vilkår for modtagelse til postbesørgelse som aviser at fastsætte særlige betingelser, herunder særlig betaling, for den enkelte avis, bestemt bl. a. af de lokale forhold, mens fastsættelse af almindeligt gældende vilkår eller betaling derimod må fastsættes ved lov, jfr. nævnte lovs § 1 h i dens helhed og § 15, VIII.

Bestemmelsen i § 1 h, 3. pkt., havde sin oprindelse i en ved lov nr. 79 af 8. april 1914 gennemført tilføjelse til § 6, stk. 1, i postlov nr. 57 af 5. april 1888. Tilføjelsen havde følgende ordlyd:

»Med hensyn til Postbesørgelsen af lokale Aviser er Postvæsenet ligeledes bemyndiget til at paatage sig lokal Omdeling af Dagblade ved særlige, udelukkende for saadanne Blade etablerede Ombæringer og til at fastsætte de nærmere Vilkaar, under hvilke en saadan Omdeling vil kunne finde Sted, derunder Betalingen, der dog ikke maa være lavere end de i § 12 f. for Tidender og Tidsskrifters almindelige Postbesørgelse angivne Portotakster.«

Den i 4. pkt. fastsatte bestemmelse blev gennemført ved lov nr. 334 af 27. juni 1946. Samtidig udvidedes den bemyndigelse til at fastsætte særlige vilkår, herunder særlig betaling, som i postlovens § 15, VIII, e, var givet poststyrelsen forsåvidt angik *lokalomling* af dagblade, til at omfatte omdeling af aviser, jfr. den nugældende postlovs § 15, VIII, d.

Generaldirektoratet oplyste dernæst, at Herlev Folkeblad var blevet tilmeldt pr. 1. december 1948, og at omdelingen på dette tidspunkt kunne foretages af brevbærerne på 1 dag uden ekstrabetaling. Da der ikke var taget forbehold ved tilmeldingen, betalte udgiveren kun almindelig avisporto, uanset at det senere havde været nødvendigt af hensyn til den øvrige post at tildele brevbærerne nogen ekstra budhjælp for at gennemføre omdelingen af aviser på 1 dag.

Virum Bladet blev tilmeldt pr. 1. oktober 1958 og omdeles på 1 dag sammen med den i 1940 tilmeldte avis Virum Posten. Udgiveren af Virum Bladet havde i tilmeldingen erklæret sig indforstået med, at postvæsenet i givet fald kunne udføre omdelingen af bladet efter de for adresseløse tryksagsforsendelser gældende regler.

Ved de i forbindelse med avisens modtagelse til postbesørgelse foretagne beregninger over den samlede opnåede porto for de to aviser og de med omdelingen forbundne udgifter viste det sig, at medtagelsen af Virum Bladet på den omdeling, der i forvejen udførtes med Virum Posten, kun medførte en mindre stigning i udgifterne til omdelingen, og da den betalte avisporto for begge aviser gav fuld dækning for de med postbesørgelsen

forbundne udgifter, fandt man ikke under de daværende forhold grundlag for at afkræve udgiveren af Virum Bladet ekstrabetaling for omdelingen. Disse forhold havde ikke senere ændret sig.

Generaldirektoratet bemærkede iøvrigt, at efter dets opfattelse burde de her omhandlede lokale ugeaviser (annonceblade) ikke i porto- og omdelingsmæssig henseende klassificeres som aviser, men betragtes som adresseløse tryksagsforsendelser, således at de for disse gældende omdelingsregler fandt anvendelse. Disse regler går bl. a. ud på, at omdelingen kan udstrækkes over 3 hverdage, at omdeling normalt ikke finder sted de to sidste og tre første hverdage i måneden, og at forsendelserne skal være indrettet eller sammenlagt således, at de kan nedlægges i adressatens brevkasse, hvorfor de i hvert fald på den ene led ikke må overskride 18 cm.

Når der ved postbesørgelsen af summarisk anmeldte ugeblade var opstået forskelle med hensyn til omdelingstiden og den porto, der blev erlagt for omdelingen, skyldtes det, at man ikke havde kunnet opnå lovgivningsmagtens tilslutning til fastsættelse af en avisporto af en sådan størrelse, at der – betragtet under eet – blev dækning for postvæsenets udgifter til besørgelsen. Dette forhold havde især gjort sig gældende efter takstforhøjelserne i 1955, hvor en foreslået forhøjelse af avistaksterne ikke blev gennemført, mens der bl. a. skete en forhøjelse af portoen for adresseløse forsendelser til omdeling til samtlige husstande, hvorved portoen for en adresseløs tryksagsforsendelse til omdeling over 3 dage blev højere end taksten for en summarisk anmeldt ugeavis. Generaldirektoratet så sig herefter nødsaget til med hjemmel i de ovenanførte bestemmelser i postloven at søge dækning hos udgiverne for ekstraudgifter, som omdelingen af nytilmeldte, summarisk anmeldte ugeaviser måtte medføre, såfremt udgiverne ønskede omdelingen foretaget på 1 eller 2 dage og den hertil nødvendige assistance til omdelingen kunne fremskaffes.

Efter en drøftelse af sagen med A bad jeg generaldirektoratet oplyse, hvor mange summarisk anmeldte aviser postvæsenet omdelte i hovedstadsområdet, og på hvilke vilkår de enkelte aviser blev omdelt. Endvidere udbad jeg mig oplysning om de tilfælde, hvor der var stillet vilkår om betaling af ekstraudgifter for omdelingen af summarisk anmeldte

aviser i det øvrige land. Endelig bad jeg oplyst, om generaldirektoratet anså sig for berettiget til at kræve ekstraudgifter betalt i tilfælde, hvor man ikke ved tilmeldingen havde taget forbehold om eventuel forhøjelse, og hvor udgifterne ved omdelingen ikke længere kunne dækkes af de hidtil krævede takster.

Den 6. februar 1960 sendte generaldirektoratet en fortegnelse over de summarisk anmeldte aviser, der blev omdelt i det københavnske postområde. Fortegnelsen indeholdt oplysning om, på hvilken måde de omhandlede aviser blev omdelt, samt om, hvilke vilkår postvæsenet i de enkelte tilfælde havde måttet stille for postbesørgelse af visse aviser. Generaldirektoratet oplyste samtidig, at det for omdeling af summarisk anmeldte aviser udenfor det københavnske postområde hidtil kun havde været nødvendig at kræve særlige betingelser med hensyn til betalingen for omdelingen af 4 aviser.

Generaldirektoratet udtalte dernæst, at bestemmelserne i postlovens § 1 h og § 15, VIII, d, om særlige betingelser for besørgelse af visse aviser efter generaldirektoratets opfattelse var anvendelige også på aviser, der havde været postbesørgt i nogen tid, uanset om de særlige vilkår i sin tid var fastsat ved tilmeldingen. Udgiveren af en avis var ligesom andre brugere af postvæsenet underkastet de ændringer i postbesørgelsen, herunder portoændringer, som måtte blive bestemt ved ændring af postloven. Det samme måtte gælde de ændringer, der blev fastsat ved administrativ bestemmelse med hjemmel i postloven.

Når man ikke havde benyttet denne adgang – og ikke for tiden var indstillet på at benytte den, men foretrak at afvente en generel ordning af spørgsmålet ved en ændring af postloven – skyldtes det dels vanskeligheden ved altid at kunne fastslå sammenhængen mellem en opstående ekstraudgift til omdelingstjenesten og en bestemt avis, dels vanskeligheden ved at gøre en sådan ekstraudgift forståelig for udgiveren af en avis, der måske gennem mange år var blevet omdelt til normal avistakst.

Med hensyn til Lyngby Ugeblad oplyste generaldirektoratet, at udgiveren i november 1959 tilmeldte bladet til omdeling i Lyngby og Klampenborg postdistrikter, og at tilmeldingen efter de gældende regler blev modtaget med forbehold af udgiverpostkontoret og

indsendt til generaldirektoratet til fastættelse af de særlige vilkår for modtagelsen til postbesørgelse. På grundlag af de ved omdelingspostkontorerne indhentede oplysninger, hvorefter omdeling på 1 dag ville medføre ekstraudgifter på $9\frac{1}{2}$ ekstrabud-time ved Klampenborg postkontor og 90 overarbejdstimer ved Lyngby postkontor, gav generaldirektoratet i overensstemmelse med den hidtil fulgte praksis udgiverpostkontoret meddelelse om, at omdelingen indtil videre kunne gennemføres på 1 dag, såfremt udgiveren forpligtede sig til at betale de dermed forbundne ekstraudgifter. Man betingede sig samtidig, at omdelingen i påkommende tilfælde kunne udføres efter de for adresseløse tryksagsforsendelser gældende regler.

I begyndelsen af januar 1960 rettede udgiveren henvendelse til generaldirektoratet og anførte, at praktisk talt samtlige eksemplarer blev omdelt ved overarbejde eller af ekstrabude, og at han derfor på en måde ville komme til at betale for omdelingen to gange, når han skulle betale både fuld avisporto og samtlige omdelingsudgifter. Generaldirektoratet fastsatte derefter følgende beregningsmåde for omdelingen:

- 1) For de eksemplarer, der skulle udbringes på ordinære omdelinger, skulle der betales avisporto efter de almindelige regler.
- 2) For de eksemplarer, hvis omdeling krævede betaling for overarbejde eller udgift til ekstrabudhjælp, skulle disse ekstraudgifter betales samt fuld anmeldelsesporto, 15 øre pr. eksemplar.
- 3) Desuden skulle transportomkostninger for hele oplaget fra udgiverstedet til avispostkontoret i København betales.

De betalte beløb i henhold til pkt. 2 og 3 skulle mindst udgøre almindelig avisporto for samme antal eksemplarer af samme vægt. Generaldirektoratet erklærede sig dog indforstået med, at de under pkt. 3 nævnte transportomkostninger ikke skulle betales, såfremt befordringen blev udført ved udgiverens foranstaltning, men oplaget måtte da beforders til Lyngby postkontor og afleveres der senest omkring kl. 21. Såfremt der senere blev fastsat en almindeligt gældende porto for aviser af samme art som Lyngby Ugeblad, bortfaldt den nævnte beregningsmåde.

Generaldirektoratet anførte herom yderligere, at så godt som hele oplaget på grund

af de anstrengte omdelingsforhold i Lyngby måtte omdeles ved anvendelse af ekstrabude eller overarbejde, og at man derfor ikke fandt det rimeligt, at udgiveren skulle betale både samtlige omdelingsudgifter og almindelig avisporto. Selvom man anså avisporto for at være for lav, inkluderede den i det mindste nogen betaling for omdelingen.

Den 16. marts 1960 bad jeg generaldirektoratet oplyse, om afgørelsen vedrørende Lyngby Ugeblad ville være retningsgivende ved postvæsenets overtagelse af omdelingen af aviser, hvor en overvejende eller væsentlig del af bladene måtte uddeles ved overarbejde eller af ekstrabude.

Generaldirektoratet meddelte, at afgørelsen ville være retningsgivende i den forstand, at man i sådanne tilfælde efter samme retningslinier ville søge frem til en ordning, hvorved postvæsenet efter en helhedsvurdering ville opnå en rimelig betaling for besørgelsen af det samlede oplag af vedkommende avis til det pågældende område. Generaldirektoratet tilføjede, at det dog, såfremt blot et mindre antal af sådanne tilfælde forekom, ikke kunne binde sig til at bibeholde anmeldelsesporto 15 øre pr. aviseksemplar pr. kvartal til dækning af andre omkostninger end dem, der medgik til omdeling og transport, idet dette gebyr næppe ville give fuld dækning for disse udgifter, ligesom transportomkostningerne måtte fastsættes efter forholdene i det enkelte tilfælde.

Ifølge postlovens § 1 h er postvæsenet forpligtet til at modtage aviser (tidender og tidsskrifter), hvorpå der abonneres, til omdeling, mens § 2 alene bestemmer, at postvæsenet kan overtage »omdeling af postforsendelser, der ikke er forsynede med adresse«. I postlovens § 15, VIII (aviser), d, er der givet hjemmel til, at postvæsenet, hvor særforanstaltninger må træffes for omdeling af aviser, kan fastsætte nærmere vilkår, herunder om betalingen.

Der er efter § 1 h ikke nogen pligt for postvæsenet til at overtage omdelingen af aviser, hvorpå der ikke abonneres. Hvis postvæsenet modtager en sådan avis til omdeling som summarisk anmeldt avis, må det under hensyn til bestemmelseerne i såvel § 1 h som i § 15, VIII, d, være berettiget til at fastsætte særlige betingelser, herunder

med hensyn til betalingen, for at overtage omdelingen.

Jeg kunne derfor ikke kritisere, at postvæsenet i september og oktober 1959 i overensstemmelse med den da fulgte praksis stillede krav om dækning for ekstraudgifterne som vilkår for at omdele Gentofte Folkeblad. I denne forbindelse bemærkede jeg, at jeg efter de foreliggende oplysninger om postvæsenets overtagelse af omdelingen af Herlev Folkeblad og Virum Bladet heller ikke kunne kritisere, at postvæsenet ikke ved overtagelsen af omdelingen af disse blade havde stillet krav om ekstrabetaling.

Under hensyn til at generaldirektoratet havde erklæret sig villig til nye forhandlinger med A efter de retningslinier, der lå til grund for afgørelsen vedrørende Lyngby Ugeblad, gav dette forhold mig ikke anledning til bemærkninger.

Af de fra generaldirektoratet modtagne oplysninger fremgik det, at aviser, der tidligere var tilmeldt til omdeling, blev besørget til de sædvanlige portotakster, uanset at postvæsenet måtte afholde udgifter til ekstrabudhjælp og overarbejde for at gennemføre omdelingen. Disse aviser blev derfor udbragt af postvæsenet til en lavere porto, end hvis de var blevet tilmeldt senere.

Generaldirektoratet havde erklæret, at reglerne i postlovens § 1 h og § 15, VIII, d, efter dets opfattelse er anvendelige på disse aviser, selvom særlige vilkår ikke var fastsat ved tilmeldingen, men at det på grund af praktiske vanskeligheder ikke var indstillet på administrativt at søge vilkårene for omdelingen ændret, idet det foretrak at afvente en generel løsning af spørgsmålet ved lovændring.

Selvom jeg havde forståelse for generaldirektoratets synspunkter, måtte jeg dog tillægge hensynet til lighed afgørende vægt, og jeg henstillede derfor til generaldirektoratets overvejelse, om der ikke var anledning til uden at afvente en lovændring at foretage en revision af vilkårene for omdelingen af de aviser, hvis omdeling medførte ekstraudgifter til overarbejde og ekstrabudhjælp, således at samtlige disse aviser så vidt muligt blev stillet lige.

Generaldirektoratet har imødekommet henstillingen.

52. *Politiets iagttagelse af retsplejelovens § 807, stk. 3, ved afhøring af sigtede. (J. nr. 659/59).*)*

Under behandlingen af en klage vedrørende en sag om overtrædelse af polititilhold blev jeg opmærksom på, at det af to rapporter af henholdsvis 10. november og 7. december 1959 vedrørende afhøring af M ikke fremgik, om bestemmelsen i retsplejelovens § 807, stk. 3, var iagttaget.

Jeg forelagde sagen for politimesteren i Sønderborg købstad m. v., der den 23. februar 1960 fremsendte erklæringer fra overpolitibetjentene A og B tilligemed en udtalelse.

Vedrørende afhøringen den 10. november 1959 oplyste overpolitibetjent A, at M inden afhøringen blev gjort bekendt med retsplejelovens § 807, stk. 3, men at det ved en forglemmelse ikke var anført i rapporten.

Med hensyn til afhøringen den 7. december 1959 oplyste overpolitibetjent B, at bestemmelsen i retsplejelovens § 807, stk. 3, ikke var iagttaget inden afhøringen. Han havde ikke afhørt M som sigtet, idet han var af den formening, at en afhøring blot skulle foretages til nærmere belysning af rigtigheden af M's hustrus klage af 2. december 1959 og eventuelt herefter danne grundlag for en sigtelse for overtrædelse af straffelovens § 265. M's hustru var ikke blevet afhørt nærmere til rapport vedrørende klagen, inden han afhørte M. Overpolitibetjenten havde ikke ment, at der på dette tidspunkt og alene på grundlag af hustruens klage var tilstrækkelig anledning til at afhøre M som sigtet, men at der først efter en afhøring af begge parter kunne foretages en bedømmelse af, hvorvidt M kunne og burde sigtes for overtrædelse af straffelovens § 265.

Politimesteren henviste til de afgivne udtalelser og bemærkede, at det påny var indskærpet, at det i rapporter skal anføres, om bestemmelsen i retsplejelovens § 807, stk. 3, er overholdt.

Jeg forelagde derefter sagen for rigspolitichefen, statsadvokaten for Fyn og rigsadvokaten.

Rigspolitichefen bemærkede vedrørende afhøringen den 7. december 1959, at bestemmelsen i retsplejelovens § 807, stk. 3, burde have været iagttaget, men at der ikke sås at være anledning til at foretage disciplinære skridt i sagen.

Statsadvokaten var af den opfattelse, at det af rapporten af 10. november 1959 burde have fremgået, at retsplejelovens § 807, stk. 3, var iagttaget, og at M formentlig også burde have været afhørt som sigtet den 7. december 1959.

Rigsadvokaten tiltrådte statsadvokatens udtalelse og bemærkede, at M også den 7. december 1959 burde have været afhørt som sigtet. Da politimesteren havde indskærpet, at det i rapporter bør anføres, at forehold af retsplejelovens § 807, stk. 3, er sket, fandt rigsadvokaten ikke anledning til at foretage videre.

Jeg udtalte herefter, at det af rapporten af 10. november 1959 burde have fremgået, at bestemmelsen i retsplejelovens § 807, stk. 3, var iagttaget, og at M den 7. december 1959 burde have været afhørt som sigtet.

53. *Undervisningsministeriet burde på et tidligere tidspunkt end sket have besvaret en erindringsskrivelse. (J. nr. 824/59).*

Ved behandlingen af en klage fra lærer A, der ved kendelse af 11. april 1946 af den ekstraordinære tjenestemandsdømstol var blevet afskediget fra sin stilling som folkeskolelærer med $\frac{2}{3}$ pension, blev jeg opmærksom på, at Undervisningsministeriet ikke havde givet A et endeligt svar på et andragende fra 1955 om forhøjelse af pensionen.

Den 16. juni 1955 havde A ansøgt Finansudvalget om, at hans pension måtte blive forøget med en supplementsydelse, og den 19. december 1955 fremsendte Finansministeriet andragendet tilligemed andre tilsvarende ansøgninger fra folkeskolelærere til Undervisningsministeriet. Den 23. marts 1956 afgav ministeriet til Finansministeriet indstilling

*) Se endvidere de i mine beretninger 1957, s. 157 og 1958, s. 229 refererede sager.

om, hvilke ansøgninger der burde bevilges, og blandt disse var A's. Den 12. april 1956 henstillede Finansministeriet, at sagen blev stillet i bero, indtil der måtte være skabt klarhed over den stilling, Finansudvalget ville indtage med hensyn til et af Finansministeriet for udvalget forelagt forslag om tilståelse af supplementsydelse til nogle statstjenestemænd. Finansministeriet tilføjede, at det senere ville vende tilbage til sagen.

A, der af Finansministeriet var underrettet om, at andragendet af 16. juni 1955 var oversendt til Undervisningsministeriet, erindrede den 23. august 1956 dette ministerium om sagen. Den 17. september 1956 meddelte Undervisningsministeriet, at sagen for tiden beroede på principielle overvejelser.

Den 7. februar 1957 erindrede A påny Undervisningsministeriet om sagen, og den 20. marts 1957 meddelte ministeriet, at sagen beroede på brevveksling med Finansministeriet, og at man, når Finansministeriets svar forelå, ville vende tilbage til sagen. I skrivelse af 31. maj 1958 erindrede A igen ministeriet om sagen.

Den 11. maj 1959 underrettede Finansministeriet Undervisningsministeriet om, at Finansudvalget den 20. marts 1959 havde udtalt, at det ikke kunne imødekomme nogle andragender fra statstjenestemænd om supplementsydelse. Undervisningsministeriet havde derefter overvejet, hvorvidt der måtte være mulighed for at søge visse af de foreliggende andragender om pensionsforbedringer til folkeskolelærere fremmet under hensyn til forholdene indenfor folkeskolen, sær-

lig forsåvidt angik lærere, der tilhørte det tyske mindretal i de sønderjyske landsdele. Imidlertid fandt ministeriet det ikke muligt for tiden at opnå de bevilgende myndigheders tilslutning til en bevilling af de i ministeriet beroende andragender, og den 10. marts 1960 underrettede ministeriet A om Finansudvalgets forannævnte afgørelse og tilføjede, at det ikke for tiden så sig i stand til at foretage videre i sagen.

På forespørgsel om årsagen til, at man først den 10. marts 1960 besvarede A's skrivelse af 31. maj 1958, henviste ministeriet til, at det først den 11. maj 1959 modtog Finansministeriets svar, og at det derefter overvejede, om særlige grunde for folkeskolelærernes vedkommende burde føre til en fornyet optagelse af pensionsspørgsmålet.

Den 5. maj 1960 udtalte jeg, at jeg uanset det af ministeriet anførte fandt det uheldigt, at man ikke på et tidligere tidspunkt end sket besvarede A's skrivelse af 31. maj 1958. Jeg ville således have fundet det rettest, om ministeriet efter modtagelse af skrivelsen havde meddelt A, at sagen fortsat beroede på brevveksling med Finansministeriet. Uanset at ministeriet efter modtagelsen af Finansministeriets skrivelse af 11. maj 1959 ønskede at overveje, om der kunne foretages noget til fordel for de afskedigede folkeskolelærere, kunne ministeriet kort have underrettet A om Finansudvalgets stilling, eventuelt med tilføjelse om ministeriets fortsatte overvejelser.

54. *Spørgsmålet om, hvorvidt skattemyndighederne med hjemmel i kontrollovens § 8 C kan kræve oplysninger om forhold, der i tidsmæssig henseende ligger forud for bestemmelsens ikrafttræden. (J. nr. 261/59).**

I april 1959 klagede A over, at Skattedepartementet i medfør af kontrollovens § 8 C, stk. 1, jfr. lovbekendtgørelse nr. 203 af 11. juli 1957, havde pålagt ham at meddele amtsligningsinspektoraet for Ålborg amt oplysninger om hans omsætning med en navngivet gårdejer for tidsrummet 1. januar 1955 - 31. maj 1956. A gjorde herved gældende, at Skattedepartementet ikke havde hjemmel til at kræve disse oplysninger, da de vedrørte

forhold, der i tidsmæssig henseende lå forud for lov nr. 200 af 6. juli 1957, ved hvilken § 8 C blev indsat i kontrolloven, der ikke tidligere indeholdt en tilsvarende regel om oplysningspligt.

Amtsligningsinspektoraet anmodede i november 1957 A om udskrift af hans konto med gårdejeren for det nævnte tidsrum. A svarede, at han, da loven først var trådt i kraft i juli 1957, ikke mente at have pligt til

*) Smh. den nedenfor s. 170 refererede sag.

at oplyse, hvad gårdejereren havde købt hos ham i det nævnte tidsrum. Amtsligningsinspektora-
 tet forelagde sagen for Skattedepar-
 tementet, der meddelte A, at det måtte anse
 ham for pligtig i henhold til kontrollovens
 § 8 C, stk. 1, at give de skattelignende myn-
 digheder de nævnte oplysninger, og at det,
 hvis oplysningerne ikke meddeltes inden 14
 dage, ville søge dem fremtvunget ved pålæg-
 gelse af dagbøder i henhold til kontrollovens
 § 9.

A fastholdt sin protest og anførte, at hans
 vægring skyldtes, at han ikke ønskede at give
 andre og flere oplysninger, end han i hen-
 hold til kontrolloven var forpligtet til. Da lov
 nr. 200 af 6. juli 1957 ikke indeholder be-
 stemmelser om tilbagevirkende kraft, mente
 han at være berettiget til at afvise amtslig-
 ningsinspektora-
 tetets krav.

Skattedepartementet svarede, at den om-
 stændighed, at de begærede oplysninger ved-
 rørte en periode, der lå forud for lovens
 ikrafttræden, ikke efter departementets for-
 mening betød, at der tillagdes loven tilbage-
 virkende kraft, idet man gik ud fra, at A var
 i stand til at give oplysningerne på grundlag
 af det hos ham beroende regnskabsmateriale.
 Departementet fastholdt derfor hans pligt til
 at meddele oplysningerne, og den 8. oktober
 1958 pålagde departementet A dagbøder à
 10 kr., såfremt oplysningerne ikke var amts-
 ligningsinspektora-
 tet i hænde senest den 15.
 s. m.

A forelagde derefter gennem Provinshan-
 delskammeret sagen for Erhvervenes Skatte-
 sekretariat, som redegjorde for spørgsmålet i
 en artikel i »Skattepolitisk Oversigt« nr. 7–
 1958. I denne artikel blev det – især under
 henvisning til forhandlingerne i 1946 og 1957
 i Folketinget om kontrolloven – søgt påvist,
 at det ved lovens vedtagelse var en forudsæt-
 ning, at den ikke skulle have tilbagevirkende
 kraft.

Skattedepartementet indhentede derefter
 en udtalelse fra kammeradvokaten, der hen-
 viste til, at det i § 9 i lov nr. 200 af 6. juli
 1957 er bestemt, at lovens § 1 (om pligt til
 selvangivelse af indkomst) første gang finder
 anvendelse ved skatteligningen for skatteåret
 1958–59, men at loven iøvrigt intet indehol-
 der om tidspunktet for dens ikrafttræden. De
 øvrige bestemmelser i loven – herunder § 3,
 ved hvilken § 8 C indførtes i kontrolloven –
 er derfor i overensstemmelse med den almin-

delige regel i lovtidendeloven af 25. juni 1870
 trådt i kraft ugedagen efter den dag, da det
 nummer af Lovtidende, hvori loven bekendt-
 gjordes, blev udgivet.

Ifølge kammeradvokaten var det imidler-
 tid ikke hermed afgjort, hvilken virkning lo-
 ven havde i tidsmæssig henseende. Der består
 ikke noget grundlovsforbud mod at give love
 tilbagevirkende kraft, men det antages, at der
 som almindelig fortolkningsregel gælder en
 formodning for, at en lov kun skal gælde for
 fremtiden. Det afgørende måtte blive en for-
 tolkning, hvor man med udgangspunkt i den
 nævnte fortolkningsregel tog hensyn til ved-
 kommende lovs eller retsforholds karakter.

Kammeradvokaten henviste bl. a. til, at
 der ikke gjorde sig synderligt hensyn gæl-
 dende til den, hvem pålægget gives, såfremt
 der kun ønskedes oplysninger, som kunne gi-
 ves på grundlag af regnskabsmateriale, som
 vedkommende i forvejen havde. Værdien af
 § 8 C ville i nogen grad lide skår, såfremt
 den kun skulle angå tilfælde, hvor omsætnin-
 gen havde fundet sted efter lovens ikrafttræ-
 den, og i lovens ord er der intet, som tyder
 på, at en sådan begrænsning havde været til-
 sigtet. Kammeradvokaten måtte derfor mene,
 at loven indeholdt fornøden hjemmel til at
 give pålæg også om oplysning om en omsæt-
 ning, der lå forud for lovens ikrafttræden.

Da der som nævnt i artiklen i »Skattepoli-
 tisk Oversigt« var henvist til forhandlingerne
 i Folketinget, anførte kammeradvokaten, at
 disse udtalelser, så vidt han kunne se, ikke
 talte imod hans fortolkning. I udtalelsen fra
 fhv. finansminister Thorkil Kristensen (FT
 1956/57, 2. samling, sp. 377–78) om, at loven
 tidligst kunne »blive effektiv ved skattelign-
 ningen næste vinter«, og i finansministerens
 svar (sp. 390), hvorefter det ville være godt
 at gennemføre loven nu, hvis der ved den
 kommende ligning skulle tages hensyn til de
 foreslåede ændringer, lå der efter kammer-
 advokatens opfattelse heller ikke nogen for-
 udsætning om, at der ikke kunne kræves op-
 lysninger for tiden forud for lovens ikraft-
 træden.

Efter modtagelsen af kammeradvokatens
 udtalelse fastholdt Skattedepartementet det
 overfor A fremsatte krav og tilføjede, at de
 ved skrivelsen af 8. oktober 1958 pålagte
 dagbøder ville blive søgt inddrevet, hvis op-
 lysningerne ikke var amtsligningsinspektora-
 tet i hænde inden 14 dage.

Overfor mig henholdt Skattedepartementet sig til kammeradvokatens udtalelse.

Jeg udtalte, at jeg, da lov nr. 200 af 6. juli 1957 intet indeholder om, fra hvilket tidspunkt lovens § 3 – og dermed kontrollovens § 8 C – skulle træde i kraft, kunne tilslutte mig kammeradvokatens udtalelse om, at bestemmelsen var trådt i kraft i overensstemmelse med den almindelige regel herom i lovtidendeloven. Jeg var dernæst enig med kammeradvokaten i, at spørgsmålet om kontrollovens rækkevidde i tidsmæssig henseende ikke var afgjort hermed, og at spørgsmålet måtte afgøres ud fra en fortolkning af loven.

Efter min opfattelse er der visse betænkeligheder ved den af Skattedepartementet og kammeradvokaten anlagte fortolkning, hvorved en erhvervsdrivende forpligtes til at opgive sin omsætning med en trediemand, der måske havde undladt at opgive indtægter, som dengang omsætningen fandt sted ikke kunne kontrolleres. Den erhvervsdrivende kan derved indirekte komme til at medvirke til, at skatte- eller strafansvar kan gøres gældende mod den pågældende trediemand. På den anden side kan det med rette hævdes, at der ikke ligger nogen anerkendelsesværdig interesse i, at en skattepligtig indkomst ulovligt undrages beskattning.

I de ovenfor nævnte udtalelser fra Folketingets forhandlinger og i reale hensyn er der betydelig støtte for, at skattemyndighederne i hvert fald forsåvidt angik indtægten i den periode, der lå til grund for ligningen for skatteåret 1958–59, altså nor-

malt kalenderåret 1957, kunne kræve de i loven omtalte oplysninger, selvom disse også angik den del af 1957, der lå forud for lovens ikrafttræden.

I betragtning af den tvivl, der som anført måtte gøre sig gældende om berettigelsen af i videre omfang at statuere oplysningspligt for tiden forud for lovens ikrafttræden, fandt jeg ikke at burde udtale nogen aldeles bestemt mening om den tidsmæssige rækkevidde af kontrollovens § 8 C, men måtte henvise til, at spørgsmålet egnete sig bedre til afgørelse ved domstolene.

A anlagde derefter retssag mod Skattedepartementet, som han ved stævning af 31. december 1959 påstod tilpligtet at ophæve det i skrivelsen af 8. december 1958 indeholdte pålæg af dagbøder. Ved Østre Landsrets dom af 25. april 1960 blev departementet frifundet.

Retten fandt ikke, at kontrollovens § 8 C efter sit umiddelbare indhold var til hinder for det meddelte pålæg, eller at der i lovens forhistorie var bestemte holdepunkter for, at en begrænsning af oplysningskravet til kun at angå tiden efter lovens ikrafttræden eller nogen anden tidsmæssig begrænsning havde været tilsigtet. Retten lagde herved vægt på, at den omstændighed, at de krævede oplysninger angik tidligere skatteår, ikke påførte A besvær af betydning, og at han ikke sås at have nogen anerkendelsesværdig interesse i at værge vedkommende kunde mod, at skattemyndighederne fik de pågældende oplysninger.

55. *Ikke fundet, at et af skattemyndighederne over for Den gensidige Landbo-Sygeforening i medfør af kontrollovens § 8 D fremsat krav om oplysninger til brug for skattemyndighederne gav grundlag for kritik. (J. nr. 130/59).**

Den 10. maj 1960 tilskrev jeg højesteretssagfører Henrik Bache, København, således:

»I skrivelse af 20. februar 1959 klagede De på Den gensidige Landbo-Sygeforenings vegne over, at Finansministeriet i medfør af § 8 D i bekendtgørelse nr. 278 af 25. august 1958 af lov om selvangivelsen af indkomst og formue m. v. (kontrolloven) ved skrivelse af 17. oktober 1958 havde pålagt foreningen

pligt til efter begæring at give skattemyndighederne oplysninger om de beløb, der i årene 1956 og 1957 af foreningens medlemmer er udbetalt læger ifølge det hos foreningen be-
roende regnskabsmateriale.

— — —

Sagens forløb.

Af det foreliggende fremgår det, at Skattedepartementet i en skrivelse af 2. juli 1953 til

*) Smh. den ovenfor s. 168 refererede sag.

Lyngby-Tårnbæk kommune udtalte, at § 8, stk. 1, i den dagældende kontrollov nr. 392 af 12. juli 1946 efter departementets formening indeholdt hjemmel til for kommunen at pålægge sygeforsikringsforeningen Sjælland at afgive oplysninger om, for hvilke beløb patienter hos en navngiven læge i 1952 havde fremsendt regninger til refusion hos foreningen, men at man i det tilfælde ikke fandt tilstrækkelig grund til at give foreningen pålæg herom.

På et møde den 1. november 1956 mellem Statens Ligningsdirektorat og amtsligningsinspektørerne drøftede man bl. a. spørgsmålet om, hvorvidt der var hjemmel til at afkræve fortsættelsessygekasserne oplysninger vedrørende unavngivne lægers indtægter fra kasserne. I det af mødet udfærdigede referat hedder det bl. a., at der ikke i henhold til kontrollovens bestemmelser påhviler fortsættelsessygekasser nogen oplysningspligt med hensyn til lægers indtægter fra de pågældende kasser.

I maj 1957 anmodede skatterådet for Randers skattekreds politimesteren i Randers om til brug ved verserende skattesager at oplyse, i hvor stort et antal enkelte navngivne læger i 1956 havde udstedt helbredsattester til brug ved udstedelse af førerbevis til motorkøretøj. Arbejdet med fremskaffelsen af oplysningerne blev tilrettelagt således, at to funktionærer fra kommunens skattekontor fik adgang til på grundlag af de foreliggende motorattester at foretage en optælling af, hvor mange attester hver af lægerne havde udstedt. Ifølge det om et andet tilfælde oplyste overlod fortsættelsessygekassen for Ålborg amt funktionærer ved skattevæsenet alle sygekassens regninger til gennemgang med henblik på udregning af lægernes indtægter.

I den anledning forespurgte hovedbestyrelsen for Den almindelige danske Lægeforening Sundhedsstyrelsen, om det var berettiget, at skattevæsenets personale fik adgang til at gennemgå lægeattester og lægeregninger vedrørende privatpersoner. Hovedbestyrelsen fremhævede navnlig, at fremgangsmåden, uanset at skattevæsenets personale havde tavshedspligt med hensyn til oplysninger vedrørende privatlivet, var i strid med lægelovens bestemmelser om tavshedspligt. Henvendelsen blev videresendt til Indenrigsministeriet, og i en over sagen afgivet udtalelse anbefalte Skatte departementet, at skattevæsenet i medfør af

§ 8 D i kontrolloven nr. 200 af 6. juli 1957 var berettiget til at afkræve motorkontorer og fortsættelsessygekasser de nævnte oplysninger. Kontrolloven indeholdt derimod ikke hjemmel til for skattemyndighederne at kræve adgang til selv at gennemgå lægeattesterne og lægeregningerne. Heri lå dog ikke, at motorkontorerne og fortsættelsessygekasserne var uberettiget til eventuelt at opfylde oplysningspligten ved at lade attesterne og regningerne gennemgå af skattevæsenets personale, der er undergivet samme tavshedspligt med hensyn til oplysningerne som personalet på motorkontorerne og fortsættelsessygekasserne.

I skrivelse af 11. august 1958 udtalte Indenrigsministeriet, at det måtte anses for uheldigt, at de i attesterne og regningerne indeholdte oplysninger om privatpersoners helbredstilstand blev videregivet skattevæsenets personale, og henstillede til Skattedepartementet, at opfyldelsen af oplysningspligten fremtidig blev tilrettelagt således, at de pågældende akter kun blev gennemgået af motorkontorerne og fortsættelsessygekassernes eget personale.

Udfaldet af skattesagerne mod lægerne foranledigede amtsligningsinspektøren i Randers amt til i 1957 at foretage en gennemgang af ansættelserne for samtlige læger i amtet, og på et møde mellem amtsligningsinspektørerne og Statens Ligningsdirektorat i januar 1958 redegjorde amtsligningsinspektøren nærmere for undersøgelsens forløb.

I skrivelse af 7. maj 1958 anmodede Statens Ligningsdirektorat herefter samtlige amtsligningsinspektører om snarest at påbegynde tilsvarende undersøgelser, således at eventuelle skønsmæssige forhøjelser af lægernes ansættelser for skatteåret 1956/57 i forbindelse med undersøgelsen kunne iværksættes inden udløbet af skatteåret 1958/59.

Den 10. juni 1958 anmodede amtsligningsinspektøren i Ringkøbing amt Den gensidige Landbo-Sygeforening om at indsende oplysninger om beløb samt dato for kvittering vedrørende samtlige lægeregninger i 1956 fra 81 navngivne læger i amtet.

I skrivelse af 14. juni 1958 til amtsligningsinspektoratet fremsatte De som advokat for Den gensidige Landbo-Sygeforening forskellige principielle indsigelser og påviste flere vanskeligheder ved fremskaffelsen af oplysningerne.

Finansministeriet pålagde derefter den 17.

oktober 1958 i henhold til kontrollovens § 8 D. jfr. lovbekendtgørelse nr. 278 af 25. august 1958. Den gensidige Landbo-Sygeforening »pligt til efter begæring at give de skattelignende myndigheder oplysning om beløb, der i hvert af årene 1956 og 1957 af sygekassens medlemmer er udbetalt til læger ifølge det hos sygekassen beroende regnskabsmateriale med angivelse af lægens navn og adresse samt datoen for og størrelsen af hver enkelt udbetaling.« Den 10. november 1958 anmodede Statens Ligningsdirektorat Den gensidige Landbo-Sygeforening om at udfærdige de nævnte oplysninger.

I slutningen af december 1958 rettede De samvirkende statskontrollerede Fortsættelsessygekasser henvendelse til Finansministeriet og gjorde bl. a. gældende, at kasserne ikke betalte honorar til læger for lægehjælp, som er ydet kassernes medlemmer. Betaling for lægehjælp udredes direkte af vedkommende medlem, og fortsættelsessygekassens opgave består i mod aflevering til kassen af betalte lægeregninger at godtgøre en nærmere angivet del af lægens honorar. Lægeregningerne indgik i almindelighed i kassens regnskabsvæsen som led i regnskabet over udbetalt sygehjælp til kassens enkelte medlemmer og som helhed uden nogen adskillelse med hensyn til, hvilken læge honoraret er udbetalt til. Under hensyn til vanskelighederne ved at fremskaffe oplysningerne anmodede fortsættelsessygekasserne om, at omkostningerne hertil blev betalt af Skattedepartementet. Det tilføjedes, at meddelelser som de begærede vedrørende 1959 ville kunne fremskaffes ved et jævnsides med den daglige regnskabsvirksomhed foretaget uddrag af lægeregninger, der fremkommer i løbet af 1959 og de første to måneder af 1960, såfremt man inden udgangen af januar 1959 kunne tilrettelægge arbejdet med henblik på, at sådan opgørelse måtte blive begæret foretaget.

Den 30. januar 1959 meddelte Skattedepartementet, at det måtte forudse, at de skattelignende myndigheder også i fremtiden ville afkræve fortsættelsessygekasserne de omhandlede oplysninger, og departementet henstillede derfor til kasserne, at oplysningerne blev registreret på en sådan måde, at de på forlangende kunne gives uden særlig vanskelighed. — Skattedepartementet ville senere vende tilbage til spørgsmålet om vederlag for

arbejdet med at fremskaffe oplysningerne for 1956 og 1957.

Den 11. februar 1959 spurgte folketingsmand Foged i Folketinget (FT 1958/59, sp. 2579), om finansministeren fandt det stemmende med kontrollovens hensigt, at Skattedepartementet pålagde »en sygeforening tilbagevirkende pligt til at give oplysninger, der ikke vedrører forholdet mellem foreningen og dens medlemmer og ikke fremgår af foreningens regnskaber, men kun vedrører forholdet mellem medlemmerne og deres læge, og som kun kan oplyses ved gennemgang af 300.000 bilag.

Finansministeren udtalte bl. a., at han ikke var i tvivl om, at det havde været hensigten med kontrollovens § 8 D, 1. pkt., at de skattelignende myndigheder skulle have adgang til at afkræve de i bestemmelsen nævnte institutioner m. v. »enhver oplysning, som de ligger inde med og som kan tjene myndighederne til vejledning ved udførelsen af deres hverv«. Finansministeren kunne ikke anerkende, »at der her skulle være tale om lovgivning med tilbagevirkende kraft«, og udtalte, at det dog må være »ganske rimeligt, at man undersøger, om visse indtægter er unddraget beskatning også i årene, der ligger forud, når man bliver opmærksom på, at det er tilfældet i det år, man er ved at beregne. Det er noget skattevæsenet har gjort i mange år«.

I skrivelse af 16. februar 1959 meddelte Skattedepartementet, at man var villig til efter nærmere forhandling at yde en passende godtgørelse for den merudgift, som afgivelsen af oplysningerne vedrørende 1956 og 1957 påførte kasserne.

Den 18. december 1959 anmodede finansministeren om Finansudvalgets tilslutning til, at der på tillægsbevillingsloven for finansåret 1959/60 blev søgt hjemmel til at udrede den nævnte godtgørelse.

Efter brevveksling med Den gensidige Landbo-Sygeforening meddelte Skattedepartementet i skrivelse af 23. december 1959, at man under forudsætning af den bevilgende myndigheds tiltrædelse var villig til efter regning at godtgøre foreningen de i anledning af oplysningernes fremskaffelse anvendte udgifter til ekstrahjælp og overarbejdsvederlag til det faste personale.

Overfor den situation mente Den gensidige Landbo-Sygeforenings ledelse ikke at kunne opretholde sin vægring ved at udføre arbej-

det, men ledelsen har samtidig fastholdt, at den fortsat ønsker, at jeg tager stilling til spørgsmålet, om finansministeren har ret til at pålægge foreningen oplysningspligt i det omfang, det er sket ved skrivelsen af 17. oktober 1958.

Under § 22, Finansministeriet, litr. 3.04. Ligningsdirektoratet, er der på tillægsbevillingsloven for finansåret 1959/60 bevilget 150.000 kr. til afholdelse af udgifterne.

Udtalelser i sagen.

I skrivelsen af 20. februar 1959 anførte De, at pligten for Den gensidige Landbo-Sygeforening til at give de ønskede oplysninger først opstod på det tidspunkt, da Finansministeriet den 17. oktober 1958 gav pålæg herom, og at foreningen ikke inden dette tidspunkt havde kunnet indrette sig på at give oplysningerne. Oplysningerne kunne ikke uddrages som udskrift af nogen konto i foreningens bogholderi, og udarbejdelsen krævede et særligt og bekosteligt arbejde, som måtte ledes af personer med et vist kendskab til foreningens virksomhed.

Oplysningerne vedrørte dernæst forholdet mellem foreningens medlemmer og lægerne og angik således trediemands forhold.

Selvom kontrollovens bestemmelser formelt kunne siges at omfatte et sådant tilfælde, havde det ikke været lovgiverens tanke at give en så vidtrækkende beføjelse for finansministeren til at pålægge pligt til at meddele generelle oplysninger om ikke navngivne skattepligtiges forhold.

I skrivelse af 18. juni 1959 udtalte Skattedepartementet bl. a., at amtsligningsinspektørerne efter direktiv fra Statens Ligningsdirektorat i foråret 1958 påbegyndte en undersøgelse af lægernes selvangivelser bl. a. ved hjælp af oplysninger fra de refunderede lægeregninger, som fortsættelsessygekasserne lå inde med. Man var klar over, at der ville blive tale om et meget stort antal oplysninger, og for ikke at skabe større besvær for fortsættelsessygekasserne end højst nødvendigt, blev oplysningerne i begyndelsen efter aftale med fortsættelsessygekasserne i hvert enkelt tilfælde tilvejebragt på den måde, at amtsligningsinspektørernes personale eller personale fra kommunernes skattekontorer gennemgik bilagene.

Uanset at skattevæsenets personale havde en særlig tavshedspligt, fandt Den alminde-

lige Danske Lægeforening som foran omtalt, at fremgangsmåden var i strid med lægelovens bestemmelser om tavshedspligt, og rettede henvendelser til bl. a. Indenrigsministeriet, der i august 1958 henstillede til Skattedepartementet, at de pågældende akter kun blev gennemgået af fortsættelsessygekassernes eget personale. Denne henstilling tog Skattedepartementet til efterretning. Da det imidlertid på dette tidspunkt på grundlag af de allerede indhentede oplysninger kunne konstateres, at ikke ubetydelige indtægtsbeløb var unddraget beskatning, mente Skattedepartementet den 17. oktober 1958 at måtte efterkomme Ligningsdirektoratets indstilling om, at det i henhold til kontrollovens § 8 D blev pålagt fortsættelsessygekasserne at give oplysninger om de hos dem beroende refunderede lægeregninger for årene 1956 og 1957, selvom dette måtte forudses at ville volde kasserne ret stort besvær.

Yderligere oplyste Skattedepartementet, at Statens Ligningsdirektorat havde meddelt, at oplysningerne i meget stort omfang allerede var tilgået amtsligningsinspektøraterne i de jyske og fynske amter samt på Bornholm. Ligningsdirektoratet havde endvidere til brug ved besvarelsen af folketingsmand Fogeds spørgsmål til finansministeren i Folketinget i februar 1959 oplyst, at undersøgelserne i et enkelt amtsligningsinspektorat var så nær afslutningen, at det kunne opgøres, at der for 46 læger indenfor amtsligningsinspektoratets område var konstateret en samlet indtægts-difference på ca. 470.000 kr., og at efterbetalingerne af statsskat vil blive på ialt 285.000 kr., hvortil ville komme et samlet bødebæleb på ca. 165.000 kr. Den samlede efterbetaling til statskassen fra et enkelt amtsligningsinspektorat ville således blive på ca. 450.000 kr. Hertil måtte lægges efterbetalingen til kommunerne.

Den kontrol, der var tale om i den foreliggende sag, var ifølge Skattedepartementet ikke en løbende kontrol med lægernes selvangivelser, men en stikprøvekontrol, hvis praktiske betydning ville blive illusorisk, hvis det på forhånd blev tilkendegivet, at en kontrol ville blive foretaget på et nærmere angivet tidspunkt. Departementet mente derfor ikke, at der ved det fremsatte krav om kontroloplysninger var sket krænkelse af nogens berettigede interesser.

I skrivelse af 18. juli 1959 fremhævede De

bl. a., at Den gensidige Landbo-Sygeforening er et forsikringsselskab, der drives som en gensidig forening, og som ifølge lovgivningen er underkastet Forsikringsrådets tilsyn, mens dette ikke er tilfældet med hensyn til fortsættelsessygekasserne. Disse ville i langt højere grad kunne følge de principper, der gælder for de almindelige statsanerkendte sygekasser, for hvis vedkommende der ikke var nogen tvivl om, at de kunne og burde give oplysninger om lægernes indtægter.

Endvidere anførte De, at et folketingsudvalg i en betænkning af 6. maj 1959 (FT 1959/60, till. B, sp. 945) over forslag til bogføringslov og forslag til lov om ændring i konkursloven havde udtalt:

»Handelsministeren har i udvalget tilkendegivet, at kravet til bogføringen efter bogføringsloven alene omfatter vedkommende bogføringspligtiges egen status og hans egne driftsindtægter og driftsudgifter, og at man ikke kunne kræve, at der af bogføringen skal fremgå oplysninger, der ikke har direkte betydning for den bogføringspligtiges eget regnskab.«

De bemærkede, at bogføringslov nr. 178 af 5. juni 1959 ikke indeholdt regler, der gjorde det til en pligt at føre bogholderi på en sådan måde, at det kunne tjene til oplysning i nærværende henseende.

De omtalte endelig, at Statens Ligningsdirektorat i mødet den 1. november 1956 havde instrueret amtsligningsinspektørerne om, at der i henhold til kontrollovens bestemmelser ikke påhvilede fortsættelsessygekasserne nogen oplysningspligt med hensyn til lægers indtægter fra de pågældende kasser.

I skrivelse af 29. oktober 1959 henviste Skattedepartementet med hensyn til anvendelsen af udtrykket »fortsættelsessygekasser« til, at hjemmelen til at afkræve fortsættelsessygekasserne og Den gensidige Landbo-Sygeforening de omhandlede oplysninger findes i kontrollovens § 8 D, hvorefter de skattepligtige myndigheder kan forlange alle oplysninger, der kan vejlede dem ved udførelsen af deres hverv, af bl. a. bestyrelser for selskaber, foreninger og andre institutioner. Vedrørende forholdet mellem bogføringsloven og kontrolloven bemærkede Skattedepartementet, at oplysningspligten efter departementets formening ikke var begrænset til oplysninger, der umiddelbart fremgik af den oplysningspligtiges regnskab, og henviste herved til en

af Østre Landsret den 7. oktober 1957 afsagt dom i sagen A/S Randers Svineslagteri mod Finansministeriet, hvilken sag var under appel til Højesteret.

Med hensyn til mødet den 1. november 1956 anførte Skattedepartementet, at Ligningsdirektoratet havde oplyst, at forespørgslen om fortsættelsessygekassernes oplysningspligt ikke forelå i skriftlig form, men at den pågældende referent mente at kunne erindre, at der blev spurgt om, hvorvidt der var hjemmel til at afkræve kasserne oplysninger om en kreds af unavngivne læger. Da finansministeren på daværende tidspunkt ikke havde truffet bestemmelse herom, måtte forespørgslen besvares benægtende. Der blev således ikke i forespørgslen taget stilling til det principielle spørgsmål om, hvorvidt kasserne var pligtige at give oplysninger om lægernes indtægter.

Skattedepartementet bemærkede, at man i en skrivelse af 2. juli 1953, som var Ligningsdirektoratet bekendt, havde udtalt, at kasserne principielt var pligtige at give oplysninger om lægernes indtægter, men at man i det da forelagte tilfælde, der angik en enkelt navngiven læge, ikke fandt anledning til at gennemtvinge oplysningspligten under hensyn til de store vanskeligheder, kassen ville have med at fremskaffe oplysningerne.

Det var for så vidt uheldigt, at departementets principielle stilling til spørgsmålet om kassernes oplysningspligt ikke havde fundet udtryk i Ligningsdirektoratets referat, der iøvrigt alene havde skullet tjene til orientering for mødedeltagerne, men der forelå efter det oplyste ikke nogen ændring af Skattedepartementets stilling til spørgsmålet.

I skrivelse af 8. februar 1960 anførte De bl. a., at dommen vedrørende Randers Svineslagteri alene angik spørgsmålet om oplysninger vedrørende betalinger til den forespurgtes medkontrahent, mens der i nærværende tilfælde blev krævet oplysninger om betalinger mellem to andre parter, og henviste til, at sådanne oplysninger ifølge bogføringsloven ikke skulle fremgå af den bogføringspligtiges bogholderi.

Yderligere skulle oplysningerne fremskaffes fra et bilagsmateriale, som foreningen ifølge sin bogføringspligt ikke behøvede at opbevare, og som kunne have været tilbagesendt medlemmerne. Endelig viste de specielle regler i kontrollovens § 8 C en tendens, der begræn-

sede rækkevidden af den almindelige regel i § 8 D, og denne generelle regel burde derfor kun anvendes i tilsvarende omfang.

Skattedepartementet udtalte den 2. marts 1960, at sagen ikke gav anledning til yderligere bemærkninger fra departementets side.

Forholdet til bogføringsloven.

Ifølge kontrollovens § 3, stk. 1, kan Finansministeriet efter indstilling fra Ligningsrådet pålægge ikke-bogføringspligtige at føre regnskab, der skal opfylde visse mindstekrav, og indsende et på grundlag af dette regnskabsmateriale udarbejdet driftsregnskab til ligningsmyndighederne inden udløbet af fristen for indgivelse af selvangivelse. Endvidere har foreninger, stiftelser m. v., der ikke udøver erhvervsvirksomhed, og som derfor ikke er bogføringspligtige i henhold til bogføringslovens § 1 A, nr. 6, oplysningspligt efter kontrollovens § 8 D. – Under hensyn hertil og til de væsensforskellige formål, bogføringsloven og kontrolloven skal tilgodese, jfr. bogføringslovens § 2, samt til formuleringen af kontrollovens § 8 D er der ikke holdepunkt for at antage, at bogføringslovens bestemmelser kan medføre indskrænkninger i oplysningspligten efter § 8 D, jfr. herved Højesterets dom af 15. februar 1960 (U. f. R. 1960, s. 332).

Oplysningspligtens omfang bagud i tiden.

Hvor langt skattevæsenet kan gå med hensyn til at kræve oplysninger bagud i tiden, må, hvor lovgivningen ikke har fastsat nærmere grænser, bero på en afvejelse af størrelsen af de byrder, forespørgslen kan lægge på den enkelte, og den interesse, skattevæsenet kan have i oplysningerne.

Spørgsmålet om omfanget af adgangen for skattemyndighederne til at kræve de foran omtalte oplysninger må dernæst ses i sammenhæng med bestemmelserne i lov nr. 108 af 31. marts 1938 om oprettelse af en landsskatteret m. m., § 3, stk. 4 og 5 om de højere ligningsmyndigheders adgang til at ændre allerede foretagne skatteansættelser og med, at kontrolloven har til formål at effektivisere ligningen.

Ved den foran omtalte Østre Landsrets dom af 7. oktober 1957 (Randers Svineslagteri mod Finansministeriet), der er

stadfæstet af Højesteret ved den foran nævnte dom af 15. februar 1960, ses der ikke direkte at være taget stilling til det her foreliggende spørgsmål.

Østre Landsret har i en den 25. april 1960 afsagt dom taget stilling til en erhvervsdrivendes påstand om, at § 8 C i kontrolloven af 6. juli 1957 ikke indeholdt hjemmel for et i november 1957 givet pålæg om at meddele oplysning om omsætningen med en navngiven gårdejer i tiden 1. januar 1955–31. maj 1956. Retten fandt ikke, at lovbestemmelsen efter sit umiddelbare indhold er til hinder for det meddelte pålæg, eller at der i lovens forhistorie er bestemte holdepunkter for, at en begrænsning af oplysningskravet til kun at angå tiden efter lovens ikrafttræden eller nogen anden tidsmæssig begrænsning har været tilsigtet. Retten lagde herved vægt på, at den omstændighed, at de krævede oplysninger angik tidligere skatteår, ikke påførte den erhvervsdrivende besvær af betydning, og at han ikke sås at have nogen anerkendelsesværdig interesse i at værge vedkommende kunde mod, at skattemyndighederne fik de pågældende oplysninger.

I betragtning af ligningsarbejdets efterfølgende karakter og under hensyn til, at der ikke af § 8 D's ordlyd kan udledes noget om begrænsning i adgangen til at kræve oplysning om forhold, der ligger bagud i tiden, kan det i hvert fald i det foreliggende tilfælde, hvor Den gensidige Landbo-Sygeforenings omkostninger ved tilvejebringelsen af oplysninger i det væsentlige dækkes af Finansministeriet, ikke kritiseres, at Skattedepartementet den 17. oktober 1958 har pålagt sygeforeningen at tilvejebringe oplysninger, der vedrørte de to forudgående år 1957 og 1956.

Oplysninger om trediemands forhold.

Ifølge den i det foregående flere gange nævnte bestemmelse i kontrollovens § 8 D, 1. pkt., er bl. a. bestyrelser i foreninger pligtige på forlangende at meddele ligningsmyndighederne »alle de oplysninger, der kan tjene disse myndigheder til vejledning ved udførelsen af deres hverv – for så vidt angår oplysninger vedrørende ikke navngivne skattepligtige dog kun efter finansministerens bestemmelse«. En i den oprindelige kontrollov af 1946 § 8, stk.

1, indeholdt begrænsning, hvorefter den nævnte pligt kun skulle gælde »så vidt muligt«, udgik af bestemmelsens ordlyd ved lov nr. 200 af 6. juli 1957.

Den efter ordlyden ubetingede oplysningspligt ifølge § 8 D, 1. pkt., modificeres ved bestemmelsens 2. pkt. (indsat i den gældende kontrollov ved lov nr. 200 af 6. juli 1957), hvorefter der af foreninger m. v. ikke kan kræves oplysninger i videre omfang end hjemlet ved lovens § 8 C, stk. 1, forsåvidt »det drejer sig om forhold, der falder ind under« den sidstnævnte lovbestemmelse, det vil navnlig sige omsætningsforhold mellem erhvervsdrivende parter, samt visse erhvervsorganisationers mellemværende med deres medlemmer, jfr. nærmere bestemmelsens ordlyd og bemærkning-

ger til det af finansministeren fremsatte lovforslag (FT 1956/57, till. A, sp. 65).

I nærværende sag kan det ikke antages, at den af myndighederne hævdede oplysningspligt angår forhold, der falder ind under lovens § 8 C, 1. stk., og da der heller ikke foreligger omstændigheder, der iøvrigt kan begrunde en indskrænkning i oplysningspligten, finder jeg ikke grundlag for at betegne det som ulovligt eller urimeligt, at Finansministeriet under de foreliggende omstændigheder har meddelt Den gensidige Landbo-Sygeforening det i sagen omhandlede pålæg. Jeg skal dog tilføje, at den endelige afgørelse med hensyn til pålæggets lovlighed henhører under domstolene.«

56. *Livstidsfangers anskaffelse af eget radioapparat. Installation af centralt radioanlæg i statsfængslet i Nyborg. (J. nr. 92/59).*

A, der i statsfængslet i Nyborg afsonede en straf af fængsel på livstid, klagede i februar 1959 over, at han ikke ligesom andre livstidsfanger havde kunnet få tilladelse til at anskaffe sig en radio.

I december 1958 havde A anmodet om tilladelse til anskaffelse af en radio, men fængselsledelsen havde meddelt ham, at han næppe kunne påregne at få tilladelse hertil af Direktoratet for Fængselsvæsenet, da det kort forinden havde meddelt afslag på en tilsvarende ansøgning under henvisning til, at der i løbet af forholdsvis kort tid forventedes installeret et centralt radioanlæg med højttaler i hver celle.

Fængselsinspektøren oplyste overfor mig, at livstidsfanger hidtil først havde fået tilladelse til at anskaffe radio, når der var forløbet fra 2 til 8 år efter indsættelsen, bortset fra en enkelt fange, der af lægelige grunde på et tidligt tidspunkt fik tilladelse til at låne en radio. Inspektøren bemærkede i denne

forbindelse, at A havde hensiddet i statsfængslet i 1 år og 8 måneder. Iøvrigt havde Direktoratet for Fængselsvæsenet i marts 1959 meddelt bemyndigelse til at lade foretage installation af et centralt radioanlæg i fængslet.

Direktoratet for Fængselsvæsenet henholdt sig til det af inspektøren anførte.

Jeg forelagde påny sagen for direktoratet, der efter en yderligere erklæring fra statsfængslet oplyste, at A havde fået tilladelse til at købe en radio.

Herefter fandt jeg ikke anledning til at toretage videre i sagen.

Direktoratet har senere oplyst, at det centrale radioanlæg i statsfængslet i Nyborg blev taget i brug den 24. december 1959, at der ikke fremtidig bliver givet fanger tilladelse til at anskaffe private radioapparater, men at det var tilladt de livstidsfanger, som havde opnået tilladelse til at benytte eget radioapparat, at beholde dette, uagtet det centrale radioanlæg var taget i brug.

57. *Undervisningsministeriet anset for berettiget til at stille krav om, at undervisningen i religion og kristendomskundskab i folkeskolen skal gives af lærere, der tilhører folkekirken eller en evangelisk-luthersk frimenighed, samt til at pålægge en af folkekirken udtrådt lærer ikke at virke aktivt for sin særopfattelse overfor skolens elever på eller udenfor skolen. (J. nr. 510/59).*

I august 1959 klagede kommunelærer A over, at en lærer, der ønsker ansættelse i folkeskolen eller ønsker at forblive i sit embede i folkeskolen, først efter særlig tilladelse fra Undervisningsministeriet kan udtræde af folkekirken, og over, at en lærer, der ikke er medlem af folkekirken ikke må undervise i religion og ikke udenfor skoletiden må virke aktivt for en humanistisk og ateistisk livsopfattelse ved at kontakte børn og unge. A henviste til, at han havde spurgt Undervisningsministeriet, om han kunne udmelde sig af folkekirken og alligevel forblive i sit embede med den begrænsning, at han ikke kunne undervise i kristendomskundskab, eventuelt religion, og om han i bekræftende fald – udenfor skoletiden kunne virke aktivt for et livssyn, der nærmest måtte karakteriseres som humanistisk og ateistisk, f. eks. ved foreningsarbejde og i studiekredse.

Den 4. juni 1959 havde Undervisningsministeriet svaret, at A efter sin udtrædelse af folkekirken ville kunne forblive i sit embede i folkeskolen på betingelse af, at han ikke fremtidig gav undervisning i kristendomskundskab og religion, og at han ikke på skolen – eller overfor eleverne udenfor denne – lod sine religiøse særanskuelser komme til udtryk »eller under nogen form gør propaganda for disse«.

Overfor mig henviste Undervisningsministeriet til bestemmelserne i §§ 52–54 i bekendtgørelse nr. 220 af 18. juni 1958 af folkeskoleloven om læreres og børns adgang til at blive fritaget for kristendomskundskab og religion og anførte, at det på baggrund af disse regler efter ministeriets opfattelse måtte kunne kræves, at den kristendomsundervisning, der blev givet i folkeskolen, havde et positivt præg. Som følge heraf og på grundlag af reglen i folkeskolelovens § 1, stk. 3, hvorefter kristendomsundervisningen i folkeskolen skal være i overensstemmelse med folkekirkens evangelisk-lutherske lære, hævdede ministeriet som fast praksis, at kristendomsundervisningen i folkeskolen skal gives af lærere, der tilhører folkekirken eller en evangelisk-luthersk frimenighed, og at lærere, der er

udtrådt af folkekirken, kan forblive i lærerstillingen, men på betingelse af at de ikke fremtidig får overdraget undervisning i kristendomskundskab og religion. Ministeriet bemærkede i denne forbindelse, at kristendomskundskab ifølge sagens natur måtte anses for en nødvendig og uadskillelig del af religionsundervisningen, selvom faget religion også omfatter andre religioner end kristendommen.

Efter ministeriets opfattelse måtte det endvidere være berettiget – i konsekvens af forbudet mod at undervise i faget religion – at pålægge en af folkekirken udtrådt lærer ikke at lade sin religiøse særopfattelse komme frem i skolen eller blandt skolens elever udenfor denne.

Da den formulering, ministeriets skrivelse af 4. juni 1959 havde brugt overfor A, sprogligt kunne misforstås, idet slutordene »eller under nogen form gør propaganda for disse« kunne forstås som gældende også for andre end eleverne, ville ministeriet, såfremt spørgsmål af tilsvarende karakter skulle komme til at foreligge, anvende den formulering, at læreren ikke må lade sin religiøse særopfattelse komme frem i skolen eller blandt skolens elever udenfor denne.

Sagen gav mig anledning til at foretage en gennemgang af skolelovgivningen forud for folkeskoleloven af 1958 og til i min undersøgelse at indrage en af Folketinget i 1960 behandlet konvention om forskelsbehandling samt Læseplanudvalgets betænkning af marts 1960 vedrørende folkeskoleundervisningen.

Tiden indtil folkeskoleloven af 7. juni 1958

I anordningerne af 29. juli 1814 vedrørende almueskolevæsenet i købstæderne og på landet var det bestemt, at der ved børnenes undervisning i almindelighed skulle tages hensyn til at danne dem til gode og retskafne mennesker i overensstemmelse med den evangelisk kristelige religions lære. Ingen måtte antages til skolelærer, medmindre han besad de fornødne egenskaber til at forestå et sådant embede. Det påhvilede dernæst biskopperne, forinden der blev meddelt læreren kol-

lats, at påse, at betingelserne herfor var opfyldte.

I § 84 i grundloven af 5. juni 1849 blev det bl. a. bestemt, at ingen på grund af sin trosbekendelse kunne berøves adgang til den fulde nydelse af borgerlige og politiske rettigheder, jfr. nu den tilsvarende bestemmelse i § 70 i grundloven af 5. juni 1953.

I komitébetænkningen*) vedrørende § 84 (komitéudkastets § 66 c) udtaltes det:

»Vel har man ikke overseet, at vor hele historiske Udvikling, Eenheden i Folkets religiøse Bekjendelse, og den deraf paavirkede almindelige Tænkemaade maaske, idetmindste for Øieblikket, vilde gjøre det ret naturligt, om visse Embedsstillinger, som ere af særegen Betydning for Folket, forbeholdtes Bekjenderne af den Kirke, der i selve Grundloven betegnes som Folkets Kirke. Man har derved nærmest tænkt paa Ministerposter, Dommer- og Øvrighedsembeder, og Nogle have meent, at Undtagelser i alt Fald kunde antydes ved at betegne de omhandlede Rettigheder som saadanne, der maatte være forenelige med den Vedkommendes Troesbekjendelse. Men ligesom det ikke behøver at siges, at de Embedsstillinger, der staae i væsentlig Forbindelse med Folkekirken, alene kunde beklædes af dennes Bekjendere, saaledes har Udvalget i det Hele anseet det utilraadeligt i Grundloven at optage Bestemmelser om andre Undtagelser, idet man formener, at Udviklingen ogsaa i denne Henseende bedst gives fri, hvorved den offentlige Mening og Forholdenes Magt til enhver Tid ville udøve den Indflydelse, som kan være ønskelig, og hvorved Folkets Eenhed i religiøs Tro, hvis den bevares, ogsaa tør antages at ville faae den Betydning, som kan tilkomme den . . .«

I Kirke- og Undervisningsministeriets cirkulære af 14. marts 1850 vedrørende lærernes edsformular hed det bl. a., at lærerne ved »en Christelig Vandel« skulle være et eksempel for andre, ligesom de forpligtede sig til at undervise i »den evangelisk-christelige Religion efter de befalede Lærebøger«.

I lov af 13. april 1851 om ægteskabs indgåelse udenfor de anerkendte trossamfund eller imellem medlemmer af forskellige trossamfund blev det i § 11 bestemt, at »Børn, der ikke skulle opdrages i den evangelisk lu-

therske Religion, kunne forlanges undtagne fra Undervisningen i denne i de offentlige Skoler . . .«

Lov nr. 64 af 1. april 1871 om undervisningen i de lærde skoler i Danmark bestemte i § 4 bl. a., at der skulle undervises i religion. Ifølge §§ 5 og 6 i lov nr. 62 af 24. april 1903 om højere almenskoler m. m. skulle der undervises i religion i mellem skolen og i gymnasiet, mens dette ikke var foreskrevet med hensyn til undervisningen i realklassen, idet kirke- og undervisningsministeren dog kunne fastsætte, at undervisningsplanen skulle omfatte andre fag end de i loven foreskrevne, jfr. § 5, stk. 4. Efter § 7 skulle elever, der ikke tilhørte folkekirken, helt eller delvis fritages for undervisning i religion, når deres forældre eller værger fremsatte forlangende derom.

Efter gennemførelsen af lov nr. 47 af 24. marts 1899 om forskellige forhold vedrørende folkeskolen fastsatte Kirke- og Undervisningsministeriet i cirkulære nr. 39 af 6. april 1900 nærmere bestemmelser om undervisningen i de enkelte fag. Om religionsundervisningen udtaltes bl. a.:

»Formaalet for Skolens Religionsundervisning er først og fremmest i kristelig Aand at udvikle Børnenes religiøse Sans og opdrage den religiøse Følelse til en Livsmagt, der giver det sædelige Liv Kraft. Hovedsagen ved Undervisningen er derfor den personlige Paavirkning, som den Lærer, der selv lever sit Liv paa Kristentroens Grund, kan øve paa Børnenes Hjerte- og Villiesliv.«

Ifølge lov nr. 77 af 21. februar 1919 nedattes den såkaldte »store skolekommission«, der afgav betænkning den 1. juni 1923 indeholdende bl. a. forslag til lov om lærerskoler og lov om folkeskolen. Ifølge § 9 i forslaget vedrørende lærerskoler skulle der bl. a. undervises i kristendomskundskab. I bemærkningerne til forslaget vedrørende folkeskolen (s. 86) udtaltes, at et flertal af kommissionen ønskede religionsundervisningen bevaret i folkeskolen. Motiverne til dette ønske var forskellige hos de forskellige medlemmer, men der var ikke fra nogen side stillet krav om, at folkeskolen skulle gå over til at være en konfessionsløs skole. Efter forslagets § 34 skulle en lærer under visse betingelser kunne

*) Beretning om forhandlingerne på Rigsdagen vedrørende grundloven, 1849, sp. 2126.

begære sig fritaget for at undervise i religion. I bemærkningerne til § 34 (s. 116) anførtes:

»Det har indenfor Kommissionen været et Ønske, at Lærere, der stiller sig køligt eller afvisende overfor religiøse Spørgsmaal, helt skal kunne fritages for at undervise i Religion, saaledes at der paa den ene Side ikke øves Tvang overfor Lærerne, og Børnene paa den anden Side kan beskyttes mod en Religionsundervisning, der ikke er baaret af Ærbødighed for den Tro, paa hvilken den danske Folkekirke hviler . . .«

Dernæst skulle børnene ifølge forslaget § 40 og bemærkningerne hertil (s. 119) efter forældrenes begæring kunne fritages for at deltage i religionsundervisningen.

Lov nr. 130 af 15. april 1930 om seminarier, der byggede på det af skolekommissionen afgivne forslag, bestemte i § 6, at seminarieeleverne bl. a. skulle undervises i »Kristendomskundskab«.

I august 1930 nedsatte Undervisningsministeriet et udvalg til undersøgelse af de anvendte skolebøger. I betænkning af 8. december 1933 kritiserede udvalget (s. 16-17) cirkulæret af 6. april 1900 og anførte, at det måtte anse det for et højst uheldigt krav til læreren, at hans undervisning i religion skulle have karakter af forkyndelse. Udvalget fandt, at undervisning burde gives i kundskabsmeddelende form, og henstillede, at cirkulæret på dette punkt blev erstattet med et nyt.

Den 10. januar 1934 fremsatte undervisningsminister Borgbjerg forslag til lov om folkeskolen (RT 1933/34, till. A, sp. 2853). I bemærkningerne til forslaget hed det bl. a.:

». . . Ligesom den store Skolekommission opretholdt Religionsundervisningen i Folkeskolen, saaledes har ogsaa nærværende Forslag bevaret Religionsundervisning som et obligatorisk Fag, men man har hertil, ligeledes i Overensstemmelse med den store Skolekommission og endvidere med, hvad det kirkepolitiske Udvalg omtrent enstemmigt har tilraadet, knyttet dels en Ret for Forældre til at forlange Børnene fritaget for Skolens Religionsundervisning og dels en Ret for Lærere til at fritages for at give Religionsundervisning . . .«

I bemærkningerne til § 41, hvorefter en lærer kunne begære sig fritaget for at meddele undervisning i religion, hed det bl. a.:

»Efter de nugældende Regler er enhver

Lærer, der ansættes i Folkeskolen, pligtig at meddele undervisning i Religion, og det antages derfor, at enhver Lærer i Folkeskolen skal tilhøre Folkekirken. Naar det er tilladt, at en Lærer, der ikke tilhører Folkekirken, er ansat i eller forblevet som Lærer i Folkeskolen, er det sket under Forudsætning af, at han er ansat i et saadant Embede, at Religionsundervisning ikke nødvendigt behøver at henhøre til hans Lærergerning. Man ønsker imidlertid, at en Lærer skal kunne fritages for Undervisning i Religion, naar han nærer et stærkt Ønske derom, idet det baade for Sagen og for Personen vil være bedst, at han fritages derfor . . .«

Forslaget, der blev behandlet i samlingerne 1933/34-1935/36 uden at opnå vedtagelse, blev i ændret skikkelse genfremsat den 9. december 1936 (RT 1936/37, till. A, sp. 3009) af undervisningsminister Jørgen Jørgensen. I § 1. stk. 3, var der optaget en bestemmelse om, at kristendomsundervisningen i folkeskolen skulle være i overensstemmelse med folkekirkens evangelisk-lutherske lære. Herom hed det i bemærkningerne:

»Man har dernæst ønsket at fastslaa, at Folkeskolen som hidtil skal hvile paa Folkekirkens Grund, og at dens Kristendomsundervisning derfor skal være i Overensstemmelse med den evangelisk-lutherske Lære . . .«

Mens formålsbestemmelsen således anvendte udtrykket »Kristendomsundervisning«, var fagbetegnelsen i forslaget øvrige bestemmelser »Religion« eller »Religionsundervisning«, jfr. §§ 8, 17, 36, 53 og 54.

Et folketingsudvalg foreslog i betænkning af 8. april 1937 (RT 1936/37, till. B, sp. 1733), at udtrykkene »Religion« og »Religionsundervisning« i §§ 17, 36 og 53 blev erstattet med ordene »Kristendomskundskab« og »Kristendomsundervisning«. En tilsvarende ændring af §§ 8 og 54 blev foreslået af undervisningsministeren ved 3. behandling i Folketinget den 15. april 1937 (RT 1936/37, Ft. forh., sp. 5833). Lovforslaget blev gennemført som lov nr. 160 af 18. maj 1937 om folkeskolen.

Efter lovens gennemførelse udsendte Undervisningsministeriet bekendtgørelse nr. 242 af 24. maj 1941 om målet for folkeskolens undervisning. I bekendtgørelsen blev det anført, at bl. a. cirkulæret af 6. april 1900 efterhånden havde mistet sin betydning. Man var af den opfattelse, at en ny almindelig be-

kendtgørelse om undervisningen ikke burde udfærdiges, og ministeriet indskrænkede sig derfor til at understrege, at skolen bl.a. skulle udvikle og styrke børnenes sans for de etiske og kristelige værdier. Om faget kristendomsundervisning blev der alene givet bestemmelse om, hvad der burde være nået ved udgangen af den 7-årige skole.

I lov nr. 220 af 11. juni 1954 om uddannelse af lærere til folkeskolen, der afløste seminarieloven af 1930, blev det i § 11 bestemt, at der til alle elever gives undervisning bl. a. i »Kristendomskundskab«. Elever, der ikke tilhører folkekirken, kan forlange sig fritaget for deltagelse i undervisning i kristendomskundskab, og deres afgangsbævis skal i så fald have påtegning om, at de ikke har deltaget i denne undervisning, jfr. § 24.

Om undervisningen i kristendomskundskab hedder det i § 31 i bekendtgørelse nr. 111 af 5. april 1955 om uddannelse af lærere til folkeskolen, at den tilsigter at give eleverne forståelse af og et fyldigt kendskab til det bibelske stof, til kirkens historie og til den kristelige tros lære og etik. Ud fra evangelisk-luthersk kristendomsforståelse tilstræbes det at fremdrage kristendommens indhold og værdier.

Folkeskoleloven af 7. juni 1958

Den 5. oktober 1955 (FT 1955/56, till. A, sp. 129) fremsatte undervisningsminister Julius Bomholt forslag til lov om ændringer i lov om folkeskolen. Forslaget blev henvist til behandling i et udvalg, der ifølge beretning af 11. april 1957 (FT 1956/57, till. B, sp. 465 og 753) havde spurgt ministeren, om dets forudsætning om, at forslaget ikke tilsigtede nogen ændring i folkeskolelovens § 1, stk. 2. og stk. 3, var rigtig. Den 11. december 1956 (sp. 774 og 776) havde ministeren bekræftet rigtigheden af udvalgets opfattelse.

I folkeskoleloven af 7. juni 1958 er det i § 23, stk. 1, afsnit 3, bestemt:

»Det påhviler de ansættende myndigheder at påse, at en lærer, der skal undervise i fagene kristendomskundskab, håndgerning, legemsøvelser eller musik, har gennemført det pågældende fag under sin uddannelse og opfylder betingelserne for at undervise i faget . . .«

Herom er det i en af et folketingsudvalg den 23. april 1958 (FT 1957/58, till. B, sp. 677) afgivet betænkning udtalt:

»Lærereksamenbeviser, udstedt efter seminarieloven af 1930, skulle af seminarierne forsynes med særlig påtegning med hensyn til faget kristendomskundskab, dersom eksaminanden ikke var medlem af folkekirken, jfr. folkeskolelovens § 1, sidste led, og med hensyn til fagene legemsøvelser og musik, dersom eksaminanden ikke havde gennemgået fagene på seminariet, eller dersom han ikke var kvalificeret til at overtage undervisningen i disse fag.

Afgangsbæviser, udstedt efter seminarieloven af 1954, indeholder ikke sådanne særlige påtegninger, idet man har anset det for rigtigere, at de ansættende myndigheder tager ansvaret for, at den lærer, der ansættes, også er fuldt kvalificeret.«

Folkeskolelovens § 17 bestemmer bl. a., at undervisningen i hovedskolen skal omfatte kristendomsundervisning, og i § 21 udtales det, at der i realafdelingen skal undervises i religion.

Ifølge § 52, stk. 1 og 2, kan børn under visse betingelser fritages for deltagelse i kristendomsundervisning, og efter § 52, stk. 3, kan elever i realafdelingen, der ikke tilhører folkekirken helt eller delvis fritages for undervisning i religion, når deres forældre eller værger fremsætter begæring derom. Endvidere kan en fast ansat lærer eller biskolelærer, hvem det påhviler at undervise i kristendomskundskab eller i realafdelingen i religion, fritages for at meddele denne undervisning, jfr. § 53.

Læseplansudvalgets i marts 1960 afgivne betænkning

I september 1958 nedsatte Undervisningsministeriet et læseplansudvalg bl. a. med den opgave at udarbejde en vejledning for undervisningen i folkeskolen, således som den er opbygget efter loven af 7. juni 1958.

I kapitel 7 (kristendomsundervisning/religion) i den af udvalget i marts 1960 afgivne betænkning hedder det med hensyn til formålet med denne undervisning:

»Kristendomsundervisningen skal gives i overensstemmelse med folkekirkenes evangelisk-lutherske lære. Den har til formål gennem et levende og interessevækkende arbejde med stoffet at udvikle børnenes religiøse anlæg og deres sans for etiske og kristelige værdier ved efterhånden at give dem et sikkert og for deres alderstrin afpasset kendskab til

den kristne lære, som den fremtræder i evangelierne. I tilknytning hertil fremdrages træk fra den bibelske historie i det gamle testamente, og der gives børnene et udblik over kristendommens historie gennem tiderne.«

Undervisningsministeriets cirkulære nr. 87 af 6. april 1960 om målet for folkeskolens undervisning, der ophæver de tidligere givne regler for de enkelte fag, jfr. bekendtgørelse nr. 242 af 24. maj 1941, udtaler bl. a., at skolen »bør udvikle og styrke børnenes sans for de etiske og kristelige værdier . . .«

Folketingsbeslutning af 26. april 1960 vedrørende den af den internationale arbejds-konference i Geneve i året 1958 vedtagne konvention om forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv

I bemærkningerne til et af arbejdsministeren den 26. februar 1960 (FT 1959/60, sp. 3342) fremsat forslag til folketingsbeslutning vedrørende konventionen om forskelsbehandling oplyses det bl. a., at konventionen har været behandlet i Arbejds- og Socialministeriernes faste udvalg vedrørende Den internationale Arbejdsorganisation. Med hensyn til det i nærværende sag omhandlede spørgsmål udtales følgende:

»Udvalget har endvidere drøftet spørgsmålet om den praksis, der følges ved ansættelse af personer, der ikke tilhører folkekirken, som lærere i folkeskolen, kan anses for forenelig med konventionen. Efter udvalgets opfattelse må det anses for stemmende med konventionen, at kun personer indenfor folkekirken får adgang til at undervise i kristendomskundskab i folkeskolen, idet medlemskab af folkekirken synes at høre til de kvalifikationer, som arbejdet som lærer i kristendomskundskab forudsætter. Udvalget er gjort bekendt med, at den praksis, der iøvrigt følges ved ansættelse af personer udenfor folkekirken som folkeskolelærere, vil blive taget op til revision, og forventer, at dette vil resultere i en ordning, der er i fuld overensstemmelse med konventionen . . .«

Forslaget blev efter 1. behandling henvist til et udvalg, der bad oplyst, om en revision skulle bryde med den hidtil gældende praksis, at kun personer, der er medlem af folkekirken, kunne antages til at undervise i kristendomskundskab i folkeskolen.

I skrivelse af 31. marts 1960 svarede Un-

dervisningsministeriet, at det ikke agtede at ændre den omhandlede praksis, der går ud på, at kristendomsundervisningen i folkeskolen skal gives af lærere, der tilhører folkekirken eller en evangelisk-luthersk frimenighed, og at lærere, der er udtrådt af folkekirken, kan forblive i lærerstillingen, men på betingelse af, at de ikke fremtidig får overdraget undervisning i kristendomskundskab og religion.

Den omhandlede praksis måtte efter Undervisningsministeriets opfattelse anses som en naturlig følge af folkeskolelovens § 1, stk. 3, hvorefter kristendomsundervisningen i folkeskolen skal være i overensstemmelse med folkekirkens evangelisk-lutherske lære, og kunne ikke være til hinder for Danmarks ratifikation af konventionen.

Med hensyn til spørgsmålet om adgang for lærere, der tilhører det romersk-katolske tros-samfund, til at undervise i historie i folkeskolen henviste ministeriet til, at den hidtidige praksis på dette punkt, hvorefter katolske folkeskolelærere var afskåret fra at undervise i nævnte fag, ikke længere ville blive opretholdt.

Udvalget, der afgav betænkning den 8. april 1960, aftrykte de foran omtalte skrivelser som bilag til betænkningen (FT 1959/60, till. B, sp. 925) og indstillede enstemmigt forslaget til vedtagelse. Ved 2. behandling den 26. april 1960 blev forslaget vedtaget af Folketinget (FT 1959/60, sp. 5145).

Udtalelser i teorien

I »Den Danske Statsforfatningsret«, 1954, s. 636-37 udtaler professor Poul Andersen vedrørende grundlovens § 70, at der indenfor den offentlige ret er visse tjenestemandstillinger og hverv, som er af den beskaffenhed, at indehavernes trosbekendelse eller mangel af en sådan er af væsentlig betydning for varetagelsen af de under stillingen eller hvervet hørende anliggender. Grundlovens § 70 kan da ikke antages at ville udelukke, at der med hensyn til beklædelsen af sådanne stillinger og hverv tages hensyn til vedkommendes trosbekendelse. Det er til eksempel indlysende, at den, der skal være præst i folkekirken må slutte sig til folkekirkens trosbekendelse. For hvilke stillinger og hverv folkekirkens trosbekendelse er af væsentlig betydning kan naturligvis give anledning til tvivl. Poul Andersen henviser i denne forbindelse,

s. 637, note 3, til A Barfods »Håndbog i Lovgivning om den danske Folkeskole«, 1950, hvor der s. 360–61 udtales følgende:

»Omend der ikke findes nogen lovbestemmelse, som ligefrem påbyder, at folkeskolens lærerpersonale skal tilhøre folkekirken, har det dog, da kristendomsundervisning i folkeskolen skal være i overensstemmelse med folkekirkens evangelisk-lutherske lære (folkeskolelovens § 1), været antaget, at det må være en forudsætning for ansættelsen som lærer i folkeskolen, at den pågældende er medlem af folkekirken, og at der må en særlig tilladelse til, for at en lærer, der står uden for folkekirken, kan ansættes i folkeskolen.

Denne regel bygger på, at læreren som en del af sin embedsgerning skal undervise i religion, og har derfor større betydning ved landsbyskolerne end ved købstadskolerne, hvor fagdelingen ofte muliggør, at en lærer, der udmelder sig af folkekirken, bliver fri for kristendomskundskab. Der er ofte givet tilladelse til, at en sådan lærer ansættes i eller forbliver i sit embede i folkeskolen, selv efter sin udtrædelse af folkekirken, under forudsætning af, at han ikke fremtidig får undervisning i religion – ofte tillige i historie – og ikke på nogen måde gør propaganda for sine afvigende meninger i religiøse spørgsmål. Imidlertid har reglerne om en lærers ret til fritagelse for undervisning i kristendomskundskab (folkeskolelovens § 53) og dennes besøgelse ved en faglærer medført, at samme synspunkt må kunne lægges til grund også for landsbylærere. Forsåvidt kan det siges, at tilhørsforholdet til folkekirken ikke på den måde er en absolut betingelse for ansættelse i eller forbliven i et lærerembede i folkeskolen, at en lærer, der ikke tilhører folkekirken, overhovedet ikke kan ansættes i denne, men hovedreglen må være, at en folkeskolelærer, der skal undervise i kristendomskundskab, skal tilhøre folkekirken, og det må altid af en lærers ansøgning om et embede fremgå, hvis dette ikke er tilfældet, således at de kaldende myndigheder kan være klare over forholdet.«

Jeg udtalte, at det ved afgørelsen af spørgsmålet om, hvorvidt Undervisningsministeriet, uanset lighedsgrundsætningen i grundlovens § 70, er berettiget til at stille krav om, at undervisningen i religion og kristendomskundskab i folkeskolen skal gi-

ves af lærere, der tilhører folkekirken – eller en evangelisk-luthersk frimenighed – efter denne grundlovsbestemmelses forhistorie måtte anses som forudsat og i langvarig praksis fast antaget, at et sådant tilhørsforhold kan kræves.

I denne forbindelse pegede jeg særlig på, at Undervisningsministeriet i skrivelsen af 31. marts 1960 vedrørende konventionen om forskelsbehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv havde udtalt, at det ikke agtede at ændre den omhandlede praksis, og at dette standpunkt forudsætningsvis var blevet godkendt ved folketingsbeslutningen af 26. april 1960.

Med hensyn til de af A særlig rejste spørgsmål, om undervisning i religion kunne sidestilles med kristendomskundskab således som antaget af Undervisningsministeriet, bemærkede jeg, at der ikke i folkeskolelovens anvendelse af ordene »kristendomskundskab«, »kristendomsundervisning« og »religion« sås at ligge nogen afgørende forskel med hensyn til undervisnings formål, indhold og omfang, jfr. bl. a. de i Læseplansudvalgets betænkning kapitel 7, s. 112–16, givne retningslinier for undervisningen. Lovens anvendelse af de forskellige udtryk måtte ses på baggrund af, at den højere almenskolelov af 1903 (nu lov nr. 165 af 7. juni 1958 om gymnasieskoler) anvendte udtrykket »religion«, mens folkeskoleloven fra 1937 anvendte udtrykkene »kristendomsundervisning« eller »kristendomskundskab«. Når folkeskolelovens § 23 taler om, at den ansættende myndighed skal påse, at en lærer opfylder betingelserne for at undervise i kristendomskundskab, må dette ses i sammenhæng med, at det i seminarieloven af 1930 og loven om uddannelse af lærere til folkeskolen af 1954 er udtalt, at seminarielærerne skal undervises i kristendomskundskab, og at afgangsbrevet ifølge § 24 i 1954-loven skal påtegnes, hvis vedkommende ikke har deltaget i seminariets undervisning i kristendomskundskab.

Under hensyn til det anførte samt til bestemmelserne i folkeskolelovens § 1, stk. 3, vedrørende kristendomsundervisningen og i §§ 52 og 53 vedrørende fritagelse for kristendomsundervisning og religion kunne jeg ikke kritisere Undervisningsministeriets praksis. hvorefter undervisning i kristen-

domskundskab og religion skal gives af lærere, der tilhører folkekirken eller en evangelisk-luthersk frimenighed, og hvorefter lærere, der er udtrådt af folkekirken, kan forblive i lærerstillingen, men på betingelse af at de ikke fremtidig får overdraget undervisning i kristendomskundskab og religion.

Når henses til, at en folkeskolelærer i sin stilling som lærer skulle respektere den i det foregående omtalte målsætning for folkeskolens undervisning og opdragelse, måtte

Undervisningsministeriet være berettiget til at pålægge en af folkekirken udtrådt lærer ikke at virke aktivt for sin særopfattelse overfor skolens elever på eller udenfor skolen. Derimod kunne der formentlig ikke pålægges vedkommende lærer nogen indskrænkning med hensyn til hans ytringsfrihed i tale eller skrift, der ikke særlig er rettet til skolens elever, eller med hensyn til en iøvrigt lovlig foreningsvirksomhed og lignende udenfor elevkredsen.

58. Rengøring af badeanstalten i statsfængslet i Nyborg og badekabinernes indretning. (J. nr. 447/59).

I juli 1959 klagede A over, at baderummene på statsfængslet i Nyborg ikke blev tilstrækkeligt rengjort, ligesom han fandt det rimeligt om badekabinerne blev forsynet med forhæng.

Fængselsinspektøren udtalte, at A's klage havde været berettiget, og at der var iværksat foranstaltninger til at få badeanstalten grundigt rengjort samt til at hindre, at rengøringen fremtidig skulle svigte.

Med hensyn til anbringelse af forhæng for badekabinerne udtalte inspektøren, at kabinerne i badeanstalten indtil for nogle år siden havde været forsynet med korte døre, som var blevet fjernet, da det ikke havde været

muligt at holde dem rene; de blev ikke erstattet med plasticforhæng, da sådanne forhæng ikke ansås for at være tilstrækkelig holdbare.

Direktoratet for Fængselsvæsenet henholdt sig til inspektørens udtalelse med hensyn til rengøringen af badeanstalten og tilføjede, at det havde meddelt inspektøren, at det fandt det rettest, at der påny blev anbragt korte døre for badekabinerne, og at det overfor inspektøren havde udtrykt sin beklagelse af, at rengøringen af badeanstalten ikke havde været tilfredsstillende.

Jeg udtalte herefter, at jeg kunne henholde mig til direktoratets udtalelse.

59. Henstillet til Justitsministeriet at overveje, om der måtte være anledning til at søge retsplejelovens § 135, stk. 1, pkt. 3, vedrørende retshjælp ændret. (J. nr. 378/57).

Under behandlingen af spørgsmålet om, hvorvidt der burde meddeles A fri proces, blev jeg opmærksom på, at politikontoret i Århus købstad havde afvist at anvise A en advokat til uden udgift for ham at udfærdige et andragende om fri proces, jfr. retsplejelovens § 135.

Politimesteren oplyste overfor mig, at civilpolitiet i Århus normalt henviser personer, der ønsker fri proces, til Århus Retshjælp for ubemidlede. Hvis sagen er af mere kompliceret art, henvises den pågældende dog til førstefuldsmægtigen, som, hvis han skønner, at betingelserne derfor er til stede, anviser den

pågældende en beneficeret advokat. I nærværende tilfælde var A blevet henvist til retshjælpen, men han ønskede ikke at følge denne henvisning og aftalte med politiet, at han selv ville skrive til vedkommende amt.

Politimesteren udtalte endvidere, at han var klar over, at ordningen, hvorefter den pågældende henvises til retshjælpen, ikke stemmer med den i retsplejelovens § 135 foreskrevne, men ordningen måtte skønnes fuldt forsvarlig og mere praktisk end den i loven foreskrevne ordning, som kun synes nødvendig ved særlig komplicerede retsforhold. Politimesteren oplyste endvidere, at selv

ganske uformelt affattede henvendelser, som er affattet af den pågældende selv, nyder fremme på den måde, at henvendelsen tages til behandling som et fyldestgørende andragende, der fremmes ved forelæggelse for amtet, efter at fornødne oplysninger om det pågældende retsforhold er indhentet ved afhøringer til rapport o. lign.

Jeg anmodede herefter Justitsministeriet om en udtalelse om, hvorvidt ministeriet kunne godkende den af politimesteren praktiserede ordning, og ministeriet indhentede erklæringer fra Århus amt og Foreningen af Politimestre i Danmark.

Amtet, der havde fået en udtalelse fra Århus Retshjælp for ubemidlede, anførte, at det fandt den af politimesteren praktiserede ordning tilfredsstillende, så længe der i Århus var en retshjælp svarende til den i København og Frederiksberg oprettede Studenter-samfundets Retshjælp for ubemidlede.

Politimesterforeningen gav oplysning om praksis i nogle politikredse og udtalte, at den hidtidige praksis, hvorefter henvisning til advokat kun sker i meget få tilfælde og eventuelt erstattes med henvisning til gratis retshjælp, skønnedes forsvarlig og efter bestyrelsens opfattelse ikke burde ændres.

Justitsministeriet udtalte, at det kunne tiltræde foreningens udtalelse, og tilføjede, at den praktiserede ordning efter ministeriets opfattelse ikke er uforenelig med bestemmelserne i retsplejelovens § 135 og bekendtgørelse nr. 332 af 15. juli 1949 om sagførerhjel্প til ubemidlede.

Den 15. oktober 1959 udtalte jeg, at den af politimesteren i Århus fulgte praksis efter det oplyste måtte antages at være for-

svarlig. Jeg fandt imidlertid, at der i § 135 ikke er helt sikker hjemmel for den fulgte praksis, idet ordningen ifølge stk. 1, 1. og 2. pkt., angående henvisning til beneficerede advokater efter 3. pkt. gælder for hele landet, alene med undtagelse af København og Frederiksberg. Jeg henviste i denne forbindelse til, at folketingsmand Høgsbro under Folketingets behandling af forslag til lov om rettens pleje den 16. januar 1904 bl. a. anførte, at pligten for de beneficerede advokater til at yde juridisk bistand ikke var pålagt advokater i København og på Frederiksberg, »... thi der kan det ske gennem Studenter-samfundets Retshjælp, men udenfor København savnes der jo en sådan adgang...« (RT 1903/04, Ft. forh., sp. 2654).

Jeg henstillede derfor til Justitsministeriet at overveje, om der ikke var anledning til i forbindelse med andre ændringer af retsplejeloven at søge § 135, stk. 1, pkt. 3, ændret, således at bestemmelsen giver klar hjemmel for, at reglerne i stk. 1 og 2 om henvisning til beneficeret advokat ikke finder anvendelse i byer, hvor der findes en retshjælpsinstitution.

Den 17. november 1959 har Justitsministeriet udtalt, at den hidtil fulgte praksis efter ministeriets mening ikke er i strid med retsplejeloven, og at bibeholdelsen af ordningen for så vidt ikke kræver nogen lovændring. Ministeriet har imidlertid fundet anledning til at tage hele spørgsmålet om organisationen af den vederlagsfri retshjælp, der ydes af retshjælpsinstitutionerne og af advokater efter henvisning fra politiet, op til overvejelse.

60. *En forvaret klagede over, at han ikke kunne få en samtale med en læge ved den pågældende psykopatforvaringsanstalt.*

Sagen gav anledning til, at Direktoratet for Fængselsvæsenet meddelte inspektorerne for de under fængselsvæsenet hørende anstalter, at man forudsætter, at der ved de enkelte anstalter er gennemført sådanne bestemmelser, at det altid kan konstateres, om en anmodning om fremstilling er blevet imødekommet. (J. nr. 628/58).

I juli 1958 klagede A, der hensad i Psykopatforvaringsanstalten i Horsens, bl. a. over, at han ikke havde kunnet få en samtale med anstaltens læger.

Den 27. marts 1958 nedlagde A arbejdet, og umiddelbart derefter anmodede han om at blive fremstillet for overlægen, idet han gjorde gældende, at han i 3 uger forgæves havde

bedt om at blive fremstillet for en reserve-læge. Overlægen meddelte, at A først ville blive fremstillet, når han havde genoptaget sit arbejde. Den 29. marts 1958 om morgenen begyndte A igen at arbejde.

Den 2. juli 1958 var A fremstillet for overlægen og den 7. og 11. juli 1958 for en fungerende reservelæge.

Overlægen udtalte over for mig, at det ikke nu kunne konstateres, om A i tiden 29. marts -1. juli 1958 havde været fremstillet for anstaltens læger, eller hvor mange gange A siden indsættelsen 6. juli 1957 havde været fremstillet for anstaltens læger. Overlægen oplyste herved, at anmodninger om fremstilling afgives på særlige sedler, der senere tilintetgøres, og at mindre betydningsfulde samtaler ofte ikke indføres i journalen.

Overlægen anførte endvidere, at man i almindelighed følger den praksis, at begæring om fremstilling så vidt muligt imødekommes inden for en uge, men at det ikke altid er muligt at overholde denne regel, idet personalet ikke er fuldtalligt.

Justitsministeriet udtalte, at overlægens udtalelser ikke gav anledning til bemærkninger, og at Direktoratet for Fængselsvæsenet nu ville overveje at gennemføre en almindelig bestemmelse for samtlige anstalter, herunder også psykopatforvaringsanstalterne, hvorefter sedler med begæring om fremstilling skal opbevares og eventuelt henlægges på vedkommende fanges charteque med påtegning om, hvornår anmodningen er imødekommet.

Den 19. januar 1959 udtalte jeg, at det ikke ved den foretagne undersøgelse var konstateret, om A efter genoptagelsen af sit

arbejde den 29. marts 1958 var blevet fremstillet for overlægen i henhold til sin anmodning af 27. marts 1958, eller om han iøvrigt var blevet fremstillet i tiden 29. marts-1. juli 1958.

Endvidere udtalte jeg, at det var en fejl, såfremt A ikke inden for en kortere tid efter den 29. marts 1958 var blevet fremstillet i henhold til sin anmodning af 27. marts 1958, og A ikke havde frafaldet begæringen.

Direktoratet for Fængselsvæsenet har derefter fra inspektørerne for de under fængselsvæsenet hørende anstalter indhentet udtalelser angående spørgsmålet om, hvorvidt fangernes skriftlige anmodning om samtaler bør opbevares, og i cirkulærskrivelse af 6. maj 1960 har direktoratet meddelt, at det ikke har fundet grund til at ændre den ved de enkelte anstalter gennemførte ordning. Direktoratet tilføjede, at det forudsatte, at de gældende ordninger indebærer, at det altid vil kunne konstateres, at en fanges anmodning om fremstilling er blevet imødekommet, og at fremstillingen har fundet sted senest inden 1 uge efter anmodningens fremsættelse, samt at anstalterne iøvrigt ved fangers (forvarede) anmodning om fremstilling følger de retningslinier, der er fastsat i direktoratets cirkulærskrivelse af 18. november 1954, hvorefter skriftlige anmodninger fra fanger skal påføres notat om den trufne afgørelse og derefter henlægges i fanges charteque, og hvorefter der med hensyn til mundtlige anmodninger gøres notat om anmodningens indhold og om den afgørelse, der træffes.

- 61.** *Udtalt, at en af Københavns Politi fulgt fremgangsmåde, hvorefter tilsigelser, der fremtrådte som udstedt af politiet, blev overladt til Københavns Skattevæsen til udsendelse til restanterne, var administrativt uheldig. Ordningen er nu bragt til ophør. (J. nr. 508/58).*

Landsrettsagfører A klagede i maj 1958 over, at Direktoratet for Københavns Skattevæsen til skatterestanter udsendte tilsigelser, der fremtrådte som udsendt af Københavns Politi, samt over, at skatterestanterne i tilfælde af udeblivelse blev truet med anholdelse, uagtet en sådan efter hans opfattelse først kunne ske efter lovlig forkyndt tilsigelse.

Af de fra politidirektøren i København modtagne akter, herunder en redegørelse af 29. september 1958 fra dommeren i Københavns Byrets Fogedafdeling I, fremgik det, at den omhandlede tilsigelse, var et korrespondancekort med følgende hoved »Københavns Politi, Civilpolitiet, IV. politiinspektorat« og underskrevet »A. V. Hansen, politiinspektør«.

Tilsigelsen, der var beregnet til parafering af vedkommende pantefoged, bar følgende påtegning: »Hvis der ikke gives møde, udsætter De Dem for at blive anholdt.«

Fremgangsmåden ved skatteinddrivelsen var ifølge politidirektøren følgende:

1. Skatterestancen blev godkendt af fogeden til udpantning, og dette blev bekendtgjort i dagbladene.
2. Pantefogederne ved de under Direktoratet for Københavns Skattevæsen hørende rodekontorer tilsagde derefter gennem postvæsenet skatterestancerne (ca. 250.000 årlig) til at give møde på det pågældende rodekontor.
3. Til de restanter, der ikke efterkom tilsigelsen (ca. 125.000 årlig), udsendte pantefogederne ved rodekontorerne derefter enten gennem postvæsenet eller ved fogedvidnerne en ny tilsigelse som den klagen vedrørte.
4. Hvis der heller ikke mødtes efter denne tilsigelse, blev der – hvis restanten stadig boede i rodekontorets område – så vidt muligt foretaget udgående udpantning.
5. Blev restanten ikke truffet, indberettedes han til direktoratets udpantningsafdeling B med begæring om at foranledige ham fremstillet ved politiet (ca. 28.000 sager årlig). Udpantningsafdelingen udfærdigede derefter en tilsigelse, som blev oversendt til IV. politiinspektorat, der underskrev den og udsendte den til politistationerne, som lod politiets personale udbringe den efter den opgivne adresse. Blev skatterestanten ikke truffet, og var der ikke andre på den angivne bopæl, som tilsigelsen kunne afleveres til, blev den lagt i brevkassen; dette måtte dog kun ske, når polititjenestemanden f. eks. efter navnepladen på døren eller efter forhøring i ejendommen følte sig sikker på, at tilsagte boede på det pågældende sted.
6. Hvis restanten derefter ikke mødte, blev der af pantefogeden i direktoratets udpantningsafdeling foretaget udgående udpantning (ca. 10.000 sager årlig) om aftenen, det vil sige i tiden fra kl. 16 til kl. 19. Hvis restanten ikke blev truffet, men der var andre til stede, blev disse opfordret til at meddele restanten, at han ville blive anholdt, såfremt han ikke gav møde i udpantningsafdelingen.
7. Såfremt restanten stadig ikke mødte, eller ingen blev truffet hjemme under den udgående udpantning, foranledigede udpantningsafdelingen, at politiet udbragte en ny tilsigelse (ca. 3.300 årlig) af samme art som nævnt under 5.
8. Hvis restanten stadig ikke mødte, sendte udpantningsafdelingen, efter at Folkeregisteret var hørt, en begæring til politiet om anholdelse af restanten (ca. 1.000 sager årlig).
9. Der blev anholdt ca. 400 restanter årlig, idet de øvrige i mellemtiden havde fået deres forhold bragt i orden.

Dommeren i byrettens fogedafdeling I udtalte bl. a., at spørgsmålet om politifremstilling af skatterestanter er et judicielt spørgsmål, og at han kunne godkende den af direktoratet anvendte fremgangsmåde, således at der i København ikke umiddelbart blev iværksat politifremstilling af udeblevne skatterestanter på grundlag af pantefogedernes begæring om politifremstilling, men at denne først blev iværksat, når det blev begæret af selve direktoratet efter iagttagelse af den foran beskrevne fremgangsmåde.

Politidirektøren henviste overfor mig til dommerens redegørelse og udtalte, at ovennævnte fremgangsmåde i hvert fald havde været anvendt de sidste 25 år, og at den skulle hvile på en aftale, der i sin tid var truffet mellem den daværende foged, Københavns Skattevæsen og Københavns Politi. Ved ordningen sparede skattevæsenet store summer til forkyndelsesgebyrer, og Københavns Politi undgik – hvad der næsten ville være uoverkommeligt – at skulle anholde og fremstille i tusindvis af skatterestanter. Samtidig søgte man på denne måde at sikre sig, at ingen blev anholdt uden forinden at være tilsagt, og så vidt vides var det da heller ikke sket.

Med hensyn til at udeblevne skatterestanter blev truet med anholdelse, udtalte politidirektøren, at det ifølge retsplejelovens § 520 er en betingelse for at begære en skatterestant fremstillet ved politiet, at han trods tilsigelse ikke har givet møde ved en udpantningsforretning, men at det ikke i § 520 er foreskrevet, at tilsigelserne skal forkyndes, og Københavns Politi havde da heller ikke ment, at det var nødvendigt. Ganske vist havde Ju-

stitsministeriet i skrivelse nr. 326 af 25. november 1933 udtalt, at pantefogeden var berettiget til at begære politiets bistand til fremstilling af en skatterestant, men at det var en forudsætning for denne beføjelse, at restanten var lovligt tilsagt i overensstemmelse med retsplejelovens bestemmelser, hvilket måtte godtgøres overfor politiet ved attestation fra en stævningsmand eller ved en afleveringsattest fra postvæsenet.

Heri lå ifølge politidirektøren formentlig ikke et ubetinget krav om forkyndelse ved stævningsmand som betingelse for, at en skatterestant ville kunne anholdes og fremstilles, men blot en anvisning på en af bevismæssige grunde hensigtsmæssig fremgangsmåde, og som det fremgik af dommerens redegørelse, syntes da også Justitsministeriet og Den danske Dommerforening at være enig i, at en formløs tilsigelse var tilstrækkelig, når modtagelsen var bevist eller ikke benægtet af skyldneren.

Da kun de skatterestanter, som havde modtaget en tilsigelse, var truet med anholdelse, og da sådanne skyldnere efter det foranførte ville kunne anholdes, måtte politidirektøren anse den anvendte fremgangsmåde for berettiget.

Den 24. november 1958 anmodede jeg Justitsministeriet om en udtalelse om, hvorvidt ministeriet fandt det rigtigt, at der af Københavns Skattevæsen på et tidspunkt, hvor politiets bistand endnu ikke var begæret og muligvis endnu ikke kunne begæres – jfr. retsplejelovens § 520 –, til skatterestanter udsendes en tilsigelse, der fremtrådte som udsendt af Københavns Politi, omend paraferet af vedkommende pantefoged. Sagen blev af Justitsministeriet forelagt rigspolitichefen og senere Direktoratet for Københavns Skattevæsen.

Rigspolitichefen udtalte, at den anvendte fremgangsmåde, der hvilede på en generel aftale mellem Københavns Skattevæsen og Københavns Politi, var arbejdsbesparende for politiet, og at han kunne anbefale, at den blev videreført, såfremt den måtte anses for at være forenelig med retsplejelovens regler. Den praksis, at tilsigelserne blev paraferet af pantefogeden, burde dog formentlig ændres.

Direktoratet udtalte, at de omhandlede tilsigelser fra august 1932 og indtil begyndelsen af 1939 blev udfærdiget af skattevæsenet og derefter underskrevet og udsendt af Køben-

havns Politi. I 1939 indførtes den ændring – formentlig foranlediget af politiet på grund af det store antal sager – at rodekontorernes chefer fik udleveret tilsigelserne, hvorpå politiinspektørens underskrift var trykt i facsimile. Tilsigelserne blev rekvireret hos politiet af udpantningsafdeling B, hvorfra de efter anmodning fra de enkelte rodekontorer blev udleveret til disse. Skattevæsenet havde ved denne ordning for så vidt – omend uden at nævne skatterestanternes navne – rettet henvendelse til politiet om bistand, inden tilsigelserne blev udsendt til restanterne. At skattevæsenet rent faktisk udsendte tilsigelserne på politiets vegne, var blot en praktisk foranstaltning. Den tjenestemand, der paraferede og udsendte tilsigelserne, optrådte i denne forbindelse ikke som tjenestemand i skattevæsenet, men som politiets medhjælper. Ved sidste optryk af tilsigelser var formuleringen ændret lidt, idet bl. a. ordet »pantefoged« var udgået, således at det blev undgået, at tilsigelserne gav indtryk af, at den paraferende tjenestemand havde paraferet i sin egenskab af pantefoged, når han i realiteten havde paraferet som politiets medhjælper.

Efter at spørgsmålet havde været genstand for en forhandling i Justitsministeriet med dommeren i byrettens fogedafdeling I og repræsentanter for Direktoratet for Københavns Skattevæsen og Københavns Politi, udtalte dommeren, at han måtte fastholde, at forkyndelsesspørgsmålet er et judicielt spørgsmål og derfor ikke undergivet administrationens afgørelse. Han havde derimod i sin redegørelse af 29. september 1958 ikke taget stilling til den af Københavns Skattevæsen efter aftale med politiet benyttede tilsigelse, idet han havde fundet, at dette spørgsmål måtte afgøres af administrationen. Men han havde allerede i august 1958 mundtligt gjort direktoratet og politiet opmærksom på, at tilsigelsesblanketterne formentlig måtte ændres, således at de fremtrådte som en underskrevet begæring fra pantefogeden til politiet og med politiets påtrykte tilsigelse til skatterestanten, hvilken tilsigelse skulle paraferes af politiet og udsendes af dette.

Direktoratet udtalte, at det – uanset at den hidtil anvendte fremgangsmåde måtte anses for både lovmedholdelig og fuldt betryggende – under hensyn til at landets øvrige kommuner efter det oplyste anvendte forkyndte ud-

pantningstilsigelser, inden politiet blev anmodet om fremstilling af skatterestanterne, samt til, at Justitsministeriet havde fundet det ønskeligt, at der i alle landets kommuner blev anvendt samme fremgangsmåde, fra 1. januar 1960 ville anvende følgende fremgangsmåde:

1. Første udpantningstilsigelse udsendes i pantfogedens navn og uden trussel om politifremstilling i tilfælde af udeblivelse.
2. Møder restanten ikke, udsendes anden udpantningstilsigelse, ligeledes i pantfogedens navn og uden trussel om politifremstilling.
3. Møder restanten heller ikke efter anden udpantningstilsigelse, foretages udgående udpantning på restantens bopæl. Er restanten ikke til stede, afleveres en meddelelse om, at pantfogeden forgæves har forsøgt at træffe ham, og han anmodes om enten at betale restancen eller inden 4 dage at give møde på rodekantoret.
4. Møder restanten stadig ikke, udfærdiges en ny udpantningstilsigelse, der afgives til byrettens stævningmænd til forkyndelse. Kan stævningmændene ikke gennemføre forkyndelsen, overgives sagen i henhold til retsplejelovens § 156, nr. 3, til forkyndelse gennem politiet.
5. Møder restanten ikke efter en forkyndt udpantningstilsigelse, fremsendes denne til politiet med anmodning om fremstilling af restanten.

Justitsministeriet forelagde Direktoratets nye praksis for præsidenten for Københavns Byret, der efter indhentet erklæring fra dommeren i byrettens fogedafdeling I udtalte, at han gik ud fra, at Justitsministeriet var indforstået med, at forkyndesspørgsmålet er judicielt – hvilket der efter hans opfattelse ikke kunne herske tvivl om –, men at ministeriet ønskede, at der over hele landet blev fulgt den fremgangsmåde, at politifremstilling ikke blev begæret, forinden tilsigelse var blevet forkyndt, medmindre der forelå særlige forhold, som gjorde det ubetænkeligt alligevel at anordne politifremstilling, f. eks. at restanten var kendt som udebliver, og man vidste, at han havde fået tilsigelsen eller var bekendt med den, eller man vidste, at han unddrog sig forkyndelsen. Endelig fremhævede præsidenten, at den hidtil anvendte fremgangsmåde ikke havde været i strid med retsplejelo-

vens regler, og at det var klart, at der ikke havde foreligget ulovlige trusler.

Overfor mig udtalte Justitsministeriet om baggrunden for udsendelsen af ministeriets skrivelse nr. 326 af 25. november 1933, at en politimester havde spurgt ministeriet, om der i retsplejelovens § 520 er hjemmel til uden fogedens mellemkomst at lade en skyldner fremstille ved politiet i tilfælde, hvor den pågældende i anledning af en udpantningsbegæring lovligt havde været tilsagt til møde hos sognefogeden eller politimesteren, men ikke givet møde. Politimesteren oplyste, at det i adskillige tilfælde var forekommet, at skyldneren vel fandtes boende på den opgivne bopæl, men kun lejlighedsvis på ubestemte tider indfandt sig der og undlod at give møde til forretningens foretagelse efter afleverede eller på bopælen efterladte tilsigelser.

Dommerforeningen, for hvem spørgsmålet blev forelagt, udtalte, at den ved lov nr. 300 af 30. juni 1922 § 45 gennemførte ændring af retsplejelovens § 520, stk. 2, måtte have haft til hensigt at indføre den praktiske fremgangsmåde, at begæring om skyldnerens fremstilling kunne fremsættes direkte til politiet og effektueres af dette uden fogedens mellemkomst. Det tilføjedes, at fremstilling kun burde bruges, når skyldneren havde været lovligt tilsagt (ved stævningmand). Ved efterladelsen af tilsigelse på bopælen havde man reelt ingen garanti for, at tilsigelsen var kommet vedkommende i hænde, hvis han benægtede det.

Justitsministeriet besvarede herefter i skrivelse af 2. august 1932 det rejste spørgsmål bekræftende. idet ministeriet med hensyn til tilsigelsesmåden udtalte sig i det væsentlige i overensstemmelse med det af Dommerforeningen anførte.

Efter ikrafttrædelsen af lov nr. 185 af 23. juni 1932 om inddrivelse af skatter og afgifter til det offentlige m. m. blev spørgsmålet om, hvorvidt en kommunal pantfoged kunne begære politiets bistand til en fremstilling i medfør af retsplejelovens § 520 rejst overfor Justitsministeriet af en anden politimester, som henlede opmærksomheden på, at § 11 i Justitsministeriets vejledning nr. 326 af 20. december 1932 for pantfogeder kun indeholdt den almindelige bestemmelse om tilsigelse til møde, som var udtrykt i retsplejelovens § 520, stk. 1, men derimod ikke om-

talte den i retsplejelovens § 520, stk. 2, omhandlede medhjælp til fremstilling. Spørgsmålet blev af Justitsministeriet forelagt Dommerforeningen og Foreningen af Politimestre i Danmark.

Dommerforeningen udtalte, at når der udtrykkeligt var tillagt pantefogeden ret til at lade restanter tilsige på hans kontor, måtte den formene, at tilsigelsen skete med de i retsplejeloven anførte virkninger, derunder at udeblivelse efter tilsigelse kunne medføre fremstilling ved politiet, og at fremstilling kunne ske efter pantefogedens begæring.

Indenfor Politimesterforeningens bestyrelse var et mindretal af den opfattelse, at der ikke var hjemmel til at tillægge en pantefoged en sådan beføjelse. Det anførtes bl. a., at skyldnerens fremstilling ved politiet er en frihedsberøvelse, og at det ikke kunne antages at være overladt til den underordnede bestillingsmand, pantefogeden, at træffe bestemmelse om anvendelse af dette kraftige tvangsmiddel. Bestyrelsens flertal var enig med mindretallet i det betænkelige ved at give pantefogederne den omhandlede beføjelse, men fandt dog ligesom Dommerforeningen, at der var fornøden lovhjemmel til at tillægge pantefogederne beføjelsen.

Justitsministeriet udtalte derefter i den foran nævnte skrivelse af 25. november 1933, at det af politimesteren stillede spørgsmål måtte besvares bekræftende, men at det måtte være en forudsætning for pantefogedens beføjelse, at skyldneren var lovligt tilsagt i overensstemmelse med retsplejelovens bestemmelser, hvilket måtte godtgøres overfor politiet ved attestation fra en stævningsmand eller ved en afleveringsattest fra postvæsenet. Derimod kunne det ikke anses for tilstrækkeligt, at tilsigelsen af pantefogeden var efterladt på skyldnerens bopæl eller hos naboen.

I skrivelse nr. 39 af 24. februar 1949 udtalte Justitsministeriet i anledning af en forespørgsel fra en sognefoged sig i overensstemmelse hermed forsåvidt angik sognefogeders beføjelse til i visse tilfælde at begære politiets bistand til fremstilling af skyldnere.

Ved de nævnte skrivelser havde Justitsministeriet søgt at tilrettelægge en ordning, hvorved de af Politimesterforeningen fremhævede betænkeligheder ved at tillægge sognefogeder og pantefogeder de omhandlede vidtgående beføjelser begrænsedes mest muligt. Værdien af ordningen beroede navnlig

på, at skyldnerne gennem kravet om forkyndelse opnåede rimelig sikkerhed for, at tilsigelsen til udpantningsforretningen kom til deres kundskab, og at der påhvilede politiet en selvstændig pligt til at påse, at forkyndelsen af tilsigelsen havde fundet sted, forinden der blev ydet bistand til fremstilling af skyldneren. For myndighederne havde fremgangsmåden samtidig den fordel, at en forkyndelse af tilsigelsen i overensstemmelse med retsplejelovens regler ansås for lovlig, selvom den undtagelsesvis ikke måtte komme til skyldnerens kundskab, jfr. retsplejelovens § 162.

Den i de nævnte skrivelser anviste fremgangsmåde blev efter det for Justitsministeriet oplyste i almindelighed fulgt ved udpantninger, der blev foretaget af pantefogeder og sognefogeder udenfor København. Også ved forretninger, der blev foretaget af fogeden, var det formentlig sædvane at lade tilsigelsen til at give møde på fogedkontoret forkynde for skyldnerne i overensstemmelse med retsplejelovens regler, forinden der blev truffet bestemmelse om fremstilling ved politiets hjælp, og dette var også praksis i byrettens fogedafdelinger.

I Københavns kommune havde skattevæsenet imidlertid i en årrække fulgt en fra landets øvrige kommuner afvigende praksis. Herefter blev tilsigelserne til at give møde på pantefogedens kontor ikke forkyndt i overensstemmelse med retsplejelovens kapitel 17, men man havde ved udsendelse af et større antal tilsigelser til dels ved politiets hjælp søgt tilvejebragt så vidt muligt fuldstændig sikkerhed for, at skyldnerne blev bekendt med mødepligten. Denne fremgangsmåde, der var godkendt af byrettens fogedafdeling, havde efter det oplyste ikke hidtil givet anledning til klager og havde derfor reelt været betryggende.

Justitsministeriet havde imidlertid fundet det ønskeligt, at der på det her omhandlede område blev fulgt samme fremgangsmåde i København som i landets øvrige kommuner, hvorfor det under forhandlinger med Direktoratet for Københavns Skattevæsen havde opnået dettes tilslutning til gennemførelse af en ordning, der svarede til den i Justitsministeriets skrivelse af 25. november 1933 anviste. Ministeriet havde herved navnlig tilsigtet at tilvejebringe en klar adskillelse mellem pantefogedens og politiets funktioner. Den nye ordning, som var gennemført fra 1. janu-

ar 1960, havde haft til følge, at der ikke læn-
gere blev tale om, at skattevæsenet udsendte
tilsigelser, der fremtrådte som udfærdiget af
Københavns Politi.

Justitsministeriet tilføjede, at der ikke ved
skrivelserne af 25. november 1933 og 24. fe-
bruar 1949 var taget stilling til, hvorvidt en
skyldner, som var tilsagt på anden måde end
ved forkyndelse i overensstemmelse med rets-
plejelovens kapitel 17, kunne kræves fremstil-
let ved politiets hjælp i henhold til en af fo-
geden i medfør af retsplejelovens § 520, stk.
2, truffet bestemmelse. Ministeriet kunne til-
træde, at dette spørgsmål henhører under
domstolene.

Jeg udtalte herefter, at jeg var enig med
Justitsministeriet i, at der med hensyn til
politifremstillingen af skatterestanter i Kø-
benhavn bør følges samme fremgangsmåde
som udenfor København, og at der bør

være en klar adskillelse mellem fogedens
og politiets funktioner.

Den af Københavns Politi tidligere
fulgte fremgangsmåde, hvorefter tilsigelser,
der fremtrådte som udstedt af politiet, blev
overladt til skattevæsenet til udsendelse til
resterne, måtte jeg anse for administra-
tivt uheldig. Da ordningen, der hvilede på
en generel aftale mellem Københavns
Skattevæsen og Københavns Politi, havde
været praktiseret i hvert fald siden 1939,
og da den var ophørt fra 1. januar 1960,
fandt jeg ikke grundlag for at udtale kritik
over nogen bestemt tjenestemand eller
myndighed.

Endelig var jeg enig i, at spørgsmålet
om, hvilke krav der måtte stilles ved for-
kyndelse af en tilsigelse i henhold til rets-
plejelovens § 520, stk. 2, er et judicielt
spørgsmål, hvis afgørelse henhører under
domstolene.

62. *Kritiseret den tid, der var medgået til Statens Jordlovsudvalgs behandling af en udstykningssag særlig med hensyn til ekspeditionen af refusionsopgørelsen. (J. nr. 870/59).*)*

A. der i 1953 af Statens Jordlovsudvalg hav-
de købt en parcel, klagede i december 1959
over, at Jordlovsudvalget den 5. januar 1959
havde afkrævet ham de af udvalget ud-
lagte ejendomsskatter for årene 1953-55, ialt
6.703,03 kr., og at det senere havde stillet
som vilkår for at approbere hans salg af par-
cellen, at han indbetale beløbet. A anførte,
at hans klage navnlig tog sigte på, at kravet
om indbetaling var fremsat meget sent i for-
hold til ejendommens omvurdering pr. 1. ok-
tober 1954, og at udvalget havde udlagt de
omhandlede skatter uden hans ønske og vi-
den.

Under min behandling af sagen havde jeg
en samtale med Statens Jordlovsudvalgs ad-
ministrationschef.

Statens Jordlovsudvalg erhvervede i juli
1952 en gård, og i december samme år blev
det vedtaget, at der skulle udstykkes et antal
parceller, således at der tilbage ville blive en
stamparcel på ca. 49 ha.

I januar 1953 fremsatte A tilbud om køb

af stamparcellen, og den 1. marts 1953 un-
derskrev han og Jordlovsudvalget købekon-
trakt, hvorefter han overtog parcellen samme
dato. Denne dag skulle også være skærings-
dag for skatter, afgifter m. v.

A forpligtede sig til at foranledige de fra
den oprindelige ejendom udstykkede parcel-
ler relaxeret af kreditforeningslånet og til at
optage et tillægslån samt inden 6 måneder ef-
ter underskrivning af endeligt skøde at ind-
betale provenuet af tillægslånet til Finansmi-
nisteriet. Endelig skulle A overtage gårdens
besætning, avl m. m.

Den 24. april 1953 modtog Jordlovsudval-
get udstykningssagen fra vedkommende land-
inspektør, og den 29. juni 1953 anmodede
udvalget Matrikeldirektoratet om approbati-
on på udstykningen, hvilket skete den 12. no-
vember 1953.

Den 14. oktober 1953 afkrævede Jordlovs-
udvalget A et beløb på 151,01 kr., som ud-
gjorde saldoen i udvalgets favør i forbindelse
med hans køb af besætning, avl m. m. Efter
at A havde rettet henvendelse herom til Jord-

*) Smh. den i min beretning 1958, s. 46, jfr. 1959, s. 18 refererede sag.

lovsudvalget, meddelte dette ham den 17. december 1953, at det betragtede differencen mellem 200 kr., som udvalget havde stillet til hans rådighed til etablering af telefon, og de nævnte 151,01 kr., 48,99 kr. som à conto indbetaling på amtstueskatterne vedrørende ejendommen.

Finansministeriet indvilligede senere i, at A kunne betale det beløb, som han efter købekontrakten skulle betale kontant pr. 1. oktober 1953, i 10 afdrag, første gang den 1. oktober 1953 og derefter hver termin, første gang den 11. juni 1954.

A's ejendom blev selvstændigt vurderet pr. 1. oktober 1954, og Jordlovsudvalget oplyste, at meddelelse herom forelå i Statens Ligningsdirektorat i begyndelsen af 1955.

Den 7. oktober 1954 anmodede vedkommende sogneråd Jordlovsudvalget om at indbetale forfaldne ejendomsskatter for skatteåret 1953/54 og første halvår af skatteåret 1954/55 for ejendommen og begrundede anmodningen med følgende:

»Da ejeren af . . . hævder, at Statens Jordlovsudvalg er indgået på at udlægge forfaldne ejendomsskatter for ejendommen, indtil den igangværende udstykning er afsluttet . . .«.

Jordlovsudvalget sendte den 4. maj 1955 et af udvalget udarbejdet skøde vedrørende ejendommen til overklitfogeden i Skagen med anmodning om at give skødet påtegning om, hvorvidt der på ejendommen fandtes skov eller fredskovpligtig grund. Den 3. august 1955 underskrev Jordlovsudvalget endeligt skøde, hvori der var fastsat tilsvarende bestemmelser om relaxsation og optagelse af tillægs lån som i købekontrakten. Samme dag sendte udvalget til formanden for den lokale husmandsbrugskommission skødet og to pantebrev til Jordfonden med anmodning om at få dokumenterne underskrevet af A samt søge oplyst, hvorvidt han havde fået de udstykkede parceller relaxeret af kreditforæningslånet.

Den 8. november 1955 underskrev A skødet og de to pantebrev, og kort efter sendte husmandsbrugskommissionens formand skødet videre til Hjørring amtstue til påtegning og videresendelse til Jordlovsudvalget. Derefter underskrev A's fader pantebrevene som selvskyldnerkautionist, og den 6. december 1955 indsendte husmandsbrugskommissionens

formand pantebrevene til Jordlovsudvalget. Den 11. februar 1956 blev skødet indført i tinglysningskontorets dagbog som servitutstiftende, og den 15. marts 1956 sendte Jordlovsudvalget skødet til husmandsbrugskommissionens formand og bad denne om at udlevere det til A.

Efter at Jordlovsudvalget adskillige gange havde erindret A og dennes advokat om, at relaxsationen måtte bringes i orden, meddelte advokaten den 2. april 1957 udvalget, at relaxsationen var bragt i orden.

Jordlovsudvalget udtalte indledningsvis overfor mig, at det sidst i året 1958 udarbejdede refusionsopgørelsen og ved skrivelser af 5. januar 1959 bad de enkelte lodkøbere om at indbetale de på deres ejendomme faldende andele af de udlagte skatter m. v. A's andel udgjorde 6.703,03 kr. og vedrørte tiden 1. marts 1953-1. april 1955, idet beløbene var udlagt af udvalget første gang den 4. december 1952 og sidste gang den 6. december 1954.

Kort efter underrettede A Jordlovsudvalget om, at han ikke var i stand til at betale før efter høst, og den 31. marts 1959 meddelte en advokat på A's vegne, at han havde solgt ejendommen ved et skøde, der var betinget af, at køberen kunne overtage lånet fra Jordfonden. Advokaten bad derfor Finansministeriet om tilladelse til køberens overtagelse af jordfondslånet. Den 27. april 1959 gav ministeriet den ansøgte tilladelse på visse vilkår, herunder som foreslået af Jordlovsudvalget, at A berigtigede ovennævnte beløb. Den 14. maj 1959 meddelte Jordlovsudvalget Finansministeriet, at A havde indbetalt beløbet.

Med hensyn til A's enkelte klagepunkter anførtes følgende:

Fremsættelsen af kravet om indbetaling.

Årsagen til den sene fremsættelse måtte ifølge Jordlovsudvalget tilskrives den overvældende arbejdsbyrde, som udvalget havde haft i de foregående år som følge af omorganisationen af udvalgets arbejde. Udvalget henviste i denne forbindelse til, at en del af Landbrugsministeriets sagområde, herunder skødeskrivningen, i efteråret 1953 overgik til udvalget. For at fremskynde ekspeditionerne iværksatte udvalget i august 1955 i stort omfang ekstraarbejde, som varede lige til foråret 1957 og bevirkede, at man nu var kommet à jour, således at skødeskrivningen som

regel kunne påbegyndes, når sagen var moden dertil.

I februar 1958 indførte udvalget en ordning, hvorefter køberen i salgsdokumentet forpligtede sig til at udrede et beløb på 5 pct. årlig af den skønnede grundværdi til dækning af de den pågældende lod påhvillende grundskatter til stat, amt og kommuner og forsåvidt angik købere af stamparceller og andre bebyggede lodder tillige et skønnet beløb til dækning af ejendommens bygningskyld samt det gennem amtstuen opkrævede brandforsikringskontingent. Disse beløb betales kvartalsvis bagud, indtil køberen dokumenterer at have modtaget selvstændig opkrævning af ejendomsskatter. Der foretages herefter som hovedregel ikke nogen egentlig refusionsopgørelse med køberen. Udvalget havde dernæst i stort omfang i de gamle sager foretaget à conto opkrævninger, således at de pr. 31. marts 1960 udestående skatte-refusionsbeløb var reduceret meget væsentligt i forhold til de tilsvarende beløb pr. 31. marts 1958.

På grund af usikkerheden med hensyn til foretagelse af et tilnærmelsesvis rigtigt skøn over en ejendoms bygningskyld havde udvalget imidlertid næret betænkeligheder ved at opretholde den i 1958 indførte ordning for stamparceller og andre bebyggede lodder og havde derfor i februar 1960 genindført den hidtidige fremgangsmåde med foretagelse af sædvanlig refusionsopgørelse. I salgsdokumentet skal der dog, for at udvalgets tilgodehavende for udlagte skatter m.v. ikke skal blive for stort, optages bestemmelse om pligt for vedkommende køber til at indbetale et à conto beløb, svarende til 4 pct. årlig af den skønnede grundværdi med tillæg af et skønnet beløb for ejendommens bygningsværdi.

Administrationschefen oplyste bl. a., at ordningen fra 1958 blev indført med henblik på at søge afviklet den ophobning af sager, der var opstået som følge af udvalgets vanskelige arbejdsforhold i årene forud. Ophobningen ville være bragt ud af verden om nogle måneder, således at udvalget fremtidig ville kunne udfærdige skøde og refusionsopgørelse indenfor sædvanlig og rimelig tid, medmindre særlige forhold gjorde sig gældende. Til belysning heraf foreviste administrationschefen udvalgets restancelister vedrørende refusionsopgørelserne.

Administrationschefen erkendte samtidig, at udvalget havde brugt for lang tid til at behandle sagen om A's overtagelse af stamparcellen.

Jordlovsudvalgets udlæg af skatter m. v.

Jordlovsudvalget anførte, at det måtte være både berettiget og forpligtet til at betale skatterne for hele den samlede ejendom, indtil amtstue og kommune kunne afkræve de enkelte købere skatterne for de respektive lodder. Dette var også tilfældet i denne sag, hvor refusionsopgørelsen netop omfattede skatterne indtil 1. april 1955, da der i henhold til den stedfundne vurdering for første gang kunne opkræves skatter for de enkelte lodder. Udvalget tilføjede, at det ikke med nogen ret kunne anmode stamparcelkøberen om at udlægge skatterne for hele ejendommen og dermed også for de parceller, vedkommende ikke overtog.

Administrationschefen udtalte, at A ikke kunne være uvidende om, at han før eller senere skulle refundere udvalget de udlagte skatter m. v.

Kravet om indbetaling af 6.703,03 kr. som betingelse for, at køberen af A's ejendom kunne overtage jordfondslånet.

Jordlovsudvalget oplyste, at det var almindelig praksis i udvalget, at man i tilfælde af ejerskifte, når refusionsopgørelsen ikke var berigtiget, krævede skatterne indbetalt straks af den tidligere ejer.

Jeg udtalte, at jeg – også når Statens Jordlovsudvalgs vanskelige arbejdsforhold fra året 1953 og fremefter toges i betragtning – måtte finde, at der var medgået for lang tid til udvalgets behandling af sagen, herunder særlig til ekspeditionen af refusionsopgørelsen.

Da det imidlertid var oplyst og sandsynliggjort, at Jordlovsudvalget var nået så langt med afviklingen af ældre sager, at det i løbet af nogle måneder ville kunne behandle sagerne indenfor sædvanlig og rimelig tid, fandt jeg ikke anledning til at foretage videre.

Endvidere udtalte jeg, at jeg måtte anse A's påstand om, at skatterne m. v. var udlagt uden hans ønske og viden, for at savne grundlag. Jeg lagde herved vægt på, at da-

toen 1. marts 1953 i købekontrakten var anført som skæringsdag for skatter, afgifter m. v., således at A havde måttet være forberedt på at skulle afholde disse udgifter, at Jordlovsudvalget i skrivelse af 17. december 1953 til A forudsætningsvis havde henledt hans opmærksomhed på, at han til sin tid skulle refundere udvalget udlagte amtstueskatter, og at A ifølge sognerådets skrivelse af 7. oktober 1954 overfor

sognerådet havde henvist til, at udvalget var indgået på at udlægge ejendomsskat-terne indtil udstykningens afslutning.

Endelig udtalte jeg, at jeg ikke kunne kritisere, at Finansministeriet i overensstemmelse med Jordlovsudvalgets indstilling gjorde sin tilladelse til, at køberen af A's ejendom kunne overtage det i ejendommen indestående lån fra Jordfonden, betinget af, at A indbetalte de 6.703,03 kr.

63. *Kriminalpolitiet burde ikke have givet en redaktør oplysning om, at en person havde været mistænkt for et indbrud foretaget for ca. 30 år siden. (J. nr. 405/59).*

I juni 1959 klagede A over, at kriminalpolitiet i Haderslev havde givet redaktøren af et dagblad oplysninger om, at han i 1928–30 havde foretaget indbrud på en fabrik.

Af det foreliggende fremgik det, at der den 14. december 1958 blev forøvet indbrud på fabrikken, og at der i dagbladet for 15. december 1958 var en artikel om indbruddet, hvori det bl. a. var anført:

»Der er i årenes løb forsøgt adskillige indbrud i . . . s kontorbygning, sidste gang i foråret. I sin tid foretog den berømte . . . (A) det første indbrud dog med samme negative resultat. . . (A) ville dog også have noget for sin ulejlighed, og da han ingen penge fik med sig, tog han kontorets rullegardiner.«

Foranlediget heraf skrev A's advokat den 22. december 1958 til redaktør B, der er ansvarshavende redaktør for dagbladet, og anmodede bl. a. om, at der i bladet måtte blive bragt et dementi af den lige nævnte oplysning, som var forkert. Den 30. december 1958 var der et dementi i bladet. I skrivelse af 31. december 1958 fra redaktør B til A's advokat anførte redaktøren bl. a.:

»På grund af ekstraordinær travlhed på politistationen her har jeg ikke kunnet få sagen helt opklaret, men det er en kendsgerning, at . . . (A) har indrømmet – og er dømt for – et indbrud på . . . , hvor han opbrød pengeskabet og tog godt 200 kr.«

Ved stævning af 20. januar 1959, indleveret til berømmelse den 12. maj 1959, anlagde A sag mod B, og ved dom afsagt den 14. november 1959 af civilretten i Haderslev blev den af redaktøren i skrivelsen af 31. december 1958 fremsatte sigtelse kendt ubeføjet,

ligesom redaktøren blev tilpligtet at betale A en erstatning på 500 kr.

Af dommen fremgik det, at A i 1931 var sigtet for 4 indbrud på fabrikken, af hvilke det første, hvorunder gerningsmanden havde opbrudt et pengeskab og fået et udbytte på ca. 200 kr., var begået i juni 1928, og det sidste, hvorunder gerningsmanden havde tilvendt sig to rullegardiner, var begået i marts 1930. Der blev ikke rejst tiltale mod A for disse forhold.

Under retssagen forklarede redaktør B bl. a., at han, da han modtog skrivelserne af 22. december 1958 fra A's advokat, henvendte sig til politiet i Haderslev for at søge oplyst, om det var rigtigt, at A, som det var nævnt i bladet, havde begået et indbrud på fabrikken med negativt resultat bortset fra rullegardinerne. Det blev oplyst, at man hverken kunne bekræfte eller afkræfte dette, men at A havde begået et andet indbrud på fabrikken, hvor han havde taget ca. 200 kr.

Under behandlingen af A's klage foranledigede rigspolitichefen, at der blev indledt en disciplinærundersøgelse, og under denne oplyste B bl. a., at han ved telefonisk henvendelse til kriminalpolitiets kontor den 29. eller 30. december 1958 havde talt med en kriminalpolititjenestemand, hvis identitet han ikke huskede. Den pågældende blev gjort bekendt med anledningen til redaktørens henvendelse, og det var redaktørens bestemte indtryk, at han var godt kendt med A's forhold, men udbad sig lidt ventetid i telefonen, mens han så i A's akter. Efter et øjebliks forløb svarede den pågældende, at han ikke kunne se noget i akterne om et rullegar-

din, men at A derimod havde begået et indbrud på fabrikken, hvor han havde taget ca. 200 kr. På redaktørens udtrykkelige forespørgsel, om A havde tilstået indbruddet, blev der svaret: Ja, og det er han dømt for.

Redaktør C fra dagbladet forklarede under retssagen som vidne bl. a., at han den 15. december 1958, da han opholdt sig på fabrikken i anledning af indbruddet den foregående nat, talte med politifolk og andre om tidligere indbrud på kontoret. Der faldt herunder bemærkninger om, at A i sin tid havde været på fabrikken uden at få udbytte, dog at A havde taget et rullegardin med sig.

Under disciplinærsagen oplyste C, at han den 15. december 1958 på fabrikken talte med de tilstedeværende politifolk, og at det ikke var nogen af disse, der havde givet oplysningen om A's tilegnelse af nogle rullegardiner. Endvidere forklarede C, at han en af de sidste dage i december, formentlig den 28. eller 29., havde henvendt sig på kriminalpolitiets kontor i Haderslev, hvor han havde talt med lederen af kriminalpolitiet, en kriminalassistent, hos hvem han ikke kunne få nogen oplysninger på grund af travlhed. C havde derefter meddelt B, at han ikke kunne få nogen klarhed af spørgsmålet på grund af travlhed hos politiet.

Kriminalassistent D havde i erklæring af 3. juli 1959 overfor mig oplyst, at han indtil 3. januar 1959 fungerede som stationsleder. I slutningen af december 1958 eller begyndelsen af januar 1959 havde redaktør C rettet telefoniske forespørgsler om, hvorvidt det havde sin rigtighed, at A tidligere havde begået indbrud på fabrikken. Disse forespørgsler blev afvist, dels på grund af travlhed, dels fordi ingen af kriminalpolitiets personale havde noget personligt kendskab til eller erindring om indbruddene. Senere havde redaktøren personligt indfundet sig på kriminalpolitiets kontor og havde påny anmodet kriminalassistenten om oplysning angående A's forbindelse med et indbrud formentlig i 1929. Efter at han havde fremskaffet akterne vedrørende dette forhold, oplyste han overfor redaktøren, at A under en sag i 1931 havde været mistænkt for et indbrud i 1929; herudover havde kriminalassistenten ikke givet redaktør C oplysninger.

Under disciplinærsagen henholdt kriminalassistent D sig til sin erklæring af 3. juli 1959 og tilføjede, at det ikke var ham, redaktør B

havde talt med den 29. eller 30. december 1958.

Ifølge disciplinærsagens akter havde – bortset fra kriminalassistent D – de kriminalpolititjenestemænd, der gjorde tjeneste i Haderslev, benægtet, at de havde givet oplysninger om indbruddene i 1928 og 1929 til de to redaktører. De to kriminalpolititjenestemænd, der den 15. december 1958 foretog en undersøgelse på fabrikken, oplyste, at de under en samtale – som uvedkommende muligvis kan have hørt brudstykker af – med fabrikkens direktør havde talt om de tidligere indbrud.

Politimesteren i Haderslev udtalte, at det ikke ved den foretagne disciplinærundersøgelse havde været muligt at finde frem til, at nogen polititjenestemænd skulle have givet redaktør B oplysning om, at A i sin tid skulle have stjålet 200 kr. på fabrikken.

Rigspolitichefen udtalte overfor mig, at han kunne tiltræde politimesterens bedømmelse. Såfremt redaktør B's forklaring om, at politiet telefonisk i slutningen af december 1958 havde givet de af ham nævnte oplysninger vedrørende tyveriet af de 200 kr., lagdes til grund, forelå der efter rigspolitichefens opfattelse en beklagelig ukorrekt handling fra politiets side, som i hvert fald ville have medført disciplinære følger for den pågældende, hvis vedkommendes identitet havde kunnet fastslås.

Jeg anmodede derefter rigspolitichefen om en udtalelse om, hvorvidt det var korrekt, at kriminalassistent D som anført i sin erklæring af 3. juli 1959, foranlediget af henvendelsen fra redaktør C, fremskaffede de ældre akter vedrørende indbruddet på fabrikken og oplyste redaktøren om, at A under en sag, der havde været mod ham i 1931, havde været mistænkt for et indbrud.

Rigspolitichefen fremsendte en yderligere erklæring fra kriminalassistent D, der anførte, at akterne vedrørende de tidligere indbrud på fabrikken ikke var fremskaffet for at skade eller mistænkeliggøre A. Når kriminalassistenten havde beskæftiget sig med de gamle sager, skyldtes dette bl. a., at han fandt det rimeligt at korrigere redaktør C, hvis denne havde åbenbart urigtige oplysninger. – Rigspolitichefen udtalte, at han under de foreliggende omstændigheder ikke fandt tilstrækkeligt grundlag for at antage, at kriminalassistent D havde optrådt ukorrekt ved at oplyse red-

aktør C om, at A under en sag i 1931 havde været mistænkt for et indbrud på fabrikken. Rigspolitichefen henviste bl. a. til, at man måtte gå ud fra, at redaktør C ved samtalen var begyndt med at udtale, at han regnede med, at A havde begået indbruddet, således at kriminalassistentens oplysning om, at A havde været mistænkt, var en afsvækkelse til fordel for A. Hertil kom, at redaktøren allerede i et vist omfang kendte forholdet, således at kriminalassistentens oplysning ikke var ny i forhold til redaktøren.

Jeg forelagde sagen for Justitsministeriet, der indhentede udtalelser fra statsadvokaten i Sønderborg og rigsadvokaten. Statsadvokaten havde indhentet en fornyet erklæring fra kriminalassistent D, hvori denne oplyste, at en kontorassistent, efter at redaktør C ved flere henvendelser var blevet henvist til at tale med kriminalassistenten, af egen drift havde rekvireret de ældre akter til brug for redaktørens eventuelle senere samtale med kriminalassistenten. Da kriminalassistenten talte med redaktøren, vidste han ikke, at A havde anlagt eller ville anlægge sag mod dagbladet, og såfremt akterne havde indeholdt oplysninger til skade for A, ville han ikke have videregivet dem til redaktør C. Kriminalassistenten havde anset det for sin pligt og ret at meddele redaktøren, der mente, at A var dømt for det gamle indbrud, at dette ikke var tilfældet, idet denne oplysning kun kunne gavne A. Endvidere anførte kriminalassistenten, at redaktør C ikke havde haft lejlighed til selv at gennemse akterne.

Statsadvokaten fandt herefter ikke grundlag for at foretage videre.

Rigsadvokaten udtalte, at det burde tilkendegives overfor kriminalassistenten, at han ikke burde have meddelt redaktør C, at A havde været mistænkt for indbruddet. Rigsadvokaten bemærkede herved, at oplysningen under de foreliggende omstændighe-

der ikke var meddelt med henblik på en berigtigelse af en urigtig omtale i pressen.

Justitsministeriet tiltrådte overfor mig rigsadvokatens udtalelse.

Den 25. maj 1960 udtalte jeg, at det efter det oplyste måtte lægges til grund, at det ikke var polititjenestemænd, der den 15. december 1958 på fabrikken havde givet redaktør C oplysning om, at A tidligere havde foretaget indbrud på fabrikken uden andet udbytte end et rullegardin.

Ifølge redaktør B's forklaringer havde han af en ham ukendt polititjenestemand i Haderslev fået meddelelse om, at A ved et andet indbrud på fabrikken skulle have stjålet 200 kr., og det måtte betegnes som ukorrekt, såfremt politiet havde givet en sådan oplysning. Da det imidlertid ikke ved de foretagne undersøgelser var muligt at konstatere, hvilken polititjenestemand der skulle have givet redaktøren denne oplysning, kunne jeg ikke foretage videre vedrørende dette forhold.

Efter det foreliggende måtte det dernæst anses for godtgjort, at en kontorassistent på kriminalpolitiets kontor, foranlediget af redaktør C's henvendelser, på eget initiativ havde rekvireret akterne vedrørende de tidligere indbrud på fabrikken, og at kriminalassistenten overfor redaktør C, der gav udtryk for, at han mente, at A var dømt for et indbrud på fabrikken, havde oplyst, at A i 1931 havde været mistænkt for et sådant. Uanset at denne oplysning efter alt foreliggende var givet ud fra et ønske om at korrigere redaktørens opfattelse, fandt jeg, at kriminalassistenten ikke burde have givet oplysningen til redaktøren. Jeg lagde herved vægt på, at man i størst muligt omfang må sikre, at politiet ikke til udenforstående giver oplysninger vedrørende ældre, afsluttede straffesager.

64. *Fastsættelsen af et vilkår for prøveløsladelse og tilsynet med dettes overholdelse. (J. nr. 544/59).*

A, der den 12. maj 1957 blev løsladt på prøve fra statsfængslet i Nyborg, klagede i september 1959 over, at Direktoratet for Fængselsvæsenet som vilkår for prøveløsladelsen havde stillet, at han i prøvetiden ikke

måtte søge beskæftigelse ved undervisning af børn i den skolepligtige alder, og over den måde, vilkåret blev håndhævet på. Han anførte, at han i næsten hele perioden havde undervist børn over den skolepligtige alder,

og at den tilsynsførende i Nyborg i et brev fra foråret 1958 havde givet udtryk for, at han var indforstået med, at A under sit arbejde på X-købing private Realskole i foråret 1958 underviste børn i den skolepligtige alder. A gjorde endvidere gældende, at han i 3 tilfælde havde mistet lærerstillinger på grund af henvendelser fra politiet, fordi tilsynet ikke havde underrettet dette om, at det ikke ville reagere overfor hans overtrædelse af vilkåret.

Det fremgik af sagen, at Direktoratet for Fængselsvæsenet den 13. april 1957 bestemte, at A, der i 1956 var blevet idømt 1 års fængsel, skulle løslades på prøve bl. a. på vilkår, at han ikke i prøvetiden søgte beskæftigelse ved undervisning af børn i den skolepligtige alder. Efter løsladelsen tog A ophold i Hjørring, hvor han fik en lokal tilsynsførende. I juli 1957 bevilgede tilsynsafdelingen i Nyborg A 65 kr. i rejsehjælp i anledning af, at han havde søgt en stilling, som han ikke fik.

I august 1957 meddelte A afdelingen i Nyborg, at han fra august 1957 havde fået ansættelse på en kostskole til en løn af ca. 950 kr. om måneden, og anmodede om et lån på 6-700 kr. af Dansk Forsorgsselskab. Afdelingen i Nyborg overtog tilsynet og bevilgede A et lån på 400 kr. og 130 kr. i hjælp. Den 27. august 1957 oplyste A overfor tilsynet, at eleverne på kostskolen var over den skolepligtige alder.

I oktober 1957 erindrede tilsynet A om tilbagebetalingen af lånet, ligesom tilsynet senere gentagne gange tilskrev A under en opgivet adresse i Spanien uden at modtage svar. I begyndelsen af februar 1958 fik tilsynet ved henvendelse til A's forældre oplyst, at han opholdt sig hos noget familie på Sjælland. Tilsynet satte sig i forbindelse med A og fik oplyst, at han havde modtaget 1.500 kr. for 4 måneders arbejde på kostskolen, og at han hidtil havde været ude af stand til at afdrage på lånet.

Den 25. februar 1958 meddelte A telefonisk, at han havde fået ansættelse som lærer ved X-købing private Realskole, og anmodede om hjælp til rejsen. Tilsynet bevilgede ham 50 kr. i rejsehjælp og spurgte, om han også skulle undervise børn i den skolepligtige alder. A svarede, at dette ikke var tilfældet, idet eleverne fra 2. mellem og opefter formentlig var over denne alder.

Den 27. marts 1958 aflagde en forsorgssekretær besøg på A's bopæl. A, der netop havde undervist en realklasse i gymnastik, udtalte sin tilfredshed med forholdene på skolen. I slutningen af april 1958 ansøgte A om et lån på 1.200 kr., men da han ikke havde tilbagebetalt lånet på 400 kr., blev anmodningen afslået.

Under et besøg hos A den 2. maj 1958 blev forsorgssekretæren klar over, at A overtrådte vilkåret, og drøftede forholdet med ham. A henviste til, at han alene var vikar, og at skoleåret sluttede i begyndelsen af juni. Han ville derefter få et andet skema og havde derfor mulighed for at kunne udvirke, at han kun skulle undervise de ældste børn.

I slutningen af maj 1958 fik kriminalpolitiet i X-købing kendskab til, at A underviste på realskolen, og den 27. maj 1958 sendte politiet en meddelelse til Forsorgsselskabet og anmodede om en udtalelse. Meddelelsen blev videresendt til forsorgssekretæren i Nyborg, der drøftede sagen med fængselsinspektøren. Det blev aftalt, at sekretæren snarest skulle aflægge A besøg for at få yderligere oplysninger og eventuelt henvende sig til skolebestyreren, der var bekendt med A's forhold. I juni 1958 talte forsorgssekretæren med en kriminalassistent i X-købing og redegjorde for sagen. Kriminalassistenten udtalte, at han herefter ikke ville gøre mere ved sagen.

Kort efter ville forsorgssekretæren aflægge besøg hos A, der imidlertid var flyttet fra byen. Skolebestyreren oplyste, at A den 4. juni 1958 var rejst til København og den 6. juni 1958 havde sendt telegram om, at han var syg og ikke kunne komme. Skolebestyreren oplyste, at han ikke ønskede at beskæftige A længere.

Tilsynet, som hos A's familie fik oplysning om hans adresse i København, skrev til A, der den 18. juni 1958 meddelte, at han havde forladt X-købing for at undgå bysladder. Den 22. juni 1958 blev A anholdt, sigtet for underslæb med hensyn til et fotografiapparat, men efter en afhøring blev han løsladt dagen efter.

I et brev af 30. juni 1958 til forsorgssekretæren oplyste A, at han havde fået ansættelse som lærer ved Y-købing realskole, men at skolebestyreren efter at have fået kendskab til hans forhold gennem politiet havde meddelt ham, at han ikke kunne få

stillingen. A ville herefter søge en stilling indenfor kontorfaget og foreløbig tage ophold hos familien.

Af en af politiet i Holbæk optaget rapport samt af straffeakterne fremgik det, at A formentlig den 21. juni 1958 rettede henvendelse til skolebestyreren i Y-købing og dennes hustru angående ansættelse på skolen. Skolebestyrerens hustru sagde til A, der ikke havde sine papirer med, at han ikke kunne ansættes, før hun havde set papirerne. Den 30. juni 1958 henvendte den kriminalbetjent, der havde optaget anmeldelsesrapporten af 22. juni 1958 vedrørende fotografiapparatet, sig til skolebestyrerens hustru og oplyste hende om vilkåret. Hun udtalte, at hun ikke havde modtaget A's papirer, og at hun ikke kunne anvende ham på skolen, da han skulle undervise børn i 1. mellem.

Den 6. juli 1958 anmodede A om rejsehjælp, idet han skulle tale med lederen af Z-købing Efterskole om en lærerstilling. Tilsynet henviste A til Dansk Forsorgsselskabs centralkontor i København, der bevilgede ham 10 kr. A oplyste senere telefonisk overfor forsorgssekretæren, at han opholdt sig i København, hvorefter tilsynet blev overført til centralkontoret. Den 20. august 1958 meddelte centralkontoret, at A ikke havde indfundet sig på sit opholdssted, og tilsynet blev derefter ført tilbage til afdelingen i Nyborg.

Det fremgik dernæst af akterne, at kriminalpolitiet i Frederikshavn i august 1958 modtog en anmodning fra politimesteren på Frederiksberg om afhøring af A, der nu var ansat på en kostskole. Politiet underrettede vedkommende skolebestyrer om vilkåret, og denne oplyste, at A siden 16. august 1958 havde virket som lærer på skolen og også undervist børn i den skolepligtige alder. Skolebestyreren erklærede, at han indtil videre kun ville lade A undervise børn over den skolepligtige alder.

A erkendte overfor politiet, at han havde overtrådt prøveløsladelsesvilkårene, men tilføjede, at han hele tiden havde underrettet tilsynet i Nyborg om sine arbejdssteder. Politiet gjorde derefter forsorgssekretæren i Nyborg bekendt med sagen. A forlod senere kostskolen uden at give oplysning om, hvor han tog ophold.

Da A havde forladt kostskolen, foranledigede politiet ham efterlyst. Kort efter blev det oplyst, at A arbejdede som lærer på en

anden kostskole. Skolebestyreren tilkendegav, at man ikke ønskede at have A på skolen, når han ikke måtte undervise børn i den skolepligtige alder. Politiet rettede henvendelse til tilsynet i Nyborg, der oplyste, at man havde mistet kontakten med A. Politiet forsøgte derefter forgæves at anholde A.

I slutningen af oktober 1958 anmeldte et fotofirma i København til politiet, at A i marts 1958 på afbetaling havde købt fotoudstyr for ca. 2.200 kr., og at han i juni s. å. havde pantsat udstyret.

Den 30. december 1958 meldte A sig til politiet og blev indsat i Vestre Fængsel. I januar 1959 blev A idømt 1 års fængsel for underslæb med hensyn til bl. a. fotografiapparatet og fotoudstyret.

Forsorgssekretæren ved statsfængslet i Nyborg oplyste overfor mig, at han efter besøget hos A den 27. marts 1958 i X-købing havde mistanke om, at A overtrådte vilkåret om ikke at undervise børn i den skolepligtige alder, men at han ikke fandt det rigtigt at undersøge forholdet nærmere på dette tidspunkt. Under besøget den 2. maj 1958 blev han klar over, at A overtrådte vilkåret, og han drøftede derefter forholdet med ham. Da det var hans indtryk, at A var faldet til ro, og at han var en udmærket underviser og havde gode evner med hensyn til at omgås elever, fandt han det rigtigst at stole på A og i stilfærdighed se tiden an til sommerferien 1958. Forsorgssekretæren oplyste dernæst, at han ikke erindrede at have skrevet et brev i foråret 1958, hvorefter han som af A anført »ville se gennem fingre med«, at han underviste børn i den skolepligtige alder, ligesom han ikke var i besiddelse af genpart af et sådant brev. Derimod havde han i en skrivelse af 22. januar 1959, da A hensad i Vestre Fængsel, anført, at Forsorgsselskabet gennem ret lang tid havde båret over med, at A også underviste i børneskolen, og at man kun var interesseret i, at han skulle klare sig som lærer.

Inspektøren ved statsfængslet i Nyborg udtalte, at han under hensyn til karakteren af A's berigelseskriminalitet fandt det rigtigst at foreslå det nævnte vilkår. Inspektøren henviste til, at A forinden fremsendelsen af sagen til Direktoratet for Fængselsvæsenet i marts 1957 erklærede sig indforstået med vilkåret, og at forsorgssekretæren hele tiden havde holdt inspektøren underrettet om til-

synet. Han havde været tilbageholdende med hensyn til at reagere overfor A's overtrædelse af vilkåret for ikke at hindre ham i hans erhverv som lærer.

Direktoratet for Fængselsvæsenet udtalte, at det ved afgørelsen af 13. april 1957 fandt det tilrådeligt at tiltræde inspektørens indstilling om vilkåret i betragtning af, at A, der ikke var læreruddannet, tidligere havde været idømt 3 betingede fængselsstraffe, heraf 2 for underslæb. Ved dommen af 28. august 1956 var A dernæst bl. a. straffet for uretmæssigt til egen fordel at have forbrugt et beløb på ca. 5.500 kr., som han i sin egenkab af lærer havde modtaget fra skoleelever til brug ved en fællesrejse.

Direktoratet oplyste dernæst, at A efter det foreliggende ikke i den første del af prøvetiden havde været beskæftiget ved undervisning af børn i den skolepligtige alder. Dette skete først, da han i februar 1958 fik ansættelse ved X-købing private Realskole, hvilken stilling han forlod den 4. juni 1958. Tilsynet havde været bekendt med dette forhold, og direktoratet beklagede, at tilsynet ikke forhindrede, at vilkåret fortsat blev overtrådt eller foretog skridt til vilkårets ophævelse.

Med hensyn til A's anbringende om, at han i 3 tilfælde havde mistet lærerstillinger,

fordi politiet ikke var blevet gjort bekendt med, at tilsynet så igennem fingre med overtrædelsen af vilkåret, henviste direktoratet til de fra politimestrene indhentede erklæringer. Politiet havde ikke rettet henvendelse til A eller skolen i X-købing, forinden han havde forladt stillingen, og A havde ikke fået tilsagn om ansættelse på Y-købing Realskole, da politiet i anledning af straffesagen havde rettet henvendelse til skolen. Henvendelsen til kostskolen skete også i anledning af straffesagen, og det kunne efter direktoratets opfattelse ikke bebrejdes politiet, at det havde underrettet skolebestyreren om vilkåret.

Jeg udtalte herefter, at det havde vist sig, at bestemmelsen i A's prøveløsladelsesvilkår af 13. april 1957 om, at han ikke i prøvetiden måtte undervise børn i den skolepligtige alder, havde givet anledning til vanskeligheder. Jeg kunne imidlertid ikke kritisere det skøn, der havde ligget til grund for Direktoratet for Fængselsvæsenets beslutning om at fastsætte dette vilkår.

Forsåvidt angik A's klage over måden, tilsynet var håndhævet på, og det af A iøvrigt anførte kunne jeg henholde mig til direktoratets udtalelse.

De af politiet foretagne henvendelser kunne ikke give mig anledning til kritik.

65. *Henstillet til Skattedepartementet at overveje, om der er anledning til at pålægge skatterådene at anvende et sædvanligt journaliseringssystem. (J. nr. 244/59).*

I april 1959 klagede A over, at skattemyndighederne endnu ikke havde besvaret en af ham i januar 1953 stillet forespørgsel vedrørende de af ham betalte skatter for skatteårene 1947/48 og 1948/49. Han gjorde i forbindelse hermed gældende, at skatterådet for Fredericia skattekreds ved urigtig ekspedition af hans henvendelse i 1958 om sagen yderligere havde forsinket besvarelsen.

A vedlagde afskrift af en til ligningsmyndighederne stilet og til ligningskommissionen i hans opholdskommune indsendt skrivelse af 18. januar 1953, hvori han havde anført, at han i årene 1946 og 1947 havde gjort tjeneste ved Det danske Kommando i Tyskland, og at han for disse år var blevet pålagt skatter, mod hvis størrelse han allerede mundtligt havde protesteret. Han var senere blevet bekendt med visse retningslinier for beskat-

ning af personer på tjenstligt ophold i Tyskland og antog derefter, at der i de skattepligtige indkomstbeløb, som lå til grund for beregningen af de omhandlede skatter, urigtigt måtte være medtaget nogle ham under opholdet i Tyskland ydede særlige tillæg. Under henvisning hertil bad han om, at sagen måtte blive undersøgt, og at der måtte blive givet ham oplysning om muligheden for tilbagebetaling af eventuelt for meget betalt skat.

Endvidere vedlagde A afskrifter af forskellige skrivelser, hvoraf bl. a. fremgik, at han i en til Statens Ligningsdirektorat og Landskatteretten stilet og til Erritsø ligningskommission indgivet skrivelse af 11. april 1958 rykkede for svar på skrivelser af 18. januar 1953.

I juli 1958 bad skatterådet A komme til

en forhandling med rådet den 21. juli 1958 angående hans klage over ligningsmyndighedernes ansættelse af indkomsten og formuen for skatteåret 1958/59. A meddelte skatterådet, at han ikke havde klaget over ansættelsen for skatteåret 1958/59, hvorfor der måtte foreligge en misforståelse, men at han ville møde, da han formodede, at sagen drejede sig om en ældre klage eller en undersøgelse af forholdet.

Efter mødet med A meddelte skatterådet den 9. september 1958, at det ikke i anledning af hans klage over den af ligningsmyndighederne for året 1958/59 foretagne skatteansættelse havde ment at kunne foretage nogen ændring. Som svar herpå gentog A i skrivelse af 10. september 1958, at han ikke havde klaget over ansættelsen for skatteåret 1958/59, hvorfor skatterådets påstand herom forekom ham overflødig. Han bemærkede, at sagen drejede sig om, at han den 11. april 1958 gennem ligningskommissionen havde rykket for svar på sin skrivelse af 18. januar 1953, og at han nu ønskede svar. Samtidig gjorde han gældende, at rådets formand ved mødet den 21. juli 1958 skulle have erkendt, at det var rådets fejl, at rette myndighed endnu ikke havde taget stilling til skrivelsen af 18. januar 1953.

Jeg forelagde A's klage for Statens Ligningsdirektorat, hvorefter A meddelte, at Ligningsdirektoratet den 28. april 1959 havde sendt ham en redegørelse vedrørende hans skattepligtige indkomst for skatteårene 1947/48 og 1948/49, hvori var anført, at han i 1947 havde modtaget løn fra Hærens Flyvetropper. Da A aldrig havde gjort tjeneste i Flyvetropperne, havde han i en skrivelse af 29. april 1959 påtalt denne fejl. A oplyste kort efter, at Ligningsdirektoratets redegørelse i alt fald forsåvidt angik skatteåret 1948/49 var aldeles urigtig.

Skatterådet, for hvem Ligningsdirektoratet havde forelagt klagen, erklærede, at rådet var forbavset over sagens fremkomst, da det ikke var klar over, at der fandtes en gammel skattesag vedrørende A. Rådet, der iøvrigt alene havde kunnet finde brevvekslingen med A vedrørende skatteåret 1947/48, bemærkede, at der tilsyneladende ikke havde været ført virkelige forhandlinger med ham før i 1958. Forklaringen herpå kunne efter rådets mening være, at A syntes at have anset ligningsmyndighederne, nemlig sognerådet og

skatterådet, for en og samme myndighed. Der var ingen sikkerhed for, at breve, som af denne grund var sendt til sognerådet, var indkommet til skatterådet, hvorfor skatterådet muligvis var blevet unddraget en del af den brevveksling, som A havde gjort mig bekendt med.

Med hensyn til det i 1958 passerede udtalte skatterådet på grundlag af de af A vedlagte afskrifter, at det antagelig havde betragtet A's skrivelse af 11. april 1958 som en klage over ansættelsen for det løbende skatteår og i alt fald fundet det rimeligt at optage en mundtlig forhandling med A, og at rådet derfor havde anmodet A om at møde den 21. juli 1958. Da indkaldelsen ikke gav resultat for skatteåret 1958/59, blev den fulgt op af kendelsen af 9. september 1958. Straks derefter modtog rådet A's brev af 10. september 1958, og herpå reagerede skatterådet naturligvis omgående og videresendte sagen den 19. september 1958 til Ligningsdirektoratet.

Endelig erkendte skatterådet at have anvendt forkerte standardblanketter i det foreliggende tilfælde, men fandt det – da rådet i almindelighed kun behandler sager indenfor det løbende skatteår – nærliggende, at en sådan fejl kunne indtræffe i et så særpræget tilfælde, selvom rådet naturligvis gjorde sit yderste for, at sådanne fejl ikke skete.

Statens Ligningsdirektorat udtalte overfor mig, at det, efter at A's andragende med skatterådets skrivelse af 19. september 1958 var indkommet til direktoratet, havde optaget hans ansættelse for skatteårene 1947/48 og 1948/49 til undersøgelse, men efter denne ikke fundet anledning til ændring af skatteansættelserne, hvilket det 28. april 1959 havde meddelt A. – Af skrivelsen fremgik det iøvrigt, at der ikke i A's skattepligtige indkomst for de to nævnte skatteår var medregnet noget tillæg for opholdet i Tyskland.

Opgørelserne til A var, som også påpeget i skrivelsen af 28. april 1959, talmæssigt i overensstemmelse med de af ham indgivne selvangivelser, og de i selvangivelserne opgivne lønbeløb m. v. var i overensstemmelse med de i sin tid indsendte lønoplysninger.

Med hensyn til A's besværing over størrelsen af de skatter, der var pålagt ham, bemærkede Ligningsdirektoratet, at det havde foretaget en efterberegning af de A for skatteårene 1945/46–1948/49 pålignede stats-

skatter og fundet beregningen rigtig. Dog tilføjede direktoratet, at det ikke havde oplysning om de pålignede kommuneskatter, og at det ikke havde kontrolleret rigtigheden af de af A på selvangivelserne foretagne fradrag for betalte skatter, hvilke fradrag imidlertid var godkendt ved ansættelserne.

Ved min gennemgang af sagen blev jeg opmærksom på, at de til mig fremsendte selvangivelser for skatteårene 1948/49 og 1949/50 ikke vedrørte A, men en i samme kommune boende officer, der havde samme efternavn som A. Da Ligningsdirektoratets skrivelse af af 28. april 1959 til A således med hensyn til skatteåret 1948/49 var baseret på en ham uvedkommende selvangivelse, henstillede jeg til direktoratet, at det foretog en ny undersøgelse, og at sagen, når det havde afsluttet den fornyede behandling, måtte blive videreendt til Skattedepartementet til udtalelse vedrørende Fredericia skatteråds behandling af A's klage. I denne forbindelse bad jeg oplyst, om A's skrivelse af 18. januar 1953 eventuelt hos skatterådet var indført i en journal over indkomne sager, og om skrivelser kunne fremskaffes.

Den 7. oktober 1959 gav Ligningsdirektoratet A en ændret redegørelse vedrørende hans skattepligtige indkomst i skatteåret 1948/49 og beklagede den i skrivelser af 28. april 1959 skete fejl. Direktoratet anførte bl. a., at der ikke i den opgivne lønindtægt var medregnet et A ydet felttillæg for juni og juli måneder, og at der iøvrigt ved ansættelsen var indrømmet ham et fradrag på 10 kr. pr. dag for merudgifter i forbindelse med hans tjeneste i Tyskland. Under hensyn hertil fandt direktoratet ikke grundlag for nedsættelse af den foretagne ansættelse.

Kort efter meddelte A Ligningsdirektoratet, at han ikke havde ønsket oplysning om sin skattepligtige indkomst for de omhandlede skatteår, som han i forvejen kendte, men om den på grundlag heraf foretagne skatteberegning. A modtog derefter en afskrift af en af direktoratet foretaget efterberegning af de ham for skatteårene 1945/46-1950/51 pålignede statsskatter. Direktoratet henviste dernæst A til at skaffe sig oplysning om kommuneskatterne for samme tidsrum hos sin opholdskommune og tilføjede, at han, om han ønskede det, ved personlig henvendelse i direktoratet kunne få forklaret skatteberegningerne. - Dette tilbud benyttede A

sig af og meddelte derefter, at han var blevet klar over, at beregningerne var rigtige.

I en af Ligningsdirektoratet indhentet erklæring udtalte skatterådet, at det ganske vist havde en journal over indkomne sager, men heri indførtes alene sager af en vis størrelse og ikke skrivelser fra sogneråd og skatteydere, som skatterådet af praktiske grunde fandt det tilstrækkeligt at behandle omgående og derefter indlægge i selvangivelserne, hvor de altid skulle være tilgængelige.

Skatterådet oplyste videre, at rådet havde spurgt A's opholdskommune, om denne skulle være i besiddelse af hans skrivelse af 18. januar 1953, men havde fået et benægtende svar. Skrivelsen måtte således være bortkommet, antagelig enten hos kommunen eller hos skatterådet.

Skattedepartementet udtalte, at man ved bedømmelsen af skatterådets fejlekspedition i 1958 formentlig burde tage skatterådenes særlige arbejdsvilkår i betragtning, herunder at A's henvendelse til skatterådet og henvendelsens behandling skete på den tid af året, hvor skatterådenes arbejde var mest forceret. Departementet tilføjede, at ligningsvæsenets organisation og arbejdsforhold for tiden behandles i et udvalg, der forventes at afgive betænkning i nær fremtid.

Jeg udtalte, at det ved den foretagne undersøgelse ikke havde kunnet godtgøres, at A's skrivelse af 18. januar 1953 var indkommet til skatterådet for Fredericia skattekrede eller til en anden statslig skattemyndighed. Efter de regler, der gælder for min kompetence, kunne jeg ikke undersøge, om brevet skulle være indkommet til en kommunal myndighed.

Skatterådet havde foretaget fejlekspeditioner med hensyn til A's skrivelse af 11. april 1958, herunder navnlig ved at rådet, der på mødet den 21. juli 1958 var blevet gjort opmærksom på formålet med skrivelser, først efter A's fornyede henvendelse den 10. september 1958 videresendte sagen til Ligningsdirektoratet.

Statens Ligningsdirektorats i skrivelser af 28. april 1959 givne fejlagtige oplysning, der hidrørte fra forvekslingen mellem A's og den anden officers selvangivelser, måtte efter omstændighederne anses for en hændelig ekspeditionsfejl.

Da det efter det oplyste måtte antages,

at skatterådene ikke i alle tilfælde journaliserer de indkomne skrivelser, henstillede jeg samtidig til Skattedepartementet at overveje, om ikke nærværende sag gav

fornøden anledning til at pålægge skatterådene at anvende et sædvanligt journaliseringssystem.

- 66.** *Direktoratet for Sygekassevæsenets og Invalideforsikringsrettens behandling af en sag. Henledt opmærksomheden på Statsministeriets skrivelse af 14. november 1949 om underskrifter m. m. og anmodet ministeriet om at overveje, om der vil være anledning til overfor myndighederne at indskærpe skrivelsen. Ministeriet har derefter indskærpet skrivelsen. J. nr. 683/59*)*

A, der i januar 1958 havde indgivet andragende om invalidepension, klagede i oktober 1959 over, at Invalideforsikringsretten endnu ikke havde truffet afgørelse vedrørende andragendet.

Det fremgik af sagen, at A's begæring om invalidepension, der var dateret den 8. januar 1958, blev modtaget den 14. februar 1958 i Direktoratet for Sygekassevæsenet, der den 11. juli 1958 godkendte begæringen og oversendte den til Invalideforsikringsretten, som kort efter meddelte A, at den ikke kunne udtale sig om, hvornår sagen ville blive afgjort, men at afgørelsen ville blive fremmet mest muligt.

Den 1. august 1958 sendtes sagen til en kirurgisk retslæge, hvorfra den kaldtes tilbage og den 14. august uddeltes til en anden kirurgisk retslæge, hvorfra den ligeledes kaldtes tilbage og den 3. oktober 1958 uddeltes til en afløser for den kirurgiske retslæge. Den 17. oktober 1958 modtoges sagen fra afløseren, der havde besluttet ambulant undersøgelse hos en specialist med behandlingsforslag og røntgenundersøgelse på Århus kommunehospital. Herom blev A og kommunehospitalet underrettet den 7. november 1958.

Den 27. november 1958 fandt undersøgelserne sted på kommunehospitalet, der afgav erklæringer den 1. og 17. december 1958. Hospitalet anså ikke A's arbejdsevne for væsentligt nedsat og i hvert fald ikke under invaliditetsgrænsen.

Sagen blev derefter forelagt en kirurgisk retslæge, der den 3. januar 1959 afgav skøn, og den 25. februar 1959 blev sagen forelagt rettens kirurgiske overlæge, der for afgivelse af skøn anså det for nødvendigt at indhente de optagne røntgenfilm.

Den 6. marts 1959 anmodede retten Århus kommunehospital om udlån af røntgenfilmene, men hospitalet meddelte, at disse skulle være tilsendt retten sammen med erklæringen af 17. december 1958. Efter yderligere brevveksling med kommunehospitalet, A's sygekasselæge og Grenå sygehus, hvor A var indlagt fra den 16. maj til den 26. juni 1959, anmodede retten den 13. august 1959 kommunehospitalet om at lade optage nye røntgenfilm.

Efter modtagelsen af røntgenfilmene blev sagen den 27. august 1959 forelagt en kirurgisk retslæge, hvorfra den blev tilbagekaldt og den 30. september 1959 uddelt til en anden kirurgisk retslæge, der den 14. oktober 1959 afgav skøn. Den 28. oktober 1959 blev sagen forelagt rettens kirurgiske overlæge til overskøn.

Sagen blev den 4. november 1959 efter overlægens ønske forelagt en medicinsk retslæge, der kort efter afgav skøn. Den 17. december 1959 blev A underrettet om, at sagen stod foran afgørelse, og anmodet om at besvare forskellige spørgsmål, hvilken besvarelse indgik til retten den 21. december 1959.

Den 8. januar 1960 afsagde Invalideforsikringsretten kendelse, hvorefter A blev anset for berettiget til invalidepension fra begæringens indgivelse.

Direktoratet for Sygekassevæsenet oplyste vedrørende sagens behandling i direktoratet, at der ikke ved A's begæring om invalidepension var fremsendt de foreskrevne dåbsattester, ligesom kommunalbestyrelsen i Feldballe søgn ikke i den begæringen ledsagende erklæring havde udtalt sig om, hvorvidt A opfyldte værdighedsbetingelserne for at opnå invalidepension.

Den 6. marts 1958 indhentede direktora-

*) Jfr. min beretning 1957, s. 186.

tet de manglende attester og oplysninger, som blev modtaget henholdsvis den 10. og 12. marts 1958, hvorefter sagen blev overgivet til vedkommende sekretær til behandling af spørgsmålet om, hvorvidt de formelle og forsikringsmæssige betingelser var i orden, således at sagen kunne afgives til Invalideforsikringsretten til afgørelse af invaliditets-spørgsmålet.

I tiden 12. marts–11. juli 1958 havde sagen beroet hos sekretæren, der i foråret 1958 var en del bagud med ekspeditionen af sine sager. En del sager havde han taget med hjem til ekspedition uden at give meddelelse herom til kontoret, og nærværende sag havde formentlig været blandt disse.

I anledning af nogle erindringskrivelser fra A samt direktoratets interne kontrol blev sagen – forgæves – eftersøgt og kom først frem, da den af sekretæren blev afgivet til Invalideforsikringsretten den 11. juli 1958.

Direktoratet beklagede meget den skete forsinkelse af sagens behandling og havde forlængst alvorligt påtalt forholdet overfor sekretæren.

Invalideforsikringsretten udtalte, at den nogle gange havde måttet tilbagekalde sagen fra retslægen, inden denne havde afgivet sit skøn, hvilket skyldtes, at nogle af retslægerne i forbindelse med det arbejde, de iøvrigt havde på den tid, ikke havde kunnet overkomme hele deres arbejde i retten. Retten beklagede forsinkelserne og bemærkede, at disse læger allerede for nogen tid siden havde søgt og fået deres afsked.

Jeg udtalte herefter, at sagens behandling hos Invalideforsikringsretten – omend denne måtte anses for unormal lang – ikke kunne give mig tilstrækkeligt grundlag for kritik, idet forsinkelserne skyldtes forhold, som retten ikke kunne gøres ansvarlig for.

Til sagens behandling hos Direktoratet for Sygekassevæsenet var der medgået for lang tid. Da forholdet imidlertid var påtalt overfor vedkommende tjenestemand, fandt jeg ikke grundlag for at foretage yderligere.

Da underskrifterne på nogle af Direktoratet for Sygekassevæsenets og Invalideforsikringsrettens skrivelser var vanskeligt læselige, henledte jeg underskrivernes opmærksomhed på Statsministeriets skrivelse af 14. november 1949, hvorefter underskrifter må skrives tydeligt og i almindelighed bør gentages med maskinskrift, eventuelt med stempeling.

Under henvisning til, at det stadig forekommer, at underskrifter, der er vanskelige eller umulige at læse, ikke er gentaget med maskinskrift eller stempel, anmodede jeg samtidig Statsministeriet om at overveje, om der vil være anledning til overfor myndighederne at indskærpe ministeriets skrivelse af 14. november 1949.

Ved skrivelse af 25. juni 1960 til samtlige øvrige ministerier og styrelser har Statsministeriet indskærpet, at underskrifter på alle offentlige udfærdigelser bør gentages med maskinskrift eller stempel.

67. *Henstillet til Danmarks Nationalbank at overveje, om der ikke var grund til at imødekomme en anmodning fra A, der ifølge et tidligere påbud ikke måtte rette personlig eller telefonisk henvendelse til banken, om en personlig forhandling for at få en ordning i mindelighed. Banken har derefter ophævet påbudet. (J. nr. 89/59).**

I februar 1960 klagede A, der ifølge Nationalbankens tilkendegivelse af 24. marts 1958 ikke måtte rette personlig eller telefonisk henvendelse til banken, over, at Nationalbanken havde afslået hans anmodning om en personlig forhandling med bankens direktion.

Den 3. december 1959 havde A skriftligt anmodet banken om et møde med direktionen for at få en ordning i mindelighed, og

den 9. januar 1960 meddelte banken, at den havde vedtaget, at der ikke for tiden ville kunne ske ændringer i den ved bankens tilkendegivelse af 24. marts 1958 etablerede ordning.

Nationalbanken oplyste overfor mig, at banken den 6. august 1959 havde meddelt A afslag på en ansøgning om tilladelse til at gennemføre en transitforretning, og at A hav-

*) Jfr. den i min beretning 1958, s. 255–258 refererede sag.

de forelagt denne afgørelse for ankenævnet for valutasager. Ved nævnets kendelse af 7. november 1959 blev sagen i overensstemmelse med bankens påstand afvist som faldende uden for nævnets kompetence. A har derefter indbragt sagen for Østre Landsret.

Nationalbanken udtalte, at A's anmodning af 3. december 1959 ikke efter sit indhold kunne give grundlag for en personlig forhandling med ham om en eventuel ændring af den den 24. marts 1958 etablerede ordning. Forhandlinger om den for landsretten verserende sag ville være nyttige, idet der ikke var noget grundlag for en realitetsændring af bankens afgørelse af 6. august 1959. Hertil kom, at banken ikke var sindet – i alt fald ikke uden retsafgørelse – at opgive det principielle standpunkt, at bankens beslutninger på det her omhandlede område ikke skal kunne efterprøves af ankenævnet eller af domstolene.

I skrivelse af 12. maj 1960 til Nationalbanken henviste jeg til, at jeg den 4. juni 1959, jfr. beretning 1958, s. 257–258, havde udtalt, at jeg ikke kunne kritisere den

den 24. marts 1958 etablerede ordning, men at det var tvivlsomt, om en borger, uden at der meddeles ham polititilhold, generelt og uden tidsbegrænsning kan adgangsfornemes til et offentligt kontor på grund af sin opførelse.

Under hensyn hertil og til, at der nu var hengået over 2 år, siden ordningen blev indført, fandt jeg – når hensås til, at A den 3. december 1959 anmodede om en samtale for at få en ordning af forholdet til Nationalbanken – at burde henstille til banken påny at overveje, om der ikke måtte være grundlag for at imødekomme A's begæring om et møde.

Den 1. juli 1960 har Nationalbanken meddelt A, at den har besluttet forsøgsvis at ændre den ovennævnte ordning derhen, at det tillades ham også at rette personlig og telefonisk henvendelse til det kontor i banken, der beskæftiger sig med det sagsområde, som henvendelsen angår.

Jeg fandt herefter ikke grundlag for at foretage videre i sagen.

68. *Anmodet Landbrugsministeriet om at overveje spørgsmålet om en ændring af landvindingsloven og grundforbedringsloven med henblik på tilvejebringelse af sædvanlige ankeregler. (J. nr. 620/59).*

I en del tilfælde har lodsejere rettet henvendelse til mig med klager over afgørelser truffet af afvandingskommissioner. Ud fra den betragtning, at afvandingskommissioner i det væsentlige må sidestilles med ordinære domstole, har jeg ikke anset mig for kompetent til at tage stilling til de trufne afgørelser.

Under gennemgangen af disse sager blev jeg opmærksom på, at de af vandingskommissionerne trufne afgørelser – bortset fra spørgsmålet om erstatning ved ekspropriation – er endelige, jfr. § 5 i bekendtgørelse nr. 153 af 30. april 1953 af lov om landvinding og § 15, stk. 4, i bekendtgørelse nr. 104 af 3. april 1957 af lov om grundforbedring.

Bestemmelsen om, at afvandingskommissionernes afgørelser er endelige, ses at gå tilbage til § 7 i lov nr. 106 af 31. marts 1933 om lån og tilskud til grundforbedring. I bemærkningerne til det den 24. februar 1933 fremsatte forslag til denne lov (RT 1932/33.

till. A, sp. 4723) udtaltes vedrørende § 7 bl. a.:

»Efter den nugældende Lovgivning skal de forskellige Arter og Klasser af Foranstaltninger – saasom ved private Vandløb, mindre offentlige Vandløb og Hovedvandløb m. v. – behandles ved forskellige Instanser og efter væsentligt forskellige Regler, saaledes at Omraader, der teknisk og økonomisk er samhørende, maa behandles hver for sig, hvilket forsinker Sagernes Fremme og gør det vanskeligt at fremme dem paa bedst mulig Maade.

For alle Sager er der Adgang til Appel til højere Instans med en Appelfrist fra Vand-syn til Landvæsenskommission paa 4 Uger, fra Landvæsenskommission til Overlandvæsenskommission paa 8 Uger, hvorved en Sag vil blive forsinket, selvom den ikke appelleres, idet Appelfristens Udløb maa afventes, saafremt ikke alle interesserede vides at have

frafaldet Appel ved Forlig eller paa anden Maade. Herunder maa det endvidere erindres, at en Vandsynssag, der er appelleret til en Landvæsenkommission og derved er indgaaet som Led i en Sag, hvori Landvæsenkommissionen er 1ste Instans, ikke sammen med sidstnævnte Sag kan appelleres til Overlandvæsenkommissionen til en efter Forholdene afpasset samlet Afgørelse.

Saa fremt man til Arbejdsløshedens Imødegaaelse ønsker Sagerne fremmet mest muligt og paa den teknisk set mest ensartede Maade, maa man kræve Sagerne henlagt til *een Myndighed*, hvis Afgørelser maa være *endelige*.«

Spørgsmålet om ankeadgang ses ikke at være gjort til genstand for drøftelser under behandlingen af de senere grundforbedringslove (lov nr. 33 af 26. februar 1937 og lov nr. 240 af 25. april 1949) eller under behandlingen af landvindingsloven (lov nr. 599 af 14. november 1940).

Den 25. maj 1960 (FT 1959/60, sp. 5988) spurgte et medlem af Folketinget landbrugsministeren, om han ville overveje en ajourføring og forenkling af vandløbslovgivningen, således at alle sager vedrørende vandløb m. v. blev behandlet af de ordinære vandløbsretter.

Landbrugsministeren svarede bl. a.:

»At afvandingskommissionernes kendelser er endelige, stemmer måske ikke ganske med den almindelige opfattelse af domstolsbegre-

bet, men må begrundes med, at statstilskuddene til de arbejder, der påkendes, er store og giver en meget betydelig sikkerhed for, at den enkelte grundejer ikke bliver gået for nær.«

Landbrugsministeren udtalte endvidere, at han var villig til ved førstkommende lejlighed at tage spørgsmålet om en afvikling af vandvæsenkommissionerne op til overvejelse, således at de ordinære vandløbsretter træder i deres sted.

Under hensyn til at bestemmelsen i landvindingslovens § 5, jfr. grundforbedringslovens § 15, stk. 4, hvorefter afvandingskommissionernes afgørelser er endelige, er i strid med den almindelige appelordning inden for domstolene, fandt jeg – i medfør af ombudsmandslovens § 11 – at burde optage spørgsmålet til undersøgelse.

Da dernæst de hensyn, der var afgørende for, at man i 1933 ønskede at afskære ankeadgang, idag har betydelig mindre vægt, anmodede jeg Landbrugsministeriet om at tage stilling til, om der ikke måtte være anledning til på nuværende tidspunkt at tage spørgsmålet om en ændring af landvindingsloven og grundforbedringsloven op til undersøgelse med henblik på tilvejebringelse af sædvanlige ankeretgl.

Sagen beror på overvejelser i Landbrugsministeriet.

SAGREGISTER

til folketingets ombudsmands beretninger for årene 1955—59.

(Citeringsmåde: 56.131 betyder beretningen for året 1956, s. 131)

- Administration,*
af prøveløsladts formue, 58.229.
af ydelse i henh. til forsorsloven, 58.58.
- Administrative bestemmelser, se Love og –*
- Afgift,*
af bomuldsbindegarn, 56.82.
for polititilsyn, 56.70.
- Afhøring,*
af børn i sædelighedssag, 56.131.
i bidragssager, 57.206.
pr. telefon, 56.199.
uden iagttagelse af rpl. § 807, stk. 3, 57.157;
58.222, 229; 59.167.
- Aflysning af tinglyst tilskudsdeklaration, 58.192.*
- Afskedigelse,*
advarsel inden –, 57.164, jfr. 59.17.
formalitetfejl ved – af tjenestemand, 57.164,
jfr. 59.17.
formuleringen af erklæring afgivet efter –,
55-92.
tilbud til afskediget kontraktansat officer om
civil beskæftigelse, 55.18.
varsel, 56.182.
se også *Tjenestefritagelse.*
- Afsoning,*
af bødeforvandlingsstraf af hæfte eller hæfte-
straf forud for – af fængselsstraf m. v., 56.122.
af straf i h. t. straffelovstillægget af 1945, 55.29.
afhentet trods Justitsministeriets tilsagn om
udsættelse af –, 59.147.
- Afvandingskommissioner, ankeregler, 59.203.*
- Aktier, udelukkelse fra børsnøtering, 55.73.*
- Aktindsigt,*
for tilskadekomnes advokat i erstatningssag,
57.194.
i h. t. ulykkesforsikringslovens § 9, 57.193.
- Amterne,*
forelæggelse for Justitsministeriet af sager om
fri proces mod amt, 55.55.
- overholdelse af begrundelsespligten i forsors-
lovens § 50, stk. 3, 57.65, jfr. 58.33.
udnævnelse af »tillidsmand«, 58.58, jfr. 59.19.
- Amtstuepåtegning på skøde, 56.151.*
- Amtstueskatter,*
reduktion af –, 56.151.
skyldneres påvisningsret ved udpantning for –,
57.150, jfr. 58.35.
- Anholdelse,*
adgangen til omklædning ved –, 56.137.
polititjenestemandes fejlagtige meddelelse om –,
57-95.
- Ankefrist i h. t. ulykkesforsikringsloven, 56.179.*
- Anketilladelse til prøvelse af husdyrvoldgiftssag ved
overvoldgiftsret, 55.21.*
- Ankevejledning,*
i h. t. militær rpl. § 62, 56.159.
m. h. t. Arbejdsnævnets afgørelser, 56.91.
m. h. t. inddragelse af førerbevis på grund af
manglende ædruelighed, 57.102.
m. h. t. opgivelse af strafforfølgning, 55-99,
jfr. 56.17.
ved afslag på erstatning i h. t. ulykkesforsik-
ringsloven, 56.49, jfr. 57.23; 58.40, jfr.
59.18.
ved nægtelse af førerbevis til erhvervmæssig
personbefordring, 57.209.
ved nægtelse af udlevering af i bevaring tagne
effekter, 56.150; 58.222.
- Anmeldere, se Underretning.*
- Anordning, en ved lov ophævet – opretholdt ved
bekg., 56.31.*
- Apotekere, gebyr for særlig indpakning ved for-
sendelser, 57.205.*
- Arbejderbeskyttelse, hotel- og restaurationsvirksom-
hed, 56.164.*

- Arbejdsdirektoratet*,
 behandling af sag vedr. understøttelse og medlemskab af arbejdsløhedskasse, 58.48.
 ekspeditionsform, 56.122.
- Arbejdsdirektøren*, formandskab i Arbejdsnævnet, 57.90.
- Arbejdsløhedskasse*, medlemskab af -, 58.48.
- Arbejdsløhedsunderstøttelse*,
 Arbejdsdirektoratets behandling af sag ang. ret til -, 58.48.
 understøttelse som forsørger nægtet uanset bidragspligt overfor det offentlige til frasepareret hustru, 56.76.
- Arbejdstilsynet*, indberetning om ulykkestilfælde, 58.63, jfr. 59.19.
- Arrestanter*, anvendelse af håndjern overfor -, 57.195.
- Arresthusophold*, udgifterne ved civile værnepligtiges -, 58.60.
- Arveafgiftsloven*, ajourføring af enkelte bestemmelser i -, 57.199.
- Attest* i medfør af husdyrvoldgiftslovens § 9, 55.21.
- Autorisation*,
 af elektroinstallatører, 57.159.
 af gas- og vandmestre, 58.168.
 af laboratorier, 58.237.
- Autorisationsordning*,
 vedr. eksport af avlsdyr, 59.137.
 vedr. eksport af kartofler, 58.230; 59.133.
 vedr. eksport af ost, 56.33.
- Banktilsynet*, virksomhed m. h. t. Københavns Kreditbank, 58.85.
- Beboerrepræsentanter*, valg af - i de sociale boligforetagender, 59.113.
- Befordringsgodtgørelse* ved benyttelse af egen vogn, 55.43.
- Begravelse*, takst for - af udensognsboende, 58.68.
- Begravelsesforsikring*,
 bidragydende medlems ret til begravelseshjælp gennem sygekassen, 56.72.
 ikke udbetaling af genkøbsværdien ved udtræden af sygekassernes -, 56.72.
- Begrundelse*,
 bestemmelsen i lov om offentlig forsorg § 50, stk. 3, 57.65, jfr. 58.33.
 urigtig, 55.86; 58.48.
 utilstrækkelig, 56.218; 58.48.
- Behandlingstid*,
 amter, 56.125; 58.211.
 amtsligningsinspektorer, 55.96; 58.179, 194.
 Direktoratet for Sygekassevæsenet, 56.133. 59.201.
 Direktoratet for Ulykkesforsikringen, 57.137.
 Flyvevåbnet, 56.69.
 Forsvarsministeriet, 55.75; 57.234.
 Handelsministeriet, 57.119.
 Invalideforsikringsretten, 57.184; 59.74, 201.
 Kammeradvokaten, 55.75; 57.136.
 Københavns Overpræsidium, 56.144, 156.
 ledende landinspektør, 59.127.
 Ministeriet for offentlige Arbejder, 57.233.
 Landsskatteretten, 55.69; 56.173; 57.57, jfr. 59.17; 57.188, 58.73, 216, 241; 59.47.
 Matrikeldirektoratet, 58.154.
 Politiet, 56.126, 190; 57.220.
 rektorer, 57.207.
 Skattedepartementet, 58.221.
 skatteråd, 57.178.
 Socialministeriet, 57.175; 59.34.
 Statens Jordlovsudvalg, 58.46, jfr. 59.18; 59.190.
 Statens Ligningsdirektorat, 56.90; 57.213; 58.219, 241; 59.29.
 Statskontrollen med Mejeriprodukter og Æg m. m., 56.33.
 Sundhedsstyrelsen, 56.215.
 Undervisningsministeriet, 55.96; 58.189.
- Beskæftigelsesforanstaltninger*, pligt til at overtage arbejde ved -, 58.48.
- Beslaglæggelse*,
 forelæggelse for retten, 57.251, 254; 58.115, 222.
 forsegling af beslaglagte dokumenter, 57.250.
 fortegnelse over det beslaglagte, 57.246; 58.222.
- Bevaring*,
 tilbageholdelse af aktiver efter konfiskations- sags afslutning, 55.27.
 udlevering af i - tagne effekter, 56.150; 58.115, 222.
- Bibeskæftigelse*, tjenestemænds indtægtgivende - udenfor statstjenesten, 59.140.
- Bidragssager*, sagsbehandlingen, 59.122.
- Bindende tilsagn*, 55.81.
- Biografteaterbevilling*, nedlæggelse af -, 58.161.
- Blechingberg-sagen*, 59.76.
- Bortlodning*, spørgsmål om - var offentlig, 58.227.
- Brevveksling*, censur af observants -, 59.31.

- Byggestøttelovgivning*, gebyrbegunstigelse i h. t. –, 57.35.
- Byudviklingsudvalg*, fritagelse for medlemshverv i –, 58.197.
- Børn*, politiafhøring af –, 56.131.
- Børsnotering* af aktier, 55.73.
- Båndlæggelse*,
af ulykkesforsikringserstatning til efterladte, 58.150.
tilbagekaldelse af konfirmation på båndlæggelsesbestemmelse, 58.251.
- Censur*,
af observants brevveksling, 59.31.
af skoleblade, 58.165.
- Chokbehandling*, se *Samtykke*.
- Civile værnepligtige*,
begyndelsestidspunktet for eftertjeneste, 58.61.
nægtelse af friheder for –, 57.72.
ordensreglement for –, 57.69.
skabseftersyn hos –, 57.186.
udgifterne ved ophold i arresthus, 58.60.
- Danmarks Nationalbank*,
adgangsformening til –, 58.255; 59.202.
Finansministeriets foliokonto i –, 55.64.
godtgørelse af beskadede eller bortkomne pengesedler, 57.146.
- Danmarks Radio*,
honorering og frist for antagelse af hørespil, 57.142.
radiomedarbejderes bibeskæftigelse, 59.140.
udsendelse af underholdningsfilm i fjernsyn, 58.218.
- Danske Statsbaner*,
mødetidskontrol ved Halsskov-Knudshovedruten, 58.214.
overtagelse af rutebilruter, 57.74.
takstnedsættelser, 58.198.
udelukkelse af styrmand fra at fungere som skibsfører, 58.248.
- Delegation*,
ulovhjemlet – af beføjelser, 56.162.
ved indsættelse af underudvalg, 55.117.
- Den kgl. Ballet*, 58.199.
- Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole*,
henstilling vedr. –s organisation, 55.173.
regler om erhvervelse af doktorgraden ved –, 55.143.
- tavshedspligt m. h. t. forhandlinger i undervisningsråd og afdelinger, 55.173.
Wamberg-sagen m. v., 55.105, jfr. 56.18.
- Det særlige Bygningssyn*, departementschef i Undervisningsministeriet medlem af –, 59.130.
- Diger*,
opførelse af –, 56.37.
skade på –, 57.215.
- Direktøren for Ulykkesforsikringen*, formandskab i Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196, jfr. 58.31.
- Disciplinærsager*, se *Tjenestemandssager*.
- Dispositionsplaner*, fravigelse fra –, 56.142.
- Disputatser*, 58.133.
- Dommerfuldmægtige*,
afhentning af udlagte effekter, 57.135.
Den særlige Klagerets kompetence overfor –, 56.155.
lodtrækning, 57.121.
ombudsmandens kompetence overfor –, 56.10; 57.15; 58.9.
- Domstolsprøvelse*, se *Ankevejledning*, *Beslaglæggelse*, *Førerbevier* og *Sindssyge*.
- Droit moral*, se *Forfatter- og kunstnerret*.
- Drosker*,
etablering af holdeplads for –, 58.242, jfr. 59.21.
forbud mod hyresøgning fra holdeplads, 58.208, jfr. 59.21.
meddelelse af droskebevilling, 57.169, jfr. 58.36.
- Dyrplagerianmeldelse*, politiets besigtigelse i anledning af –, 56.169.
- Efterretningstjeneste*, politiets, 55.93.
- Eftertjeneste*, begyndelsestidspunktet for civile værnepligtiges –, 58.60.
- Egen drift*,
afskedigelse af tjenestemand, 56.40.
ankereglerne i landvindings- og grundforbedringsloven, 59.203.
arbejdsdirektørens formandskab i arbejdsnævnets to afdelinger, 57.90.
arveafgiftsloven, 57.199.
beregning af afsoningstid, 56.122.
besættelse af stillinger uden opslag, 57.198.
feriebonssystemet, 55.51.
formanden for Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196.
formuleringen af § 4, stk. 3, i bek. nr. 58/1958, 59.22.

- forretningsordenen for Ankenævnet vedr. Vareforsyningssager, 55.102.
- forretningsordenen for Invalideforsikringsretten, 55.93.
- iaagttagelse af rpl. § 807, stk. 3, ved afhøring af sigtede, 59.167.
- instruks vedr. hjælp fra Invalideforsikringsfonden, 55.93.
- optagelsen af testosteron propionat i den danske farmakopé, 59.69.
- tilskadekommen værnepligtig, 56.184.
- underskrifters læselighed, 57.186; 59.201.
- Ejendomsskatter, se Amtstueskatter.*
- Ekspeditionsfejl, se Sagsbehandling.*
- Ekspeditionsform,*
- i Københavns Overpræsidium m. h. t. klager over bidragsfastsættelse, 56.197.
 - i Matrikeldirektoratet, 58.154.
 - i Statens Ligningsdirektorat m. h. t. skatteefterbetalingsager, 58.219.
- vedr. sager der af arbejdsløhedskasserne forelægges Arbejdsdirektoratet og Arbejdsnævnet, 56.122.
- vedr. ægteskabs- og bidragssager, 59.122.
- se også *Sagsbehandling.*
- Ekspeditionstid, se Behandlingstid.*
- Eksport, se Autorisationsordning.*
- Ekspropriation,*
- af areal til militære formål, 57.234.
 - af ejendom ved vejudvidelse, 55.87.
 - af jord til målepunkt, 55.24.
 - specifikation af erstatning, 57.134.
- Elektricitetsrådet,*
- formandsposten i -, 58.178.
 - offentliggørelse af -s forretningsorden, 58.178, jfr. 59.20.
- Enkepension* i tilfælde af skilsmisse, 56.186.
- Erklæring*, undladelse af at indhente -, 56.48, 51, 77.
- Erklærings meddelelse* (lov af 2.2.1866), erklæringer til ombudsmanden, 56.132.
- fremsendelsespåtegninger, 55.23.
- referater, 55.23.
- Erstatning,*
- i h. t. § 2 i lov nr. 225 af 11. juni 1954, jfr. forordning af 5. marts 1845, skal specificeres, 57.134.
 - i h. t. ulykkesforsikringsloven for tab af forsøger, 56.149; 58.150.
- Farmakopékommisionen*, optagelsen af testosteron propionat i den danske farmakopé, 59.69.
- Feriebønsystem* (bekg. 80/1954), 55.51.
- Feriepenge for arbejdstid i Grønland*, 56.182.
- Findeløn*, størrelsen af -, 56.195, 204.
- Fingeraftryk,*
- politiets fjernelse af - efter tiltalefrafald og frifindelse, 57.157.
 - politiets optagelse af - af sigtede, 57.157.
- Fjernsynet*, udsendelse af underholdningsfilm i -, 58.218.
- Fjernsynslicens*, oplysninger fra licenskontoret, 59.28.
- Flyverelever*, manglende underretning til - om evt. afbrydelse af uddannelse, 56.69.
- Fogedforretning*, berømmelse og underretning om foretagelse af -, 57.135.
- Folkepension*, indtægtsbestemt - til tjenestemænd, der som følge af strafbar handling afskediges uden pension, 58.188, jfr. 59.20.
- Folkeskolen*, læreres undervisning i religion og kristendomskundskab, 59.177.
- Folketingets ombudsmand,*
- loven om -, 56.9; 57.9; 58.9; 59.9.
 - instruks for -, 55.9.
 - klage til - har ikke opsættende virkning, 55.87.
 - Folketingets ombudsmands kompetence overfor:
 - bygningskonsulent for præstegårde, 57.221.
 - Danmarks Nationalbank, 57.146.
 - dommerfuldmægtige, 56.10; 57.15; 58.9.
 - kommuner, 56.9; 57.9; 58.10.
 - præst i egenskab af menighedsrådsmedlem, 57.221.
 - statsanerkendte skolehjem, 57.164.
- Forfatter- og kunstnerret*, Droit moral udvalgets sagskundskab, 59.59.
- Forbud*, undladelse af at kræve rygeforbud i busoverholdt, 55.55.
- se også påbud.
- Forholdsattester*, formuleringen af militære -, 55.97; 57.201.
- Forkøbsret*, statens - i h. t. statshusmandsloven, 57.31.
- Fornavn*, indførelse af - i ministerialbogen, 58.234.
- Forsegling* af beslaglagte dokumenter, 57.250.
- Forskelsbehandling,*
- af strafafsonere, 55.29.

- disciplinære reaktioner overfor plejepersonale, 59.56.
- læreres undervisning i religion og kristendoms-kundskab, 59.177.
- postvæsnets krav om ekstrabetaling for om-
deling af visse blade, 59.162.
- ved ansættelse af fribolig, 59.46.
- ved fastsættelse af invaliditetsgrad, 55.89.
- ved statstilskud til krigsramte kirker, 55.81.
- Forsorg*, hjælp til værnepligtige, 57.65.
- Forsvarets Bygningstjeneste*, behandling af sag om
indkøb af skumslukningsaggregater, 56.52.
- Forsorgsloven*, politiets bistand i h. t. -s § 44, stk. 1,
59.156.
- Forældremyndighed*, 56.209, jfr. 57.26.
- Fotokopiers anvendelse*, 56.200.
- Fotos*,
politiets fjernelse af - efter tiltalefrafald og fri-
findelse, 57.157.
- politiets optagelse af - af sigtede, 57.157.
- Fri proces*,
ansøgnings forelæggelse for Justitsministeriet,
55.55.
- henstilling om -, 55.22; 56.161, 209; 57.256;
58.230, 237; 59.17.
- retshjælp i h. t. rpl. § 135, 59.183.
- urigtig begrundelse for henlæggelse af ansøg-
ning om -, 55.86.
- Fribolig*, forskelsbehandling ved ansættelse af vær-
dien af -, 59.46.
- Frimærker*, trykvarianter eller makulatur, 59.37.
- Frister*,
for 2. behandling af kommunes budget, 58.82.
- for antagelse af hørespil, 57.144.
- for anvendelse af retsmidlerne i inddrivelses-
loven af 7. maj 1937, 58.146.
- for skønmæssig forhøjelse af skatteansættelser,
57.240; 58.179.
- for udlevering af administrativt inddragne
førerbeviser, 57.102, jfr. 58.33.
- 5-dages fristen i rpl. § 469, stk. 2, 58.235.
- 5-års fristen i ulykkesforsikringslovens § 34,
stk. 4, og § 37, 56.179.
- 14-dages fristen i husdyrvoldgiftslovens § 8,
stk. 1, pkt. 1, 55.21.
- overskridelse af fristen i statshusmandslovens
§ 8, stk. 5, 55.76.
- overskridelse af fristen i statsskattelovens § 30,
stk. 5, 57.131; 58.241.
- Fængselsforhold*,
administration af prøveløsladts formue, 58.229.
- afsenderadresse på breve, 55.102.
- anskaffelse af eget radioapparat, 59.176.
- anvendelse af håndjern overfor arresterter,
57.195.
- badeforhold, 59.183.
- begunstigelse ved afsoning af straf i h. t. straffe-
lovstillægget af 1945, 55.29.
- begæring om fremstilling, 59.184.
- besøg af privat antaget advokat, 57.30.
- besøg hos varetægtsfange, 56.114.
- brevpapir og kuvert må ikke forsynes med
mærke, 58.39.
- ekstraforplejning på sygeafd., 56.139.
- fanges beskæftigelse med recidivstatistik, 56.91.
- fremstilling for ortopædisk specialist, 59.160.
- hæftefanges adgang til at skrive til dagblade,
59.44.
- indstilling til svendeprove, 57.233.
- kaffeindkøb, 57.73.
- patienters deltagelse i gudstjeneste, 57.176.
- tryksag indlagt i fangers breve af fængslet,
55.102; 58.39.
- udlevering af reglement, 57.200; 58.225.
- Fængselsfunktionær*, leverancer til fængslets butik,
58.76.
- Færdelsesforseelser*, forelæggelse for sigtede af an-
meldelse for -, 57.172.
- Færdelssager*, behandlingstid, 56.175.
- Færger*,
mødetidskontrol ved -, 58.214.
- undersøgelse ved sammenstød af 2 automobiler
på en -, 59.75.
- Føjetilladelse*, behandling af ansøgning om -,
56.218; 58.63.
- Førerbevis*,
erhvervsmæssig personbefordring, 57.209.
- inddragelse af fradømt -, 58.226.
- nægtelse af - med ret til erhvervsmæssig per-
sonbefordring indbringes på begæring af
anklagemyndigheden for retten, 59.22.
- procesmåden ved prøvelse af ædrulighedsspm.,
57.102; jfr. 58.33.
- rutinetimer ved fornyelse af -, 59.24.
- udlevering af administrativt inddraget -,
56.192.
- vilkår ved udlevering af - inddraget på grund
af manglende ædrulighed, 57.102; jfr.
58.33.

- Gaver*, undervisningsassistents modtagelse af cigaretter fra studerende, 55.150.
- Gebyr* for navnebevilling, 57.210.
- Gebyrbegunstigelse* i h. t. byggestøttelovgivningen, 57.35.
- Genindsættelse*, forkyndelse af resolution om – efter prøvetidens udløb, 59.25.
- Gl. Bakkehus-sagen*, 59.56.
- Goodwill*,
beskatning af – ved salg af ejendom med virksomhed, 58.73.
betaling for – ved overtagelse af bilruter, 57.74.
ved overdragelse af biografteaterbevillinger, 58.161.
- Grundforbedringsloven*, manglende ankemulighed, 59.203.
- Grundlov*, lighedsgroundsætning i grundlovens § 70, 59.177.
- Grundstigningsskyld*, fritagelse for – i h. t. lov 265/1950, 57.180.
- Grundværdiansættelse*, revision af – ved 10. alm. vurdering, 58.173.
- Habilitet*,
arbejdsdirektøren, 57.90.
departementschef i Undervisningsministeriet medlem af Det særlige Bygningssyn, 59.130.
direktøren for ulykkesforsikringen, 56.196.
formanden for Elektricitetsrådet, 58.178.
ved andragende om fri proces mod amt, 55.55.
ved bedømmelse af videnskabeligt arbejde, 55.119, 144, 159, 161; 58.116.
vedr. det i h. t. loven om forbrugsbegrænsende foranstaltninger nedsatte nævn, 56.82.
- Habilitetsregler*,
for skyldrådsmedlemmer, 57.63. jfr. 58.33.
for universitetslærere, 58.144.
vedr. lægerne i Direktoratet for Ulykkesforsikringen 59.49.
- Halsskov-Knudshoved-ruten*, mødekontrol ved –, 58.214.
- Handelsskoletilsynet*, 57.109.
- Hastesager*, politistationernes fremsendelse af – til politikontoret, 57.196.
- Henlæggelse af sager*, se *Sagsbehandling*.
- Hjemmeværnet*, klager over afslag på optagelse i –, 59.66.
- Hjemrejse fra Grønland*, udgifterne ved –, 59.155.
- Hjemsendelse*,
af math i flyvevåbnet, 55.97.
af officerselever uden udnævnelse til linje-officerer, 55.54.
- Hjemsendelsespenge*,
manglende forbehold ved udbetaling af –, 56.159.
tilbageholdelse af –, 58.182.
- Holdeplads*,
forbud mod hyresøgning fra anvist –, 58.208; jfr. 59.21.
politiets adgang til at etablere – for drosker, 58.242, jfr. 59.21.
- Honorarlønnede stillinger*, besættelse af opslåede stillinger, 57.123.
- Hovedrevisorater*, se Revisionsdepartementer.
- Hundeafgift*, spm. om aflivningsret i anledning af tidligere ejers manglende betaling af –, 57.93.
- Hundeløven*, pålæg i h. t. – § 13, stk. 2, 58.176.
- Hunderegistre*, oplysninger fra –, 59.27.
- Husdyrvoldgift*, 55.21.
- Husundersøgelse* udenfor strafferetsplejen, 57.186.
- Hørespil*,
fristen for antagelse af –, 57.144.
honorering af –, 57.142.
- Høring*,
andragende til skatteråd om lempelse i ligningen, 59.63.
oversendelse i stedet for –, 56.124.
undladelse af –, 55.121; 56.51; 57.131, 138; 58.56, 161, 241.
unødvendig –, 58.211.
- Håndjern*, anvendelse af – overfor arrestanter, 57.195.
- Ikke-juridisk personale*, ekspedition i statslånsag, 56.213.
- Indberetningspligt*, psykopatforvaringsanstaltternes – om hensættelse i isolationscelle, 58.80.
- Inddrivelse af bøder*, 59.157.
- Indkøb*,
af kager m. v. til et fængsels butik, 58.76.
fremgangsmåde ved – af trykluffs-skumagregater, 56.52.

- Indkøbstilladelse*, behandling af ansøgning om -, 55.50.
- Instansfølge*, se *Kompetence*.
- Intertemporale spørgsmål*,
beregning af bevilningstilsagnskursen ved døl-
larpræmiering, 55.50.
kontrollovens § 8 C, 59.168.
kontrollovens § 8 D, 59.170.
- Invalidepension*,
indtægtsberegning ved ydelse af -, 55.26.
rejssehjælp, jfr. folkeforsikringslovens § 40,
stk. 11, 55.26.
- Invaliditetserstatning*,
tidspunktet for fastsættelse af -, 57.106.
udbetaling af - til tilskadekommen militær
værnepligtig, 59.116.
- Jernbaneerstatningskommissionen*, renter af tilskade-
komsterstatning, 56.157.
- Kartoffeleksportører*, Landbrugsministeriets praksis
ved autorisation af -, 58.230; 59.133.
- Kgl. Teater*, se *Den kgl. Ballet*.
- Kirkelige afgifter*, tilbagebetaling af -, 57.256.
- Kirker*, stilling i forhold til krigsforsikringen,
55.81.
- Kommentar* vedr. verserende straffesag, 57.73;
59.35.
- Kommuner*,
fravigelse fra dispositionsplan, 56.142.
spm. om ombudsmandstilsyn med -, 56.9;
57.9; 58.10; 59.9.
- Kompetence*,
administrativ ankeinstans' - i forhold til
1. instans, 58.48.
programsekretærs -, 57.142.
forstanders - til at opsigte en funktionær,
57.164, jfr. 59.17.
se også *folketingets ombudsmand*.
- Kondemnering* af ejendom, 55.103.
- Konfirmation*, tilbagekaldelse af - på båndlæggel-
sesbestemmelse, 58.251.
- Konsulent for særundervisningen*, indstilling og ud-
nævnelse af en -, 59.149.
- Kontrolloven*,
oplysningspligt i h. t. - § 8 C, 59.168.
oplysningspligt i h. t. - § 8 D, 59.170.
- Kreditbanken*, Banktilsynets virksomhed m. h. t. -,
58.85.
- Krigsskade*, nægtelse af tilskud til dækning af - på
kirke, 55.81.
- Kristendomskundskab*, se *Religion*.
- Kvarter*, spm. om tjenestemand's bolig kunne be-
tragtes som -, 55.33.
- Kvægavlsassistenter*, 56.25.
- Laboratorier*, autorisation af - til undersøgelse af
foder- og gødningsstoffer, 58.237.
- Landbohøjskolen*, se *Den kgl. Veterinær- og Landbo-
højskole*.
- Landersagen*, 58.199.
- Landsskatteretten*,
sagsbehandlingsens varighed, 55.69; 56.173;
57.57, jfr. 59.17; 57.188; 58.73, 216.
klager over skønmæssige ansættelser, 57.57,
jfr. 59.17; 57.240.
manglende iagttagelse af:
forretningsorden 299/1942, § 4. stk. 2,
57.131.
forretningsorden 299/1942, § 7. stk. 6,
56.77, jfr. 57.24.
lov 108/1938, § 8, stk. 2, 55.69.
organisation m. v., 55.69; 57.57, jfr. 59.17.
personligt møde for -, 57.57, jfr. 59.17.
udtalelse i kendelsespræmissen, 58.73.
- Landvindingsloven*,
foreløbig tinglysning af landvindingsbidrag,
58.43.
manglende ankemulighed, 59.203.
- Lighedsgrundsætning* i grundlovens § 70, 59.177.
- Lobotomi*, se *Samtykke*.
- Lodtrækning*, bortloddens spil på usolgte numre,
57.121.
- Love og administrative bestemmelser*, henstillinger om
ændring m. v. af:
arbejderboliger på landet, lovbebg. 125/1955
om -, § 28, stk. 2 (hjemmel til delegation),
56.162.
arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring
m. v., lovbebg. 43/1952 om -, § 35, stk. 2
(arbejdsdirektørens stilling), 57.90.
arveafgiftsloven, 57.199.
bebg. 192/1932 om motorkøretøjer (skriftlige
mangelattester), 56.147; 57.109.
folkeforsikringslovens § 20, stk. 5 (begravelses-
hjælp), 56.72.

- førerprøver, førerbeviser m. v., Justitsministeriets bekg. 58/1958 om -, § 4, stk. 3 (indbringelsen for retten), 59.22.
- habilitetsregler for skyldrådsmedlemmer, bekg. 49/1923 om -, 57.63, jfr. 58.33.
- indregistrering af varemotorkøretøjer på sorte nummerplader, bekg. 243/1954 om -, 56.195.
- købstadkommunallovens § 21, stk. 1 (frist for 2. behandling af budget), 58.82.
- landsskatteretlovens § 8, stk. 2 (voteringen), 55.69.
- lov nr. 200/1949 om det kommunale skolevæsens styrelse og tilsyn (indstilling og udnævnelse af konsulenter for særundervisningen), 59.149.
- manglende ankemulighed i landvindings- og grundforbedringsloven, 59.203.
- psykopatfængsel, anordning nr. 289/1935 om -, § 40, 58.225.
- regler om erhvervelse af doktorgrader ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, 55.143.
- statshusmandsloven (lovbekg. 11/1956), § 48, stk. 2 (hjemmel til delegation), 56.162.
- tilsyn med udførsel af kød m. m., lov 245/1908 om -, § 1, stk. 3 (bemyndigelses omfang), 56.206, jfr. 57.26.
- ulykkesforsikringslovens § 11, stk. 1 (direktørens stilling), 56.196, jfr. 58.31.
- valg af beboerrepræsentanter i de sociale boligforetagender (lov 356/1958 om boligbyggeri, § 104, stk. 3), 59.113.
- værnepligtige, cirk. 89/1954 om hjælp til -, 57.65.
- Løvhjæmmel,*
administrative bestemmelser vedr. fritagelse for at erlægge kirkelige afgifter, 57.256.
afgift for polititilsyn, 56.70.
affivning af hunde (hundelovens § 8), 57.93.
autorisationsordning vedr. eksport af kartofler, 58.230; 59.133.
autorisationsordning vedr. eksport af ost, 56.33.
bankgaranti som betingelse for autorisation til udførsel af avlsvæg, 59.137.
bekg. 375/1950, afsnit E, pkt. 2 a, 57.180.
bekg. 270/1956 om udførsel af flæskevarer, 56.206, jfr. 57.26.
droit moral (forfatterlovens § 9, stk. 4), 59.59.
finansministerens beføjelse til at overtrække ministeriets foliokonto, 55.64.
generel forhøjelse af ejendomsvurdering, 57.128.
- Indenrigsministeriets ordensreglement af 18. juli 1949 for civile værnepligtige, 57.71.
på finans- og tillægsbevillingslove, 55.57.
motorafgifternes anvendelse, 55.57.
omlægning af betalingsterminer for statskat (§ 12, stk. 5, i lov 458/1939), 59.67.
oprævning af skoleafgifter, 56.201, jfr. 57.26 og 59.16.
overførelse til en udligningskasse af krav om begravelseshjælp, 56.72.
politibekg. af 15. maj 1954 om midlertidige forbud, 59.52.
postvæsenets fastsættelse af særlige vilkår for at overtage omdelingen af blade (postlovens § 1 h og § 15 VIII d), 59.162.
skattevalg (§ 27, stk. 6, i lov 110/1910), 55.80.
udbetaling af invaliditetserstatning til tilskadekomne militære værnepligtige (§ 24, stk. 2, i lovebekg. 486/1948), 59.116.
valg af beboerrepræsentanter i de sociale boligforetagender (§ 104, stk. 3, i lov 356/1958), 59.113.
- Lukkelov,* dispensation fra lukketidsbestemmelserne, 55.19.
- Lægeerklæring,*
forhaling, 57.184.
forinden afgørelse af dagpengespørgsmål, 56.48.
- Lægekonsultation i Kompedallejren,* 57.72.
- Læger,* Sundhedsstyrelsens vejledning, 59.69.
- Løn,*
beregning af - for forskudt arbejdstid, 56.128.
opgivelse af funktionærs - til skattevæsenet, 55.26.
- Løntilbageholdelse,* pålæg om -, 57.203; 58.146; 59.104.
- Lån hos tredjemand,* 59.87.
- Lån hos underordnede,* 57.126.
- Mangelattester ved syn af motorkøretøjer,* 56.147, jfr. 57.24, 109.
- Manglende besvarelse,* 55.111; 56.119, 133, 173; 57.137, 161, 175, 212, 219, 228, 233; 58.38, 63, 154, 158, 177, 189, 216, 221, 246; 59.25, 41, 49, 56, 132, 167.
- Manglende underretning,* 55.63, 75, 91, 99, 121; 56.124, 177, 190, 211, 212; 57.94, 119, 131, 138, 147, 179, 190, 193, 205, 219, 229; 58.179, 189; 59.26, 34, 74.
- Matrikeldirektoratet,* ekspeditionsformen i-, 58.154.

Meddelelse til pressen,

berigtigelse af urigtige -, 55.54.
 fået beklagelig form, 57.96.
 kommentar vedr. verserende straffesag, 57.73;
 59.35.
 om afgørelse, før denne var adressaten i hænde,
 55.121.
 oplysning til redaktør om ældre indbrud,
 59.193.
 uklar -, 55.85.

Medicin, Sundhedsstyrelsens vejledning, 59.69.

Mentalobservation, censur af observants brevveksling, 59.31.

Militærforhold, berigtigelse af urigtige meddelelser til pressen, 55.54.

Ministerialbog, indførelse af fornavn i -, 58.234.

Misvisende erklæring,
 fra politiet, 55.27.
 fra skyldråd, 57.191.
 fra statsbanerne, 57.89.

Modstridende afgørelser, 55.31, 91.

Monopolloven omfatter ikke danske virksomheders eksportforhold, 56.33.

Monopoltilsynet, indkaldelser til møde, 57.154.

Motorafgifter, hjemmelen for regeringens dispositioner over -, 55.57.

Motorregistre, oplysninger fra -, 59.27.

Motorsagkyndige,
 indregistrering trods mangler, 55.91.
 syn af hyrevogn, 57.141.
 udstedelse af mangelattest, 56.147, jfr. 57.24;
 57.109.

Myndighedsmisbrug, anklagemyndighedens stilling til begæring om straffesag i h. t. rpl. § 726, stk. 3, 2. pkt., 57.148.

Naturfredning, dispensation i h. t. naturfredningslovens § 25, stk. 1, 55.31.

Navnebevillinger,
 gebyr for -, 57.210.
 underretning om -, 59.41.

Notat om mundtlige oplysninger under sagsbehandling, 57.119; 58.216; 59.47.

Notits til sideordnede myndigheder af indstilling om bevillinger, 56.68.

Næringsregistre, oplysninger fra -, 59.27.

Offentliggørelse af:

circulærskrivelse om behandling af ejerskiftesager, 58.157.

forretningsordenen for:

Ankenævnet vedr. Vareforsynings-sager, 55.102, jfr. 56.18.

Arbejdsnævnet, 56.92, jfr. 57.24.

Elektricitetsrådet, 58.178, jfr. 59.20.

Invalideforsikringsretten, 55.93.

Ulykkesforsikrings-Rådet, 56.196.

instruks om ydelse af de i folkeforsikringslovens § 60, stk. 1 a, nævnte hjælpemidler, 55.93.

politivedtægten for København, 59.146.

regulativ ang. Boligtilsynsrådets og Sundhedsstyrelsens virksomhed, 55.75.

Officerslever, hjemsendelse af -, 55.54.

Omtaksation, beskikkelse af landinspektør til ledelse af -, 57.212.

Oplysningspligt,
 i h. t. kontrollovens § 8 C, 59.168.
 i h. t. kontrollovens § 8 D, 59.170.

Opslag af tjenestemandstillinger, 56.21; 57.123, 198.

Opsættende virkning,
 vedr. husdyrvoldgiftslovens § 9, 55.21.
 vedr. klage til ombudsmanden, 55.87.

Optræden,
 polititjenestemand -, 56.167; 57.157.
 omnibuschauffør -, 55.55.

Opføringsforanstaltning, se *Beskæftigelsesforanstaltning*.

Overtræk på Finansministeriets foliokonto i Danmarks Nationalbank, 55.64.

Pas, oplysninger til private om, hvorvidt en person har fået udstedt -, 59.159.

Paskontrol, pligt til fremvisning af pas, 56.167.

Pensionskasser,
 dispensation m. h. t. bestyrelses sammensætning og udtrædelsesgodtgørelse, 56.86.
 overførelse af privat pensionsforsikring som betingelse for optagelse i -, 56.134.

Politi,
 administrativ inddragelse af førerbevis (mangelende ærdelighed), 57.102.
 afgift ved bortlodninger, 58.227.
 afhøring af børn, 56.131.
 anholdelse af skatterestanter, 59.185.

- anmeldelser mod førere af motorkøretøjer for færdselsforseelser, 57.172.
- beføjelser ved afspærring af privat vej, 58.76.
- behandling af dyrplagerianmeldelse, 56.169.
- behandling af eftersøgnings sag, 57.196.
- behandling af færdselssag, 56.175; 58.213.
- domfældts indsættelse til afsoning, 59.147.
- efterretningstjeneste, 55.93.
- ekspedition af indstilling om ankeafkald, 57.162.
- etablering af holdepladser for drosker, 58.242, jfr. 59.21.
- fejl ved anholdelse, 57.95.
- forelæggelse af voldssag for statsadvokaten, 57.214.
- henvendelse på bidragsforpligtedes bopæl, 57.206.
- iagttagelse af rpl. § 807, stk. 3, ved afhøring af sigtede, 57.157; 58.222, 229; 59.167.
- meddelelse af pålæg i h. t. hundelovens § 13, stk. 2, 58.176.
- meddelelse til pressen om verserende straffesag, 57.73; 59.35.
- medvirken ved tildeling af droskebevillinger, 57.169, jfr. 58.36.
- medvirken ved tvangsindlæggelse af sindssyg, 57.190.
- opkrævning af hundeafgift, 57.93.
- oplysninger i h. t. lov om offentlig forsorg § 44, stk. 1, 59.156.
- oplysninger til private om, hvorvidt en person har fået udstedt pas, 59.159.
- oplysninger til udenforstående om et ældre indbrud, 59.193.
- optagelse af fotos, fingeraftryk m. v. af sigtede, 57.157.
- overladelse af tilsigelser til andre myndigheder, 59.185.
- renter af beløb, der var taget i bevaring, 55.27.
- rutinetimer ved fornyelse af førerbevis, 59.24.
- tilsyn med prøveløsladts overholdelse af et vilkår for løsladelsen, 59.195.
- udlevering af en i bevaring taget søfartsbog, 58.115.
- urigtig rapport, 55.93.
- Politibekendtgørelser*, hjemmelen for udstedelse af midlertidige -, 59.52.
- Politilovene*, politiets adgang til at udstede midlertidige bekendtgørelser, 59.52.
- Politirapport*,
 affattelse af -, 56.153, jfr. 57.25; 56.187, 199, 204; 57.145, 196; 58.222, 229; 59.167.
- optagelse af - forud for påbud i h. t. politivedtægten, 57.188.
- rekonstruktion af bortkommet -, 59.33.
- tidspunktet for optagelse af -, 56.111, 200.
- Politisager*, værneting ved -, 57.29.
- Polititilsyn*, hjemmelen for opkrævning af betaling for -, 56.70.
- Polititjenestemand*,
 sager mod - for myndighedsmisbrug, 57.148.
 tiltale mod -, 58.213, jfr. 59.21.
- Politiundersøgelse*,
 berettigelsen af - foranlediget af:
 hovedrevisoratet, 57.96.
 psykopatforvaringsanstalt, 57.197.
- Politivedtægt*, påbud i h. t. -, 57.188.
- Postvæsenet*, dækning af ekstraudgifter ved om-
 deling af et blad, 59.162.
 posttjenestemænds rådighed over frimærke-
 beholdninger, 59.37.
- Pressen*,
 dementi af udtalelser i -, 58.85.
 udtalelse til -, 57.96.
- Privat arbejde* for overordnet i tjenestetiden, 55.33.
- Privat fællesvej*, afspærring af, 58.76.
- Præstegårde*, ejendomsretten til -, 57.221.
- Prøveløsladelse*,
 administration af formue ved -, 58.229.
 tidspunktet for afgørelse om - af sikkerheds-
 forvarede, 57.170.
 vejledning m. h. t. reglerne om -, 57.211.
 vilkår for -, 59.195.
- Psykiatrisk undersøgelse* af værnepligtige varetægts-
 arresteranter, 58.172.
- Psykopatforvaring*,
 antallet af lægestillinger ved anstalten i Hor-
 sens, 57.177.
 forvaredes sygekasseforhold, 58.80.
 indberetningspligt ved hensættelse i isolations-
 celle, 58.80.
 underretning om tilsynsværgebeskikkelse,
 56.190.
 ventetid ved indsættelse i -, 56.93.
- Påbud*,
 om ikke at rette henvendelse til Danmarks
 Nationalbank, 58.255; 59.202.
 optagelse af rapport forud for meddelelse af -
 i h. t. politivedtægt, 57.188.
 Se også Forbud.

Påvisningsret, skyldneres – ved udpantning for amtstueskatter, 57.150, jfr. 58.35.

Radiolicens, oplysninger fra licenskontoret, 59.28.

Ransagning,

beretning om –, 57.246.

henstilling om indskærpelse af formforskrifterne vedr. –, 57.243, jfr. 58.37.

tilkaldelse af vidner ved –, 57.245, 249, 252, 255; 58.66, 222.

tilkendegivelse af øjemedet med –, 57.246, 250, 253.

Redningsskibet »Vestkysten«, tilsyn med fyr m. m. i Thyborøn Kanal, 58.195.

Referat, affattelse af – i udstykningssag, 57.231.

Rekursadgang,

vedr. afgørelser truffet af automobilvurderingsnævn, 59.135.

i landvindings- og grundforbedringsloven, 59.203.

Religion, læreres undervisning i – og kristendoms-kundskab, 59.177.

Renter,

af beløb, der var taget i bevaring af politiet, 55.27.

af erstatning i h. t. ulykkesforsikringsloven, 58.45.

af tilskadekomsterstatning, 56.157.

Retsbogsudskrifter, fremsendelse af – til et vidne, forinden dette afhøres i retten, 56.104.

Retshjælp, 59.183.

Retslægerådet, akter bortkommet under cirkulation, 59.62.

Retspleje, rpl. § 1016 a, 59.35.

Revisionsdepartementer, 2. revisionsdepartements behandling af en sag, 57.96.

Rutebiler, se *Goodwill*.

Rygeforbud, håndhævelse af – i DSB's omnibusser, 55.55.

Røgobservationer ved klage over røgulemper, 57.62.

Sagsbehandling,

afskedigelse af funktionær, 57.164, jfr. 59.17.

akter bortkommet, 59.62.

andragende om omlægning af betalingsterminer, 59.67,

andragende til skatteråd vedrørende ligningen, 59.63.

hastesagers mærkning, 57.196.

henlæggelse af uekspederet sag, 57.213; 58.38.

henlæggelse uden underretning, 56.124; 57.94.

klage stillet i bero på udfaldet af en verserende

retssag, 57.179; 59.26.

kontrol med sagernes rettidige ekspedition,

57.175.

manglende erindring m. h. t. uafsluttede sager, 55.96.

manglende iagttagelse af reglen i lov om offentlig forsorg § 50, stk. 3, 57.65, jfr. 58.33.

manglende journalisering, 59.198.

manglende notat i journalen om, hvorvidt en skrivelse er besvaret, 59.159.

manglende notat om forhandlinger eller samtaler, 57.119; 59.47.

mangelfuldt oplyst før afgørelsen, 57.62.

referat af rejseinspektørs undersøgelse, 59.201.

referat bør indeholde bemærkning om, hvorfra oplysningerne stammer, 57.231.

rekonstruktion af bortkommet sag, 59.29, 33.

resolution om genindsættelse forlagt, 59.25.

tilbageholdelse af oplysninger overfor anden myndighed, 57.88.

tilsagn om udsættelse med afsoning ikke påført sagen, 59.147.

udateret notat og påtegning, 57.191.

underretning om oversendelse til anden myndighed, 55.91, 107.

Samkvemsret,

hvor forældremyndigheden er hos tredjemand, 56.209, jfr. 57.26.

vejledning under vilkårsforhandlinger, 57.118.

Samtykke til chokbehandling og lobotomering af sindssyge, 57.39, jfr. 58.32.

Separations- og skilsmissebevillinger, affattelse af vilkårene i –, 55.56, jfr. 57.23.

Sigtede,

forelæggelse for – af anmeldelse om færdselsforseelse, 57.172.

udenretlige afhøringer af –, 57.157; 58.222, 229.

Sikkerhedsforanstaltninger, ændringer i eller op-hævelse af – truffet i medfør af § 38, stk. 2, i straffelov af 1866, 55.17; 56.16; 57.23.

Sindssyge,

domstolsprøvelse af tvangsindlæggelse af –, 56.192; 58.30, 235.

ekspeditionstiden for beskikkelse af tilsynsværge for tvangsindlagte –, 57.190; 58.40.

- forespørgsel vedr. tilsynsværge ved tvangsindlæggelse af -, 58.191.
 samtykke til chokbehandling og lobotomering af -, 57.39, jfr. 58.32.
 tilsynsværger for -, tvangsindlagte før 1938, 57.127, jfr. 58.34.
 vold mod -, 55.79.
- Skatter,*
 inddrivelse af - i forbindelse med udbetaling af erstatning i h. t. ulykkesforsikringsloven, 57.137.
 Landsskatterettens ændring af en skatteansættelse, 57.240.
 omlægning af betalingsterminer for statsskat, 59.67.
 oplysninger i h. t. kontrollovens § 8, 59.168, 170.
 tilbagebetaling af -, 56.151; 57.213, 256.
 tilsigelser til skatterestanter, 59.185.
 udskrivning af - i København uden overordentligt valg, 55.80.
 urigtig opgivelse af funktionærs løn, 55.26.
- Skatteråd,*
 andragende om lempelse i ligningen, 59.63.
 ekspedition af sager, 57.131, 178, 183; 58.241; 59.198.
 underretning til skatteyderes repræsentanter, 58.191.
- Skattevalg, se Skatter.*
- Skibsfører,* styrmand udelukket fra at fungere som - ved Statsbanernes færger, 58.248.
- Skilsmissebevilling,* udstedelse af - efter ægteskabslovens § 54, 2. pkt., evt. uden mægling og vilkårsforhandling, 56.144; 59.132.
- Skoleafgift,* hjemmelen for - for udenbys elever i højere kommunale skoler, 56.201, jfr. 57.26 og 59.16.
- Skoleblade, se Censur.*
- Skolelægestilling,* fremgangsmåden ved besættelsen af -, 57.123.
- Skyldråd,*
 besigtigelse af ejendomme, 57.191.
 generel forhøjelse af ejendomsværdien, 57.128.
 medlemmernes habilitet, 57.63, jfr. 58.33.
- Skøn,*
 ikke-udøvelse af pligtmæssigt -, 58.68.
 sagkyndigt -, 59.59.
 teknisk skøn, 55.87.
- Stagiaires-overenskomst,* administration af -, 57.138.
- Statens erstatningsansvar,*
 rpl. § 1018 c og § 1018 g, stk. 2, 55.93.
 ved digebrud, 57.215.
 ved fejlagtig anholdelse, 57.95.
 ved færdselsbegrænsning som følge af militært øvelsesområde, 57.230.
 ved havneanlæg, 56.37.
 ved undladelse af at tilbageholde underholdsbidrag, 57.203.
 ved undladelse af at udstede attest i h. t. husdyrvoldgiftslovens § 9, 55.21.
- Statens Jordlovsudvalg,*
 fordeling af tillægsjord, 55.76; 57.231.
 forkøbsret til landejendomme, 55.76; 57.31, jfr. 59.16.
 udarbejdelse af referat, udlægning af skatter m. v., 59.190.
 udarbejdelse af refusionsopgørelser, 58.46, jfr. 59.18; 59.190.
- Statslån til boligbyggeri,*
 gebyrbegunstigelse ved -, 57.35.
 medregning af arkitekthonorar i anskaffelsessummen ved beregning af -, 56.213.
 omfanget af kommunegaranti for -, 56.79.
- Statsradiofonien, se Danmarks Radio.*
- Stempelfrihed* ved salg af statslånhuse, 57.35.
- Stempelpapirforhandlinger,* bestyrelse af - under forhandlerens fraværelse, 58.255.
- Straffesager,* udtalelser om skyldspørgsmålet, 57.73.
 Se også *Meddelelser til pressen.*
- Sundhedscertifikater* ved eksport af spisekartofler, 55.63.
- Sundhedsstyrelsens* vejledningspligt overfor en læges patient, 59.69.
- Sundhedsvedtægter,* affattelse af - for landkommuner, 55.103.
- Sygekasseforhold,*
 begravelseshjælp, 56.72.
 psykopatforvarets overførelse til ydende medlemskab, 58.80.
- Søfartsbog,* tilbagelevering af en i bevaring taget -, 58.115.
- Søneringsbevis,* praksis m. h. t. dispensation til søofficerer af reserven fra reglerne om -, 56.188, jfr. 57.25.

- Takstnedsættelser* for transport med Statsbanerne, 58.198.
- Tavshedspligt*, 55.125, 173.
- Telefonisk politiafhøring*, 56.199.
- Tilbageholdelse*,
af hjemsendelsespenge, 58.182.
politiets – af værdipapirer til dækning af skat, 55.27.
- Tilbagelevering*,
af en i bevaring taget søfartsbog, 58.115.
af materiale, der frivilligt er afleveret til politiet, 56.150.
- Tilhold*, se Forbud og Påbud.
- Tillidsmand* for evnesvag, ikke-umyndiggjort person, 58.58, jfr. 59.19.
- Tilløgsjord*, se *Statens Jordlovsudvalg*.
- Tilsigelse*,
skriftlig – til afhøring i bidragssager, 57.206.
til skatterestanter, 59.185.
Se også *Vidneindkaldelser*.
- Tilskudsdeklaration*, affysning af –, 58.192.
- Tilsyn* med overholdelse af prøveløsladelsesvilkår, 59.195.
- Tilsynet med Handelsskoleundervisningen*, 57.109.
- Tilsynsværger*,
ekspeditionstiden for beskikkelse af – for tvangsindlagte sindssyge, 57.190; 58.40.
forespørgsel til personer, der tvangsindlægges, om ønske m. h. t. –, 58.191.
for internerede i h. t. straffeloven af 1866, § 38, stk. 2, 55.17; 56.16; 57.23, 127.
for sindssyge tvangsindlagt før 1938, 57.127, jfr. 58.34.
- Tiltale*, undladelse af – mod polititjenestemand, 58.213, jfr. 59.21.
- Tinglysning*, foreløbig – af landvindingsbidrag, 58.43.
- Tjenestebolig*,
indflytning i og indretning af –, 55.40.
leje ikke fastsat for –, 55.39.
manglende finanslovshjemmel til oprettelse af –, 55.35.
- Tjenesteforseelser*,
brug af offentlige midler til egen fordel, 55.35.
brug af underordnet personale i egen interesse, 55.40, 41.
forelægge om indberetning om – for vedkommende tjenestemand, 57.229; 59.125.
- plejepersonale givet lussinger, 59.56.
undervisningsassistents modtagelse af cigaretter af studerende, 55.150.
urigtig fremstilling i rapport, 55.93.
vold mod sindssygepatient, 55.79.
- Tjenestefritagelse*,
advarsel inden –, 56.132.
af cheffingeniør, 56.40.
- Tjenestemandsafskedigelse*, 56.40; 57.164, jfr. 59.17; 58.128; 59.17, 76, 125.
- Tjenestemandsansættelse*, 56.40.
- Tjenestemandssager*, behandling af –, 56.177; 58.128, 183, 186; 59.76.
- Tjenestemandsstillinger*,
besættelse af – uden opslag, 57.198.
indstilling og udnævnelse af konsulenter for særundervisningen, 59.149.
- Tjenestemænd*,
folkepension til –, der som følge af strafbar handling afskediges uden pension, 58.188, jfr. 59.20.
genindtræden efter at have været udenfor nummer, 58.183.
indtægtgivende bibeskæftigelse udenfor stats-tjenesten, 59.140.
ligeløn for –, 56.140.
officerselevers ansættelse som tjenestemænd, 55.54.
posttjenestemænds rådighed over frimærkebeholdninger, 59.37.
prøvetid ved ansættelse af højere –, 56.40.
tidspunkt for ansættelse, 56.128.
ændringer i tjenesteforretningers omfang og beskaffenhed, 58.195.
- Tvangsindlæggelse*, domstolsprøvelse ved – af sindssyge, 56.192; 58.30, 235.
Se også *Sindssyge*.
- Tøjhusmuseet*, 55.33.
- Udenrigsministeriet*, se Bleckingberg-sagen.
- Udgiftsoverskridelse* ved præstegårdsreparation, 57.221.
- Udpantning*, skyldneres påvisningsret ved – for amtstueskatter, 57.150, jfr. 58.35.
- Udstykning*, 57.31, 231.
- Udtalelsers form*, 55.92; 57.102, 118; 59.35.
- Udtrædelsesgodtgørelse* i h. t. folkeforsikringsloven, 56.72.

- Ufyldstgørende besvarelse*, 55.89, 92; 57.138, 234; 59.22, 24, 37, 140.
- Ukorrekt handlemåde*,
 polititjenestemand's betaling af bøde for en anden, 55.23.
 ved rekvirering og flytning af videnskabeligt apparat m. v., 55.152, 156, 159.
- Ulykkesforsikring*,
 båndlæggelse af enke-erstatninger, 58.150.
 efterladte-erstatning til militærflyvers forældre, 56.149.
 forrentning af kapitaliserede invaliditetserstatninger, 58.45.
 genoptagelse af sag, 56.179.
 tidspunktet for afgørelsen af erstatningsspørgsmål, 57.106.
 underretning til tilskadekomne om anke-reglerne, 56.49, jfr. 57.23; 58.40, jfr. 59.18.
 Se også *Forskelsbehandling*, *Føjetilladelse* og *Lægeerklæring*.
- Ulykkesforsikrings-Rådet*, formandsposten i -, 56.196, jfr. 58.31.
- Underholdsbidrag*,
 aftaler om - til børn, 57.174.
 for sen ophævelse af bidragspligt, 56.216.
 fristbestemmelsen i § 21 i lov nr. 133 af 7. maj 1937 ved inddrivelse af -, 58.146.
 fritagelse af en af flere bidragspligtige for at svare -, 56.161, jfr. 57.25 og 58.30.
 inddrivelse af - til fraskilt kvinde, der samlever med en mand, 58.145, jfr. 59.19.
 sagsbehandling ved fastsættelse af -, 58.158, 211, 246.
 sagsbehandling ved inddrivelse af -, 56.156, 197; 57.147, 219; 58.146, 156.
 statsmyndigheds tilbageholdelse af -, 57.203.
- Underretning*,
 om navnebevilling, 59.41.
 om overordnede myndigheders afgørelser meddeles direkte den, hvem afgørelsen vedrører, 56.122.
 til anmeldere om opgivelse af forfølgning af straffesager, 55.99, jfr. 56.17; 56.126, 212.
 til klagere om en iværksat undersøgelses afslutning, 55.63.
 til skatteyderes repræsentanter om skatteråds-afgørelser, 58.191.
- Underskrift* på sundhedscertifikater vedr. spisekartofler, 55.63.
- Underskrifters læselighed*, 57.186; 59.201.
- Undladelse* af at indhente erklæring, 56.48, 51, 77.
- Urigtig meddelelse*, 55.86.
- Uvedkommende hensyn*,
 ved administration af lukkeloven, 55.19.
 ved autorisation af laboratorier, 58.237.
 ved bedømmelsen af videnskabelige afhandlinger m. v., 55.107, 111, 117, 119, 129, 144, 161.
 ved fastsættelse af takst for begravelse af uden-sognsboende, 58.68.
 ved indstilling af fange til svendeprøve, 57.233.
 ved meddelelse af droskebevilling, 57.169, jfr. 58.36.
 ved meddelelse af biografbevilling, 58.161.
 ved undersøgelse af en politianmeldelse, 56.169.
- Varsel* ved indkaldelse til forhandling i h. t. monopollovens § 11, 57.154.
- Vej*, politiet inkompetent til at afslå andragende om afspærring af privat fællesvej, 58.76.
- Vejfondstilskud*, besvarelsen af andragender om -, 59.41.
- Vejledning*,
 til husejere om adgangen til fritagelse for at svare grundstigningsskyld, 57.180.
 til motorførere, hvis førerbevis er inddraget administrativt på grund af manglende ædruelighed, 57.102.
 til motorførere, som er blevet nægtet førerbevis med ret til erhvervsmæssig personbefordring, 57.209.
 til tilskadekomne om anke-reglerne i ulykkesforsikringsloven, 58.40, jfr. 59.18.
 »*Vejmillionerne*«, 55.57.
- Vidner*, tilkaldelse af - ved ransagning, 57.243, 249, 252, 255; 58.66, 222.
- Vidneindkaldelser*, formuleringen af - i straffesager, 55.78, jfr. 56.16.
- Vildfarelse*, faktisk - hos forvaltningsorgan, 58.197.
- Vilkårsforhandling ved separation og skilsmisse*, enkepensionsreglerne, 56.186.
 fastsatte eller aftalte vilkår, 55.56, jfr. 57.23.
 fuldstændig protokollat, 57.118.
 manglende erklæring fra fremmed statsborger om anerkendelse af dansk bevilling, 56.125.
 underholdsbidrag til børn, 57.174.
 vejledning m. h. t. aftaler om samkvemsret, 57.118.

Vurdering af fast ejendom,

generel forhøjelse af vurderingsråds ansættelse,
57.128, jfr. 58.35.
ved årsvurderingerne, 59.127.

Værnepligtige,

behandling af tilskadekommen garder, 56.184.
hjælp til -, 57.65.
psykiatrisk undersøgelse af - varetægtsarrestanter, 58.172.
udbetaling af invaliditetserstatning til tilskadekommen -, 59.116.

Værneting ved tiltale i politisag, 57.29.

Wamberg-sagen m. v., 55.105, jfr. 56.18.

Ytringsfrihed,

folkeskolelæreres - m. h. t. religiøs særopfattelse, 59.177.
til pressen vedr. videnskabelige spørgsmål, 55.113, 123, 126, 144.
tjenestemænds udtalelser til pressen om verserende sager, 57.102.

Ægtepagt, godkendelse (samt tinglysning) af - efter ægtefælles død, 56.127.

Ægteskabssager, sagsbehandlingen, 59.122.